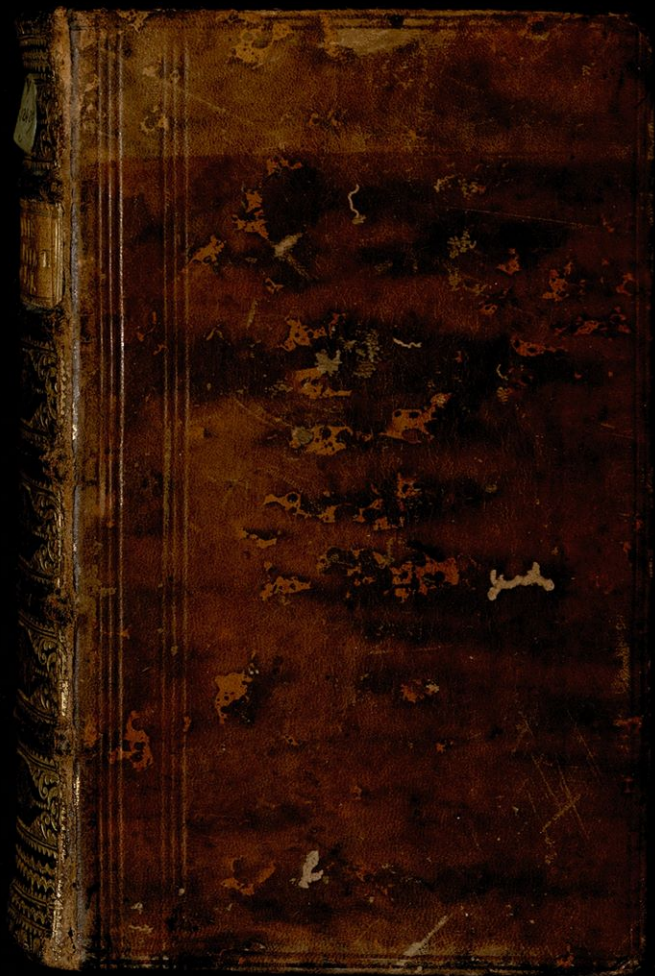
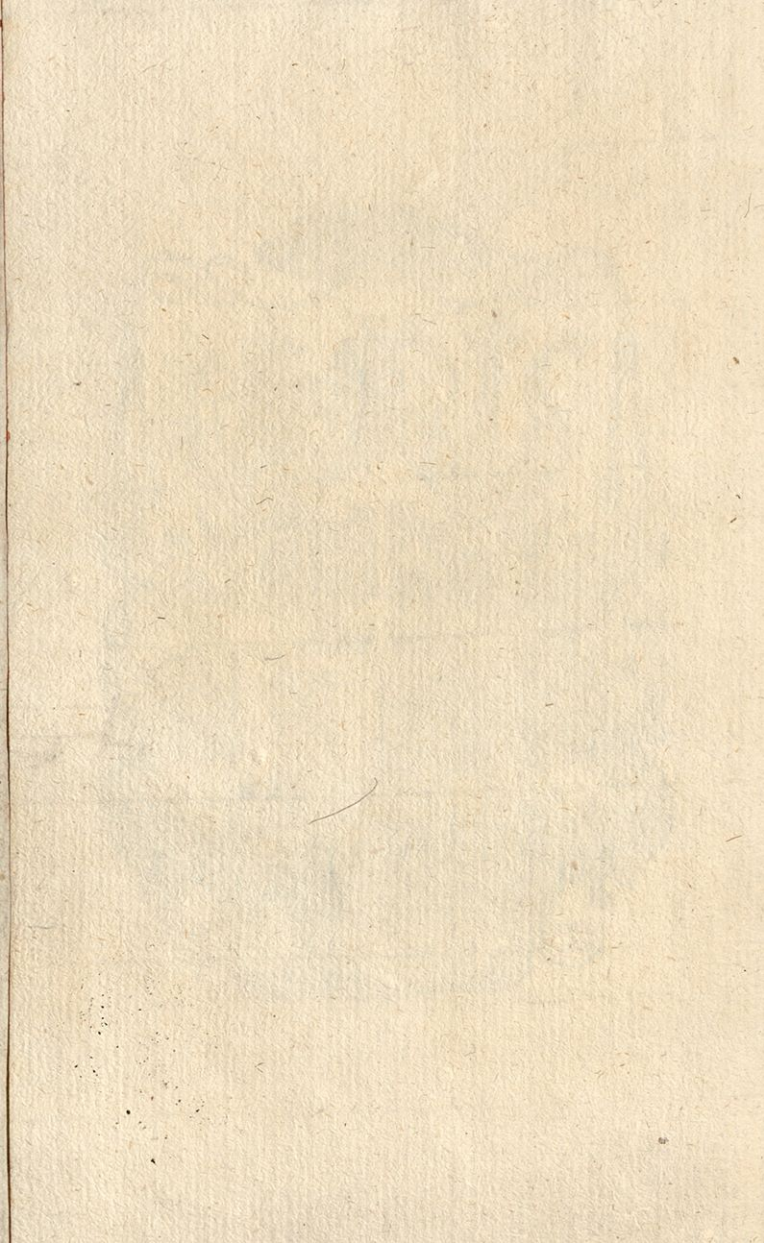

✓ 12429. v. H. C. 1. a!

DISSERTATIONES DOGMATICAE

DE
EXTERIORI DEI CULTU.
ADORATIONE EUCHARISTIAE,
ET SACRIFICIO NOBILISSIMA DIVINI
CULTUS SPECIE.

DE
INVENTIONE, ET ADORATIONE
S. CRUCIS, CAETERORUMQUE DOMI-
NICAE PASSIONIS INSTRUMENTORUM.
MEDIATIONE, ET ORATIONE CHRISTI.

DE
INVOCATIONE, CULTU, ET VENERA-
TIONE BEATISSIMAE VIRGINIS MARIAE,
ANGELORUM, ET CAETERORUM SANCTORUM.

DE
SACRIS CAEREMONIIS, VARIIS BENEDICTIO-
NIBUS, JEJUNIIS, ET FESTIS.

COMPENDIOSA METHODO DIGESTAE

A
P. F. OTHONE SPRUG
SAC. ORD. MIN. STRICT. OBSERV. PRO-
VINCIAE S. CRUCIS CROATIAE, CARNIO-
LIAE ALUMNO.

CUM PERMISSU SUPERIORUM.

L A B A C I,
IMPENSIS MICHAEL PROMPERGER
P I B L I O P O L A E.

1771.

Imprimatur

Ex Officio Episcopali Labaci die
5. Julii 1770.

CAROLUS PEER,
Canonicus Senior, & Vicarius
Generalis.

03002261

Approbatio

Theologorum Ordinis.

Ex commissione A. R. P. Hugonis Vodnikh, Lectoris Emeriti, Provinciæ Patris, & actualis Vicarii Provincialis attente legi, relegi Opusculum intitulatum - *Dissertationes Dogmaticæ de exteriori Dei cultu &c.* ab A. V. P. Othone Sprug Lectore Generali, actuali Diffinitore Provinciæ compilatum, nihil in eo reperiens, quod aut fidei, aut bonis moribus in minimo adversaretur: imo ob varietatem materiarum, & succinctam earum claritatem legentibus haud parum profuturum sperans. Dignum proinde censeo, ut iste paterfamilias de thesauro suo nova proferens, & vetera e tenebris eruens, mediante typo publicam ponatur ad lucem.

Dabam in Conventu Labacensi ad D. V. Assumptam 18. Aprilis 1770.

F. JACOBUS KUKAINA,
Ord. Min. S. P. Francisci strict. Observ.
Lector Generalis Ex-Diffinitor, &
actualis Concionator Ordinarius.

Ex commissione A. R. P. Vicarii Provincialis sedulo relegi Opusculum, cui titulus: *Dissertationes Dogmaticæ de exteriori Dei cultu &c.* ab A. V. P. Othone Sprug Lectore Generali, actuali Provinciæ Diffinitore compositum, in quo non tantum fidei Divinæ, & Ecclesiæ doctrinæ nihil contrarium reperi; sed potius & jucunda, & utilia pro synoptica rerum dogmaticarum notitia inveni multa bene digesta: unde dignum judico, ut publici juris fiat, si ita superioribus videbitur.

Dabam ex Conventu nostro Labacensi D. V. M. in coelos Assumptæ die 4. Maji Anno 1770.

F. HIERONYMUS MARKILLITSCH
Lector Generalis, Ex-Custos.

Licentia

Patris Vicarii Provincialis

Ut Opusculum, cui titulus est: *Dissertationes Dogmaticæ de exteriori Dei cultu*, a duobus Theologis revisum, & approbatum, typis mandari possit, facultatem, quantum in me est, hisce concedo.

Datum in Conventu nostro Labacensi ad D. V. in coelos Assumptam die 28. Maji 1770

F. Hugo Vodnikh Reformatæ Provinciæ Croatiae, Carniolæ Vic. Provincialis.

Facul-

Facultas

Reverendissimi P. Ministri Generalis.

F. Paschalis a Varisio

Lector Emeritus, Catholicæ Majestatis in
Regali Matritensi Congressu pro Immaculata Virgi-
nis Conceptione Theologus, ac totius Ordinis S.
P. N. Francisci Minister Generalis, Commissa-
rius Visitator Apostolicus, & in Do-
mino servus.

Cum juxta Apostolicas, nostrique Ordinis Con-
stitutiones idonei Censores Opus quoddam
ab A. V. P. Othone Sprug nostræ Reformatæ
Provinciæ S. Crucis Carniolæ Sac. Theologiæ Lec-
tore Generali, ac actuali Diffinitore compositum,
cui titulus - *Dissertationes Dogmaticæ de exteriori
Dei cultu* - recognoverint, illudque ab ipsis revi-
sum, & approbatum fuerit: Nos præsentium te-
nore ad salutaris Obedientiæ meritum facultatem
facimus, quatenus servatis de reliquo servandis,
idipsum typis mandari possit, & valeat.

Datum Romæ ex Aracoeli 23. Junii 1770.

Fr. Paschalis a Varisio
Minister Generalis.

De Mandato Rmi in Christo
Patris Fr. Nicolaus Maria a Luga-
no Secretarius Generalis Ordinis

Protestatio

Authoris.

UT obsequentem me in omnibus S. Romanæ Ecclesiæ filium tester, ea, qua par est, observantia, & profundissima veneratione Urbani VIII. Pontificis Maximi Decretis me submitto; profiteorque me, omnia, quæ hoc opusculo continentur, haud alio sensu accipere, & intelligere, quam eo, quo a sancta Matre Ecclesia & accipiuntur, & intelliguntur, & sic accepta, atque intellecta ab eadem approbantur.

S E R I E S

Differtationum , & Quæstionum, seu materiarum.

DISSERTATIO I.

De cultu Dei pag. I

QUAESTIO I.

An Deum colere , & adorare obligemur? 2

QUAESTIO II.

Quis fit Author Hymni *Te Deum laudamus*? 9

QUAESTIO III.

Quid de Trifagio , quo tres Divinae Personae laudantur his
verbis : Sanctus Deus , Sanctus Fortis , Sanctus &
Immortalis miserere nostri ? Et quid de additione ei-
dem per Petrum Fulonem facta ? 13

QUAESTIO IV.

Utrum nefandum Idololatriæ scelus ad Ante-Diluvianos
extendipossit? 16

QUAESTIO V.

Utrum , & qualiter fit adorandus Christus Deus-Ho-
mo? 25

QUAESTIO VI.

Quis cultus competat Humanitati unitæ verbo , sed con-
sideratæ præcise secundum peculiarem suam excellen-
tiam , & dona supernaturalia , quibus illustratur? 31

QUAESTIO VII.

In quo loco , & quali cultu Magi Divinum Infan-
tem ado-
rarint? 33

QUAESTIO VIII.

Quis cultus corpori Christi in triduo mortis deberetur? 45

QUAESTIO IX.

An Humanitatis Christi Sanguis fuerit immediate a Verbo
Divino assumptus , ipsi perstiterit hypostatice unitus ,
& ita triduo mortis Latria fuerit adorandus ? 48

QUAESTIO X.

An aliqua particula Sanguinis Christi revera in terris substantialiter manserit, & adhuc asservetur omni honore, & reverentia dignissimi

pag. 78

DISSERTATIO II.

De Eucharistiæ adoratione, asservatione, expositione, ad ægrotos, ad incendia restinguenda, sedandas tempestates delatione, de peculiari ejusdem festivitatis Feria V. post Dominicam Trinitatis, deque solempni, & pompa illius Processione

95

QUAESTIO I.

An recte agant Orthodoxi Eucharistiam latreutice venerando?

97

QUAESTIO II.

An asservatio Eucharistiæ extra Missam sit licita?

103

QUAESTIO III.

Quando Sacramentum Eucharistiæ a Fidelibus adorandum publice exponi cæperit?

108

QUAESTIO IV.

An bene agant animarum pastores Eucharistiam ad ægrotos deferendo?

114

QUAESTIO V.

An liceat Eucharistiam ad sedandas tempestates, & restinguenda incendia efferre, & an obsecrorum corporibus admoventi possit?

117

QUAESTIO VI.

Expenduntur ea, quæ concernunt Festum, & solemnem supplicationem Corporis Christi feria V. post primam Dominicam, quæ Pentecosten proxime consequitur.

122

DISSERTATIO III.

De Sacrificio nobilissima Divini cultus specie

135

QUAE-

QUAESTIO I.

Num Sacrificia fuerint in lege naturæ? Et qualia in lege scripta, sive Mosaica? pag. 137

QUAESTIO II.

Utrum Christus in ultima cœna vere sacrificaverit? 148

QUAESTIO III.

An Christus Jesus in ultima cœna se communicaverit?
Et an Judæ Corpus suum præbuerit? 152

QUAESTIO IV.

Utrum Sacrificium illud, quod Christus instituit, & in Ecclesia offerendum præcepit, veram habeat proprii Sacrificii rationem? 158

QUAESTIO V.

Utrum Missæ Sacrificium sit *latreuticum*, & *Eucharisticum*, *propitiatorium*, & *impetratorium*? 173

QUAESTIO VI.

Num Missæ Sacrificium rite peragatur in honorem Sanctorum? 180

QUAESTIO VII.

Utrum Missæ, quæ *privatæ* dicuntur, licitæ sint, habeantque veram Sacrificii a Christo instituti rationem? 187

QUAESTIO VIII.

Quid de Missis Gregorianis? 196

QUAESTIO IX.

An S. Telephorus Papa a Gratiano relatus can. Noctē sanctā de consecrat. dist. i. trium Missarum, quæ in Natali die Domini celebrantur, Author recte statuat? 199

QUAESTIO X.

An ultimo triduo Hebdomadæ Majoris Missas privatas celebrare liceat? 205

DISSERTATIO IV.

De Inventionē, & Adorationē S. Crucis, ac cæterorum Dominicæ Passionis instrumentorum. 209

QUAESTIO I.

An vera sit historia referens Crucem Christi ab Helena
Jerosolymis fuisse inventam? pag. 210

QUAESTIO II.

An, & quo cultu Crucem Christi venerari debeamus? 219

QUAESTIO III.

Quot clavis Christus fuerit Cruci affixus? 231

QUAESTIO IV.

De aliis quibusdam insignioribus Reliquiis ad Dominicam
Passionem spectantibus 237

QUAESTIO V.

Scalæ sanctæ, quas Salvator Noster, dum morti appropinquaret, vestigiis pretioso ejus Sanguine resperfis calcavit. 247

DISSERTATIO V.

De Mediatione Christi, & Invocatione Sanctorum. 252

QUAESTIO I.

Utrum Christus Mediator sit Deum inter, & Homines?
Et secundum quam naturam Divinam, vel Humanam? 253

QUAESTIO II.

An Christus tamquam Mediator oraverit? 258

QUAESTIO. III.

Utrum invocatio Sanctorum opposita sit Christi mediationi? 265

QUAESTIO IV.

Utrum Angeli, & sancti Homines post mortem preces, &
& vota cordis viventium cognoscant, & quomodo id contingat? 268

QUAESTIO V.

Utrum sancti in Coelis pro viventibus orent? 274

QUAESTIO VI.

Num licitum sit Sanctos cum Christo regnantes invocare? 277

QUAE-

QUAESTIO VII.

An Sanctorum invocatio sit utilis, & praecepta? pag. 285

DISSERTATIO VI.

De cultu, & veneratione Beatissimæ Virginis Mariæ, Angelorum, & cæterorum Sanctorum. 292

QUAESTIO I.

Qualis cultus Beatæ Mariæ Virgini debeatur? 294

QUAESTIO II.

Quantæ efficacæ sit intercessio Beatissimæ Virginis Mariæ? 302

QUAESTIO III.

An, & quomodo sanctos Angelos colere liceat? 307

QUAESTIO IV.

Utrum sanctis cum Christo regnantibus in Cælo aliquis religiosus cultus debeatur? 311

QUAESTIO V.

Utrum pie, ac religiose instituta sint Festa in honorem Deiparæ, aliorumque Sanctorum? 320

QUAESTIO VI.

Num proprie Deiparæ, ac sanctis cum Deo regnantibus vota nuncupari possint, aut improprie tantum? 323

QUAESTIO VII.

An Peregrinationes, quæ devotionis causa instituuntur ad Ecclesias, ad Imagines miraculis, & beneficiis claras, sint laudabiles, & Deo gratæ? 325

QUAESTIO VIII.

Utrum pie, ac religiose erigantur Oratoria, Basilicæ, Memoræ Deiparæ, Martyribus, & sanctis reliquiis? 330

QUAESTIO IX.

An ornare Templa sit licitum? 333

QUAESTIO X.

Utrum sacra Domus Nazarethana, in qua Verbum Caro factum est, e Nazareth primitus *Terfactum* sit translata, & ibidem aliquanto tempore confederit? 337

DIS-

DISSERTATIO VII.

De sacris Imaginibus, & Reliquiis. pag. 364

QUAESTIO I.

An in nova Lege liceat Dei, & Sanctissimæ Trinitatis Statuas, aut Imagines effingere, & qua ratione? 367

QUAESTIO II.

Utrum Angelorum, Christi, B. Virginis, & Sanctorum Imagines pingere aut sculpere liceat? 373

QUAESTIO III.

Utrum sacrae Imagines rite in Templis collocentur? 376

QUAESTIO IV.

Utrum sacrae Imagines coli debeant? 379

QUAESTIO V.

Utrum cultus sacrarum Imaginum absolutus sit, an vero relativus? 387

QUAESTIO VI.

An pingere liceat Imaginem Beatissimæ Virginis Sanctam Eucharistiam recipientis? 391

QUAESTIO VII.

Quale miraculum acciderit cum prodigiosa Imagine B. Virginis, quæ Romæ in Ara-coelitana Fratrum Minorum Ecclesia publicæ prostat venerationi? 392

QUAESTIO VIII.

Quid significant symbola illa, quibus pingi solet imago S. Antonii Abbatis? 395

QUAESTIO IX.

An prohibitus sit sacrarum Reliquiarum cultus, vel præceptus? 398

QUAESTIO X.

An laudabiliter catholici sacras Reliquias e collo suspensas gestent, & honoris causa osculentur? 414

QUAESTIO XI.

Quali cultu Reliquia benedictionis a Seraphico Patre nostro Francisco scriptæ decoretur? 419

QUAESTIO XII.

An corpus Seraphici Patris nostri Francisci revera post mortem suam stet in pedes erectum? 421

DISSERTATIO VIII.

De sacris Cæremoniis, variis Benedictionibus, je-
juniis, & Festis. 435

QUAESTIO I.

Quis sit sacrarum Cæremoniarum Finis? 436

QUAESTIO II.

An horæ Canonicae, seu ritus, certis quotidie horis lau-
dandi Deum in sacris Scripturis fundentur? 437

QUAESTIO III.

Quid indicent ritus illi, quibus Matutinum in Epiphania
Domini, ultimo triduo Hebdomadae Majoris, in Pa-
schate & Pentecoste oratur? 440

QUAESTIO IV.

An justum sit flexis genibus, & elevatis manibus ora-
re? 445

QUAESTIO V.

An juste improbent Hæretici Romanæ Ecclesiæ discipli-
nam, qua Canonis, & Consecrationis verba in Missa
submissa voce recitari jubet? 448

QUAESTIO VI.

Quid mystice significant ritus in collatione Baptismi, &
Confirmationis intervenientes? 451

QUAESTIO VII.

An signum sanctæ Crucis, quod in fronte, vel aere for-
mamus, aut super quascunque res, quas benedicere volu-
mus, facimus, superstitionem aliquam redoleat? 459

QUAESTIO VIII.

Quis Author aquæ benedictæ? Et quæ illius effectus? 461

QUAESTIO IX.

An contra vermes, & insecta utiliter sacra benedictione
utamur? Quæ item benedicendi norma sit usus Bene-
dictus XIII? 467

QUAE-

QUAESTIO X.

Quibus cæremoniis campanæ benedicantur, & an recte
pulsentur, dum procellæ impendent? pag. 474

QUAESTIO XI.

In cujus mysterii reflexionem in Festo S. Joannis Evan-
gelistæ vinum benedicatur? Et quos effectus produ-
cat? 478

QUAESTIO XII.

Unde ea profecta sit cæremonia, ut in Festivitate Purifi-
cationis B. V. Mariæ sub tempus processionis candelæ
accensæ prius benedictæ a Clero, & populo manibus
deferantur? 480

QUAESTIO XIII.

Ex quo facto mos invaluerit, ut in die S. Blasii Episcopi
& Martyris benedicantur cerei, panis, fructus &c.
contra morbos gutturis? 485

QUAESTIO XIV.

De memoria Cinerum. 488

QUAESTIO XV.

Quid nobis per ritus, & Cæremonias Dominicæ Palma-
rum in memoriam revocetur? 490

QUAESTIO XVI.

Quas symbolicas significationes contineant cæremoniæ
quædam sacræ Majoris Hebdomadæ? 597

QUAESTIO XVII.

Quando invaluerit usus benedicendi formas cereas Papa-
les, five Agnos Dei? Et quæ virtus eorum? 510

QUAESTIO XVIII.

De usu Luminarium, Incensi, seu Thymiamatis in Tem-
plis. 516

DISSERTATIO IX.

De Jejunio.

520

QUAESTIO I.

Num Ecclesia praeceptive instituere possit jejunia? pag. 521

QUAESTIO II.

De variis jejniis juxta veterem Ecclesiae disciplinam. 525

QUAESTIO III.

Quid de Stationibus, & Vigiliis cum jejunio conjunctis
primitivae Ecclesiae sentiendum? Quid item de jeju-
nio die prima mensis Januarii servari solito? 533

QUAESTIO IV.

Quis Rogationum jejunium indixerit? 536

QUAESTIO V.

Quae sint jejunia secundum praesentem, & recentem tum
Occidentalis, tum Orientalis Ecclesiae praxim? 539

QUAESTIO VI.

Quae sint jejunia in Seraphico Ordine nostro? 543

QUAESTIO VII.

De jejniis Sanctimonialium Clarissarum. 548

DISSERTATIO X.

De Festis.

550

QUAESTIO I.

Quae fuerint, & etiamnum sunt Festa Hebraeorum? 551

QUAESTIO II.

Quas Festivitates Ecclesia Christi Judaicis Solemnitati-
bus substituerit? 555

QUAE-

QUAESTIO III.

Quæ Festa sint nunc apud Catholicos de præcepto? 558

QUAESTIO IV.

Quis possit indicere dies Festos? pag. 561

QUAESTIO V.

Quomodo sint celebranda Festa? 565

DISSERTATIO I.

DE CULTU DEI.

Omnes quotquot rectæ rationis lumen habuere, idque secuti sunt, Deum existere, atque hunc ipsum Deum esse Creatorem rerum omnium, esse rerum creatarum Conservatorem, ac Rectorem providum, esse creaturarum rationalium finem unicū, & ultimum confessi sunt. Neque fuit aliquando Gens rationis compos, quæ hanc veritatem aut negasset, aut de illa dubitari posse credidisset. Unde recte David Psal. 13. v. 1. *Dixit insipiens in corde suo: non est Deus.* Sapiens enim, & ratione præditus quomodo id diceret? Recte quoque Paulus ad Rom. c. 1. v. 20. *Invisibilia Dei a creatura mundi per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur.* Si autem hoc naturali ratione compertum est, nemo etiam sanæ rationis compos dubitare poterit, quin huic Deo tamquam

Principio, tamquam Domino, & Gubernatori nostro honorem, cultum, obsequium debeamus; quin ad eum tamquam finem nostrum unicum, & ultimum tendere nos oporteat; unde etiam Paulus ad Romanos *ad Rom. c. I. v. 21*. Scribens de Gentilibus eos inexcusabiles esse dicit; *quia cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt*. Ut hæc veritas amplius clarescat, ponitur.

QUAESTIO I.

An Deum colere, & adorare obligemur?

PRAENOTIO.

I. **C**ultus nomine intelligitur actio, per quam alterius Excellentiam testamur. Porro tres sunt species Excellentiae *Imo* Divina, & infinita, cui respondet ille cultus, qui vocatur *Latria*. *2do* Humana, seu naturalis, quæ posita est in virtutibus, ac dignitatibus humanis, cui respondet Cultus, qui dicitur *Civilis*, & *observantia quædam humana*. *3tio*. Est media quædam Excellentia, inter Divinam, & humanam, qualis est gratia, & gloria Sanctorum, quæ sunt dona supra naturam, ideoque excellentissima, cui Excellentiae respondet cultus *Dulia* nuncupatus. Quia vero creaturis Sanctis, Humanitas Christi, si seorsum consideretur, singulariter excellit propter unionem ad Verbum; & similiter Beata Virgo, ut Mater Filii Dei, ita præstat aliis Sanctis, ut di-

dici possit Domina, & Regina nostra, quod aliis
 Sanctis non convenit, hinc est, quod Theologi di-
 videntes *Duliam*, in *Duliam* proprie dictam, &
Hyperduliam, illam Sanctis cœteris, hanc vero so-
 li Humanitati Christi, nec non Beatissimæ Virgi-
 ni competere doceant. *Vide S. Thomam 2. 2. q. 103.*
a. 3. & 4. & 3. p. q. 25. per totam.

II. *Latriam* esse servitutem soli Deo debitam docet S. *Augustinus lib. 10. de Civ. Dei c. 1.*
 „ *Latriam* quippe nostri, ubicunque san-
 „ ctarum Scripturarum positum est, in-
 „ terpretati sunt servitutem. Sed ea ser-
 „ vitus, quæ debetur hominibus, secun-
 „ dum quam præcipit Apostolus, servos
 „ Dominis suis subditos esse debere, alio
 „ nomine græce nuncupari solet: *Latria*
 „ vero secundum consuetudinem, qua lo-
 „ cuti sunt, qui nobis Divina eloquia
 „ condiderunt, aut semper, aut tam fre-
 „ quenter, ut pene semper, ea dicitur
 „ servitus, quæ pertinet ad colendum
 „ Deum. Proinde si tantummodo cultus
 „ ipse dicatur, non soli Deo deberi vide-
 „ tur; dicimur enim colere etiam homi-
 „ nes, quos honorifica, vel recordatione,
 „ vel præsentia frequentamus. *Et lib. 20.*
 „ *contra Faustum c. 21. tom. 8.* At ille cultus,
 „ qui

„ qui græce Latria dicitur, latine uno
 „ verbo dici non potest, cum sit quæ-
 „ dam proprie Divinitati debita servi-
 „ tus, nec colimus, nec colendum do-
 „ cemus, nisi unum Deum.

III. Adorationem vero diversimode Deo, Bea-
 tæ Virgini, ac Sanctis deberi *explicat S. Joannes*
Damascenus Orat. 3. de Imag. tom. 1. pag. 361.

„ Neminem tamquam Deum adorare fas
 „ est, præter illum, qui natura Deus
 „ est; omnibus autem debitum honorem
 „ habere, oportet propter Dominum
 „ &c. Solum Creatorem, & rerum opi-
 „ ficem Deum adoremus, cui Latriæ
 „ cultum exhibeamus tamquam Deo pro
 „ sua natura adorando. Sanctam quo-
 „ que Dei Genitricem adoremus, non
 „ tamquam Deam, sed tamquam Dei
 „ Matrem secundum carnem: ad hæc
 „ omnes Sanctos ceu Electos Dei, &
 „ Amicos, quibus facilis ad Ipsum pa-
 „ tet aditus, adoremus.

IV. Dei igitur adoratio *Latriam*, Sanctorum
Duliam significat, ut ostendunt *Hadrianus, & Pe-*
trus de Walenburch tom. 2. de fidei controversiis lib.
12. Unde qui promiscue loquuntur, & tam Deo,
 quam Sanctis adorationem attribuunt, non ita in-
 tel-

telligendos ipsi docent, ut censeant, tam Deo, quam Sanctis eundem religiosum Cultum esse exhibendum, sed *Latriæ* cultum Deo, & cultum *Dulix* Sanctis exhiberi debere; cum uterque sub generali nomine adorationis comprehensus sit juxta illud 1. Paralip. c. 29. v. 20. *Et benedixit omnis Ecclesia Domino Deo Patrum suorum: & inclinaverunt se, & adoraverunt Deum, & deinde Regem.* Ibi quippe eadem vox adorationis tribuitur Deo, & Regi, licet Deo cultus *Latriæ*, & Regi cultus civilis conveniret.

V. Cultus dein alius est *absolutus* conveniens soli rei intellectuali, quæ per se adorabilis, vel honorabilis est ob perfectionem, atque excellentiam sibi intrinsecam, ejusmodi adoratio convenit Deo, & talis veneratio competit B. V. Mariæ, & Sanctis per se absolute venerabilibus. Alius cultus est *respectivus* conveniens rebus non intellectualibus, ratione carentibus, & inanimatis, quæ non coluntur, per se ob perfectionem, atque excellentiam sibi intrinsecam, sed propter aliud, seu ob respectum ad aliud, qualis adoratio, seu cultus debetur Cruci, sacris Reliquiis, Imaginibus, Vestibus &c. cum eorum adoratio, vel veneratio non sistat in illis, sed referatur ad Prototypum, cujus sunt Imagines, aut repræsentationes.

VI. Iterum cultus Deo debitus, vel est *internus*, vel *externus*. Ille internis actibus perficitur, quibus, Fide, Spe, Charitate, aliisque internis mentis actibus Bonitatem, & alias Dei Perfectio-

nes testificamur, ac debita reverentia, & honore supremum Numen prosequimur. Alter vero Cultus, id est, *externus* actus illos complectitur, quibus exterius ejusmodi venerationem significamus, uti sunt diversa Sacrificiorum genera, genuflexio, inclinatio, prostratio, unctio pectoris &c. Externus Cultus vel est *privatus*, quo quisque privatus homo debito Deum honore glorificat: vel *publicus*, quo scilicet homines conjunctis votis, publico in loco, ac veluti communi Societatis nomine Deum venerantur, & colunt.

ARTICULUS I.

Exstat Præceptum nedum Divinum, sed & naturale colendi Deum actibus tam internis, quam externis cultu tum privato, tum publico.

PRimum in veteri Lege sæpe, in nova promulgatum est Matth. c. 4. v. 10. *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies.* Secundum propono sic: Homo per summam Dei Sapientiam, & Providentiam natura sua ita constitutus est, ut propendeat ad amandum bonum sibi propositum, ad testandum per servitutem Dominium: per gratos animi sensus suscepta beneficia, per obsequium, & cultum præstantissimam naturæ intelligentis excellentiam: cum ergo Deus per rationem homini e manifestet ut summum Bonum, debitum ab ipso

so

so amorem exposcit, cum se ostendat supremum Dominum vitæ, & functionum hominis, exigit, ut obsequia ei præstet, cujus Dominio subest: cum Beneficia proponat, vult, ut gratum animum exhibeat ei, a quo ejusmodi Beneficia percepit; cum infinitam suam Excellentiam demonstret, ad testandam cultu aliquo mirabilem hanc suam prærogativam, & Excellentiam adstringit.

Non solum autem internus, & privatus cultus Deo debitus est, sed etiam externus, & publicus. Per cultum enim testari quoque debemus supremum Dei Dominium, atque collata nobis Beneficia: ergo cum Dei Dominium etiam in corpus nostrum, ejusque partes se se extendat, corpus etiam, ejusque actus in Dei obsequium impendere tenemur; id vero fit per actus externos, & cultum externum. Unde S. Joan. Damasc. lib. 4. c. 13. de fide orthodoxa ait; *Quia duplici natura constamus aspectabili, & in aspectum non cadente, hoc est, intelligibili, ac sensibili; idcirco duplicem Conditori nostro adorationem offerimus.* Deinde cum Beneficia Dei plura experiatur ipsa hominum societas, & cum plura sint dona Dei civili societati concessa, facile patet etiam ipsam societatem teneri ad Deum communem Creatorem, ac bonorum Largitorem palam, ac publice, & conjunctis votis colendum: itaque publicus etiam cultus Deo debitus est.

ARTICULUS II.

Solvitur Obiectio.

INquiunt: Deus sibi sufficientissimus est; ideoque nihil voluptatis, aut utilitatis capere potest ex creaturis: igitur nullum obsequium, nullum cultum ab ipsis exigit.

Repono. Etsi Deus sufficientissimus sibi sit, libere tamen, ac summa Sapientia sua rationalem condidit creaturam, eamque ita regit, ut hæc ipsum ignorare non possit: vult ergo, ut Ipsum agnoscat, confiteaturque rerum omnium Conditorum, & Rectorem esse. Cur enim sua cura creaturam rationalem in sui duceret cognitionem, nisi vellet, ut eum agnosceret, & confiteretur? Deinde per huiusmodi cognitionem se summum Bonum esse demonstrat, ac per inditum naturæ sensum hominem monet, summum Bonum summe amari oportere. Cur vero id? nisi, ut ostendat, debitum ei esse summum amorem. Rursum per eandem cognitionem se homini repræsentat, ut est supremus Dominus omnium rerum, ac etiam singularum hominis actionum. Cur vero ita se exhibet, nisi, ut homo tum in se, tum in omnibus actionibus suis eam servitutem ostendat, quæ supremo Ipsius Dominio respondeat. Denique eadem cognitione, ut infinite perfectus, ut potentissimus, omniscius, & immensus repræsentatur, ea utique hoc fit ratione, ut cultu, & honore

Ip-


~~~~~  
 Iplius excellentiam prosequamur, ut in dubiis, & adversis ad Iplius potentiam confugiamus, atque in ipsa spem omnem præsidii nostri collocemus. Non alios sane Divinæ sapientiæ fines fingere possumus.

## QUAESTIO II.

Quis sit Author Hymni  
*Tē Deum laudamus ?*

### ARTICULUS I.

Quamquam non esset omnino, & absolute certum, est tamen probabilissimum Sanctos Præfules Ambrosium, & Augustinum ejusmodi Hymnum composuisse.

**Q**uia a communi, & pervetusta traditione, quæ sanctis illis Patribus dictum Canticum attribuit, minime recedendum videtur, donec quis gravibus, & validis argumentis abinde non dimoveatur. Porro piam hanc persuasionem a Recentioribus quibusdam Criticis impugnatam communem esse traditionem patet *1mo* ex Breviario Romano, Ambrosiano, & Monastico. *2do*. Hanc traditionem esse perantiquam *fatentur Pagius ad A. C. 388. & Mabillonius Dissert. de azimo c. 6. 3tio* liquet ex M. SS. Psalmorum, quem Carolus Magnus misit ad Hadrianum Papam procul dubio ipso Carolo Magno vetustiore, & pretio antiquitatis æstimandum, non futurum alioquin do-

num Regium, & tanto Imperatore dignum: in hoc ergo antiquissimo M. SS. cujus authographum asservatur in Bibliotheca Cæsarea extat Canticum istud cum hac epigraphe: *Hymnus, quem S. Ambrosius, & S. Augustinus invicem condiderunt.* Eundem hunc titulum præfert etiam in libris Alcuini, qui Ven. Bedæ, & Egberti discipulus fuit, & ejusdem Caroli Magni Præceptor. Est quoque tempus, quo Sanctis illis attribui cœptus est, immemorabile: igitur in antiqua hac, communique traditione standum est, maxime cum valida non suppetant argumenta, ut videbitur, quæ falsitatis eam revincerent.

## ARTICULUS II.

### Solvuntur Objectiones.

I. **I**Nquiunt. Ignotum esse Authorem dicti Hymni, quod colligunt ex antiquioribus M. SS. in quibus neque Ambrosio, neque Augustino appropriatur; nam in Vaticano Psalterio inscribitur: *Hymnus S. Sifebuti.* In Breviario Aniciano: *Hymnus S. Abundii.* In altero Psalterio Gallico adscribitur S. Nicetio, & apud Edmundum Martene Hilario Pictaviensi.

Repono. S. Sifebutus Monachus fuit Cassinensis, floruitque A. C. 1082. Et S. Benedictus in Regula scripta circa A. C. 506. præcipit, ut *post quartum Responsorium incipiat Abbas Hymnum*



Te Deum laudamus. Itaque ante S. Benedicti Ordinem notum jam erat, & Ecclesiæ usu probatum hoc Canticum; quomodo ergo illius Author S. Sisebutus existit? Nullus ergo Monachus Cassinensis, ut fatentur Patres Maurini, Hymni istius Author erat. Sed neque Hilarius Pictaviensis, neque S. Abundius, aut Nicetius, pro quibus vix stat unius Manuscripti, nec antiqui testimonium. Fieri quoque facile potuit, quod aliis permultis Veterum monumentis accidit, ut inter aliorum opera Amanuensium incuria Hymnus iste collocatus fuerit, aut forsitan fini appositus sit in gratiarum actionem.

II. Inquiunt. Hanc opinionem invaluisse ex solo Chronico S. Datii Mediolanensis, qui floruit sub Justino Imperatore: hoc autem opus supposititium est, nam perducitur usque ad A. C. 1067. Iisdem item verbis eadem narrantur apud Landulphum Tugrensem.

Repono. Negando hanc opinionem fundari in solo Chronico Datii, nam teste eruditissimo Mabillonio Benedictini Ordinis, non in solo Chronico Datii, sed etiam in pervetusto Psalterio Caroli Magni Canticum istud adscribitur SS. Ambrosio, & Augustino. Præterea Chronicon Datii non esse supposititium testis est Mabillonius, qui refert id citari nomine Datii tum apud Paulum Diaconum lib. 16. hist. miscell. tum apud Anastasium in vita Silverii. Deinde, ait Mabillonius, etiamsi Chronicon istud esset ævi recentioris, non

tamen statim respuendum esset, quidquid in illo continetur, cum Author quiscunque sit, potuerit id ex veteribus monumentis accipere. Id, quod additur, nihil evincit, quia Datiano Chronico aliqua accesserunt additamenta, uti etiam contigit Eusebii Chronico, quod ille perduxit usque ad annum æræ vulgaris 326. & S. Hieronymus ad annum 379. Libri enim Annalium in dies crescunt, & in unum corpus nonnunquam nectuntur. Ad id, quod ultimo loco ponitur, ajo, cum recentiores Chronologi exscribant, aut in epitomen redigant historiam antiquorum, nihil mirum esse, si in Landulpho aliqua occurrant, quæ sub nomine Datii alibi reperiuntur.

III. Inquiunt. Hymnum istud non esse editum in forma Dialogi; itaque ab uno Ambrosio, non item ab Augustino compositus est.

Repono. Hymnum istum non fuisse more Dialogi texendum, cum non sit mutuum Ambrosii, & Augustini colloquium, sed utriusque Oratio gratiarum actoria. Cæterum recte Ambrosianus vocatur Hymnus, si vel ex parte sanctissimum Antistitem habeat Authorem, ab eoque dicatur inchoatus.

IV. Inquiunt. Versiculus Cantici: *Salvum fac populum tuum Domine, & benedic hæreditati tue*, aliter legitur tam in Psalterio Ambrosiano, quam apud S. Augustinum, ut observat Lorinus in Psal. 27.



Repono. Non raro deprehendi longe aliter Ambrosium, & Augustinum legere textum Psalmorum, quam sit in Ambrosiano Psalterio; unde nihil obstat, quod in Hymno legatur *hæreditati tuæ*, & in Psalmo *hæreditatem tuam*, quæ sane minima est discrepantia.

## QUAESTIO III.

Quid de Trifagio, quo tres Divinæ Personæ laudantur his verbis : Sanctus Deus, Sanctus Fortis, Sanctus & Immortalis miserere nostri? Et quid de additione eidem per Petrum Fulonem facta?

## ARTICULUS I.

### Origo Trifagii.

**N**Arrat Menologium Græcorum sub imperio Theodosii die 24. Septembris vehementissimo terræ motu Constantinopolim fuisse concussam: Imperatorem una cum Proclo Patriarcha, & populo universo ad implorandam Dei opem confugisse: puerum repente in aera sublatum; cumque omnes metu perterriti exclamarent *Kyrie eleison*, puerum in terram descendisse, atque alta voce populum monuisse, ut Trifagium caneret ad hunc modum : *Sanctus Deus, Sanctus fortis, Sanctus & immortalis &c.* Vix ea locutum repente mor-

mortuum concidisse. Devota hæc Oratio in Ecclesia Orientali frequentissime usurpatur. Occidentalis vero Ecclesia ea utitur præcipue feria sexta in Parasceve, latine, ut propriam suam linguam adhibeat, græce, ut alludat huic Constantinopolitano eventui. *Vide Goar in notis ad Rituale Græcorum pag. 109. edit. Venet. anno 1730.*

## ARTICULUS II.

### Reprobatur additio Petri Fullonis.

Petrus Fullo, ut inveheret hæresim Theopaschitarum, qui naturam Divinam passam in Cruce falso affirmabant, hæc verba Trisagio addidit: *Qui crucifixus es pro nobis, miserere nobis.* Quæ additio, utpote hæresim olens a Catholicis fuerat reprobata. Cum autem ea Armeni usque ad sæculum undecimum uterentur, a *Gregorio VII. epist. 1. lib. 8. moniti sunt*, ut eam omitterent. *Clausulam* (inquiebat Summus ille Pontifex) *quam in illa Laude subjungitis: Sanctus Deus, Sanctus fortis, Sanctus immortalis: istam videlicet: Qui crucifixus es pro nobis; quoniam nulla Orientium præter vestram, sed nec sancta Romana Ecclesia habet, vos totius scandali occasionem, pravique intellectus suspicionem vitantes, superaddere de cætero omittatis.* Armeni, etsi Decretum hoc Gregorius VII. edidisset, eadem verba in Trisagio retinuisse videntur.



~~~~~  
Cum Deinde de concilianda inter eam gentem,
& Romanam Ecclesiam communione, & pace a-
geretur, inter cætera dubia illud in Congregatio-
ne de propaganda fide die 30. Januarii A. C.
1635. propositum fuit : „ An Trisagio, quo
„ utuntur Armeni, possit addi: qui pas-
„ sus est pro nobis ? *Et rescriptum fuit:*
„ Congregatio negative respondit: nam
„ in Liturgia Armenorum decantato
„ Trisagio in honorem Sanctissimæ Tri-
„ nitatis, adduntur prædicta verba se-
„ cundum Theopaschitarum hæresim
„ damnatam in Concilio Romano sub Fe-
„ lice Papa. Et licet in alio loco ad
„ personam Filii Trisagium applicetur,
„ nihilominus Trisagium ab Angelis tra-
„ ditum, & in honorem, & glorifica-
„ tionem Sanctissimæ Trinitatis decan-
„ tari solitum, non videtur posse for-
„ maliter attribui Christo Domino, uti
„ scilicet tantum Personæ ejusdem San-
„ ctissimæ Trinitatis. Nec valet, id fuisse
„ concessum Maronitis; quia alio mo-
„ do in eorum libris Hymnus glorifica-
„ tionis prædictus concipitur: & non
„ fuit etiam ille modus expresse a Sede
„ Apostolica approbatus. QUAE.

QUAESTIO IV.

Utrum nefandum Idololatriæ scelus ad
Ante- Diluvianos extendi possit?

PRAENOTIO.

I. **V**IX Mundus ob enormia crimina diluvio extinctus videbatur, mortales a stirpe sancta avulsi, novos sibi mores, ac instituta pro arbitrio condiderunt, ac contra Dominum zelotem æmulorum statuerunt inania Deorum. *Sed primi omnium* (ait Lactantius lib. 2. Divin. instit. c. 14.) *qui Ægyptum occuparunt - - - portenticas animalium figuras, quas colerent, commenti sunt.* Neque erat ulla Natio tam stulta, cui Numina plane in hortis crescerent, sicut Ægyptiis, allia, cepe, porri, &c. Præ cæteris pestilentissima hæc lues Græciam infecit, quæ fecundissima Deorum genitrix semper habita fuit, totque Numina sibi colenda finxit, ut ingens volumen vel referendis solis nominibus non sufficeret, quorum alios Cœlis, alios terris, alios inferis præfecere. Ipsa Roma Orbis Domina, sed & falforum Deorum Hera, *cum omnibus pene gentibus ut loquitur S. Leo Magnus serm. 1. in natali Apostolorum) Dominaretur, omnium gentium serviebat erroribus, & magnam sibi assumpsisse Religionem videbatur, quia nullam respuebat falsitatem.* Hinc nullæ ibi erant scientiæ, nullæ artes, nullæ res creatæ, quæ
suum

suum non haberent Numen propitium, quod co-
lerent, & adorarent, adeo, ut teste S. Augusti-
no tot Deos, quot muscas Romani numerarent.

II. Sunt, qui cum Hieronymo Prado in c. 8.
Ezechiel. primum idololatriæ Authorem statuunt
Synophanum Ægyptium, quem filio suo demor-
tuo primum idolum erexisse non levi adstruunt
fundamento, hucque autumant reflexisse sacrum
hagiographum, dum Sap. 14. v. 15. ait: „ A-
„ cerbo enim luctu dolens pater cito si-
„ bi rapti filii fecit imaginem, & illum,
„ qui tunc quasi homo mortuus fuerat,
„ nunc tamquam Deum colere cœpit.
„ Deinde interveniente tempore, con-
„ valescente iniqua consuetudine hic
„ error tamquam lex custoditus est. „
Alii Nembrodam sceleris hujus primipilum arbi-
trantur. Alii cum S. Hieronymo in c. 2. Osee,
Ninum putant idololatriæ parentem. Non ego id
ago, ut unum ex his determinem, vel concor-
diam discordiæ procurem, inquiram solum, an
idololatriæ origo ab Ante-Diluvianis repetenda?
pro quo sit

ARTICULUS I.

Adducuntur graves conjecturæ idololatricam ante diluvium viguisse.

I. **S**Ap. c. 14. v. 12. habetur : *Initium fornicationis est exquisitio* (id est excogitatio) *idolorum, & adinventio illorum, corruptio vitæ.* Igitur idololatria præambula est ad fornicationem, & corruptionem morum vitæ, invehitque libidines, ebrietates, & omnium scelerum colluviem; id firmatur per S. Ambrosium in c. 1. ad Rom. *Idololatricæ Deum injuriosum colentes, atque per hoc negligendum magis hebetati sunt, ad omnia mala facti promptiores.* Siquidem magnum frenum scelerum est hominibus metus magni Numinis, ne ab eo pro meritis castigentur, quo per idololatricam ablato laxantur idololatricæ frena, cupiditatibus præcipitatur in omnia flagitia; quis enim timebit idola lignea, ac muta, vel quam vindictam ab iis expectabit scelerum illorum, quorum patroni, fautoresque ceu Numina adorantur?

Jam vero quanta apud Ante-Diluvianos regnaverit libido, quantaque fuerit illorum vitæ corruptio facer Codex Gen. c. 6. consulatur : *Videns autem Deus, quod multa malitia hominum esset in terra, & cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore, pœnituit eum, quod hominem fecisset in terra, & tactus dolore cordis intrinsecus, delebo, inquit, hominem, quem creavi, a facie terræ - - - corrup-*

rupta est autem terra coram Domino, & repleta est iniquitate. Cumque vidisset Deus, terram esse corruptam (omnis quippe caro corruperat viam suam super terram) dixit ad Noe: *Finis universæ carnis venit coram me, impleta est terra iniquitate a facie eorum.* Vides effectum idololatriæ, de causa Divino afflatu insinuata ne dubites. Et hoc tanto certius, quia etiam D. Paulus eandem impuditiæ, & avaritiæ Gentilium a vero Numine alienationem prætendit causam, dum ad Ephes. 4. v. 17. & seqq. ait: *Hoc igitur dico, & testificor in Domino, ut non jam ambuletis, sicut & Gentes ambulant in vanitate sensus sui, tenebris obscuratum habentes intellectum, alienati a vita Dei per ignorantiam, quæ est in illis propter cæcitatem cordis ipsorum, qui desperantes, id est, fide destituti, semetipsos tradiderunt impuditiæ in operationem immunditiæ omnis in avaritiam.* Scio fornicationem, quæ secum inducit commestationes, ebrietates, rixas, cœdes &c. non semper idololatriam præhabere, interdum enim ab ea producitur ex D. Thoma 2. 2. quæst. 94. a. 4. ad 1. Sed scio etiam aptiorem, & validiorem causam ad tantam morum corruptionem inducendam idololatria vix inveniri, quæ juxta S. Ambrosium cit. mentem præprimis hebetat, redditque homines ad omne malum, ad terram iniquitate replendam promptiores.

II. Supponatur, quod non scelus idololatriæ, sed alia ratio antediluvianæ universæ carnis corruptionem causaverit, certe ipsa corruptio natura-

liter quasi oblivionem veri Dei, ac idololatriam induxit, fuitque causa diluvii, ut docet Tertullianus lib. de idololat. Si enim hæc longe minor saltem in quibusdam Gentibus postdiluvianis idololatriam invexit, ut asserit Cyrillus Alexandrinus lib. 4. contra Julianum, utique longe major, ac universalis vitæ, & morum corruptio majoris efficaciam esse debuit.

III. Plinius lib. antiquæ Bibliothecæ testatur jam tempore Tubalcami cœpisse homines sculptilia efformare, eademque adorare. Hebræi in Genesi magna ad c. 4. Gen. tradunt tempore Enos idololatriam exordium sumpsisse, cui sese opposuit Enos publico cultu Deum primo invocando, prædicando, certasque Leges, cæremonias, ac precum formulas adhibendo. Hæc & alia unitim sumpta vehementem accendunt suspicionem, conjecturam plus quam probabilem ingerunt, idololatriam apud Antediluvianos viguisse.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

I. **I**nquiunt Critici: Recentior ante diluvium Mundi creationis memoria erat, ex qua adhuc vigeat cognitio Unius, ac veri Dei in mente hominum, non ergo videtur idololatriæ tunc fuisse occasio.

Repono. Adeo recentem creationis per annos mille sexcentos quinquaginta continuos me-

moriam, quam beneficii educationis ex pressione ægyptiaca paulo ante a Deo Judæis præstiti inter portenta, & signa, nemo persuadebit, attamen hi ex medio beneficiorum Divinorum elapsi ad vitulos aureos confugientes clamabant : *Hi sunt Dii tui Israhel, qui te eduxerunt de terra Egypti.* Exod. 32. v. 4. Quidni & circa finem saltem primæ Mundi ætatis clamare poterant ? *Ipsi fecerunt nos.* Etsi memoria adeo recens Unius, & veri Numinis per tot annorum spatium a creatione Mundi usque diluvium idololatriam exclusit, quid est, quod memoria severæ punitionis diluvianæ id non præstiterit? forte puniatio minus, ac creatio valuit ad testimonium de Deo vero reddendum?

Sed videamus in Antediluvianis Gigantibus recentem, & humilem veri Numinis cognitionem. Baruch. c. 3. v. 26. ait : *Ibi fuerunt Gigantes illi nominati, qui ab initio fuerunt, staturosi, scientes prælium. Non hos elegit Dominus, nec viam scientiæ dedit illis, & interierunt, quia non habuerunt sapientiam, perierunt propter inconsiderantiam. Quam scientiam, quam sapientiam, nisi veri Numinis? propter quam inconsiderantiam, nisi, quia, cum homines essent corruptibiles, viribus suis confidentes se Deos fecerunt ? De his enim loquitur Ecclesiasticus c. 16. v. 8. Non exoraverunt pro peccatis suis antiqui Gigantes, qui destructi sunt confidentes virtuti suæ. Ad rem Tigurina. Implacabilis Deus fuit Gigantibus, qui ob potentiam suam stultam ab eo defecerunt. Profecto ex Gigantibus*

contra Dominum in sua fortitudine rebellantibus Græcorum fabulandi libidinem a Titanibus Jovem in cœlo oppugnatum, verosimilius apparet commentam.

II. Inquiunt: Cyrillus Alexandrinus lib. 4. contra Julianum ita de Antediluvianis gloriose prædicat: „ Homines fane, qui ab Adam
 „ usque ad Sem fuere, Deum omnium
 „ naturæ, & vere universorum Condi-
 „ torem, & Dominum coluerunt; nul-
 „ lus enim eorum vexatur, quod Diis
 „ alienis fuerit deditus, vel dæmonibus
 „ obtulerit. Ast post diluvium, & con-
 „ structionem Turris, & linguarum di-
 „ scretionem etiam de Deo indignam ha-
 „ buerunt opinionem, qui per univer-
 „ sam terram dispersi erant. *Et lib. 3. con-*
tra eundem versus finem: „ In sacris autem
 „ Litteris nullum omnino invenimus, qui
 „ per illud tempus usque ad Noe ab il-
 „ lo decimum idololatriæ crimini fuisset
 „ implicatus. Accusantur enim de aliis
 „ delictis, & pereunt non frustra in di-
 „ cto diluvio. *Clemens Romanus lib. 1. recog-*
nitionum ait: „ Quarta decima generatio-
 „ ne ex maledicta progenie Cham qui-
 „ dam propter artem magicam primus
 „ „ aram

„ aram statuit doemonibus honorem fan-
 „ guinis litans. *Aquinas Angelicus 2. 2. q.*
94. a. 4. ad 2. protestatur, quod in prima æ-
 „ tate non fuerit idololatria propter re-
 „ centem memoriam creationis Mundi.

Repono ad primum. S. Cyrillum, & alios probabilius intelligendos esse de idololatria, quæ sit vel ex sacris Paginis, vel aliis historiis evidenter nota, ut se ipsum *declarat S. Cyrillus loco ex lib. 3. objecto.* Nec enim Scriptura, nec ulla historia (si Traditiones Judaicas exceperis) clare asserit, idololatriam viguisse ante diluvium, quamquam ex signis, & conjecturis valde probabiliter conjicere liceat contrarium, imo fuisse causam diluvii, ut differte docet Tertullianus supra allegatus. Imo S. Cyrillus cum post pauca a citatis lib. 4. rationes idololatriæ postdiluvianæ addat sequentes : *Mentem enim a veritate abducentes, & eam temporalibus, & terrenis negotiis, atque adeo corporis voluptatibus mancipientes, absurdi, omnibus noxii fiebant, & quodamodo distribuebant inter se, qui nullos Deos dicebant, crimina, easdem rationes multo magis invaluisse sciebat apud Antediluvianos, qui edebant, & bibebant, uxores ducebant, & ducebantur ad nuptias usque in diem, qua intravit Noe in Arcam.* Luc. 17. v. 27. Non ergo idololatriam simpliciter negare voluit, vel potuit.

Alterum, quam leve negotium faceffat, compertum est Criticis peritioribus, qui uno quasi o-

re respondent: Libros decem recognitionum ad S. Jacobum Apostolum, qui incipiunt: *Ego Clemens in Urbe Roma*. Supposititios esse, erroneeque S. Clementi Romano attribui; tales enim æstimantur a S. Hieronymo in Catalogo Script. Eccles. Epiphanio hæresi 33. quæ est Ebionitarum, & aliis, qui opera Clementis ad criticum examen vocarunt. Nec sine urgenti ratione; multa enim in hisce libris incerta, fabulosa, aliqua dogmaticis veritatibus contraria reperiuntur, ut advertit Sixtus Senensis. Complura etiam sub persona S. Petri ex intima Platonis, & Aristotelis Philosophia referuntur, quæ a S. Petro prolata nulla ratione suaderi possunt. Postremo opus illud recognitionum idem est, ac illud, quod vulgo *Itinerarium S. Petri* dicitur, quodque Gelasius Papa in Concilio Romano in suo Decreto apocryphum esse declarat. Authoritates itaque ex hoc opere decerptæ peritum movere non possunt.

Nec Doctor Angelicus vehementer urget, presse enim in quæstionibus *facti* Scripturistici adhæsit Scripturæ vestigiis, criticis vix delectatus, ut ipse Natalis Alexander moderatus, attamen fidelis Angelici Præceptoris discipulus iterum, iterumque in sua historia ecclesiastica testatur. Rationem recentis Numinis memoriæ vix ipse Angelicus pro integra prima ætate valere voluit: notum enim erat illi, sicut & compertum est omnibus Ascetis, supremi Numinis memoriam validum

contra scelera quaecunque remedium fore, quod si in Antediluvianis adeo semper floruisse, quomodo omnis caro viam suam corrupisset?

QUAESTIO V.

Utrum, & qualiter sit adorandus
Christus Deus - Homo?

ARTICULUS I.

CHRISTUS quatenus Deus-Homo debet unica adoratione adorari, ita, ut ejus Humanitas prout hypostatice unita Verbo Divino adoranda sit eadem adoratione *Latriæ*, qua Ejus Divinitas adoratur, non quidem per modum objecti *motivi*, sed *terminativi*.

I. Christo siquidem omne genu flecti debet, & omnis honor impendi, quia JESUS est, & quia AGNUS: *Ut in nomine JESU omne genu flectatur.* ad Philip. c. 2. v. 10. *Viginti quatuor Seniores ceciderunt coram Agno.* Apocal. c. 5. v. 8. Atqui nec JESUS, nec AGNUS est tantum penes Divinitatem, sed maxime penes Humanitatem, cujus vita oblata, & mactata est in pretium nostræ redemptionis: igitur Humanitati ejus qua unitæ Verbo Latriæ cultus concedendus est. Clarius hæc veritas apparet ex Matth. c. 28. v. 9. ubi de mulieribus ad Christi sepulchrum accedentibus dicitur: *Et ecce JESUS occurrit illis dicens: Ave.*

~~~~~
Illæ autem accefferunt, & tenuerunt pedes Ejus, & adoraverunt Eum. Cum autem actus ille detentionis, seu osculi pedum sit externa adoratio interioris adorationis significativa, & illa versetur circa corpus & pedes Christi, certum est eas sic tenentes Christum, etiam Humanitatem ejus adorasse. Idem præstitit S. Thomas Apostolus Jo-an. c. 20. v. 28. cum ait Christo: *Dominus meus, & Deus meus.* Quibus verbis confitebatur Christum esse Deum, & Hominem, eumque a mortuis revera suscitatum esse profitebatur; ac subinde eum ut Deum, & Hominem adorabat; nam illa professio fuit actus insignis cujusdam fidei, quæ proinde actum adorationis sibi comitem habebat, præsertim cum Christus esset præsens: igitur S. Thomas non solum Christi Divinitatem, sed & Humanitatem censendus est adorasse.

II. Legatur Concilium Constantinopolitanum II. Generale v. quod Can. 9. ita pronunciat: *Si quis - - - non una adoratione Deum Verbum incarnatum cum propria ipsius carne adorat, sicut ab initio Ecclesie Dei traditum est, talis anathema sit.* Hinc est, quod Cyrillus lib. 1. de fide ad Reginas affirmet: *In Christo non esse unam naturam, quæ adoretur, & aliam, quæ non adoretur, sed unam Verbi naturam incarnatam adorabilem cum carne sua una adoratione.*

III. Adorare Humanitatem Christi secundum sermonis proprietatem, non est aliud, quam adorare

rare Dei Verbum caro factum, humanatum, incarnatum: adoratio autem, quæ Divinæ exhibetur Personæ, est illa ipsa, quæ Deo debetur, ac proinde unica, eaque summa, nempe *Latria*, Deinde ut aliquod totum sit dignum adoratione, satis est, quod in tali toto, ut adorato sit aliqua ratio *motiva* adorationis ipsi exhibendæ, nec requiritur, ut illa *motiva* ratio reperiatur in singulis ejus partibus: dum enim hominem honoramus propter illius sapientiam, totum illum hominem colimus, ac ille secundum se totum est objectum *terminativum* talis honoris, quamquam sapientia, quæ est ratio *motiva* ad exhibendum tali homini honorem in solo intellectu *formaliter* reperiatur; ita quoque, cum Christus sit aliquod totum constans Divina Natura, Verbi Subsistentia, & Humanitate, in quo toto Natura Divina, & Persona Verbi propter suam infinitam, & increatam excellentiam sunt rationes *motivæ*, ut Christo *Latriæ* cultus exhibeatur, consequitur, quod Christus ut Homo, seu subsistens in Humanitate *Latria* adorari debeat, & ita Humanitas, ut subsistens Subsistentia Verbi, & ut hypostatice unita Deo adorari debet eadem adoratione, qua Christi Divinitas adoratur Est quidem Humanitas quid creatum, sed ubi supponitur a supposito Divino, hoc adorato adoratur concomitanter & suppositatum, cum sit aliquid suppositi, licet suppositum *primario*, & *directe*, suppositatum vero *secundario*, & *indirecte* adoretur.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

I. INquiunt : Humanitas Christi etiam ut Verbo unita non est Deus : igitur *Latriæ* cultu colenda non est, cum ejusmodi cultus soli Deo conveniat.

Repono. Cum Christi Humanitas ut unita Verbo non habeat distinctam personalitatem a Divina, potest eundem cultum terminare, quem terminat Deus; & ita licet illa objectum *motivum* (quale est solus Deus) *Latriæ* esse non possit, potest tamen esse *terminativum*. Nec dicant; quod Christi Humanitas Divinitate sit inferior, minori autem minor reverentia exhibenda est. Non dicant, ait quippe D. Bonaventura in 3. dist. 9. q. 1. n. 5. Id verum esse in eo tantum casu, quando honores exhibendi ordinantur ad diversas personas gradu, & dignitate distinctas, falsum autem, quando unica tantum est persona: igitur cum in Christo una sit persona, cui summa reverentia debetur, sicut honor debetur Regi quacunque veste sit indutus, honor enim, inquit, naturam respicit digniorem, & per consequens illud, quod est annexum ei: sic caro viri Sancti honorari debet secundum dignitatem animæ, non secundum ignobilitatem propriæ naturæ.

II. Inquiunt : Christus secundum naturam humanam adoravit, ut patet ex illo Joann. c. 4. v.

22. ubi Servator dixit ad Samaritanam : *Nos adoramus, quod scimus*; illius autem non est adorari adoratione *Latriæ*, cujus est adorare. Repono. Quamvis Humanitas Christi adoraverit, exinde tamen minime sequitur eandem adorabilem non esse: nam adorabat secundum operationes, & statum Humanitatis, qua minor est Patre: adoratur vero secundum dignitatem Divinitatis, & Personæ, secundum quam est æqualis Patri: nos autem, qui ipsam adoramus, non debemus attendere ad ejus Humanitatis inferioritatem, sed ad Personæ, & Divinitatis dignitatem, & majestatem.

III. Inquiunt : Sacrificium, quod est principalis species *Latriæ*, non offertur Christo, qua Homini, docente S. Augustino lib. de civ. Dei c. 20. *Christus maluit Sacrificium esse, quam sumere.* Repono. Licet Humanitati Christi non sit sacrificandum, quatenus secundum se consideratur: at tamen revera ei sacrificari potest, prout est Divinitati conjuncta, quia toti Christo sacrificari potest, cum sit revera Deus. Ad S. Augustinum ajo: eum non negare, quod Christo debeat sacrificari, sed id non esse practice faciendum, ut vitetur occasio erroris, & ne forte aliquis existimet honorem supremo Numini debitum creaturæ impendi.

IV. Inquiunt : Christi humanitas etiam ut unita Verbo Divino non potest eodem amore diligere, quo diligitur Deus, neque enim Christus
qua

qua Homo, neque ejus Humanitas amari potest super omnia: igitur nec eadem adoratione adorari debet. Repono. Christum secundum se totum spectatum revera amari posse super omnia, quia habet bonitatem, & excellentiam infinitam sibi conjunctam, ratione cujus amari potest super omnia objecta, quæ ejusmodi bonitatem, & excellentiam infinitam non habent. *Audiatur Scotus in 3. dist. 9. quæst. unica n. 10.* Ubi cum proposuisset varios modos, quibus concedi, vel negari posset, quod Christus sit super omnia diligendus, ait: Si dilectio tendere potest æque confuse in objectum, sicut adoratio; potest concedi, quod Christus habens naturam humanam sit summe diligendus, licet natura humana non sit ratio summæ diligibilitatis, neque etiam unio naturæ humanæ ad Verbum qualitercunque sit: sicut Trinitatem adoramus una adoratione, & diligimus una dilectione non excludendo proprietates personales ab Essentia, quæ tamen proprietates non sunt formaliter infinitæ: ita etiam tutum est in adoratione non nimis distinguere naturam illam creatam a Verbo, sed Verbum subsistens in duabus naturis adorare: & ita Verbum habens naturam humanam potest summe diligi, licet ipsa natura summe non diligatur, neque etiam summe diligitur unio naturæ ad Verbum, quæ est creatura.

QUAESTIO VI.

Quis cultus competat Humanitati unitæ Verbo, sed consideratae præcise secundum peculiarem suam excellentiam, & dona supernaturalia, quibus illustratur?

ARTICULUS I.

Humanitas Christi mentaliter præcisa a Verbo, & in se considerata potest coli cultu hyperdulæ ob perfectiones creatas intrinsecas.

Ratio est; quia excellentia Humanitatis taliter sumptæ præscindit ab unionem cum Verbo, ratione cujus ipsi debetur cum Verbo *Latria*, & tantum involvit excellentias supernaturales creatas gratiæ sanctificantis, virtutum, donorum, scientiarum, & quidem in gradu excellentissimo, vi quarum meretur cultum majorem, quam quævis alia creatura: consequenter hyperduliam.

ARTICULUS II.

Solvitur Obiectio.

Inquiunt: Non potest apprehendi Humanitas Christi cum ejusmodi creatis excellentiis, quin pariter Verbum apprehendatur, nec enim illa Humanitas concipi potest, quin concipiatur ut Humanitas Christi, ut sic autem apprehensa necessa-

rio concipitur ut unita Verbo, & ut habens ab eo omnimodam suam excellentiam: igitur honorari non potest hyperdulice ob proprias excellentias, sed adoratur *Latria*, qua Verbum adoratur.

Repono, Licet illa Humanitas non possit perfecte, & complete intelligi Humanitas Christi, quin concipiatur ut subsistens subsistentia Verbi, potest tamen conceptu præcisiivo apprehendi secundum se, videlicet quatenus illa Humanitas est omnibus gratiis, & divinis charismatibus decorata, taliter autem apprehensa, & proposita per intellectum revera honorari potest; nam si Humanitas illa cum istis donis supernaturalibus non dicentibus ordinem necessarium ad ordinem hypostaticam conservaretur a Deo sine ullo supposito tam proprio, quam alieno, sic ratione donorum istorum supernaturalium esset honorabilis: igitur cum hæc Humanitas, & ipsius dona supernaturalia nihil suæ perfectionis, & dignitatis deperdant ex sui unionem cum Verbo, nihil vetat, ne Humanitas sic apprehensa possit hyperdulice honorari.

Deinde, si illa Humanitas non posset seorsim a Verbo honorari, id maxime esset propter itricutam illius unionem cum ipso Verbo; sed hæc ratio non obest; quia major est conjunctio, & unio Divinarum Personarum in Essentia Divina, quam sit Divinitatis, & Humanitatis in Persona Verbi; quia proprietates personales identificantur realiter cum Essentia Divina, natura autem hu-

humana non ita identificatur cum Persona Verbi, nec cum Divinitate, cui innititur; sed non obstante illa identificatione, personales proprietates sunt secundum se adorabiles, & una Persona potest adorari seorsim ab alia sicut & orari, ut constat ex praxi Ecclesiæ, quæ in suis orationibus, & collectis interdum dirigit suas preces ad unam dumtaxat e Divinis Personis: igitur multo magis honorari poterit Christi Humanitas ut apprehensa seorsim a Verbo. Imo experientia constat nos aliquando Humanitatem Christi, vel ipsius Sanctissimam animam venerari, absque eo, quod cogitemus de Divinitate.

QUAESTIO VII.

In quo loco, & quali cultu Magi Divinum Infantem adorarint?

PRAENOTIO.

I. **M**agi Philosophi erant astrorum scientiæ periti, verique Numinis cultores, quemadmodum Balaam, Job, & ejus amici (Legis scriptæ, rituumque Judaicorum licet ignari) Deum verum, omnium Arbitrum, & Dominatorem venerabantur. *Gens, quæ spectandorum syderum arte pollebat*, inquit S. Leo serm. 4. de Epiph. Et eruditissimus Serres in responsionibus ad Sandinum pag. 34. tradit Magos olim fuisse, hoc est Philosophos syderalis scientiæ peritos; unde ex hac

syderum cognitione, visa stella in Oriente: *Vidimus enim stellam ejus in Oriente*, Matth. c. 2. v. 2. *Dixerunt ad invicem: Hoc signum magni Regis est, eamus, & offeramus ei munera aurum, thus, & myrrham.* antiph. ad Magnif. *Ecce Magi ab Oriente venerunt Jerosolymam dicentes: ubi est, qui natus est Rex Judeorum? vidimus enim stellam ejus in Oriente, & venimus adorare Dominum.* Matth. c. 2. v. 1. & 2.

II. Verosimilius est sydus illud, quod Magis iter monstravit, Meteoron fuisse clarissima luce corruscans, quod Angelus in astri figuram formaverat, quodque suspensum in media aeris regione ab Oriente in Occidentem movebat, ut Magis iter monstraret, uti de columna nubis narratur, qua Judæi deducti sunt per desertum; seu etiam astrum fuisse tunc primo creatum, non quidem in coelo, sed in aere non longe a terra, quod nutu Dei moveretur antecedendo Magos, usque dum veniens staret supra, ubi erat puer. Ita sentit S. Thomas 3. p. q. 36. a. 3.

III. Et si S. Matthæus de Magorum fileat numero, qui tantummodo ait: *Ecce Magi ab Oriente venerunt Jerosolymam*, tres tamen fuisse vulgare est apud Natalem Alexandrum hist. Eccles. sæcul. 1. c. 1. a. 4. n. 3. Quod expresse tradit S. Leo serm. 30. in Epiph. c. 1. *Tribus igitur Magis in regione Orientis stella novæ claritatis apparuit.* item c. 2. *Sequuntur tres viri supremi Numinis ductum.* Quod confirmat serm. 32. de Epiph. c. 5. *Tres Magos*
- - stel-

- - - - stella perduxit. Hæc opinio S. Leonis au-
 thoritati nixa suffragatorem etiam habet S. Maxi-
 mum Taurinensem Episcopum in una ex ejus Ho-
 miliis : *Bene charissimi in uno itinere tres simul ado-*
raturi veniunt Magi ; quia in uno Christo Jesu , qui
omnium credentium via est , inseparata ab eis erat Tri-
nitatis adoranda. Imo sententiam de ternario Mago-
 rum numero in Ecclesia præcessisse S. Leonis æ-
 tatem desumitur ex inscriptione apposita tabulæ
 22. tom. I. in veteribus Romæ cœmeteriis inven-
 tæ , unde erutæ fuere imagines tum depictæ , tum
 sculptæ , quæ Romæ A. C. 1737. in lucem pro-
 dierunt. Inscriptio apposita sic sonat : „ Ma-
 „ gorum deinde expressa apparet ado-
 „ ratio. Ubi illud potissimum obser-
 „ vandum tres fuisse Magos ex veteri
 „ Ecclesiæ latinæ traditione , & juxta S.
 „ Leonis sententiam , qui primus Ma-
 „ gorum numerum statuisse creditur ,
 „ sed multo antea constantem in Ec-
 „ clesia fuisse hanc opinionem ex eo ma-
 „ nifeste colligitur , quod plures ex his
 „ depictis , sculptisque imaginibus Leo-
 „ nis ætate observaveris vetustiores.

IV. Nomina Magorum fundantur in pia tra-
 ditione Ecclesiæ Colonienfis , quæ & Magos sub
 nominibus Melchioris , Balthazaris , & Gasparis
 veneratur , eorumque corporibus honoratur , quæ

Galefino in notis ad martyrologium pag. 13. cum aliis teste, Constantinopolim allata, inde Mediolanum evecta ab Eustorgio Episcopo, ibique in Basilica per ipsum ædificata, collocata, post sexcentorum septuaginta annorum Fidelium cultu honorata, amota illinc a Friderico Ænobardo, asportata dein fuere Coloniam a Reinoldo Episcopo. Si autem ab hac traditione præscindatur, nomina Magorum manent incomperta apud Authores præsertim Lamy harm. evang. l. I. c. II. pag. 45. §. *numerus Magor.* Unde a Tillemontio not. 12. in vit. Jes. Chr. existimante Magorum nomina duodecimo sæculo indagari coepta, laudatur Baronius, quia in Annalibus hanc prætermisit quæstionem. Legitur præterea apud Bollandistas tom. I. mens. Maj. p. 7. nullum Scriptorem Græcum, Latinumve fuisse, qui per tot sæcula usque ad Friderici Barbarossæ tempora, nomina nunc vulgata usurpaverit.

V. Magos Regia fuisse dignitate insignitos tradit Baronius ad A. C. I. n. 30. ibi : *Hos igitur fuisse Reges dixerimus usitato more Divinæ scripturæ, quæ cujusque Oppidi Dominum Regem appellare consuevit, ut patet de quinque Regibus, quos Abraham armatis suis vernaculis debellavit.* Idem sentit Natalis Alexander hist. eccles. sæcul. I. c. I. a. 4. *Viros tamen potentes, & divites, Toparchas forte, vel Dynastas fuisse probabile est.* Cui consentit doctus Author adnotationum ad historiam vitæ, doctrinæ, & miraculorum Jesu Christi Urbini editam

A. C. 1730. c. 7. lit. C. *Multi Interpretum Regiam illis tribuunt dignitatem, sed ex toto Evangelii contextu nihil amplius videtur extundi posse, quam, quod iis esset magna apud suos populares autoritas.* Tandem Gretserus tom. 5. edit. Ratisbon. lib. 1. de Festis c. 30. ad rem ita loquitur : *Adde, quod Regium nomen magnam latitudinem habet &c. neque enim necesse est, ut omnes, qui vel fuere, vel appellantur Reges, sint tanti, quanti Rex Hispaniæ vel Galliæ. Favet Scripturæ phrasis maxime in libro Josue, ubi Regis nomen illis tribuitur, qui hodie vix Principis nomenclaturam tueri possent.* Accedit, Herodem magnam habuisse Magorum rationem, qui nuntio Regis Judæorum nati accepto certe Magos quamprimum extra fines Regni sui ejici, vel maxime in carcerem detrudi, decapitarive jussisset ; a qua quidem injuria abstinuit regia Magorum dignitate perterritus. Insuper Magi non nisi sua dignitate freti cum Herode ausi fuissent adeo libere colloqui. Plurimum etiam ad rem facit Ecclesia putens in Epiphaniæ Festivitate illo Davidis vaticinio Psal. 71. v. 10. *Reges Arabum, & Saba dona adducent,* idque a priscis temporibus. Et quamquam textus ille, æque, ac Isajæ oraculum c. 60. v. 3. *Reges in splendore ortus tui* de Etnicis Regibus intelligantur, attamen Ecclesia vaticinia prædicta Magorum adorationi accomodans, satis aperte declarat, propensiolem se esse ad sententiam affirmantium Magos fuisse Reges. Eapropter monet Melchior Canus lib. 11. de Loc. Theolog. c. 5.

eum magnopere peccaturum in prudentiæ regulas,
 qui ætate nostra palam affirmaret Magos non fuisse
 Reges; concitaret enim in se, interque Fideles
 rixas, querelas, & rumores, cum populus
 Christianus contraria opinione a Majoribus accepta
 sit imbutus. Articulus tamen fidei non est,
 Magos fuisse Reges, cum de Regia dignitate nil
 scripserit S. Matthæus, nec Ecclesia quidquam de-
 finierit.

Nota, quod regiæ Magorum dignitati non
 obstat *imo* silentium Evangelistæ. Satius enim
 fuit eorum sapientiam commendare sub Magorum
 appellatione, regia namque appellatio otiosa,
 Magorum vox opportuna. Nonobstat *2do*, quod
 Herodes parum honorifice Magos exceperit; *Ite,*
& interrogate diligenter de puero, & cum inveneritis,
renunciate mihi; hoc enim aut Herodiano fastui,
 aut exhibitæ a Romanis superbiæ facile tribuendum.
 Non obstat *3tio*, quod Herodes cum Bethlehem
 non plus, quam sex passuum millia distaret a Je-
 rusalem, tam sero resciverit, se a Magis fuisse ir-
 risum, qui promissis minime stantes declinato Re-
 gis conspectu Judæa abierunt. Non obstat in-
 quam, hoc enim Dei nutu factum credendum est,
 Divinoque Numini tribuendum videtur, Herodem
 multo serius, quam par erat, ad Magorum pro-
 fectionem advertisse.

VI. Magos ex Arabia felice non plus, quam
 octo dierum itinere a Jerusalem distante venisse,
 sicque potuisse commode parare aurum, thus,

&

& myrrham, & alia itineri necessaria, & Jerosolymis aliquantulum immorari, ostendit Petrus de Marca opusculo de adventu Magorum a Baluzio edito, & ad id præsertim adhibitis pro itinere juxta Isaïæ oraculum velocissimis dromedariis, ut recte advertit Baronius ad A. C. I. n. 34. inquit: *Quod quidem haud mirum videri debet, si ex Arabia Judæam adjacente, quod superius demonstravimus, advenisse dixerimus, & ut Propheta prædixerat, ad celeritatem itineris dromedariis usos fuisse, quos velociores esse ad cursum equis nisseis Aristoteles tradit. In idem consentit Tertullianus. lib. adversus Judæos c. 9. & lib. 3. contra Marcion. c. 13. Davidica illa afferens verba Psal. 71. v. 15. Et dabitur Ei de auro Arabia. Et illa Psal. eodem 71. v. 10. Reges Arabum, & Saba dona adducent. Ex hoc forte apud S. Justinum martyrem dialog. cum Tryphon. Arabum nomen Magi sunt sortiti. Accedit. Arabiam Felicem ad Judææ Orientalem plagam positam esse, & S. Matthæum scripsisse, Magos ab Oriente profectos, ejusque Regionis munera aurum, thus, & myrrham attulisse. Denique testatur Grotius tom. 6. Crit. sacr. pag. 71. & 72. ad ea S. Matthæi verba ab Oriente vetustissimam fuisse apud Christianos opinionem ex Arabia Magos ad Christum adorandum venisse.*

VII. Communis est sententia tredecim a Nativitate diebus, id est, sexta Januarii Magos venisse ab Oriente, & Infantem Jesum adorasse. Videatur D. Thomas 3. p. q. 36. a. 6. Suarez 3. p.

tom. 2. q. 36. a. 3. disp. 14. sect. 4. Theophilus Raynaudus tom. 7. in opere, quod inscribitur: *Diptycha Mariana*, & alii. Et fundatur hæc opinio in eo, quod Occidentalis Ecclesia non nisi sexta Januarii adorationis mysterium, adventus Magorum constantissime semper celebraverit, neque ulla gravis, & solida ratio occurrat in oppositum.

VIII. Nonnulli occasione verborum S. Matthæi c. 2. v. 11. *Et intrantes domum invenerunt puerum cum Maria matre ejus*, arbitrati sunt, Neo-natum Servatorem non in spelunca natalitia fuisse a Magis repertum, ibique adoratum, sed in domo quadam, in quam Parentes cum infantulo commoditatis gratia diverterint, ita Epiphanius lib. 2. contra hæreses hæres. 51. n. 9. tom. 1. *Et intrantes domum invenerunt puerum cum Maria non in præsepi, vel in spelunca, sed in domo.* Et Theophilactus in Cap. 2. Matth. quem sequitur Maldonatus in Comment. ad eundem locum, inquit: *Mysterio jam erat satisfactum. Necessitatem cessasse credendum est, & Mariam, aut Joseph omni diligentia commodiorem locum quæsisisse suadet ipsorum pietas.* Hæc sententia multum videretur habere probabilitatis, si quis cum Epiphanio, & Calmeto sustineret, Magos biennio post Jesu Christi Nativitatem Bethlehem ad eum adorandum venisse, quis enim crederet Beatam Virginem tamdiu in tam incommodo loco permanere voluisse, quæ non ex alio fine videtur secessisse, nisi, quod, cum paritura esset, frequentissima hominum multitudine

omnia Bethlehemem loca replerentur. At vero; quia communis fert opinio, non tanto post tempore, sed transactio tantummodo tredecim dierum spatio Magos Bethlehem adorationis causa appulisse coherenter credendum est, in præsepi, & non in domo puerum inventum, & adoratum fuisse. Quare ponitur

ARTICULUS I.

Verosimilius est a Magis Divinum Infantem non in domo aliqua, sed in spelunca, seu caverna fuisse adoratum.

I. **S**Tat pro hac sententia D. Hieronymi auctoritas, qui diu loca illa Redemptionis nostræ mysteriis consecrata incoluit, epist. 47. alias 17. ad Marcellam n. 10. *Ecce in hoc parvo terræ foramine Cælorum Conditor natus est, hic involutus pannis, hic visus a pastoribus, hic demonstratus a stella, hic adoratus a Magis.* II. Quaresmius elucid. Terræ sanctæ tom. 2. c. 7. lib. 6. hæc scribit: *Cæterum communis ante proposita sententia retinenda est, quæ asserit Christum nedum esse in specu natum, sed etiam in eodem a Magis adoratum.* III. Cornelius a Lapide in cap. 2. Matth. 2. etiam in eam sententiam videtur propensior, quæ statuit Jesum Christum in præsepi a Magis repertum esse: ait enim, Bethlehemem, quæ parva Civitas erat, unicum patuisse viatoribus publicum diversorium, cui veluti appendix in usum equorum,

jumentorumque stabulum jungebatur; itaque S. Matthæum *domus* nomine, quo Magos introisse narrat, præsepe, seu stabulum, quod domus erat appendix, significare voluisse. Certum præterea est, quod apud Hebræos quilibet locus, etiam volucrum nidus *domus* nomine appelletur juxta illud Davidis Psal. 103. *ψ.* 18. *Herodii domus*, quod idem est, ac dicere ciconiæ nidus; idcirco non obstat vocabulum *domus*, quo Evangelista utitur.

ARTICULUS II.

**Magi Christum cultu religioso *Latriæ*,
non solo cultu civili adorarunt.**

I. **P**Atet ex S. Matthæo c. 2. *ψ.* II. *Et procidentes adoraverunt eum, & apertis thesauris suis obtulerunt ei munera aurum, thus, & myrrham.* In quæ verba ita scribit Cornelius a Lapide:
 „ Erasmus censet Magos non cognovisse
 „ se Christum esse Deum; ideoque non
 „ *Latria*, sed cultu civili eum ut Regem
 „ Judæorum adorasse, id est, veneratos esse. Verum contrarium docent Patres, & Interpretes, scilicet
 „ Magos instinctu Dei agnovisse Christi
 „ Divinitatem, eamque *Latria* adorasse;
 „ ideoque ei thus, quod soli Deo debetur, obtulisse. „

II. Patet ex munerum qualitate Magos Christi Divinitatem agnovisse, eumque Latria adorasse, cum primum enim Magi viderunt puerum Jesum, humi strati munera, eaque pretiosa illi obtulerunt, Orientalium morem secuti, qui non sine muneribus Reges adire solent, quemadmodum filii Jacob Josephum fratrem, & Regina Saba Salomonem allatis secum muneribus convenerunt, ut legitur in Gen. c. 43. & lib. 3. Reg. c. 10. Hæc autem si non satis significant Magos Divinitatem Christi cognitam habuisse; genus ipsum, & ratio munerum, id aperte probat. *Attende, quid obtulerunt, & agnosce, quid crediderunt*, inquit S. Fulgentius serm. de Epiphan. 4. n. 9. Et Calmetus Irenæi, Origenis, Basilii, Ambrosii, Augustini, Hieronymi, Hilarii, Bernardi, Juvenci, & Sedulii doctrinam secutus hæc habet in c. 2. Matth. *Omnes fere Patres in his muneribus agnovere mysterium, quod Jesu Christi Divinitatem, Regnum, & Humanitatem indigitabat. Thus Deo convenit, Regi aurum, Homini mortali, cujus corpus opobalsamis conditur, myrrha.* S. Bernardus serm. 2. de Epiphan. n. 4. lucem, quæ bono Latroni affulsit, confert cum ea, quæ Magis illuxit, & quemadmodum nemo negat, illum Christi Divinitatem cognovisse, ita quisque confiteatur est necesse, hos ejusdem Divinitatis gnaros fuisse. „ Videte, „ quam occulata sit fides, quam lince- „ os oculos habeat, diligentius confide-

„ rate. Cognoscit Dei filium lacten-
 „ tem, cognoscit in ligno pendentem,
 „ cognoscit morientem. Siquidem La-
 „ tro in patibulo, Magi in stabulo cog-
 „ noscunt: ille clavis infixum, isti pan-
 „ nis involutum. „

III. Miratur S. Leo serm. 33. in Epiphan. 4.
 c. 3. tom. 1. quomodo Magi, simul ac stellam
 conspexissent, ex ea conjecerint, ejusmodi mu-
 nera afferenda esse, quæ ad Christi Divinitatem,
 Regnum, & Humanitatem indicandam essent ap-
 tissima: verum mirari desinit, cum animadvertit,
 ad externam stellæ internam fidei lucem accessis-
 se, ut illud Magi crederent, quod par erat:
 „ O perfectæ scientiæ mirabilem fidem,
 „ quam non terrena sapientia erudivit,
 „ sed Spiritus Sanctus instituit! Unde
 „ enim hi viri cum proficiscerentur de
 „ Patria, qui nondum viderant Jesum,
 „ nec aliquid contuitu ejus, quo Eum
 „ tam ordinate venerarentur, adverte-
 „ rant, hanc deferendorum munerum
 „ servavere rationem? nisi, quia præ-
 „ ter illam stellæ speciem, quæ corpo-
 „ reum incitavit obtutum, fulgentior
 „ veritatis radius eorum corda perdo-
 „ cuit, ut priusquam labores itineris in-
 „ choa-

„ choarent, eum sibi significari intelli-
 „ gerent, cui in auro regius honor, in
 „ thure Divina veneratio, in myrrha
 „ mortalitatis confessio deberetur.

IV. Præter complures alias, quas congerere
 possem authoritates, instar omnium sit Ecclesiæ
 autoritas, quæ in Epiphania Dominum precatur
 his verbis : *Deus, qui hodierna die Unigenitum*
tuum Gentibus stella duce revelasti; & Sedulii Hym-
 no utitur, quo ita de Magis canitur : *Deum fa-*
tentur munere. Est autem observandum, verba il-
 la : *Deus qui hodierna die Unigenitum tuum Genti-*
bus Stella duce revelasti, reperiri etiam in S. Grego-
 rii Sacramentario tom. 3. pag. 7. in Missa hujus
 diei, quæ hanc quoque Orationem habet : *Deus*
Illuminator omnium Gentium. da populis tuis perpetua
pace gaudere, & illud lumen splendidum infunde cor-
dibus nostris, quod trium Magorum mentibus adspirasti.

QUAESTIO VIII.

Quis cultus corpori Christi in triduo
 mortis deberetur ?

ASSERTIO.

Corpus Christi in triduo mortis
 erat Latria adorandum.

- I. **Q**uia dum Corpus Christi quievit in sepul-
 chro, anima descendit ad inferos, Divini-
 tas

tas cum corpore, & anima licet sejunctis hypostatice fuit unita ex *D. Thoma 3. p. q. 50. a. 2. ubi ait* : Donum, quod per gratiam Dei conceditur, sine culpa non revocari; ac propterea cum nulla in Christo fuerit culpa, fieri non potuisse, ut in illius morte solveretur unio hypostatica, & Divinitas a carne separaretur; præsertim cum unionis gratia maxima sit, & maxime permanens : „ Et „ etiam magis permanens ex sui ratio- „ ne, quia hæc gratia ordinatur ad u- „ nionem personalem, gratia autem ad- „ optionis ad quamdam unionem affe- „ ctualem, & tamen videmus, quod gra- „ tia adoptionis nunquam perditur sine „ culpa. Cum igitur in Christo nullum „ fuerit peccatum, impossibile fuit, quod „ solveretur unio Divinitatis a carne ip- „ sius. Et ideo, sicut ante mortem ca- „ ro Christi unita fuit secundum perso- „ nam, & hypostasim Verbo Dei, ita „ & remansit unita post mortem, ut sci- „ licet non esset alia hypostasis Verbi „ Dei, & carnis Christi post mortem. „ Hanc eandem doctrinam confirmat Doctor iste An- „ gelicus in 3. sent. dist. 21. q. 1. a. 1.

II. In Catechismo S. Tridentinæ Synodi ad expositionem quarti articuli habentur hæc verba :

„ Qua-

„ Quare cum Jesum mortuum esse dici-
 „ mus, id significamus, ejus animam a
 „ corpore divisam esse; neque tamen
 „ concedimus Divinitatem sejunctam a
 „ corpore, quin potius constanter cre-
 „ dimus, & confitemur, anima ejus a
 „ corpore divisa, Divinitatem tum cor-
 „ pori in sepulchro, tum animæ apud
 „ inferos conjunctam semper fuisse. „

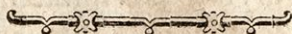
III. *Refert Cardinalis Pallavicinus in hist. Con-*
cil. Trid. lib. 17. c. 6. n. 6. Religiosum quem-
 dam hominem nomine Amantem Ordinis Servo-
 rum B. Mariæ Virginis Episcopi Sebenicensis
 Theologum, quod in sessione quadam affirmave-
 rit, in morte Christi Divinitatem a corpore fuisse
 divisam, Palinodiam recantare coactum. Quod
 si autem in morte Christi Divinitas a corpore non
 fuit separata, confectarium est corpus Christi in
 triduo mortis fuisse Latria adorandum.

QUAE.

QUAESTIO IX.

An Humanitatis Christi Sanguis fuerit immediate a Verbo Divino assumptus, ipsi perstitit hypostatice unitus, & ita triduo mortis Latria fuerit adorandus?

ARTICULUS I.

Narratur ortus, & progressus controversiæ inter Dominicanos, & Franciscanos olim agitatae circa adorationem Sanguinis Christi in triduo mortis.

I. **C**Um circa A. C. 1351. Barcinonæ aliqui assererent, & publice prædicarent Sanguinem Christi in passione effusum a Divinitate fuisse separatum, & inde non fuisse in triduo mortis adorandum cultu latriæ: atque, ut refert Waddingus in nostris Annalibus ad eundem annum n. 3. idipsum ex professo doceret Franciscus Bajuli Minoritarum Guardianus; Nicolaus Rosselli tunc in Regno Aragoniæ Inquisitor per suas litteras monuit Joannem Morlandinum ex Magistro Generali Ordinis Prædicatorum a suo Avunculo Clemente VI. anno proxime elapso simul cum Pastore Ordinis Minorum ad Cardinalatum assumptum: hic Morlandinus rescripsit se vivæ vocis oraculo accepisse in mandatis a Pontifice die 20.

Ju-

Julii, ut ad palinodiam cogerentur, qui ita prædicaverant, judicatumque fuisse omnino hanc opinionem pro hæretica censendam. Compacto processu Nicolaus Inquisitor solis litteris illius Cardinalis innixus, severe animadvertit in omnes, qui istius propositionis assertores fuerant, atque ut in curia, & præsentia Episcopi Barcinonensis, illam sententiam ejurarent, effecit.

II. Revixit apud Brixienfès post centum, & tredecim annos eadem opinio A. C. 1462. prædicante Beato Jacobo Piceno, a Marchia communiter dicto, viro insignis sanctitatis, & plurimis miraculis conspicuo. Cum enim S. Jacobus de Marchia A. C. 1462. die 18. Aprilis, quæ incidit in diem Dominicam Paschæ publice in civitate Brixienfi prædicasset, Sanguinem Christi in triduo Passionis ab unione hypostatica excidisse; ideoque cultum latriæ tunc non meruisse. Hanc assertionem Frater Joannes Baptista ex Ordine Prædicatorum, qui sequenti die concionari debebat, e suggestu erroneam, & hæreticam declaravit. Jacobus a Brixia ex eodem Prædicatorum Ordine in Longobardia Inquisitor S. Jacobum familiaribus litteris admonuit, ut assertionem aperiret, explicaret, & etiam revocaret, utpote jussu Clementis VI. (uti Jacobus a Brixia supponebat) in Cathedrali Barcinonensi tamquam hæreticam, & erroneam publice damnatam.

III. Sed quia non obstantibus prædictis litteris, S. Jacobus Picennus feria tertia proxima Pas-

chatis iterum concionem habens, suam de Sanguine Christi assertionem catholicam pronuntiavit, eamque munivit testimoniis Francisci Majeronis, S. Bonaventuræ, Richardi de Mediavilla, Alexandri Halensis, & aliorum Doctorum sui Ordinis, quemadmodum habet Marcant. in oper. de 12. fundamentis Ord. S. Francisci tit. 12. §. 4. quæst. 1. *principalis*; adeo exacerbatus fuit animus Inquisitoris Brixienfis, ut ad Jacobum *citationem* miserit peremptoriam relatam apud Waddingum, ut sub anathematis poena vel assertionem revocaret ut erroneam, & hæreticam, antequam de civitate Brixienfi recederet, vel die crastina hora statuta ad se accederet de fide responsurus.

IV. Episcopus Brixienfis Bartholomæus Maupertus omnem navavit operam, ut contentiones obortas sedaret, idcirco in Palatio Episcopali die 21. Aprilis ejusdem anni 1462. exaratum est instrumentum, in quo Inquisitor confessus est, se hesternæ die statim revocasse, & abrogasse præceptum supra memoratum. Hujus instrumenti exemplar exstat apud Waddingum, qui & duas affert attestationses, alteram videlicet Magistratus Brixienfis, alteram Vicarii Generalis ejusdem civitatis confectas sequenti Mense Majo; in quarum prima dicitur, S. Jacobum nullam opinionem erroneam prædicasse, sed doctrinam sanctam, & catholicam, & a sanctissimis Ecclesiæ Doctoribus comprobata; in secunda vero, fuisse præceptum ab Inquisitore revocatum, nullum exemplar autem-

authenticum Decreti Clementis VI. fuisse exhibitum, & ad finem controversiæ imponendum, fuisse ab Episcopo demandatum, ut in futura proxima concione tum S. Jacobus, tum Frater Johannes Baptista ad populum prædicarent, neutram ex prædictis opinionibus esse hæreticam, & uni- cuique licere, utri vellet, adhærere, usquequo aliter ab Apostolica Sede determinatum esset.

V. Sperari poterat, ab hoc Episcopi Brixien- sis facto, animorum motus potuisse, & debuisse componi; verum res alio modo se habuit, uti de- sumere est ex Brevibus Summi Pontificis Pii II. relatis apud Patrem Marcant. loc. cit. In litteris enim ab eodem Pontifice datis ad S. Jacobum die 25. Septembris A. C. 1462. Pontifex ipse prote- statur, sibi non constare, eum fuisse hæreticum, aut male de catholica fide sensitse; sed a se habi- tum esse, & haberi bonum, devotum, & religio- sum Dei famulum. Item in alio Brevis expedito die ultima Maji ejusdem anni, quod scripsit Vi- cario Generali Ordinis Minorum de Observantia in partibus Longobardiæ sub censuris prohibuit, ne sive in publico, sive in privato verbum fieret de præ- dictis quæstionibus, donec Sedes Apostolica, quid in eis sentiendum esset, decrevisset. Præterea, cum a nonnullis suppositum sibi fuisset, S. Jacobi, & aliorum Minoritarum opinionem a Sanguine ad cor- pus transiisse, ita, ut non solum docerent, San- guinem Christi effusum in Passionis triduo a Divi- nitate separatum, sed etiam Corpus Christi a Di-

vinitate in sepulchro se junctum fuisse; ad se jus-
 sit delegari viros Doctos, & zelum habentes, qui
 de veritate, ut necesse erat, docere possent. Cu-
 jus notitia accepta in alio Brevi edito die 4. De-
 cembris A. C. 1462. Fratres de Observantia ex-
 purgavit ab impacta ipsis calumnia de separatio-
 ne Verbi a Corpore Christi; Brevia quædam an-
 tecedentia, quæ sub ea suppositione prodierant,
 revocavit; & miris laudibus extulit S. Jacobum,
 ejusque conciones, ac labores pro fide Christi su-
 sceptos, data facultate privatim, & publice tum
 Sancti, tum aliorum Fratrum Minorum innocen-
 tiam vindicandi. Insuper, ne ex facto Inquisito-
 ris Brixienfis, vel ex commissione data instanti-
 bus Fratribus Prædicatoribus pro diligentis pe-
 ragendis inveniendi causa authenticam probatio-
 nem Decreti Clementis VI. aliqua nota cense-
 ri posset memoratum B. Jacobum affectum fuisse,
 die 22. Martii A. C. 1463. novas ad Beatum ip-
 sum Jacobum litteras dedit, quibus inquit, con-
 sultius utique fuisset, si ea de re nunquam prædi-
 casset; attamen sine alicujus infamiae nota, & hæ-
 resis periculo, vel suspicione potuisse e suggestu
 sententiam illam proponere, quæ nunquam antea,
 nec usque ad diem, quo litteræ scribebantur, fu-
 erat a Sede Apostolica definita; eumque idcirco
 sine fundamento fuisse accusatum.

Profecto ad vindicandam S. Jacobi innocen-
 tiam ab imposito sibi erroris, vel hæresis crimine,
 nihil aliud requiri posse videbatur; sed, quia ani-

morum motus inter utriusque Ordinis Theologos
 necdum erant compositi, dictisque, & scriptis
 hinc, & illinc adhuc pugnabatur, Pius Pontifex
 eodem anno 1463. etiam annuit, ut celebris in-
 stitueretur disputatio in Palatio Apostolico, & in
 confessu Cardinalium inter sex Theologos ex Do-
 minicanis, & totidem ex Franciscanis. Disputa-
 tiones, Acta, & Argumenta utrinque proposita
 legi possunt apud Gobellinum in commentariis Pii
 II. lib. II. Interea vero adnotasse fas sit consti-
 tutos fuisse iudices rerum etiam tum gestarum A-
 lanum Tituli S. Praxedis Cardinalem dictum Ave-
 nionensem, & Bessarionem Cardinalem Tuscula-
 num appellatum Nicœnum, qui erant utriusque
 Ordinis, Prædicatorum, & Minorum, Protecto-
 res. Vocatus porro, & interrogatus est uterque
 Jacobus, Picenus videlicet, & Brixienfis; & qui-
 dem interrogatus circa initium controversiæ, ejus-
 que progressum. Auditis autem utriusque litiga-
 toris rationibus, statuta die Cardinalis Alanus gra-
 vi sermone ad pacem, & concordiam dissidentes
 hortatus est, iudicio lato, quod Brixienfis & in
 quibusdam defecisset, & in aliis excessisset, ita,
 ut veniam a Piceno petere teneretur. Itaque dum
 Brixienfis genibus flexis id facere meditabatur,
 Picenus eum amplexus est, rogavitque, ut sur-
 geret, nec non promisit, se eum deinceps pro Pa-
 tre Venerabili esse habiturum, deposito quocum-
 que doloris affectu, qui ex præteritis dissidiis
 ortum habuerat, teste Waddingo ad A. C. 1463.
 n. I. tom. 13. Verum, quod attinet controver-

fiam de Sanguine Christi, de ea tunc temporis
 egregie scripserunt duo Theologi, Dominicus de
 Dominicis, qui ab Apostolica Sede definiendum
 proposuit, probabiliorem esse sententiam de con-
 junctione Sanguinis cum Divinitate in triduo Pas-
 sionis, & Cardinalis S. Petri in Vinculis ex Mi-
 norum familia, qui postea ad Pontificatum eve-
 ctus Sixti IV. nomen assumpsit, qui fortiter pro-
 pugnavit opinionem S. Jacobi, impugnavitque
 existentiam sæpe memorati Decreti Clementis VI.
 de ea quoque disputatum est coram Pontifice, Car-
 dinalibus, Episcopis, Præsulibus, & aliis viris
 Doctis, ubi plerique sententiam Prædicatorum ap-
 probarunt, pauci cum Minoribus sensere, & Pius
 ipse cum plerisque stetit, protracta tamen in aliud
 tempus quæstionis resolutione, ut habet Gobelli-
 nus loc. cit. utque Raynaldus, & Spondanus ad
 A. C. 1463. referunt. Nihil tamen a Summis Pon-
 tificibus hucusque hac de re decretum fuit. Dicta
 in hoc Articulo pleraque desumpta sunt ex Bene-
 dicto XIV. lib. 2. de Servorum Dei Beatific. &
 Beatorum Canonizat. c. 30.

ARTICULUS II.

Præmittuntur quædam assertionibus,
 quæ sequentur.

I. **V**ariæ sunt partes Humanitatis assumptæ,
 quædam enim sunt physice essentielles, ut
 corpus, & anima: aliæ integrales, ut caput, bra-
 chia,

chia, crura: & aliæ excrementitiæ, ut capilli, ungues, & omnia, quæ tamquam superflua ad nutritionem, & corporis integritatem non conferunt. Præterea partium integralium quædam sunt præcise (de integritate corporis humani, ut caput, ossa, caro, & reliquæ; quædam dumtaxat de veritate, non vero de integritate, ut sanguis, spiritus vitales, & alii humores, qui ea ratione dicuntur de veritate corporis; quia corpus humanum sine ipsis, saltem sine sanguine, qui est basis, & fundamentum vitæ, non potest consistere ut vivens. Conveniunt omnes revera a Verbo assumptas fuisse omnes partes, quæ sunt de integritate corporis, alioquin verum, & perfectum corpus humanum non assumpsisset, est vero gravis difficultas de partibus spectantibus ad corporis veritatem, & vitam.

II. Aliqui Theologi cum Cajetano quæst. 54. a. 2. duplicem in corpore humano distinguunt sanguinem: alterum *nutrimentalem* tantummodo, & alterum *naturalem*, quem dicunt esse de veritate naturæ. Nutrimentalis solum est humor quidam sanguineus parum decoctus, & depuratus, qui veram sanguinis naturam nondum habet, quamvis in colore, & aliis accidentibus sit ei similis. Talis est, qui proxime ex alimento generatur idque vel in hepate, vel in venis ducentibus ad hepar, quas Medici Mesaraicas appellant: & hunc sanguinem aliquos sudasse refert Philosophus in libro de historia animalium. Sanguis vero *naturalis*

lis ille est, qui fit ex priori per decoctionem majorem, & elaborationem virtutis formativæ sanguinis residentis juxta Galenum in hepate, vel juxta Aristotelem in corde, quo fit, ut longe purior evadat, & veram formam substantialem sanguinis obtineat. Dicitur autem *naturalis*; quia licet ad totum animal nutriendum aliquo modo deserviat, tamen hoc munus ei non est adæquatum, sed præterea etiam concurrat ad naturalem integritatem, & vitam corporis.

III. Docet autem Cajetanus cum plurimis Thomistis priorem sanguinem non vivere, nec animari forma vivificante corpus: posteriorem vero esse animatum. At reclamationem Doctor subtilis in 3. dist. 30. q. 2. n. 2. ubi docet idcirco carnem, quam assumpsit Christus nulla fuisse peccati macula foedatam, nec eguisse ulla gratia sanctificante, ut purificaretur ante assumptionem; quia inquit, *Sanguines beatæ Virginis, de quibus, informabatur corpus Christi secundum Damascenum 48. nunquam fuerunt animati anima alicujus hominis.* Per consequens nunquam ab anima peccatrice contraxerunt maculam: cui sententiæ suffragantur omnes Medici, nec non & Philosophi plurimi, deduciturque ex Aristotele lib. animalium c. 3. ubi dicit, sanguinem esse alimentum ultimum, & esse in venis tamquam in vase; unde c. 10. negat esse partem animalis. Constat autem ex eodem lib. de anima textu 43. alimentum esse alterius substantiæ a vivente; quia nutritio est substantialis con-

versio, quæ non habet locum inter res ejusdem formæ, unde cum alimentum incipit informari anima viventis, jam definit esse alimentum, & incipit esse pars: cum ergo sanguis sit ultimum alimentum, non informatur anima, sed ex illo fit proxima conversio, & animæ informatio. Sed quidquid sit de animatione sanguinis, sufficit, quod sit pars humani corporis, ut censeatur a Verbo assumptus.

Utrum autem assumptus sit immediate, vel dumtaxat mediante humanitate, ita, quod propriam suam habuerit substantiam, nec subsisterit substantia Verbi, magna est controversia inter Theologos. Durandus enim in 4. dist. 10. q. 1. negat ullum sanguinem sive naturalem, sive nutritivalem a Verbo fuisse hypostatice assumptum. Cajetanus autem & plurimi Thomistæ, distinctionem statuentes inter sanguinem *nutrimentalem*, & *naturalem* asserunt hunc fuisse assumptum, non vero illum. Cæteri vero Theologi docent omnem sanguinem, qui fuit in Christo, dum in corpore mortali viveret, fuisse substantentem substantia Verbi: respuunt enim illam distinctionem sanguinis in *nutrimentalem*, & *naturalem*. His ex P. Frassen tract. 1. disp. 2. a. 1. sect. 2. q. 2. prænotatis, ponitur

ARTICULUS III.

Probabilius est omnem Humanitatis Christi Domini sanguinem fuisse immediate a Verbo Divino assumptum, & ipsi hypostatice unitum.

I. **C**OLLIGITUR id ex Clemente VI. in Extravag. *de pœnitentia, & remissionibus*, ubi de sanguine Christi pro nobis effuso ita loquitur: *Quem in Ara Crucis innocens immolatus, non guttam sanguinis modicam, quæ tamen propter unionem ad Verbum pro redemptione totius humani generis suffecisset; sed velut quoddam profluvium noscitur effudisse.* Ubi: *propter unionem ad Verbum*, videtur ad ipsum sanguinem referri: quamquam referri possit ad totam humanitatem, & sensus sit sanguinem Christi habuisse illum valorem propter unionem Humanitatis cum Verbo; valor enim sanguinis effusæ dignitate humanæ naturæ effundentis illum desumitur: dignitas autem naturæ humanæ provenit ex unione ipsius cum Verbo.

II. Firmatur assertio ex Scriptura sacra, quæ tribuit sanguini Christi remissionem peccatorum nostrorum, & redemptionem: sic Matth. c. 26. v. 28. Christus tribuens suis Apostolis calicem ait: *Hic est enim Sanguis meus Novi Testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* Et ad Ephesios c. I. v. 7. *In quo (scilicet Christo)*

sto) habemus redemptionem per sanguinem ejus. Ad Coloss. c. 1. v. 20. Per eum reconciliare omnia in ipsum, pacificans per sanguinem Crucis ejus, sive quæ in terris, sive quæ in cælis sunt. I. Joann. c. 1. v. 7. Sanguis Jesu Christi, Filii ejus, emundat nos ab omni peccato.

Adverto tamen cum P. Frassen tract. 1. disp. 2. a. 1. sect. 2. q. 2. per hæc testimonia, ut farentur etiam Suarez disput. 15. sect. 6. & Vasquez disp. 86. c. 6. id, quod contendo, efficaciter non probari, siquidem responderi posset, sanguinem Christi habuisse hanc efficaciam dumtaxat per modum meriti, cujus valor non ex re oblata, sed ex offerente, & acceptante defumitur; quocirca si Christus solo sudore suo, seu lacrymis, & quocumque alio opere voluisset nostram redemptionem perficere, sicut revera potuit, non minus hæc omnia dicerentur de sudore, lacrymis, & operibus, utpote infiniti valoris, & efficientiæ in ratione meriti, quam de sanguine dicuntur; ut aperte docet S. Augustinus lib. 13. de civ. Dei c. 15. ubi sic loquitur : *Tunc enim sanguis ille, quoniam ejus erat, qui nullum omnino habuit peccatum, ad remissionem nostrorum effusus est peccatorum.* Ubi ait : *Qui nullum habuit peccatum, dignitatem offerentis expressit, qui nec habuit, nec habere potuit peccatum.* Quamvis autem Christus non solum sanguine suo, sed etiam sudore, lacrymis, laboribus, & operibus nobis meruerit nostram redemptionem, nihilominus dicitur solo sanguine rede-

demisse nos, & emundasse nostras conscientias, & dealbasse nostras animas; quia omnia merita ipsius consummata fuerunt per Passionem ejus, in qua sanguinem suum effudit pro nobis, ita, ut nondum intelligeretur perfecta nostra redemptio, donec Christus pro nobis pateretur, & sanguinem suum effunderet.

III. Ad rem sunt etiam illi Divinarum Scripturarum textus, quibus pretium nostræ redemptionis tribuitur ipsi sanguini, sic 1. Petri c. 1. v. 18. & 19. *Non corruptilibus auro, vel argento redempti estis . . . sed pretioso sanguine, quasi agni immaculati Christi.* Unde S. Augustinus serm. 128. de tempore, *Pretium vitæ nostræ sanguis est Domini, & totius mundi incolumitas sempiterna, pecunia illa totius mundi copiosa possessio est.* Et S. Leo serm. 12. de Passione c. 3. *Effusio sanguinis justī tam potens fuit ad privilegium, tam dives ad præmium.* Eodem fere modo loquitur S. Bernardus serm. 3. de Circumcisione. Hic rursus repōni posset sanguinem Christi habuisse pretium, & valorem, non ratione sui, sed ratione offerentis, & fundentis illum.

IV. Dato, quod sanguis verius non sit animatus, est tamen pars humanæ naturæ integræ; atqui Verbum assumpsit immediate totam naturam humanam, adeoque & omnes ejus partes. Et verum sanguinem pertinere ad integritatem humani corporis, esseque ejusdem partem agnovit Aristoteles lib. 3. de historia animalium c. 2. ubi

refert sanguinem inter partes similes corporis animalis. Seneca lib. 2. *quæst. naturalium*, ubi ita scribit : *Quasi pars nostri; & sanguis, qui tamen & materia est, parat enim, & alia, & nihilominus in numero est eorum, quibus totum corpus efficitur.* S. Damascenus lib. 2. de fide c. 12. ubi ait : *Corpus autem omne ex quatuor elementis conflatur, animalium vero corpora ex quatuor humoribus.* Idem docuit S. Augustinus epist. 146. dicens : *Quatuor humoribus naturam carnis temperari, etiam medicina disciplina testatur.*

Quid ? Sanguinem inter partes etiam numerat Tridentinum, quando sess. 13. c. 3. definit. quod sanguis sit etiam in Eucharistia vi naturalis illius connexionis, qua PARTES inter se copulantur. Unde quando Angelicus 3. p. quæst. 31. a. 5. ad 1. negat, sanguinem esse lactu partem, tantum vult, quod non sit pars jam ita perfecta, ac completa, ut ultimam formam habeat, nec ordinetur ad aliam, ut ipse se alibi explicat in 4. dist. 44. q. 1. a. 2. Et hinc idem quæst. 54. a. 2. in ☉ ait : *Manifestum esse ad integritatem naturæ humanæ pertinere etiam sanguinem.*

Verum ad istud iterum argumentum responderi posset, sanguinem in tantum humani corporis partem censerī, in quantum in eo involvitur, & ad ejus nutritionem, vitam, conservationem, & operationem confert, non vero, quod sit germana illius pars integralis; ita, ut sine sanguine non censeatur perfecta, & integra humanitas.

V. Ostenditur efficacius autoritate D. Pauli ad Hebr. c. 2. v. 14. *Quia ergo pueri communicaverunt carni, & sanguini, & ipse similiter participavit eisdem.* Quapropter S. Cyrillus in quadam ad Nestorium epistola, quæ in Concilio Chalcedonenſi Act. 1. lecta, & approbata est, dictum illud Joannis *Verbum Caro factum est*, sic interpretatur: *Verbum vere carnem fieri nihil est aliud, nisi, quia juxta nos participatus est carni, & sanguini*, id est, carnem, & sanguinem assumpsit. Et S. Gregorius Nazianzenus orat. 50. *Verbum Caro factum est, non putative, sed vere; quia assumpsit corpus ex carne, & ossibus, & sanguine constans.*

Sed neque ista adeo firma sunt, ut eis opponi non posset, his locis significari quidem sanguinem esse partem hominis, non integram, sed adscititiam, quæ cum sit sedes, & vehiculum spirituum animalium, quorum beneficio homo vivit, & movetur; idcirco per sinechdochem nomine *sanguinis* totus homo in Scripturis designari solet, sic Matth. c. 16. v. 17. *Caro, & sanguis non revelavit tibi.* Et 1. Chor. c. 15. v. 50. *Caro, & sanguis Regnum Dei possidere non possunt.*

Ex quibus omnibus vides propositam assertionem non habere aliquod efficacissimum fundamentum, dixi nihilominus ipsam probabiliorē, tum, quod conformior sit modo loquendi sacræ Scripturæ, sanctorum Patrum, qui nostram redemptionem Christi Domini sanguinis pretio, & valori tribuere videntur, tum, quod in eam sententiam

tiam conspiret numerosior Theologorum cœtus; tum denique, quod in eam magis propendere videantur Summi Pontifices, ut supra visum.

Inquiunt. Si Verbum Divinum humanum sanguinem assumpsisset, sequeretur illud assumpsisse plures naturas. Sequeretur item, quod per communicationem idiomatum dici posset: *Sanguis est Deus.* Et: *Deus est Sanguis.* Repono. Quod in hoc casu assumpsisset plures naturas ordinatas ad unam, & eandem totalem constituendam, in quo nihil est absurdi, quandoquidem constat Christum assumpsisse corpus, & animam: corpus autem ex partibus heterogeneis constat. Ad aliud ajo, quod per communicationem idiomatum duæ naturæ integræ de se invicem prædicari quidem possint, non vero partialis de integra, aut integra de partiali; unde licet Verbum immediate assumpserit animam, & corpus, non tamen recte dicitur: *Deus est Corpus.* Et: *Corpus est Deus.*

ARTICULUS IV.

Verosimilius est Sanguinem Christi in triduo Passionis fufum retinuisse unionem hypostaticam.

I. **S**anguis ante mortem Christi erat Verbo hypostatice unitus, ut jam probatum est: ergo perseveravit unitus etiam post mortem. Quod sic ostendo. Ideo Verbum mansit unitum carni; quia

quia hæc est notabilis pars naturæ assumptæ, cui proinde convenit commune illud Theologorum axioma ex S. Joanne Damasceno lib. 3. de fide c. 27. desumptum : *Quod Verbum semel assumpsit, nunquam amplius dimisit*; at æque sanguis est pars notabilis, ac principalis naturæ assumptæ, ac caro ipsa; solet namque nomine carnis, & sanguinis tota humanitas significari juxta illud Matth. c. 16. v. 17. *Caro, & sanguis non revelavit tibi*. Igitur ex eadem rationis paritate, qua caro Salvatoris in Cruce mortui mansit unita Verbo, permanfit etiam sanguis ab eodem inseparatus.

II. Nonne ? Ideo unio Verbi cum corpore, & anima separatim dissoluta non fuit, quia *Dona Dei sunt sine pœnitentia*. Rom. c. 11. v. 19. quia *quod per gratiam Dei conceditur*, attestante Doctore Angelico 3. p. q. 50. a. 2. in *● nunquam absque culpa revocatur*; quia corpus, & anima in resurrectione rursus erant conjungenda; quia unio hypostatica multo firmior est, quam illa naturalis animam inter, & corpus; quia inconueniens erat, intra tam breve tempus a carne dimitti hanc unionem, ne, ut bene concludit D. Thomas ibidem ad finem, *ne scilicet alia esset hypostasis Verbi Dei, & carnis Christi post mortem*, committendo illam supposito creato. Quis vero clare non perspicit: paritatem, carnem inter & sanguinem institutam incedere passibus omnino æquis? credibilius ergo est sanguinem in Passione effusum, triduo mortis Verbo unitum mansisse; unde optime Aquinas in 4. dist.

dist. 44. q. 1. a. 1. *Manifestum est, quod sanguis in Passione effusus, qui maxime fuit salubris, fuit Divinitati unitus.* Præterea juxta S. Leonem Papam serm. 17. de Passione, *intantam unitatem Dei, & hominis natura convenit, ut ne supplicio potuerit dirimi, nec morte disjungi.*

III. Concilium Tridentinum die 11. Octobris A. C. 1551. quo celebrata est sessio 13. c. 3. definit: „ Statim post consecrationem Do-
 „ mini nostri corpus, verumque ejus
 „ sanguinem sub panis, & vini specie
 „ una cum ipsius anima, & Divinitate
 „ existere; sed Corpus quidem sub spe-
 „ cie panis, & sanguinem sub vini spe-
 „ cie ex vi verborum; ipsum autem
 „ corpus sub specie vini, & sanguinem
 „ sub specie panis, animamque sub u-
 „ traque vi naturalis illius connexio-
 „ nis, & concomitantiae, qua partes
 „ Christi Domini inter se copulantur. „
 Ex quibus Tridentini verbis clarum est, sangui-
 nem fuisse veram partem Christi.

ARTICULUS V.

Non est certum certitudine fidei, Sanguinem Christi proxime, & immediate fuisse unitum Verbo Dei; maxime in triduo mortis; ita, ut contraria sententia possit absque hæresi, atque errore defendi.

I. **S**I quod esset contrariæ sententiæ a Vasquez, Suarez, pluribusque aliis Modernis acriter propugnatae fundamentum, quo certissime constaret credendum, Christum Dominum humanum sanguinem immediate assumpsisse, maxime; quia, ut ipsi volunt, id definitum est a Clemente VI. & Pio II. adeo enim testimonia, quæ ex sacra Scriptura, & sanctis Patribus proferunt in suæ assertio- nis patrocinium, infirma judicaverunt ipsi, ut ad Decretum Clementis VI. & Pii II. tamquam ad solidissimum firmamentum provocarint; at falsissi- mum est Clementem VI. & Pium II. rem hanc definiisse, quod probo.

Postquam A. C. 1464. Pius Pontifex Roma abcessit, Senas Profectus, ut balnea Petriolana peteret, ægritudinis curandæ causa, recepit in Dicecesi Senensi litteras a S. Jacobo de Marchia, in quibus se mœstitia confectum profitebatur, tum, quia in nonnullis locis fama increbuerat de contro- versia sanguinis Christi contra suam sententiam, & conciones decisa, ac resoluta, tum quia Me-
dio-

diolano usque Veronam traducebatur tamquam hæreticus, tum etiam, quia deputati fuerant Commissarii, ut authenticum Decretum Clementis VI. inquirerent: Apostolicæ responsiones ad eum datæ sunt, ubi Papa ait, se materiam nec determinare potuisse ob varias, quibus distentus fuerat, occupationes; se mandare Episcopo Veronensi, ut in scripta redigatur, quidquid fuerat a Fratribus Prædicatoribus e suggestu publicatum, ut, si in concionibus quidquam dixissent, quod dicendum non erat, pœnas luerent transgressionis; seque tandem non potuisse Fratribus Dominicanis denegare, quod ipsi suppliciter exoraverant, ut videlicet per Commissarios fieret inquisitio supra citati Decreti Clementis VI. sed eum ob id non debuisse conturbari, cum nihil authentici fuerit inventum. De responsorias litteras Pii II. ad S. Jacobum ex Waddingo ad annum præmemoratum, quas ex authographo scripsit.

**Pius Episcopus &c. Dilecto Filio
F. Jacobo de Marchia.**

Dilecte Fili! Salutem, & Apostolicam
Benedictionem.

„ Scripsisti te valde anxiam propter
„ materiam illam Sanguinis effusi,
„ Domini, & Salvatoris Nostri, quæ in
„ nonnullis locis vulgari dicitur tam-
„ quam decisa, & determinata a nobis,

xx
,, contra tuam sententiam, & prædica-
,, tionem. Miramur de hoc, nec sci-
,, mus, unde talis fama surrexerit? Nos
,, enim materiam ipsam hucusque non
,, determinavimus, nec propter varias
,, occupationes determinare potuimus,
,, sed Deo dante, id facere intendimus,
,, cum primo opportunior aderit occa-
,, sio, nec tot occupationibus erimus
,, distenti. Ne autem existimes Nos ho-
,, norem tuum, & famam negligere,
,, quandoquidem scribis a Mediolano us-
,, que Veronam publice prædicatum te
,, esse hæreticum: volumus, ut Vener.
,, Fratri Nostro Episcopo Veronenfi scri-
,, bas, cui Nos etiam præsentem manda-
,, mus, ut quæ in hac materia prædica-
,, ta sunt, in scriptis redigat. aut in forma
,, authentica ad Nos transmittat: nam si
,, Prædicatores minus honeste in præ-
,, dicatione se habuerint, & aliquid de
,, te dixerint, quod dicendum non esset,
,, ostendemus eis id Nobis displicuisse,
,, nec eorum transgressio erit impunita.
,, Quod autem attinet ad authenticatio-
,, nem illius sententiæ, seu processus

,, Bar-

„ Barcinonæ celebrati, factam per Præ-
 „ latum illum, cui ea res a Nobis com-
 „ missa fuit, scias eam non ideo factam,
 „ ut per ipsam fides, aut autoritas adji-
 „ ceretur hujusmodi sententiæ, seu pro-
 „ cessui; sed ut testimonium quoddam
 „ esset rei gestæ, hoc est, ut non depe-
 „ riret ejus facti, qualecunque esset, no-
 „ titia; nec enim fuit intentionis nostræ
 „ propter commissionem confirmare, aut
 „ approbare sententiam, aut processum.
 „ Cum enim pro parte Fratrum Prædi-
 „ catorum Nobis supplicatum fuisset, ut
 „ eos authenticare facere vellemus, non
 „ potuimus, quin causam committere-
 „ mus: Commissarius vero judicavit,
 „ quemadmodum jam vidisti. Proinde
 „ non turbetur cor tuum, neque formi-
 „ det, sis animo quieto, nec scandalize-
 „ tur ex hoc mens tua, nam sinceram
 „ charitatem tuam novimus, nec igno-
 „ tus est Nobis zelus tuus, persevera in
 „ fide optima, quam Deus Scrutator cor-
 „ dium bene novit, nec te moveant vul-
 „ gi rumores, aut voces calumniantium.
 „ Satis nota est Deo conscientia tua, po-

„ tesque contentari, quod Nos pater-
 „ nam de te opinionem concepimus, &
 „ conceptam retinemus. Ad Capitulum
 „ tui Ordinis proxime celebrandum con-
 „ tenti sumus, ut accedas, & ea agas,
 „ quæ Deo placita sunt, & honori Ordi-
 „ nis, ac salutis animæ tuæ conducunt.
 „ De accessu autem ad Ducem Vene-
 „ tiarum contentamur, & hortamur, ut
 „ accedas. Scimus enim esse Principem
 „ bonum, & Dei timoratum. Putamus
 „ nonnisi ex bona, & honesta causa te
 „ alloqui, & ridere velle, tuumque ad
 „ illum accessum utilem fore existima-
 „ mus. Datum Macorati Senen. Diœ-
 „ ces. sub annulo Piscatoris die 28. A-
 „ prilis 1464. Pontificatus nostri anno
 „ sexto. „ Igitur Pontifex sententiam Jacobi
 non notavit erroris.

Roboratur per ea, quæ amplius acta sunt. A
 Diœcesi Senensi (uti refert Benedictus XIV. lib.
 2. c. 30. de Servorum Dei Beatific. & Beatorum
 Canonizat.) Pontifex Pius II. Civitatem Anco-
 nitanam petiit, ut Venetorum Ducem belli sacri
 adversus Turcas sibi socium, aliosque foederatos
 alloqui, & classem, quæ in portubus superi, in-
 ferique maris ad tantum bellum fuerat ædificata,

videre posset. Diutina autem, lentaque febris affectus, in eadem Civitate vitam cum morte commutavit die 16. Augusti ejusdem anni 1464. edita die 1. juxta nonnullos, juxta alios die 8. Augusti Constitutione, quæ est 13. inter suas Bullar. nov. tom. 3. p. 3. in qua sub poena anathematis latæ sententiæ statuit, ne ulli Fratrum Prædicatorum, vel Minorum impofterum liceret de sæpe dicta controversia prædicare, vel publice, aut privatim verbum facere, vel aliis suadere, hæresim esse, vel peccatum tenere, aut credere, sacratissimum Sanguinem Domini Nostri Jesu Christi triduo Passionis ipsius ab ejusdem Divinitate quomodocunque fuisse, vel non fuisse divisum, aut separatum, donec super dictæ disputationis decisione, quid tenendum esset, a Sede Apostolica fuisset definitum. Hanc Pontificiam Constitutionem S. Jacobus reverenter amplexus est: ex ejus enim Epistola reperta inter Reliquias ipsius, & Scripta Leonardo de Utino Ordinis Prædicatorum Magistro, qui tractatum ediderat de Sanguine Christi, quem separatum a Divinitate in triduo Passionis asseruerat, non solum magnas ipsi agit gratias, & inquit, in eadem etiam opinione fuisse Joannem de Castro S. Petri Ordinis Prædicatorum Theologum, & plures alios ex Ordinibus Eremitarum, Carmelitarum, & Servorum, nec non plerosque Sacerdotes eidem sententiæ subscripsisse, sed etiam demum concludit: *In omnibus fiat secundum conclusionem Bullæ, quæ dicit, fore excommunicatum, non qui contradiceret aliquam istarum*

opinionum, sed qui diceret, quod esset hæresis, vel peccatum.

Ecce! quantum a veritate distet id, quod affirmant Suarez, & Vasquez, scilicet, Clementem VI. & Pium II. eam doctrinam condemnasse, quæ assererat Sanguinem in triduo mortis a Divinitate sejunctum fuisse, cum nihil proferre possint huic suæ assertioni stabiliendæ, præter unicas illas Joannis Cardinalis Dominici litteras, quibus plura opposuit noster Franciscus de Ruvere Cardinalis Franciscanus, qui postea fuit Pontifex Sixtus IV. appellatus, & libellum, sive processum compactum ab Inquisitore item Dominicano, quem perperam Gabriel Vasquez dicit ex mandato Clementis per litteras Apostolicas efformatum; cum ejus exemplaria extent (teste P. Frassen loc. cit.) neque ulla ibi conspiciantur Brevia, aut Bullæ, sive Diplomata Pontificia, præter unam illam Cardinalis epistolam: atque hanc solam allegavit pro definitionis fundamento Inquisitor supra dictus Brixienfis, dum vehementer causam urgeret contra B. Jacobum Picenum.

Addo, quod Dominicus de Dominicis ferme illius ætatis vir doctus in libro, quem de Sanguine Christi scripsit, asserat Decretum Clementis authenticum non esse, neque ex probatis testimoniis constare. Et certe libellus, sive processus a Rossello efformatus, nulla alia fide, quam Rosselli constat, neque Notarii syngrapha, neque publici alicujus Ministri testimonio roboratur; unde vix

satis mirari potest P. Frassen, qua de causa Silvester in Rosa aurea tract. 3. q. 31. asseveret Clementem Summum Pontificem prædictam propositionem damnasse, & quod magis mirum est, condemnationem, & retractationem Barcinonæ factam per Inquisitionem prædictam approbatam fuisse a Pio II. id enim expressis verbis ipse negat Pius in supra adducto Diplomate ad B. Jacobum Marchianum dato.

II. Ut aliquid tamquam fidei dogma declaretur, oportet autoritate sacræ Scripturæ, aut traditione aliqua niti: difficile autem est aliquid horum ostendere, quibus nixi fuissent, & moti Summi Pontifices ad illam definitionem proferendam; nam omnes vel Scripturæ, vel sanctorum Patrum autoritates, quibus Sanguini Christi effuso nostrorum peccatorum remissio, & reliqua subsequenter beneficia tribuuntur, parum urgent; quia, ut jam alibi dictum, omnia ista sanguini appropriantur, non quod per solam sanguinis effusionem salvati, aut liberati simus, cum & alia fuerint in Christo opera meritoria nostræ salutis, atque per sudorem, & lacrymas salvare potuisset, si ita voluisset; sed quia omnia ejus merita terminata, & consummata sunt in Morte, & Passione; unde ad mortem Christi principaliter hæc referuntur, ad sanguinis vero effusionem, tamquam ad medium, per quod mors subsecuta est, sicut & Cruci hæc ipsa beneficia, tamquam Instrumento tribuuntur.

ARTICULUS VI.

Solvuntur Objectiones.

I. INquiunt. In VI. Synodo Act. 16. damnatus fuit Hæreticus quidam *Constantinus* nomine; quia dixerat sanguinem fuisse dimissum a Verbo in triduo mortis. In eadem Synodo Act. 8. fuerat probata confessio Macharii Antiocheni Antistitis licet Monothelitæ, in eo, quod dixerit Christum assumpsisse carnem, & sanguinem. Repono. Hæc nihil urgere, nam quod attinet ad Constantini condemnationem, ea merito facta est; quia non solam sanguinem, verum & carnem, & voluntatem humanam Christum exuisse, palam confessus est in Concilio: Synodus enim interrogavit ipsum: *Ubi itaque remansit ipsa Caro, & Sanguis?* Constantinus respondit: *Exiit eam.* Synodus vero iterum interrogavit: *Et humanam voluntatem simul exiit cum carne?* Constantinus respondit: *Etiam, Domini.* Unde partim damnatus est tamquam Manichæus, & partim tamquam Monothelitarum assecla, quia unam dumtaxat in Christo voluntatem confitebatur. Idem dicendum de Machario, qui ut Hæreticus in ea Synodo depositus est; & illius confessio damnata, in eo, quod unam tantum in Christo voluntatem, & operationem confiteretur; quare inane est ab ejus confessione petatum testimonium.

II. INquiunt. Benedictus XIV. lib. 2. c. 30. n. 11. De Servorum Dei Beatific. & Beatorum

Canonizat. hæc formalia habet. „ A tempore
 „ Pii. II. usque ad præsens nulla prodiit expressa
 „ controversiæ deliberatio: sed, cum in sacrosan-
 „ cto Concilio Trident. sess. 13. c. 3. definitum
 „ sit, in Eucharistia esse Corpus sub specie panis,
 „ Sanguinem sub specie vini, Animam autem sub
 „ utraque specie, vi naturalis connexionis, &
 „ ut dicitur, *Concomitantiae*, qua partes Christi
 „ Domini, qui jam ex mortuis resurrexit, nec
 „ amplius moritur, inter se copulantur; Theo-
 „ logi, qui post Tridentinum scripserunt, adno-
 „ tarunt mirum esse non debere, si Auctores gra-
 „ ves tempore Pii II. sententiam defenderunt de
 „ sanguine in triduo Passionis a Divinitate sepa-
 „ rato, vel judicarunt, eam nulla censura dig-
 „ nam esse, siquidem nondum habebatur ex Con-
 „ ciliis, uti postmodum habitum est ex Triden-
 „ tino, sanguinem fuisse veram partem Christi,
 „ eandem vero sententiam post Tridentinum sine
 „ aliqua nota sustineri amplius non posse. Fue-
 „ runt nempe hæc docte exposita a Cardinali de
 „ Lugo de Incarnat. disp. 14. sect. 7. n. 105. ibi:
 „ Cæterum licet ex his fundamentis non
 „ possit nota inuri illi sententiæ (loquitur
 „ de sententia Minorum) adhuc crediderim,
 „ hodie absque aliqua nota defendi non
 „ posse propter verba Tridentini &c. in
 „ quibus verbis, ut vidimus, sanguis di-
 „ citur esse pars Christi Domini. Ex
 „ quo

quo per bonam consequentiam infer-
tur, vel sanguinem debuisse subsistere
in Christo eadem Verbi subsistentia,
vel, si habuisset aliquam subsistentiam
propriam creatam in Christo, non fuisset
se solam subsistentiam Verbi, sed aliam
etiam creatam, saltem partialem:
nam Christus adæquate acceptus includit
omnes suas partes, quarum una est sanguis,
ut constat ex Tridentino. Ergo, si sanguis habet
subsistentiam creatam propriam, Christus non
solum includit subsistentiam increatam
Verbi, sed etiam aliam subsistentiam
creatam partialem, quod dici non potest.
Hinc autem eadem fere certitudine sequitur,
sanguinem effusum in triduo mansisse hypostatice unitum
Verbo. Sicut enim corpus mansit unitum
Verbo, eo, quod erat pars ejus Humanitatis;
sanguis, qui non minus erat pars, ut vidimus,
nec minus reassumendus iterum in Resurrectione,
debebat propter eandem rationem manere unitus;
quia non potest afferri ratio discriminis sufficiens inter carnem,

, &

„ & sanguinem, cum utraque sit vera
 „ pars naturæ humanæ. „ Et sane recita-
 tis Cardinalis de Lugo verbis, subdit doctus Pa-
 ter de Graveſon Hiſt. Eccles. tom. 6. pag. 95.
Sic doctiſſimus ille Cardinalis ſententiam Dominicanorum ſtrenue tutatur, & contrariam abſque alia erroris nota poſt Concilium Tridentinum deſendi haud poſſe, ſolida ratione evincit.

Repono. Salva tantis viris, & Authoribus reverentia, ſententiam Scholaſticam adhuc poſt Concilium Tridentinum ſine erroris alicujus labe doceri poſſe. Quid enim vetat, ne, dum a Patribus Tridentinis *Sanguis* pars humanitatis Chriſti ſupponitur, non de parte integrali perfecta, ſed imperfecta intelligatur, quatenus nimirum ſanguis ad viventis conſervationem neceſſarius, nec vivens ſine eo vivere poteſt. Hoc vel ex ipſa ſacra Tridentina Synodo ſatis conjicitur, dum ipſa ſeſs. 13. c. 3. definit, ſanguinem Chriſti non poni ex vi conſecrationis formaliter ſub ſpeciebus panis in Sacramento Eucharistiæ, ſed tantum per concomitantiam: igitur ſanguis non eſt pars corporis, totum enim corpus Chriſti quoad omnes ſuas partes primarias ponitur vi conſecrationis ſub ſpeciebus panis: ergo cum ſanguis non ſic ponatur, is non videtur eſſe vera pars corporis conſtituens ipſum.

Res evidentior fiet, ex ipſis verbis Tridentini ſeſs. 13. c. 3. ubi ita habet : „ Hæc fides
 „ in Eccleſia Dei fuit, ſtatim poſt con-
 „ ſe-

„ secretionem verum Domini Nostri
 „ Corpus, verumque ejus sanguinem
 „ sub panis, & vini specie, ex vi verbo-
 „ rum, ipsum autem corpus sub specie
 „ vini, & sanguinem sub specie panis, a-
 „ nimamque sub utraque vi naturalis il-
 „ lius connexionis, & concomitantiae,
 „ qua partes Christi Domini, qui jam
 „ ex mortuis resurrexit, non amplius
 „ moriturus, inter se copulantur: Divi-
 „ nitatem porro propter admirabilem il-
 „ lam ejus cum corpore, & anima hypo-
 „ staticam unionem. „ Audis a Patribus
 Tridentinis prædicari Divinitatem cum corpore,
 & anima esse hypostatice unitam. Ubi autem cla-
 re definire Divinitatem cum sanguine immédia-
 te per hypostaticam unionem esse copulatam?

QUAESTIO X.

An aliqua particula Sanguinis Christi re-
 vera in terris substantialiter manserit, & adhuc as-
 servetur omni honore, & reverentia
 dignissimi?

PRÆNOTIO.

Magna est circa hanc difficultatem Theologo-
 rum controversia, plurimi namque censent
 nul-

nullam particulam sanguinis Christi in terris post
 ipsius gloriosam Resurrectionem mansisse; sangui-
 nem, qui circumfertur nomine Christi, non esse
 eum, qui fluxit ex ejus corpore, sed ex aliqua
 Imagine percussa a Judæis Berythi, cujus histo-
 riam Athanasius in libro de passione Imaginis D.
 N. J. Christi a capite 1. usque ad 6. enarrat. Se-
 riem rei gestæ refert Natalis Alexander Hist. Ec-
 cles. sæculo IV. c. 6. fol. 320. col. 2. n. 16. ex
 Sigeberto, his verbis „ Tempore Constantini
 „ Imperatoris, & Irenes uxoris ejus, in Syria,
 „ Civitate Berytha, quæ subjacet Antiochiæ, Ju-
 „ dæi Imaginem Salvatoris Domini N. J. Christi
 „ invenientes in domo cujusdam Judæi, ibi re-
 „ lictam a quodam Christiano; eam injuriose de-
 „ posuerunt, & omnia opprobria, quæ Judæi
 „ Christo Jesu intulerunt, ejus Imagini infere-
 „ bant, illudentes ei, in faciem conspuentes, cri-
 „ minose convitantes, eamque percutientes, ma-
 „ nus, & pedes ejus clavis configentes, acetum,
 „ & fel ei porrigentes, tandem latere ejus aper-
 „ to, exivit de eo sanguis, & aqua. Quod illi
 „ supposita ampulla excipientes, ad experimen-
 „ tum, utrum fuerint vera miracula, quæ ipsum
 „ fecisse audiverant, omnes infirmos in Synagoga
 „ sua collectos hoc sanguine aspergebant, & a
 „ quocumque languore detinebantur, omnes sa-
 „ nabantur. Unde tandem Judæi compuncti ad
 „ Adeodatum Civitatis Episcopum omnes con-
 „ currerunt, eique re enarrata, Imaginem cum
 „ sanguine dederunt. Quibus baptizatis, Epi-
 „ sco-

„ scopus sanguinem per ampullas divisum longe,
 „ lateque dirigens, prædicabat Magnalia Dei,
 „ obtestatus omnes, ut singulis annis quinto Idus
 „ Novembris celebretur Passio Domini. „

Facta hac relatione ulterius sermonem suum
 Athanasius prosecutus fuisse fertur c. 7. ita perorans „ Hic est Sanguis ille Dominicus, qui apud
 „ plerisque repertus esse dicitur: nec est aliter,
 „ æstimandum est a vere Catholicis præter id, quod
 „ scribitur a nobis, quasi ex carne, & sanguine
 „ Christi aliquid possit in mundo inveniri, nisi illud,
 „ quod in Ara Altaris per manus Sacerdotum
 „ quotidie spiritualiter efficitur. „ Hæc Athanasius,
 „ qui licet a quibusdam non censeatur Magnus ille Athanasius Alexandrinus Episcopus;
 „ tamen liber ille non debet esse levis authoritatis,
 „ siquidem prædicta historia recitata fuit sub nomine
 „ Athanasii, & approbata in Concilio Nicæno II.
 „ Act. 4. Quibus non obstantibus, sit

ARTICULUS I.

Pie credendum est, Christum Dominum
 gloriose resurgentem, non omnem reassumpsisse
 sanguinem, sed ad solatium Fidelium aliquas
 ejusdem particulas in terris reliquisse.

I. **I**D desumo ex Benedicto XIV. de Serv. Dei
 Beatific. & Beator. Canoniz. lib. 4. c. 10. n.
 8. ubi ita loquitur. „ Petente Carolo Magno

„ Im-

onge, „ Imperatore, S. Leo III. Summus Pontifex Man-
 Dei, „ tuam venit, ut inquireret de veritate famæ san-
 Idus „ guinis Christi reperti juxta Hospitale hujus Ci-
 „ vitatis, ubi tellure refoffa apparuit arca plum-
 „ bea, quæ vasculum continebat hanc habens in-
 „ scriptionem: Jesu Christi Sanguis. In Com-
 „ mentariis Pii II. lib. 2. pag. 105. edit. Roma-
 „ næ hæc habentur : Memoriam proditum
 „ est, per tempora Caroli Magni san-
 „ guinem hic (id est Mantuæ) Domini
 „ Nostri Salvatoris Jesu Christi miracu-
 „ losum apparuisse, atque ad eum visen-
 „ dum Leonem Pontificem Maximum
 „ accessisse, qui rem cognoverit, at-
 „ que probaverit. Eadem referuntur a Ve-
 „ ner. Cardinali Baronio ad A. C. 804. n. 1. ubi
 „ mentionem facit accessus S. Leonis III. ad Ur-
 „ bem Mantuam, & recognitionis, approbatio-
 „ nisque sanguinis Jesu Christi ejus videlicet, qui
 „ ex ipsius latere fluxit tempore Passionis, subji-
 „ citque idem Cardinalis, totum id deduci ex Di-
 „ plomatibus Pontificiis, sed se ea non vidisse.
 „ Franciscus Quaresmius lib. 3. tom. I. pag.
 „ 870. hæc habet : Mantuæ in Ecclesia S.
 „ Andreæ habetur non nihil sanguinis,
 „ qui fluxerit de latere Christi Salvato-
 „ ris (non de latere Imaginis crucifixæ
 „ in Syria in Berytho Civitate) eum-
 „ que

„ que verum esse Domini sanguinem,
 „ declaravit Summus Pontifex Leo III.
 „ ante annos octingentos, ut notat Bel-
 „ larminus „ Hucusque laudatus Pontifex Be-
 „ nedictus XIV. „

Idem eruditissimus Pontifex lib. I. de Testis
 D. N. J. Christi n. 37. sub rubrica : „ Guttæ
 „ aliquot Sanguinis Christi asservantur
 „ Mantuæ, *ita concludit* : Gravissimorum
 „ Theologorum autoritate ducti, fieri
 „ posse affirmamus, ut pretiosi San-
 „ guinis Christi, guttæ aliquot humi-
 „ remanserint, quibus nihil esset opus
 „ ad illius corporis integritatem; neque
 „ idcirco necessarium fuisse, ut in resur-
 „ rectione ipsius corpori redderentur. „

II. Silvester in Rosa aurea tract. 3. q. 31. Bul-
 lam Pii II. ad Abbatem Monasterii S. Mariæ Xan-
 tonensis Dioceseos (quam referente Benedicto
 XIV. Cardinalis Baronius se non vidisse testatur)
 non adducit modo, sed etiam a se inspectam fuisse
 se affirmat, quæ Bulla sic habet „ Petitio exhibita
 „ continebat, quod tanto tempore, cujus
 „ memoria non existit, in Ecclesia dictæ Domus,
 „ ut pie creditur, quædam particula pretiosi San-
 „ guinis D. N. J. Christi, in ligno Crucis pro
 „ redemptione humani generis salubriter effusa „

Et

Et infra „ Nos igitur, qui de prædictis certam
 „ notitiam habemus, attendentes, quod veritati
 „ fidei nullatenus repugnat, affirmare, Redem-
 „ ptorem nostrum de sanguine præfato ob ipsius
 „ Passionis memoriam, aliquam partem in terris
 „ reliquisse. „

III. Beatissima Virgo S. Birgitam lib. 6. Re-
 velationum c. 112. his verbis alloquitur. „ Cum
 „ tempus vocationis meæ instaret de hoc mundo,
 „ ego ipsam (*scilicet Præputii sacri membranam*) com-
 „ mendavi S. Joanni Custodi meo cum (*NB.*) san-
 „ guine illo benedicto, qui remansit in vulneri-
 „ bus ejus, quando deposuimus de Cruce: Post
 „ S. Joanne, & successoribus ejus sublatis de
 „ mundo, crescente malitia, & perfidia, Fideles,
 „ qui tunc erant, absconderunt illa in loco mun-
 „ dissimo sub terra, & diu fuerunt incognita: do-
 „ nec Angelus Dei amicis Dei revelavit. „

IV. Idem Silvester in Rosa aurea tract. 2. sub
 Evang. feriæ V. infra Octavam Paschæ scribit de
 se ipso, quod A. C. 1497. viderit in antro B.
 Mariæ Magdalenæ vitrum, in quo asservari dicitur
 terra sanguine Christi Domini mixta, quam S.
 Maria Magdalena sub Cruce collegerit, quique
 ebulliret die Parasceves post cantatam Passionem.
 Certe si sua stet adhuc Historicis fides in plane
 multis locis asservari Reliquias sanctissimi Sanguinis,
 tenet Fidelium cœtus.

Ipse Honoratus a S. Maria Carmelita Discal-
 ceatus in suis animadversionibus ad regulas, &

usum Criticæ Lugduni typis impressis A. C. 1720.
 tom. 3. lib. 5. dissert. 5. a. 1. etsi sanguinem Man-
 tuanum, non esse eum, qui fluxerit e corpore Chri-
 sti, sed ex ejus Imagine Berythenfi contendat,
 attamen cordate fatetur. „ Interea nullo modo
 „ inficiari possum, Christum Dominum in terris
 „ aliquas sui sanguinis particulas reliquisse. S. Hie-
 „ ronymus nos docet in Epitaphio Paulæ Epist.
 „ 27. c. 4. columnam, ad quam devinctus fuit
 „ Jesus, apparere *infectam cruore Domini*. Alius
 „ autem Scriptor ait, Sanguinis Christi guttæ ap-
 „ parent in columna. Ut narrat Author, cujus
 „ opus extat tom. 24. Bibliothecæ Patrum editæ
 „ Lugduni pag. 1461. quasdam pariter sanguinis
 „ Jesu Christi notas in spinis coronæ conspiciamus.
 „ In Monasterio quidem nostro Clermonti, in Al-
 „ vernia colitur una ex his sanctis spinis, in qua
 „ visitur exigua sanguinis gutta; & fortasse ali-
 „ quæ illius particulæ adhæserunt cruci, clavis,
 „ & Tunicæ contextæ post flagellorum supplicium.
 „ Sique sacra Syndon, quæ Taurini, & Veson-
 „ tione ostenditur, revera in Pollinctura Domini
 „ usum habuerunt, nemo negaverit, in iis vesti-
 „ giis quædam adorandi hujus Sanguinis appa-
 „ rere. „

V. Quis sanæ mentis revocabit in dubium
 ejusmodi receptam Fidelium persuasionem, iisque
 antiquissimis testimoniis subnixam, qualia vix un-
 quam de ulla alia re in Historia Ecclesiastica ha-
 bentur? nonne hoc esset subvertere omnem huma-

nam

nam fidem? atque Incredulis istis objici posset: *Modicæ fidei, quare dubitasti?* Et quis tam impie de suavissima Dei sentiat Providentia, ut sibi persuadeat, eandem permissuram tam constantem, & tot sæculis receptum erroneum, & falsum Fidelium pie, ad suum solatium aliquas pretiosissimi nostræ redemptionis lytri portiunculas relictas fuisse, existimantium sensum, ac persuasionem?

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

I. Inquiunt. Hodie plures Eruditi negant, ullum verum, e venis Salvatoris petitem sanguinem in terris superesse, sed illarum sanguinis particularum, quæ passim ostenduntur, vel Imagine Berythenfi, vel ex sacris Hostiis originem repetunt. Repono. Estne sanæ critices regulis conforme, historias omnes, quibusæ Reliquiæ nonnullis in locis superesse produntur, tot Pontificum oraculis, tot Doctissimorum Cardinalium effatis, tot argumentis, & testibus firmatas, tam constanti Fidelium persuasione subnixas, vel omnino rejicere, vel inter fabulas detrudere, ipsosque omnes, aut profungis habere, aut pro Impostoribus, qui eas narrationis fide, aut posterorum memoria dignissimas censuerunt. An, inquam, hoc sanæ Critices regulis, conveniat? anceps hæreo. Critici sane munere non fungitur, qui contra omnium fere Gentium, & ætatum testimonia solus sapere affectat, nec ta-

men ea in medium momenta profert, quibus rationabiliter suadeatur, ante se omnes aut decepisse, aut deceptos fuisse. Crederem modernos Criticos sic posse intelligi, quod nempe loquantur de sanguine, qui in quantitate notabili in ampullis servatur (sicut supra dixi in Prænotione ab Adeodato Episcopo Berytheni sanguinem ex Imagine Berytheni copiose profluentem per ampullas divisum longe, lateque fuisse directum) non vero de modico sanguine, qui asservatur, aut spinis, clavis, vestimentis, syndoni, terræ adhæsit. Vel vero dic sodes! quomodo cruentæ guttulæ vestimentis, spinis &c. adhærentes potuerint esse ex aliqua Imagine, aut tandem determina, a quam essent.

II. Inquiunt adducendo illud vulgare S. Damasceni: *Quod semel assumpsit nunquam dimisit.* Repono. Hoc axioma intelligendum esse dumtaxat de natura assumpta, & de partibus, quæ secundum se totas pertinent ad veritatem naturæ humanæ: & quidem non materialiter, sed quoad speciem tantum consideratis, hoc est, Christum nunquam dimisisse totum sanguinem suum, sed tantum unam, alteramve particulam sanguinis sui, sicut dimisit pelliculam Præputii.

III. Inquiunt. Doctor Angelicus p. 3. quæst. 74. a. 2. super quæstione: *Utrum Christi Corpus resurrexerit?* in corpore ita concludit „ Unde „ quidquid ad naturam humani corporis „ perti-

„ pertinet, totum fuit in corpore resur-
 „ gentis. Manifestum est autem, quod
 „ ad naturam corporis humani pertinent
 „ carnes, & ossa, & sanguis, & alia hu-
 „ jusmodi; & ideo omnia ista in cor-
 „ pore Christi resurgentis fuerunt: &
 „ etiam integraliter absque (NB.) OM-
 „ NI DIMINUTIONE! alioquin non
 „ fuisset perfecta resurrectio, si non
 „ fuisset redintegratum, quidquid per
 „ mortem acciderat. „ Vere autem, & pro-
 „ prie omnia integraliter absque *omni Diminutione*
 „ reassumpta dici haud possent, si aliquis Christi
 „ Sanguis fuisset relictus in terris.

Id quod clarius docet ibidem in responsione
 ad tertium, quod Idem sibi opponit, dicendo :
 „ Corpus Christi, quod resurrexit, in
 „ Cœlum ascendit. Sed aliquid de san-
 „ guine ejus in quibusdam Ecclesiis
 „ reservatur pro Reliquiis. Non ergo
 „ resurrexit Corpus Christi cum integri-
 „ tate omnium suarum partium. Quam
 „ objectionem ita elidit : Dicendum : quod
 „ totus sanguis, qui de Corpore Christi
 „ fluxit, cum ad veritatem humanæ na-
 „ turæ pertineat, in Corpore Christi re-

„ surrexit: & eadem ratio est de omni-
 „ bus particulis ad veritatem, & inte-
 „ gritatem humanæ naturæ pertinenti-
 „ bus. Sanguis autem ille, qui in qui-
 „ busdam Ecclesiis pro Reliquiis con-
 „ servatur, non fluxit de latere Christi,
 „ sed miraculose dicitur effluxisse de qua-
 „ dam Imagine percussa. „

Idem jam antea quodlibeto 5. a. 5. asseruit,
 scribens: *Sanguis etiam Christi, qui in quibusdam
 Ecclesiis ostenditur, dicitur ex quadam Imagine Chri-
 sti percussa miraculose effluxisse, vel NB. ETIAM
 ALIAS EX CORPORE CHRISTI.* De indu-
 stria nedum singulari nota, sed & majori cha-
 ractere posita sunt quinque postrema verba; omis-
 sa enim illa sunt per D. Thomam in Summa di-
 cto articulo secundo, quasi fortasse data solutio
 illi jam displicuerit.

Repono *imo.* S. Doctorem id tantum conten-
 dere, sanguinem, sicubi copiosior in ampullis as-
 servatur, de corpore Christi non fluxisse, quæ
 mens Angelici ex Athanasii narratione superius
 data ortum habere videtur: nequaquam vero S.
 Doctor de modicissimis dumtaxat particulis, iis-
 que divinis ad solatium nostrum in mundo relictis
 loqui censendus est. Quod si de contraria mente
 S. Doctoris aperte constaret, possem cum omni
 reverentia ab eo recedere, ne Historias, & Nar-
 ratio-

rationes omnes, tot ætatum, hominum & monumentorum, fide nostra dignissimorum, turpiter nobis imposuisse dicamus. 2do. Licet Angelicum mitius interpretari, quod videlicet loquatur de sanguine *moraliter* toto; sicut enim, qui vas plenum sanguine evertit, dicitur totum sanguinem effudisse, licet plurimæ adhuc particulæ remaneant adhærentes lateribus vasis: ita recte dicitur totus sanguis in corpore Christi resurrexisse, tametsi aliquæ sanguinis particulæ in Syndone, vestibus, ac Instrumentis Dominicæ Passionis remanserint. Et hanc esse mentem S. Doctoris, colligo ex ratione, qua sententiam suam confirmat; quia scilicet sanguis ad veritatem, seu integritatem humanæ naturæ pertinet; defectus autem ejusmodi particularum non obstat, quo minus humana Christi natura sit absolute integra, quemadmodum recte dicitur Roma Labacum totum Mathiam rediisse, qui Romæ aut ex naribus, aut ex venæ sectione parum sanguinis dimisit.

IV. Inquiunt. Joannes de Turrecremata, natione Hispanus, Ordinis Prædicatorum Cardinalis Presbyter S. Sixti ab Eugenio IV. creatus, postea Episcopus Cardinalis Sabinus (qui obiit A. C. 1468. octogenario major) non solum docuit, nullam particulam sanguinis Christi in terris post resurrectionem ejus remansisse, verum etiam censuit, contrarium asserere, errorem esse contra fidem.

Repono. Joannem de Turrecremata suo in sensu nimium abundasse. Edicat ille, ubi Deus revelaverit? ubi Ecclesia definiverit, naturam humanam in Christo ita resurrexisse ad gloriam, ut nec minimæ particulæ sanguinis in terra relictae fuerint? Fateor equidem, Christum ob perfectissimum temperamentum non habuisse sanguinem superfluum, quem in Passione effudit: at vero, in qua sacræ Scripturæ pagina revelatum est, ad integritatem naturæ humanæ pertinere omnem, & totum sanguinem, ut nec aliquæ guttulæ abesse queant? Altioris certe authoritatis erat Joanne de Turrecremata Pius II. Christi in terris Vicarius, qui in sua Bulla alibi relata differte testatur: *Veritati fidei nullatenus repugnare, si affirmetur Redemptorem Nostrum de sanguine ob Passionis suæ memoriam aliquam partem in terris reliquisse.*

ARTICULUS III.

Valde probabile est modicum illum Sanguinem a Christo resurgente Fidelium solatio in terris relictum non retinere unionem hypostaticam ad Verbum, & ita non esse cultu latriæ absolute, sed respectivo dumtaxat adorandum.

- I. **P**ROBATUR autoritate eximii Doctoris Francisci Suarii, qui tom. 2. in 3. p. D. Thomæ disp. 47. sect. 3. in hunc modum discurret. „ Ille sanguis jam non est pars Humanitatis Christi,

ne-

„ neque in actu, neque in potentia, qui nun-
 „ quam amplius jungendus est corpori Christi.
 „ Unde fit, ut jam nullum habeat ordinem ad
 „ humanitatem, seu animam, ratione cujus cor-
 „ pus mansit unitum, in triduo, ut Theologi
 „ docent. Et e contrario partes materiæ, quæ
 „ per continuam nutritionem resolvebantur ex cor-
 „ pore Christi, & nunquam iterum erant corpo-
 „ ri jungendæ, dimittebantur a Verbo; quia
 „ amittebant omnem ordinem ad humanitatem.
 „ Ergo idem est dicendum de sanguine, si quis
 „ fortasse adhuc in Ecclesia permanet. Et con-
 „ firmatur; nam unio hypostatica integra, & per-
 „ fecta tantum est una, quæ est ad humanita-
 „ tem, & partes ejus, sed perfecta est in huma-
 „ nitate Christi, & consequenter in anima, cor-
 „ pore, & sanguine, quibus illa humanitas con-
 „ stat; ergo nihil aliud est unitum hypostatice
 „ Verbo Divino. „

II. Si sanguis in Orbe residuus esset vera pars corporis, & Sanguinis Christi, deberet ille in Eucharistia reperiri; atque ibidem fieri præsens vi verborum; hoc autem nullus Doctorum hactenus admisit: quis ergo credat admissuros, ut modicæ portiones Dominici Sanguinis super terram retineant unionem hypostaticam cum Verbo?

III. Verbum non assumpsit duas naturas, sed unam, eamque humanam: at sanguis a Christo in resurrectione non receptus jam habet propriam naturam, eamque certe non humanam; quo fit, ut,
 ni-

nisi ille actu humanam naturam constituat, ei Ver-
 bum uniri nequeat, sed eum plane dimittere de-
 buerit. Certe sanguis ita dimissus, & in terra re-
 lictus, propria sua instructus est forma substantia-
 li ultimata, ad classem inanimatorum pertinente.
 Duabus itaque naturis uniri Verbum deberet, san-
 guinis inanimati guttis, ut ab Adversariis con-
 tenditur; & præterea perfectæ naturæ humanæ
 Christi. Id, quod repugnare, nemo Theologo-
 rum tam hebes est, qui non videat. Vel sic: Una
 tantum est hypostatica integra, atque perfecta
 Verbi Divini cum humanitate, & partibus illius:
 ergo unio hypostatica perfecta dari, non potest,
 nisi, ubi datur humanitas Christi, & partes illius.
 Jam vero ex fide certum est, humanitatem Chri-
 sti, & partes illius non dari, nisi in *Cælo*, ubi
 sedet ad Dextram Patris, & in Sanctissima *Eucha-*
ristia: ergo neque unio Verbi alibi dari potest;
 nam etsi particulæ quædam sanguinis a Christo
 sint relictæ in terris, nemo tamen dixerit, illas
 esse partes, quæ constituunt humanitatem Christi;
 alias Humanitas ista esset divisa, & partim
 existeret apud nos in terris, & partim glorificata
 resideret in cœlis. Quid absurdius? Quod si non
 constituunt humanitatem, neque retinebunt unio-
 nem Verbi, utpote quæ non datur, nisi cum hu-
 manitate Christi, & partibus illius. Proinde unio
 hypostatica Verbi Divini non amplius remanet
 in istis particulis sacratissimi Sanguinis, in terra
 relictæ.

IV. Si eæ partes Sanguinis, eo quod habuerint aliquando unionem ad Verbum, deberent eam conservare: idem dicendum esset de capillis, & dentibus, quos Infans Divinus deperdidit, nec non de unguibus, & similibus. Item Sanguis in Circumcisione effusus non mansit unitus Divinitati: cur igitur potiori jure fruantur portiones Sanguinis in Passione effusi, & postea in terris relictæ? Deinde Præputium Christi, particulæ Sanguinis, & Carnis dudum ante Passionem Dominicam amissæ, vel calore, vel sudore, actu non uniuntur Verbo, nec uniuntur deinceps. Detur ergo ratio, si quæ potior habetur pro guttis sanguineis in terra relictis.

Si autem relictæ in terris Dominici sanguinis guttulæ Divinitati non sint unitæ, consequitur, adorandas eas dumtaxat esse *Cultu latriæ respectivo*, immediato tamen ob unionem præcedentem, adeoque majore illo, qui Cruci exhibetur. Nulli etenim creaturæ debetur cultus *latriæ absolutæ*, nisi propter intrinsecam, eamque increatam excellentiam, atqui juxta eos, qui negant perseverantiam unionis hypostaticæ in sacratissimo Sanguine, quem Christus reliquit in terris, nulla reperitur excellentia intrinseca, quæ sit increata: ergo non potest adorari *Cultu latriæ absoluto*.

Notatu digna est animadversio Clarissimi D. Eusebii Amort Theolog. Electica tom. 4. disp. 2. §. 1. ubi ait: *Suadendum est omnimodis, ut in omnibus devotionibus invocationes, & Actus reverentiæ sem-*

semper dirigantur ad Deum, vel Personam, cujus Reliquiæ honorantur, prout in solennibus suis precibus observat Ecclesia. Non enim invocatur Corpus Christi, vel ejus Humanitatem, sed ipsum Christum. Quo in casu ejusmodi cultus respectivus evadet absolutus, si nempe Adoratio uno, eodemque actu tendat in Christum Deum - Hominem, cujus modicus ille Sanguis vel fuit, vel adhuc est pars, & cui aliquando erat hypostatice unitus.

DISSERTATIO II.

De Eucharistiæ adoratione, asser-
vatione, expositione, ad ægrotos, ad
incendia restinguenda, sedandas tempestates delatio-
ne. De peculiari ejusdem festivitate Feria V. post
Dominicam Trinitatis, deque solemni, & pom-
posa illius Processione.

Ides hæc semper in Dei Ecclesia fuit,
statim post consecrationem verum D.
N. J. C. corpus, verumque ejus
sanguinem sub panis, & vini speciebus una cum
ipsius anima, & Divinitate contineri. Ubi etiam
amantissimus Redemptor illud inexplicabili perfe-
cit consilio, ne hoc Eucharistiæ Sacramentum ut
cœtera in actionibus transenntibus consisteret, sed
permanens institueretur, ut ita nunquam abesset
a suis, & cum delicias suas duceret esse cum filiis
hominum, vere cum iis esset usque ad consum-
ma-

mationem sæculi : *Nec est alia natio tam grandis, quæ habeat Deos appropinquantés sibi, sicut Deus noster adest nobis.* Deut. c. 4. v. 7. Eapropter cum orthodoxam hanc veritatem per universam Ecclesiam diffusam, & disseminatam, ac omnium Fidelium consensu receptam Berengarius impie negare ausus esset, ibique signum tantum adesse blateraret, statim in Vercellenſi Concilio, quod Leonis IX. autoritate convocatum fuerat, condemnatus ipse hæresim suam abjuravit, qui postea, cum ad eandem impietatis insaniam rediisset, tribus aliis Conciliis Turonensi, & duobus Romanis, quorum alterum Nicolaus II. alterum Gregorius VII. Pontifices Maximi indixerunt, anathemate percussus est. Eam post catholicam sententiam Innocentius III. in magno Concilio Lateranenſi confirmavit, ac deinceps a Florentina, & Tridentina Synodis ejusdem veritatis fides apertius declarata, & stabilita fuit. Quod si autem peracta consecratione in admirabili Eucharistiæ Sacramento Corpus, & Sanguis D. N. J. C. vere contineatur, jam nullus dubitandi relinquitur locus, Patriæ cultum, qui vero Deo debetur, huic Augustissimo Sacramento esse impendendum, quod amplius declarat.

QUAE-

QUAESTIO I.

An recte agant Orthodoxi Eucharistiam
latreutice venerando ?

PRAENOTIO.

I. *E*ucharistia græcum nomen est, quod vel bonam gratiam, vel gratiarum actionem significat. Nomen hoc Divino huic Sacramento non vane est attributum, bonam enim nobis gratiam in eo Deus exhibet, nosque amplissimo gratiarum actionis debito obstringit. Vocatur etiam *Synaxis*, sive *Communio*; quia in hoc Sacramento quodammodo communicamur Christo, ipsique unimur tamquam membra capiti nostro, atque inter se invicem spirituali nexu in Charitate jungimur constituentes unum mysticum corpus, cujus caput Christus est, & nos alter alterius membra. Dicitur item *Convivium*, & *panis vivus supersubstantialis*; quia hoc suavissimo pane Angelorum mirum in modum nutritur, fovetur, & roboratur anima, quæ ibi præter gratiæ sanctificantis augmentum copiosis etiam impinguatur gratiis actualibus, ut facile procedat de virtute in virtutem, & admirabiles faciat ascensiones in corde. Dicitur etiam *Viaticum*; quia est cibus supersubstantialis viatorum in hoc mundo peregrinantium, & ex eo discedentium, in cujus fortitudine ambulare possint usque ad montem Dei. Appellatur etiam

Hostia, Sacrificium, Holocaustum; quia in ejus oblatione omnia Sacrificiorum genera in veteri Legge præscripta quodammodo coadunata sunt, & in unum supereminens, & superexcellens Sacrificium collecta; ejus enim oblatio est rememoratio quædam Dominicæ Passionis; quia in eo designatur, & in memoriam nobis reducitur cruentum illud Sacrificium, quo Christus morte sua semetipsum pro nobis obtulit in ara Crucis tamquam Sacerdos in æternum, & ad hoc ipsum alludendo vocari solet Missæ Sacrificium incruentum.. Hoc de nomenclatura hujus sanctissimi Sacramenti.

II. Quoad rem describitur a Doctore subtili in 4. dist. 8. q. 1. §. *Hic tria videnda*. Ab his verbis
 „ Eucharistia est Sacramentum Corporis Christi, & Sanguinis veraciter contenti sub speciebus panis, & vini post consecrationem factam a Sacerdote sub verbis certis cum debita intentione prolatis ex institutione Divina veraciter signans Corpus Christi, & Sanguinem sub eis speciebus realiter contineri. „ Hæretici, qui in Augustissimo Eucharistiæ Sacramento vere, realiter, & substantialiter Corpus, & Sanguinem una cum anima, & Divinitate D. N. J. C. adesse negabant asserentes Christum in eo tantummodo esse, ut in signo, vel figura, aut virtute, aut in usu, dum sumitur, non autem ante, vel post, eidem con-

se-

sequeñter & Latriæ cultum abnegabant, Contra quos sit

ASSERTIO.

Eucharistiæ Sacramentum recte a nobis adoratur.

I. **Q**uia illum eundem Deum in eo adesse credimus, quem Genitor Cœlestis introducens in orbem terrarum dicit: *Et adorent eum omnes Angeli Dei.* Ad Hebr. c. 1. v. 6. Quem Magi procidentes adoraverunt Matth. c. 2. v. 11. Quem redivivum in Galilæa ab Apostolis adoratum fuisse constat ex Matth. c. 28. v. 17. *Et videntes eum adoraverunt.* Si adorare eum licuit in stabulo, cur quæso, adorare non liceret in Templo, & in Sacramento? Si in Galilæa Apostoli Christum adorarunt, cur nos non adoremus in Eucharistia? ratio quippe formalis, & motivum adorationis hic pariter adest, ubi non tantum est, *qua Homo*, sed etiam *qua Deus* ob unionem hypostaticam, qua Humanitas subsistit in Persona Verbi. Hoc etiam innuere videtur Psalmista psal. 21. v. 29. & 30. *Quoniam Domini est Regnum: & ipse dominabitur Gentium.* *Manducaverunt, & adoraverunt omnes pingues terræ.*

II. Idem docuere Patres. S. Ambrosius lib. 3. de Spiritu sancto c. 12. in illud psal. *Adorate scabellum pedum ejus.* Ita loquitur: *Itaque per sca-*

bellum terra intelligitur, per terram autem caro Christi, quam hodie quoque in mysteriis adoramus. S. Joannes Chrysostomus Homil. 3. in Epist. ad Ephes. ait: *Adora, & manduca.*

III. Id definivit Concilium Tridentinum sess. 13. can. 6. *Si quis dixerit, in sancto Eucharistia Sacramento Christum Unigenitum Dei Filium non esse cultu Patriæ, etiam externo adorandum . . . anathema sit.* Ubi adverte, quod Synodus Tridentina can. 6. mox citato infinuet in *Eucharistia Sacramento Christum esse adorandum*: prius autem cap. 5. dixerit: *Patriæ cultum; qui vero Deo debetur huic Sacramento esse exhibendum*, ubi non solum Christum Dominum, sed hoc Sacramentum, quod est signum sensibile, & in recto importat species Sacramentales continentes, & significantes Christum præsentem indicat esse adorandum.

Dum ergo totum illud complexum ex speciebus, & Christo sub iis contento, ex signo, & signato, ex Sacramento, & re Sacramenti adoratur, tunc objectum motivum, & terminus formalis adorationis est Christus qua Deus: species autem Sacramentales sunt tantum terminus materialis ejusdem adorationis, cum sint quid creatum, & non ratione sui, sed ratione Christi sub ipsis realiter contenti adorantur cultu Patriæ, dum Christus adoratur, sicut etiam Christus adoratur cultu Patriæ ratione Deitatis, non ratione Humanitatis, quæ est tantum terminus, non vero motivum adorationis.

IV. In Eucharistiæ Sacramento vere realiter existit Christus Dominus, & quidem ante sump- tionem post legitimam consecrationem, qui non tantum est Homo, sed etiam verus Deus, ut fides docet : ergo est cultu Latriæ adorandus.

Inquiunt : Eucharistia instituta est a Christo eo fine, ut a Fidelibus digne sumatur, non ut adoretur. Repono. Idem Filius Dei humanam naturam ideo assumpsit, ut sua Passione, & Mor- te hominem redimeret, & salvaret, & tamen nul- lus Christianus dicit, Dei Filium in hunc mun- dum venientem non esse adorandum; adeoque etiam nimis inurbanus, & crassus est Hæreticus erga Salvatorem in Eucharistia absconditum; si ideo ipsum non adorat ibidem, quia ibi semetip- sum dedit in cibum.

Petes. Qua occasione sit inducta consuetudo sanctissimum Sacramentum in Missa elevandi, ut a populo adoretur ?

Respondetur. Elevationem Sacramenti, quæ nunc fit a Sacerdote sacrificante post consecratio- nem introductam fuisse, ut, cum Berengarius vel realem Christi in Eucharistia præsentiam, vel pa- nis conversionem in Corpus Christi negaret, sig- num Catholicæ fidei ederetur, quo Fideles pub- lica Christi in Eucharistia præsentiam adversus Be- rengarii hæresim profiterentur. En verba P. Le Brnn tom. I. p. 1. pag. 554. „ Placet nobis sen- tentia, quæ statuit, morem elevan-

„ di Eucharistiam in Ecclesia latina ori-
 „ ginem a Berengariana hæresi duxisse,
 „ cum enim Berengarius realem Christi
 „ in Eucharistia præsentiam impugnaf-
 „ set, plures viri sanctitate præstantes
 „ varios ritus invenerunt, ut Fideles
 „ publice profiterentur Corporis Christi
 „ in Eucharistia præsentiam a Berenga-
 „ rio impugnatam: cui rei, mirum,
 „ quantum elevatio Sacramenti conve-
 „ niat. „ Nec tamen quispiam hinc sibi per-
 „ suadeat, hoc fuisse primum adorationis Euchar-
 „ istie initium: quæ quidem adoratio tum interna,
 „ tum externa a dogmate de reali Christi in Sacra-
 „ mento præsentia nunquam fuit sejuncta, ut con-
 „ tra Hæreticos eruditissime probat Bossuetus. Ad-
 „ jungere hic juvat ipsum Lutherum acrem discipli-
 „ nae Catholicae impugnatorem, ritum elevandi ho-
 „ stiam, quidquid Corolostadius in contrarium ei
 „ persuadere contenderit, in Missæ formula, quam
 „ Ecclesiae Witenbergensi præscribit, retinuisse, ut
 „ abunde testatur Isach. Hildebrandus in opere suo:
 „ Sacra publica veteris Ecclesiae in compendium re-
 „ dacta.

Inducta Sæculo duodecimo disciplina Hostiam,
 & Calicem elevandi, mos quoque invecus est,
 ut Minister campanulam pulset: *Ut sic mentes Fi-*
delium ad Orationes excitentur, quemadmodum le-

gitur in quodam Decreto Guillelmi Parisiensis Episcopi ad Cardinalem Bona lib. 2. c. 13. Et in alio Cardinalis Guidonis in Germania Legati, ut observat Mabillonius in Comment. ad Ordinem Romanum n. 7. In quibusdam Galliæ Ecclesiis, cum elevatur Hostia, populus intonat Hymnum *O salutaris Hostia*, quem morem juxta Cardinalem Bona cit. c. 13. induci postulavit ab ejus Regni Episcopis Ludovicus XII. ad Dei opem implorandam in bellis, quibus Princeps ille premebatur.

QUAESTIO II.

An asservatio Eucharistiæ extra Missam
sit licita ?

ARTICULUS I.

Optima, & laude dignissima est praxis
Ecclesiæ Catholicæ Eucharistiam decenter asser-
vandi in Sacrario, Hierotheca, Ciborio,
Ostenforio.

- I. Siquidem mos iste est antiquissimus in Ecclesiâ. S. Irenæus in Epist. ad Victorem Papam, quæ extat apud Eusebium lib. 5. hist. c. 34. refert fuisse eo tempore consuetudinem, ut Papa mitteret Eucharistiam Ad alios Episcopos in signum pacis, & communionis: adeoque jam

tunc reservabatur Hostia, & asservabatur post completum Sacrificium. Antiquior Irenæo est S. Justinus Martyr, utpote Apostolorum Discipulus, qui apolog. 2. circa finem insinuat morem jam tunc fuisse asservandi Eucharistiam post Sacrificium, sic enim ait : *Postquam Antistes gratiarum actionem perficit, & populus omnis apprecatus est, Diaconi ex pane, & vino consecratis partes dividunt unicuique præsentium, & ad absentes portant, hic ci- bus dicitur EUCHARISTIA.* Tertullianus lib. de orat. c. 14. inquit : *Accepto Corpore Domini, & reservato utrumque salvum est, & participatio Sacrificii, & executio Officii.* S. Basiliius epist. 289. quæ est ad Cæsariam Patritiam, tradit, quod adhuc ante ipsius tempora, dum persecutiones urgebant, cogerebatur homines necessario Sacerdote, vel Ministro (id est, Diacono) non præsentem propriis manibus percipere communionem : ergo hæc debuit reservari de Sacrificio celebrato in loco remoto. Subdit ibidem Basiliius ; etiam Monachos, qui per eremos vivebant, Sacerdotem nullum in suo consortio habentes, cum habeant Domi communionem, de suis manibus illam percipiunt.

Primis itaque sæculis, in quibus Fideles ad sacram Communionem una convenire nequibant, nec in publico loco sacra Eucharistia servari poterat deficiente Ecclesiarum provisione ob Gentilium persecutiones, ne ab ipsis, quod etiam proximis temporibus Accatholicorum perfidia renovatum fuit, irrideretur, & conculcaretur, per-

mis-

missum fuit antiquis Christianis, quod particulas Eucharistiae ad proprias lares deferrent, & privatim ibi asservarent, ut singulis diebus, prout moris tunc erat, se reficere possent, ut commemorant S. Hieronymus epist. 50. S. Cyprianus lib. de lapsis n. 92. Et in lib. de Spectaculis. Tertull. lib. de orat. sub fine, & lib. 2. ad uxorem, & innuitur in Lectione, quæ legitur in Breviario die 13. Augusti pro S. Hyppolito Martyre. *Hyppolitus a S. Laurentio baptizatus, domi suæ, dum Eucharistiam sumeret, comprehensus.*

II. Concilium Tridentinum sess. 13. cap. 6. ita habet: Consuetudo asservandi in Sacrario sanctam Eucharistiam, adeo antiqua est, ut eam sæculum etiam Nicœni Concilii agnoverit. Et deinde can. 7. anathemate ferit illos, qui dixerint eam non licere asservari: *Si quis dixerit: non licere sacram Eucharistiam in Sacrario reservari, sed statim post consecrationem necessario distribuendam . . . anathema sit.*

III. Hoc Sacramentum est Viaticum, debetque sumi ab ægrotis de vita periclitantibus: sæpe autem contingit aliquem eo tempore repentino morbo obrui, quo celebrari Missa non potest, ut a meridie, vespere, vel noctu: igitur necesse est Eucharistiam pro communicandis infirmis asservari. Dein: si hoc Sacramentum sancte adoratur: ergo etiam ut adoretur, sancte asservatur.

Nota tamen hic consuetudinem, quæ primis temporibus invaluerat, ut a Laicis Eucharistia do-

num deferretur, & diebus sequentibus sumeretur, fuisse postmodum abolitam per contrariam Ecclesiæ legem in primo Toletano Concilio A.C. 400. can. 14. latam. Quod idem etiam statuit Concilium Rothomagense can. 2. ut refert Ivo Carnotensis.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

I. Inquiunt. Christus consecrans, & instituens Eucharistiam, nihil de ea asservasse narratur in Evangelio. Repono. Multa Christus Apostolis facienda dixit, quæ tamen scripta non sunt, & multa per Apostolos, & Ecclesiam facienda ordinavit, quæ ipse ob temporis circumstantias, & causas sibi notas per seipsum non fecit: sicut & Paulus I. Corinth. c. II. v. 34. post aliqua de hoc Sacramento insinuata subjungit: *Cetera, cum venero, disponam.* Christus ergo hujus Sacramenti substantiam instituit: Cæremonias vero accidentales Ecclesiæ commisit, quæ ea potest instituere, & præcipere, quæ ad Sacramentorum reverentiam, & Fidelium utilitatem spectant, cum Ecclesiæ credita sit dispensatio mysteriorum Dei.

II. Inquiunt. S. Clemens epist. 2. ut refertur can. *Tribus.* de consecrat. dist. 2. ait: *Tanta in altario holocausta offerantur, quanta populo sufficere debeant, quod si remanserint in crastinum, non reser-*

ven-

ventur, sed Clericorum diligentia consumantur. Repono. Cum P. Frassen ad id, quod in textu obijcitur, id Clementem pro suo primo Ecclesiæ statu constituisse, quando Fideles frequenter, & quasi quotidie communicabant, dum Missæ Sacrificio præsentés aderant, ut ita non fuerit tanta necessitas asservandi Eucharistiam pro ægrotis, nolebat autem ea lege obligari Fideles pro posteris temporibus, dum frequens communionis usus deficeret, ne hoc modo multos contingat sine hoc cibo vitam finire : Pro aliis solvendis

Hæc nota I. Asservatio Eucharistiæ prohibita fuit tempore persecutionum, dum periculum evidens erat, ne hæc margaritha projiceretur ante porcos, & ab iis conculcaretur. II. Ne asservaretur in illis locis, ubi non adest Sacerdos curatus, qui eam custodiat, & dispenset : unde dum contingebat Sacerdotem pervenire ad locum distitum, ubi rem Divinam celebrabat, populumque citabat, mox ultra perrecturus, non audebat reliquias consecratas ibi relinquere, sed debebat eas vel solus, vel cum Clericis consumere, quod etiam modo fieri videmus in Capellis ruralibus extramaticem, & tanto magis in locis Infidelium, per quæ gyraut Missionarii III. Prohibetur nimis diuturna asservatio specierum, ne corrumpantur; hinc in defectu communicantium consumi debent a Ministris Ecclesiæ, ut per consecrationem renoventur. Dum autem species contingit putrescere, tunc comburendæ sunt, & cineres in Sacrarium repon-

reponendi. Et de hac hypothefi loquitur Hefichius lib. 2. in Levit. c. 8. ubi ait : Reliquias has effe igni tradendas , quia nempe fub fpeciebus corruptis definit præfentia Chrifti. IV. Non debet affervari panis Eucharifticus eo fine , ut iterum deferviat ad confecrationem in alio Sacrificio, ut patet.

QUAESTIO III.

Quando Sacramentum Euchariftiæ a Fidelibus adorandum publice exponi cœperit ?

ASSERTIO.

Publica Sacramenti expositio Vanſpenio Juris eccleſiaſtici p. 2. tit. de Euchar. c. 5. n. 13. & Juvenino ad Sacram. Diſſ. 4. q. 4. §. 5. Concluſ. 2. ad tempus Urbani IV. quo Euchariftia ſolemni Pompa viſibiliter per publicas vias circumgeſtari cœpit, referenda videtur.

Cum enim Sacramentum hac occasione viſibile in plateis, atque Eccleſiis exponeretur, haud inconveniens viſum fuit illud etiam in altari, aut alio eminentiore loco extra publicæ ſupplicationis tempus adorandum populo exhibere. Ac primum ita factum eſſe ajunt citati Authores tempore Divinorum Officiorum ipſo die feſto Corporis Chrifti, mox integro illo die, poſtmodum

per

per ejus Octavas, ac tandem nonnullis aliis solemnioribus præsertim diebus, atque ita sensim ad præsentem, quæ in Ecclesia viget, disciplinam deventum esse putant.

Christianns Lupus vero p. I. tom. II. veter. edit. Oper. suorum differt. de sacr. Process. c. 9. contendit Sacramentum Eucharistiæ prius in Templis exponi consuevisse, quod ex vita S. Claræ Virginis, quæ A. C. 1253. e vivis excessit, deprehenditur, cujus jussu sacram Eucharistiam Saraceis Assisium obsidentibus ad monasterii januam delatam fuisse traditur, quod S. Clara minime fecisset, nisi sub id tempus Eucharistia palam exponi consuevisset.

Nota Eucharistiam exponi publice non posse, nisi ex causa publica ab Episcopo probanda, qui solum facultatem impertiri potest etiam pro Regularium ecclesiis: *Quæcunque* (ait Trid. sess. 21. de reform. c. 8. 8.) *in Diœcesi ad Dei cultum spectant, ab Ordinario diligenter curari, atque iis, ubi oportet, provideri æquum est.* Vanespenius juris eccles. p. 2. tit. 4. de sacr. Euchar. c. 5. n. 17. affert Decretum sac. Congreg. die 17. Augusti A. C. 1630. in quo statuitur: *Non licere Regularibus etiam in propriis Ecclesiis . . . . Eucharistiæ Sacramentum publice adorandum exponere, nisi ex causa publica, quæ probata sit ab Ordinario, ex causa tamen privata posse, dummodo . . . e Tabernaculo non extrahatur, & sit velatum &c.* Hujusmodi Decretum, licet pro causa Neapolitana editum fuerit, pro

pro generali tamen norma receptum fuit, ut contigit die 28. Februarii A. C. 1654. lib. 19. Decret. p. 316. & seq. Iterum die 14. Aprilis. A. C. 1674. lib. 28. Decret. p. 72. Dein Benedictus XIV. in Decretali ad Episcopum Wormiensem die 16. Aprilis A. C. 1746. ita statuit: Illud imprimis certissimum est Sedi Apostolicæ, in quibuscunque ecclesiis etiam privilegio immunibus sive sæcularibus, sive regularibus non licere exponi publice Divinam Eucharistiam, nisi causa publica, & Episcopali facultas intercedat: solius autem Episcopi partes esse, ut causæ publicæ meritum expendat, ac declaret.

Petes. Quando censeatur sanctissimum Sacramentum publice, & quando privatim exponi?

Respondetur. Publicam tunc haberi expositionem, cum Eucharistia in ostensorio reposita per chrysellum, qua sphaera munitur, a populo cernitur, & ut videri commodius possit, in eminentiore altaris loco collocatur. Privata vero tunc dicitur, quando vel reposito Tabernaculo, sacra pixis clausa, suoque velata conopæo in Tabernaculi ostiolo reponitur; vel Eucharisticus panis in ostensorio inclusus, sub umbella quidem ad id parata in editiore altaris loco statuitur: at sphaera ita serico albi coloris velo obducta est, ut sacrae Hostiæ aspectus adstantibus omnino interdicatur. Utraque Eucharistiæ privatim exponendæ ratio permixta est, cum priorem sacrarum Congregationum Decreta aperte commemorent; posteriorem vero

constans Romanæ Urbis usus, & consuetudo commendet. Non tamen unquam licet in privata expositione sacram pixidem e Tabernaculo eductam, & velatam sub umbella collocare, cum nullum hujusce ritus vestigium apud Scriptores, nullaque Sedis Apostolicæ consuetudo deprehendatur, quam tamen omnino sequi par est, ut sapienter monet Benedictus XIV. instit. 30. n. 16.

Petes. Quis instituerit 40. horarum preces coram sanctissimo Sacramento?

Respondetur. Solemnem 40. horarum precationem a P. Josepho Mediolanensi Capuccino A. C. 1556. in memoriam 40. horarum, quibus Redemptor noster jacuit in sepulchro, institutam refert Thiersius lib. 4. c. 17. relatus a Cardinal. Lambertino instit. eccles. 30. Pius IV. constit. incip. *Divina disponente* Sodalitium Romæ institutum, & ab *Oratione mortis* dictum approbavit, cui Sorores, & Fratres adscripti, alique precationes ad 40. horas protrahebant, ut jejunium 40. dierum, quod Salvator in solitudine peregit, sanctosque Apostolos, & priores Ecclesiæ Patres assiduus precibus occupatos imitarentur. De Eucharistia tamen non meminit Pontifex. Verum Sodales ante ultimam Dominicam cujusvis mensis, vel alio die supplicationem pro Eucharistia solenni Pompa deferenda instituere solitos commemorat.

Anno autem 1592. Clemens VIII. constit. incip. *Graves, & diuturnæ* plurimas indulgentias iis im-

impertivit, qui Romæ ad Ecclesias, quas enumerat, convenirent, in iisdemque 40. horarum spatium piis orationibus impenderent. Licet de Eucharistia publice exponenda Pontifices non loquantur, inferri tamen facile potest, hunc morem tunc primum inductum, vel paulo ante, cum 40. horarum precatio indicebatur. Vide Eminentissimum Lambertinum loc. cit. qui etiam instit. eceles. 14. colligit ex sacris Annalibus introductam fuisse sæculo decimo sexto devotionem 4. horarum tribus ultimis Bacchanalium diebus ante diem cinerum pro avertendis Fidelibus ab operibus carnis, & convertendis ad opera spiritus, & pro placanda Divina indignatione irritata a peccatis committi solitis, diebus illis.

Eruditissimus vero Ughellus in *Italia sacra* tom. 4. p. 27. lit. D. ad rem ita scribit : „ Orat-
 „ tionem certe quadraginta horarum
 „ Mediolani primum institutam constat
 „ Auctore ejus Bono Cremonensi. Hic
 „ enim anno salutis 1534. Francisco II.
 „ Mediolani Duci persuasit, ut sanctis-
 „ simum Christi Corpus populo adorand-
 „ dum in Templis exponeretur per 40.
 „ horas, quot scilicet in sepulchro jac-
 „ uisset, atque ita per orbem in præ-
 „ cipuis Urbis hujus Templis idem fie-
 „ ret, ut oratio in amplissima Urbe nun-
 quam

„ quam deficeret. Quod quidem tanto
„ studio facere aggressi sunt Mediolanen-
„ ses, ut nisi nimii luminum, & appa-
„ ratuum sumptus lege coerciti fuissent,
„ ceræ, & olei inopia laborandum per-
„ petuo fuisset. Ita in religiosissima Ur-
„ be perpetua oratio ab eo tempore in-
„ stituta in Romanam Urbem deinceps
„ Clementis VIII. Decreto traducta est.
„ Ejusdem Boni Cremonensis institutum
„ fuit, ut singulis sextis feriis ad ho-
„ ram nonam signum campanæ daretur,
„ quo Fideles admoneantur ea ipsa ho-
„ ra mundi Salvatorem Christum Do-
„ minum oratione ad Patrem pro nobis
„ fusa spiritum emisisse. Quod & in qui-
„ busdam Dioecesis oppidis servatur,
„ & per universum christianum orbem
„ fieri deberet. „ Hactenus ille.

QUAESTIO IV.

An bene agant animarum pastores Eucharistiam ad ægrotos deferendo?

ASSERTIO.

Nedum pium, sed & necessarium est, ut Eucharistia ad infirmos honorifice deportetur, iisque sumenda porrigatur.

I. **H**unc morem attestantur Dionysius Alexandrinus, qui floruit circa A. C. 260. in epist. ad Fabium Antiochenum teste Eusebio Cæsariensi lib. 6. hist. eccles. c. 36. Item S. Augustinus serm. 215. de tempore ait : *Quoties aliqua infirmitas supervenerit, Corpus, & Sanguinem Christi ille, qui ægrotat, accipiat.* Constat quoque in hist. eccles. ad S. Serapionem, & S. Ambrosium extremo morbo laborantes allatam fuisse Eucharistiam; inde quoque factum est, ut sacrosanctæ Eucharistiæ jam ab antiquis temporibus nomen *Viatici* sit attributum.

II. Hoc definivit Concilium Tridentinum sess. 13. can. 7. *Si quis dixerit non licere sacram Eucharistiam in Sacrario reservari . . . aut non licere, ut illa AD INFIRMOS deferatur, anathema sit.* Pro hac delatione citantur in margine Capitulis 6. plura antiqua Concilia, signanter Nicœnum I. quod hanc materiam tractat a can. 11. & postea

stea can. 13. ait : *Exeuntes de corpore non debent juxta veterem, & Canonicam legem novissimo juvamine* (sermo est de Eucharistia) *privari.*

III. Quia instante articulo, vel periculo mortis maxime indiget ægrotus hujus cibi fortitudine, vi cujus ambulare possit usque ad montem Dei, indiget viatico, utpote ingressurus vias æternitatis: indiget cibo, & nutrimento vitæ spiritualis, utpote mox amissurus vitam corporalem, & spiritalem inchoaturus, indiget remedio, adjutorio, & viribus, utpote descendens in arenam extremum cum terribili hoste luctaturus.

IV. Quia hoc tempore maxime urget præceptum Christi de hoc Sacramento sumendo : *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Joan. c. 6. v. 54. ergo, ut istud præceptum implere possit ægrotus non potens adire Templum, deferenda ad ipsum est Eucharistia. Neque absurdum reputari debet Christum ad domos etiam pauperes, & miseras deferri, utpote qui propter nostram salutem etiam nostram naturam assumere, hanc terram incolere, imo pro nobis pati & mori, ac a nobis manducari non est dedignatus.

Petes. An Eucharistia infirmo eam non potenti recipere possit ferri solum devotionis causa?

Respondetur. Licet olim in usu fuerit, ut infirmo, qui Eucharistiam sumere non potest, hostia consecrata ad adorationem proponeretur, id

tamen hodie vetitum est, cum S. Pius V. prohibuerit, ne ad moribundos, qui non possunt Eucharistiam deglutire, sacra particula deferatur, ut videre est apud Cardinalem de Lugo resp. moral. l. I. dub. II.

Petes iterum incidenter. An moribundo, qui Eucharistiam sub specie panis deglutire non potest, præbenda illa sit sub specie vini?

Respondetur. Affirmativæ sententiæ videntur favere multa in rem hanc a Mortene, Cardinale Bona, & Mabillonio adducta exempla, & Concilium Toletanum XI. quod can. II. expresse statuit, ægro, qui sacram particulam deglutire nequit, Eucharistiam sub specie vini ministrandam esse. Vera tamen opinio est, id fieri non posse; præceptum enim suscipiendi *Viaticum* non obligat, cum illud gravibus de causis ab Ecclesia negatur, cum ergo calicis usum Ecclesia justis de causis Laicis negaverit, sequitur in nullo casu, licere huic Ecclesiæ præcepto contravenire.

Monent tamen aliqui Theologi in ejusmodi casu posse moribundo sacram exhiberi particulam, aquæ, vel vino non consecrato intinctam. Quod confirmant exemplo Senis Serapionis apud Eusebium hist. eccles. lib. 6. c. 44. *Cui puer in aquam intinctam Eucharistiam in os instillavit.* Et ex S. Udalrico, qui lib. 3. antiq. con. clun. c. 28. t. 4. spic. testatur consuevisse Monachis infirmis præberi

berī Eucharistiam sub specie panis, vino non consecrato intincti.

QUAESTIO V.

An liceat Eucharistiam ad sedandas tempestates, & restinguenda incendia efferre, & an obfessorum corporibus admoveri possit?

ARTICULUS I.

Cum tempestates sæviunt, vetitum est Eucharistiam de Tabernaculo extra Ecclesiam efferre, & cum eadem contra turbines benedicere.

ITa statuit Benedictus XIV. constit. incip. *Cum, ut recte.* Et ante ipsum S. Carolus Borromæus in sua tertia Synodo Diocesana A. C. 1572. celebrata: „ Cum grandines, nimbi, turbines, & aliæ temporum procellæ imminent, ad eas tempestates sedandas, vel, ut vocant, signandas, ne Sacerdos vasculum, in quo Sanctissimum Domini Corpus asservatur, adhibeat, sed Tabernaculum accensis luminibus, patefaciat, ut ea nimborum vi imminente, rogationes, & preces a Clero, & populo coram Domino religiose
H 3 „ fiant.

„ fiant. Quod confirmavit in tertia Synodo Pro-
„ vinciali coacta anno sequente 1573. Cum nim-
„ bi, procellæ, turbines, aut grandines,
„ impendent, ne Sacerdos ad tempesta-
„ tis procellam arcendam vasculum ad-
„ hibeat, in quo Sanctissimum Eucha-
„ ristia Sacramentum asservatur, sed
„ Tabernaculum, ubi illud in altari re-
„ conditur, patefaciat, tumque in ejus
„ conspectu lytanas, aliasque religiosas
„ preces ejus rei causa institutas pie,
„ sancteque pronunciet. „ Hoc statutum
S. Caroli Borromæi, quod veluti lex quædam in
universa Diœcesi, & Provincia sua stabilitum est,
merito pro cæteris locis haberi potest tamquam
regula *in vi directiva*, cum ex aliquo tempestatum,
grandinum, & fulminum inopinato casu supplici-
ter ad Deum recurrere lubet. Aperendum nem-
pe est Tabernaculum, Sacramentum intra pixi-
dem relinquendum, piæ fundendæ preces, ut Di-
vinam opem imploremus. Si autem Sacramentum
non debet e Tabernaculo educi, facile intelligen-
tur, in memorato casu non esse illud afferendum
ad Ecclesiæ januam, nec cum eodem benedictio-
nem impertiendam. Inspiciatur etiam Rituale Ebroi-
cense A. C. 1606. a magno Cardinali de Perron
compositum.

ARTICULUS II.

Etiam ad exstingenda incendia prohibi-
tum est Sacramentum extra Ecclesiam deportare,
& cum eo contra furentes flammæ
benedicere.

Sic iterum sanxit idem Benedictus XIV. in cit.
Constit. *Cum, ut recte*, in cujus titulo, seu
summario sic habetur: Ad incendium com-
,, pescendum ad Ecclesiam S. Nicolai in
,, carcere exortum, minus rite allatam
,, fuisse ex Ecclesia sacram pixidem
,, Sanctissimum Sacramentum interclu-
,, dentem, eaque super populum, & ad
,, furentes flammæ benedictum, ratio-
,, nibus, pluribusque allatis Ecclesiasti-
,, cis sanctionibus, demonstratur; ut ne
,, tale quid exinde fiat, opportune san-
,, citur. ,, Idem statuit Archiepiscopus Parisi-
ensis in sua Synodo habita A. C. 1674. a. t. c. 2.
indicta Sacerdoti, qui deliquisset, suspensionis
pœna. Addo Rituale Argentoratensis Ecclesiæ
evulgatum a bonæ memoriæ Cardinali de Rohan
impressum A. C. 1742. ubi pag. 83. sequentia ad-
notantur verba: ,, Prohibitum est insuper
(*sermo est de Sacramento altaris*) ne ad exstin-
,, guenda incendia deferatur, & quidem

„ sub pœna suspensionis a Ministris de-
 „ ferentibus ipso facto incurrenda. Scrip-
 „ tum est: non tentabis Dominum Deum
 „ tuum. Qui dixit mari - - usque huc
 „ venies . . . & hic confringes tumen-
 „ tes fluctus tuos - - potest & impetum
 „ ignis refrenare. Quandoque autem
 „ sicut potens, sic & justus mala quæ-
 „ dam permittit; quia, num facile sit
 „ placabilis, ignoramus; vitandum il-
 „ lud omne, quod quorundam Christia-
 „ norum fidem infirmare potest, & no-
 „ strorum honorem mysteriorum malig-
 „ nis Infidelium, aut Hæreticorum ir-
 „ risionibus exponere. „

Qui temporalia a Deo exposcit, pavidus de-
 bet eadem rogare in Divinam resignatus volunta-
 tem : *Quando petitis* (inquit S. Augustinus serm.
 354. alias 53. de verbis Domini c. 7.) *Quando*
petitis temporalia cum modo petite, cum timore petite,
illi commitite, ut, si prosint, det, si scit obesse, non
det: Quid autem obsit, quid prosit, medicus novit,
non ægrotus. Cum sæviunt infortunia, homines
 plerumque Deum, quomodo oporteret, non
 orant, liberari a malis ingruentibus petunt, nihil
 præterea curant: cumque cæteroquin pietate, ac
 devotione erga Sacramentum altaris exardescant,
 videntes educi illud e Tabernaculo post recitatas
 pre-

preces, afferri ad Ecclesiæ januam, eodemque adhibito per Sacerdotem benedici ad eam regionem, unde erumpunt turbines, procellæ, vel ad eam, in qua fuerit incendium, implentur fiducia quadam, certaue spe, ad exitum jam pertigisse calamitates suas, &, si id non fiat, sicuti ex iusto Dei iudicio pluries reipsa non contigit, magnum exinde subest periculum, ne labefactetur, vel tepescat fervens illa devotio erga Augustissimum altaris Sacramentum, misso interea facto altero periculo irrisionum ab incredulis. Hæ animadversiones fecerunt, ut a solertissimis Episcopis statueretur, ne pixis e tabernaculo educatur, ne exportetur ab Ecclesia, vel extra Ecclesiam ad tempestates, aut incendia benedicatur.

ARTICULUS III.

Obsessorum exorcizatio fieri non debet
admota ad eorum corpus sanctissima
Eucharistia.

Desumitur ex Rituali, ubi permittuntur Sanctorum reliquiæ opportunis adhibitis cautelis, obsessorum capitibus, & pectoribus imponi: Reliquiæ quoque Sanctorum, ubi haberi possint, decenter, ac tuto colligatæ, & coopertæ ad pectus, vel ad caput obfessi reverenter admoveantur. Non tamen licet ad caput eorum, vel pectus sacram admove-
re Eucharistiam ob irreverentiæ periculum: Sanctissima vero Eucharistia super caput obfessi, aut aliter
ejus

ejus corpori non admoveatur ob irreverentiæ periculum.
 Etsi in vita S. Bernardi, in Chronicis Belgicis Molineti, & in catalogo Belgico Bernardi a Lucemburgo lit. G. non desint exempla Sanctorum Virorum, qui tale quidpiam præstitere, atque ita ab obsessis dæmones ejecerunt: facta enim hæc iis accensenda sunt exemplis, quæ admiratione quidem, non vero imitatione prosequi debemus, & quæ speciali Dei instinctu acciderunt. Ita Benedictus XIV. in cit. Constit. *Cum, ut recte.*

QUAESTIO VI.

Expenduntur ea, quæ concernunt Festum, & solemnem supplicationem Corporis Christi feria V. post primam Dominicam, quæ Pentecosten proxime consequitur.

PRAENOTIO.

Sanctissimæ Eucharistiæ institutionem veneratur Ecclesia feria V. in Cœna Domini ab Apostolicis usque temporibus. Sed cum eo die in Passione, & morte Christi Domini recolendis sancta versetur Ecclesia, & in plurimis cœremoniis occupata sit, Deo gratum fore illi visum fuit, si peculiaris quædam institueretur festivitas lætitiæ, & gaudii signis celebranda, qua gratitudinis debitum exsolvatur, quo omnes Orthodoxi immensam Christi charitatem, quam in Eucharistiæ institutione ostendit, recolere obligantur, & quotidiana

na erga Eucharistiam irreverentia peculiari unius diei consecratione reparetur. De hac nova Festivitate hic sermo erit.

ARTICULUS I.

Festivitas Corporis Christi initium habet ex admirabili viso cœlitus immisso Beatæ Julianæ e monte Cornelione ad Leodii portas hospitalariæ.

CUM enim sancta hæc Virgo magna erga Sanctissimam Eucharistiam devotione flagraret, ut peculiari quadam celebritate Augustissimum hoc Sacramentum coleretur, cœlesti fuerat admonita visione, quam refert Joannes Chapeavilius Canonicus Leodiensis in tract. de vera origine festi Corporis Christi his verbis: „ Tempore juven-
„ tutis suæ, quoties Christi Virgo Ju-
„ liana orationi incumbibat, magnum
„ Dei signum, & mirabile apparebat;
„ apparebat, inquam, ei luna in splen-
„ dore cum aliquantula tamen sui sphæ-
„ rici corporis fractione, quam, cum
„ multo tempore conspexisset, miraba-
„ tur multum, ignorans, quod illi por-
„ tenderet. „ Exinde S. Juliana humiles pre-
ces Deo profundens Divini consilii particeps fieri
meruit. „ Tunc (*subdit idem Author*) reve-
„ la-

„ lavit ei Christus in luna præsentem
 „ Ecclesiam, in lunæ autem fractione
 „ defectum unius solemnitatis in Ecclesia
 „ figurari, quam adhuc volebat a suis
 „ Fidelibus celebrari.

Accepta hac superna revelatione, postquam Juliana A. C. 1230. in religiosa domo Montis Cornelionis ad Priorissæ munus evecta est, rem omnem contulit cum Joanne Canonico S. Martini Leodiensi, qui eam est cohortatus, ut a Theologis, & Episcopis consilium caperet. E Theologis quosdam Fratres ex Ordine Prædicatorum, ex Episcopis Cameracensem consuluit. Consultor etiam est adhibitus Jacobus Pantaleo Trecentis Archidiaconus Leodiensis, qui postea fuit Episcopus Virodunensis, & tandem Summus Pontifex Urbanus Quartus appellatus.

Ab omnibus hæc nova Festivitas probata fuit, ejusque Officium curante Beata Juliana compositum, & approbatum a Roberto Leodiensi Episcopo in Concilio A. C. 1246. habito, ubi decrevit, ut novum hoc Festum per totam ditionem suam celebretur, & antequam e vita migraret, voluptatem eam cœpit, ut novum hujus Solemnitatis Officium coram se celebrari videret. Sic institutam Festivitatem Hugo, qui Prior antea, & Provincialis Fratrum Prædicatorum a B. Juliana adhibitus rem omnem probaverat, jam Cardinalis, & Legatus in Belgium ab Apostolica Sede missus, ad

ad totam suam Provinciam ampliavit, idemque biennio post confirmavit Cardinalis Capocius ejus in legatione Successor.

ARTICULUS II.

Urbanus IV. insigni miraculo commo-
tus Solemnitatem Corporis Christi in universali
Ecclesia celebrari jubet.

Juliana communicato negotio cum quadam pia muliere nomine Eva, e vivis sublata est. Itaque Eva ab Henrico Roberti Successore flagitare non destitit, ut Urbanum IV. Pontificem jam renunciatum, qui visionis Julianæ conscius erat, & Festivitatem in Belgio jam probaverat, exoraret, ut nova Festivitas ad universalem ampliaretur Ecclesiam. Pontifex auditis precibus aliquamdiu moratus est, ne quid temere suscepisse videretur, sed sequenti commotus miraculo tandem annuit.

Sacerdos quidam in Castro ad Volsiniensem lacum ab Urbeveteri (ubi tunc morabatur Urbanus IV. cum Romana Curia) haud longe distanti, post consecrationem panis, & vini dubitare coepit de transubstantiatione in Corpus, & Sanguinem Jesu Christi. Ex improvise Sanguis ex Hostia erupit, qui linteum, seu corporale commaculavit. Sunt, qui narrant, Sanguinis guttam Sacerdotis incuria in linteum effusam; illum

autem, ut suam, tegeret negligentiam, multiplici plexu eandem lintei partem complicasse; maculam deinde Sanguinis in formam Hostiæ in singulis lintei plexibus esse repertam.

D. Antoninus 3. p. tit. 19. c. 13. §. I. ita hoc miraculum describit : „ Tunc cum Curia
 „ residebat Urbanus in Urbe veteri, ubi
 „ in loco non multum distanti apud Vol-
 „ finium in quadam Ecclesia Sacerdote
 „ celebrante miraculum factum est ex
 „ ipso Sacramento; nam cum post con-
 „ sectionem Sacramenti guttæ aliquæ
 „ Sanguinis ex calice profluxissent in
 „ corporale, Sacerdos ad occultandum
 „ defectum suæ negligentiae cooperuit
 „ partem corporalis pluribus plicis hoc
 „ faciens; sed repertum est per omnes
 „ plicas illas transiisse, & reliquisse ibi
 „ rubram admodum Sanguinis formam
 „ Hostiæ in pluribus partibus corporalis;
 „ quod quidem corporale ad perpetuam
 „ rei memoriam in Ecclesia Cathedrali
 „ Urbis veteris reservatum est.

Miraculi fama commotus Pontifex, visoque linteo, precibus annuit Constitutione sua, quæ prima est inter ipsius Pontificis Bullas; ubi inseruit revelationes, etiam ante Apostolatam a se

cognitas; quot annisque eodem, quo nunc agitur, die Festivitatem celebrari præcepit in universali Ecclesia; cui etiam addidit causam, ad Catholicam fidem exaltandam, & ad gliscentem Berengarii hæresim, qui realem Corporis Christi sub speciebus panis, & vini præsentiam impugnabat, autoritate publica frangendam.

ARTICULUS III.

Urbanus IV. ipsemet hanc Solemnitatem ante obitum suum celebravit.

Licet enim Urbanus e vivis excesserit postridie Kal. Octobris A. C. 1264. prædicta autem ejus Bulla expedita fuerit die 11. Augusti ejusdem anni, ut patet ex Regestris Vaticanis, hanc tamen Festivitatem eodem anno jam celebraverat cum Cardinalibus, & Præsulibus apud Sedem Apostolicam tunc commorantibus. Sic enim constat ex ejus Brevi ad memoratam Evam dato die 8. Septembris eodem anno, quo eam certam reddidit de instituta, & jam a se celebrata nova Solemnitate juxta Divinum placitum, & pium ejusdem Evæ desiderium: „ Et scias (sic sonant „ verba Brevis, quod affert Diestemius in tract. edito A. C. 1646.) quod Nos ejusdem Festum cum omnibus Fratribus Nostris „ S. R. E. Cardinalibus, nec non cum „ omnibus Archiepiscopis, & Episcopis, „ cœ-

„ cœterisque Ecclesiarum Prælati-
 „ tunc apud Sedem Apostolicam com-
 „ morantibus (ad hoc , ut videntibus,
 „ & audientibus de tanti Festi celebra-
 „ te salubre præberetur exemplum)
 „ duximus celebrandum.

ARTICULUS IV.

Mortuo Urbano IV. duobus fere mensi-
 bus post editam Bullam , Festivitatem in ipso sui
 initio intermortuam excitavit Clemens V.
 in Concilio Viennensi.

CUm post obitum Urbani nemo prædictæ Bullæ
 executionem urgeret, quod innuit Glossa
 Clement. unica de reliquiis , & veneratione San-
 ctorum, inde factum est, ut annis insequentibus
 ejusmodi Festivitatem celebratam fuisse non repe-
 riamus. De ea enim filet Durandus, qui post
 Urbani mortem viginti duos vixit annos. Ve-
 rum Patres in Concilio Viennensi A. C. 1311.
 habito Constitutionem Urbani a Clemente V. con-
 firmatam receperunt, ut videre est in Clementina
 unica de reliquiis , & veneratione Sanctorum.
 Cujus executionem Joannes XXII. qui A. C. 1316.
 Clementi V. successit, omni studio curavit, ad
 eamque rem Martinus V. & Eugenius IV. no-
 vis indulgentiis attributis plurimum contulerunt, ut
 tandem in tota Ecclesia Festivitas celebraretur.

ARTICULUS. V.

Hanc Solemnitatem plurimum commendat sancta Tridentina Synodus, eamque *Triumphum* de hæresi appellat.

HÆc sunt illius verba sess. 13. c. 5. „ De-
 „ clarat præterea sancta Synodus
 „ pie, & religiose admodum in Dei Ec-
 „ clesia inductum fuisse hunc morem, ut
 „ singulis annis peculiari quodam, & fe-
 „ sto die præcellsum hoc, & venerabile
 „ Sacramentum singulari veneratione,
 „ ac solemnitate celebraretur; utque in
 „ Processionibus reverenter, & honori-
 „ fice illud per vias, & loca publica
 „ circumferretur. Æquissimum est enim
 „ sacros aliquos statutos esse dies, cum
 „ Christiani omnes singulari, ac rara
 „ quadam significatione gratos, & me-
 „ mores testentur animos erga commu-
 „ nem Dominum, & Redemptorem pro
 „ tam ineffabili, & plane Divino be-
 „ neficio, quo mortis ejus victoria, &
 „ triumphus repræsentatur. Atque sic
 „ quidem oportuit victricem veritatem

„ de mendacio, & hæresi triumphum
 „ agere, ut ejus adversarii in conspectu
 „ tanti splendoris, & in tanta universa
 „ Ecclesiæ lætitia positi, vel debilita-
 „ ti, & fracti tabescant, vel pudore af-
 „ fecti, & confusi aliquando resipiscant.
 Et infra can. 6. anathema declarat, qui dixerit
 Eucharistiæ Sacramentum : „ Nec festiva pe-
 „ culiari celebritate venerandum, ne
 „ que in Processionibus secundum lau-
 „ dabilem, & universalem Ecclesiæ ri-
 „ tum, & consuetudinem solemniter
 „ circumgestandum. „ Præterea recordatur
 gravissimi illius scandali dati a Saxoniae Duce,
 cæterisque Lutheranis Principibus, qui Processio-
 ni Corporis Christi habitæ, Surio teste in Com-
 mentar. fol. 150. Augustæ Vindelicorum assiste-
 re noluerunt, ex quo maximam animi molestiam
 coepit Carolus V. quem aperto capite cereum ma-
 nu tenentem sequebantur Archiepiscopi, & Epi-
 scopi omnes umbellam alternatim portantes, præ-
 cedebat Cardinalis Moguntinus Ss. Eucharistian
 portans sæcularibus Principibus, & Clero præeun-
 tibus.

ARTICULUS VI.

Probabilius est Urbanum IV. non solum
Festivitatis fuisse Authorem, sed etiam Pro-
cessionis nunc fieri solitæ.

I. **Q**uia Urbanus ab Episcopo loci, ubi mira-
culum Volsinienſe contigit, ſacrum cor-
porale cum proceſſione, & pompa adferri ſibi
juſſit, illudque in Eccleſia Urbevetana locavit,
ſic enim de hoc ſcribit Panvinius: „ Atto-
„ nitus Pontifex ad ſe ab Episcopo lo-
„ ci cum proceſſione Urbemveterem
„ (Corporale) transferri voluit, & illud,
„ ſolemnitate inſtituta, in Eccleſia Ur-
„ bevetana recondidit. „ II. Guillelmus
Luidanus Episcopus Ruremundenſis tom. 2. Apo-
logetici poſtquam docuit non hanc Feſtivitatem,
ſed Proceſſionem a quibusdam Lutheranis impro-
bari, ſubjicit: „ Sed unde obſecro cer-
„ tum eſt, ſolemni piorum communio-
„ ni ab Urbano non fuiſſe adjunctam ſo-
„ lemnem etiam Venerabilis Sacramen-
„ ti circumgeſtationem? certe qui oc-
„ caſionem, atque ſcopum illius Feſti-
„ ab Urbano IV. inſtituti prudenter
„ juxta illorum temporum hitorias per-

„ pendunt, videbunt, opinor, non pro
 „ absurdo habendum, si quis ad illius
 „ Festi originem pertinere dicat istam
 „ solemnem circumgestionem, quæ
 „ statò die tunc solemniter toto christia-
 „ no orbe celebratur. „ III. Gretserus tom.
 5. edit. Ratisbonen. tract. de processionibus cap.
 19. §. *Duodecimo mentitur prædicans.* pag. 64. &
 Dissert. de Festo Corporis Christi eodem tom. 5.
 c. 12. pag. 161. probare nititur ex Bulla Urbani
 Processionem quoque ab eo Pontifice fuisse insti-
 tutam, cum nihil ei videatur accomodatius ad Hæ-
 reticorum perfidiam confundendam, quam Ponti-
 fex in Festivitatibus institutione præcipue intendebat

ARTICULUS VII.

Recte consecratur Hostia (quidquid og-
 ganniant Calvinistæ) quæ in pompa
 circumferatur.

SI enim Rex David, & omnis domus Israel lau-
 dabiliter fecit Arcam Dei, seu fœderis cum
 ingenti jubilo, & clangore buccinæ de domo
 Obedom in Jerusalem Civitatem David intro-
 ducendo, ut legitur lib. 2. Reg. c. 6. Profecto
 Ecclesia Romano-Catholica piissime, & utilissime
 præstat, Ss. Eucharistiam (quam præsentabat Ar-
 ca Testamenti) cum magno honore, devotione,
 spiritualique gaudio duntaxat circumferens, &
 adorans.

Ritus varii ab Orthodoxis in hac Theophorica Processione practicati, singuli sua continent mysteria. 1mo. Circumitur accensis cum faucibus, & candelis, ut viva illa signetur fides, qua absconditum istud creditur mysterium. Et Fidelibus cum Paulo Act. c. 20. v. 7. & 8. in fractione panis Eucharistici congregatis *Erant lampades copiosæ in cœnaculo.* 2do. Comitantur Sanctissimum infantuli cum tintinabulis sub forma, & specie Angelorum, dicit enim S. Chrysostomus Hom. 36. in 1. ad Corinth. *Ubi est Christus in Eucharistia, ibi etiam non deest Angelorum frequentia.* 3^{tio}. Sparguntur flores per vias publicas, & plateas, obteguntur muri pretiosis peristromatibus, exponuntur virentia arbuta, ut forum in Templum quoddam versum videatur, in eoque lætitiæ, & gaudii argumenta appareant. 4to. Aer alicubi repletur artificialibus ignibus, & strepitosis tormentorum, & scloporum fragoribus in signum victoriæ per Ss. Eucharistiam a gentilitate, & hæresi reportatæ : *Sacramento Corporis Christi subjugatus est mundus.* S. Augustinus lib. 1. ad Januarium. 5to. Ad magnificandam isthanc Solemnitatem adhibentur varia musicalium instrumentorum genera; quia *David, & omnis Israel ludebant coram Domino, in omnibus lignis fabrefactis, & citharis, & lyris, & tympanis, & sistris, & cymbalis.* lib. 2. Reg. c. 6. v. 5. *Et David saltabat totis viribus ante Dominum.* Porro *David erat accinctus ephod lineo. Et omnis domus Israel ducebant Arcam Testamenti Domini, jubilo, & clangore buccinæ.* v. 14. & 15.

6to. Plura hac die per Urbem eriguntur altaria; quia David Rex introducendo Arcam in Civitatem Sion, præceperat, ut per viam ad singulos sex passus novum erigeretur altare super quo septem boves, & septem arietes immolarentur: *Immolabantur septem tauri, & septem arietes.* 1. Paralip. c. 15. v. 26. 7mo. Tandem benedicitur populus cum sanctissimo Sacramento; quia David, cum compleisset offerens holocausta, & pacifica, benedixit populo in nomine Domini exercituum.

ARTICULUS. VIII.

Officium, quod nunc recitatur in Festo Corporis Christi, composuit D. Thomas Aquinas.

ID, quod expresse patet ex Constit. Sixti IV. quæ reperitur tom. 3. novissimi Bullarii Fratrum Prædicatorum pag. 555. in qua declarans Pontifex Solemnitatem ab Urbano IV. institutam esse, subdit: *Propriumque ejusdem Solemnitatis Officium per B. Thomam de Aquino tunc in ipsa Curia existentem compositum edidit.* Papebrochius licet prius cum viris doctis de hujusmodi Officii Authore dubitasset, postquam vero celebrem legisset Dissertationem, quam de hoc argumento conscripsit Natalis Alexander, candide declaravit, omnem sibi scrupulum esse ademptum, seque Divum Thomam illius Officii Authorem agnoscere in Propyleo mens. Maji p. 2. pag. 53.

DIS-

DISSERTATIO III.

De Sacrificio nobilissima Divini cultus specie.

AB ipso quasi mundi ortu oblationes, & sacrificia exordium habuere, quibus quadruplici hominis erga Deum obligationi fieret satis. Naturalis siquidem dicitur ratio, ut summam Conditoris nostri Majestatem, absolutum, supremum, & independens ejusdem in res omnes Dominium sensibilibum rerum oblatione contestemur: infinitæ illius Justitiæ per graves offensas in eum admittas irritatæ satisfaciamus: immensæ ejusdem Bonitati pro tot beneficiis ac-

ceptis debitas gratias referamus, & pro novis muneribus quibus quotidie indigemus, ejus Misericordiam suppliciter imploremus. Nihil autem naturæ tempore certis præscriptum fuerat præceptis: propria cuique conscientia & dux, & magistra ordinandorum sacrificiorum fuit, donec Deus per Moysen populo sibi electo secundum certas leges, certosque ritus, sacrificia imposuisset. Quoniam vero (ut Tridentinum loquitur) sub priori Testamento teste Apostolo Paulo propter Levitici Sacerdotii imbecillitatem consummatio non erat, oportuit, Deo Patre misericordiarum ita ordinante Sacerdotem alium secundum ordinem Melchisedech surgere D. N. J. Christum, qui posset omnes, quotquot sanctificandi essent, consummare, & ad perfectum adducere. Is igitur Deus, & Dominus noster, etsi semel seipsum in ara Crucis morte intercedente, Deo Patri oblaturus erat, ut æternum illic redemptionem operaretur; quia tamen per mortem sacerdotium ejus extinguendum non erat, in Coena novissima, qua nocte tradebatur, ut dilectæ sponsæ suæ Ecclesiæ visibile, sicut hominum natura exigit, relinqueret sacrificium, quo cruentum illud semel in Cruce peragendum repræsentaretur, ejusque memoria in finem usque sæculi permaneret, atque illius salutaris virtus in remissionem eorum, quæ a nobis quotidie committuntur, peccatorum applicaretur, Sacerdotem secundum ordinem Melchisedech se in æternum constitutum declarans, Corpus, & Sanguinem suum sub speciebus panis, & vini Deo

Patri obtulit, ac sub earundem rerum symbolis, Apostolis, quos tunc Novi Testamenti Sacerdotes constituebat, ut fumerent, tradidit, & eisdem, eorumque in Sacerdotio successoribus, ut offerrent, præcepit per hæc verba : *Hoc facite in meam commemorationem.* Uti semper Ecclesia catholica contra Hæreticos intellexit, & docuit.

QUAESTIO I.

Num Sacrificia fuerint in lege naturæ?
& qualia in lege scripta,
five Mosaica?

PRAENOTIO.

I. **S**acrificium *late*, seu *improprie* sumptum est quodlibet opus bonum in Dei honorem, & cultum relatum, ut sunt orationes, laudes, adorationes, cæterique actus virtutum præsertim religionis; in hoc sensu Sacrificium complectitur *Justitiam* juxta illud psal. 4. v. 2. *Sacrificate Sacrificium justitiæ.* Item *internum animi dolorem* propter Dei offensam juxta illud psal. 50. v. 9. *Sacrificium Deo spiritus contribulatus.* Item *externam laudem* in Deum directam juxta illud psal. 49. v. 23. *Sacrificium laudis honorificabit me.* In simili casu loquitur Apostolus ad Hebr. c. 13. v. 15. *Per ipsum ergo offeramus hostiam laudis semper Deo, id est fructum labiorum consentientium nomini ejus.*

II. Sacrificium stricte, seu proprie sumptum est *Oblatio externa rei sensibilis legitime instituta, & a Ministro legitimo facta soli Deo per destructionem, vel notabilem ipsius rei oblatae immutationem in recognitionem nostræ totalis ad ipsum subjectionis, supremique ipsius in nos, & res omnes Dominii.* Dicitur 1mo *Oblatio*; quia in omni Sacrificio proprie dicto debet aliquid offerri, unde habetur ad Hebr. c. 5. v. 1. *Omnis namque Pontifex ex hominibus assumptus . . . . ut offerat dona, & sacrificia.* 2do. *Externa rei sensibilis*; quia Sacrificium est præcipua Nota Ecclesiæ, quæ visibilis est, & ita colere debet Deum cultu sensibili externo Fidelibus noto. Et ut distinguatur ab interna oblatione, qua se quis per piam voluntatem interius Deo subijcit, & offert. 3tio. *Legitime instituta*; quia, cum Sacrificium sit signum publicum protestativum supremi Dei dominii, & specialis Dei cultus nomine totius Communitatis Deo exhibendus, & signa communia, & cultus publici per publicam, & legitimam auctoritatem institui debeant; ideo & ipsum sacrificium debet esse institutum publica, & legitima auctoritate. 4to. *A Ministro legitimo* non qualicunque homine, sed ab eo, qui ad hoc officium specialiter eligitur, ut id communi nomine peragat: *Nec quisquam sinit sibi honorem, sed qui vocatur a Deo tamquam Aaron.* ad Hebr. c. 5. v. 4. Unde non solum in lege Evangelica sunt ad tale munus deputati speciales Ministri, nempe Sacerdotes ex cap. *Firmiter credimus.* 1. de

Summa Trinitate, & fide catholica, & Concil. Trid.
 fels. 23. cap. & can. 1. sed etiam in lege scripta
 sacrificia offerebantur a Ministris ad hoc speciali-
 ter electis de stirpe Aaron, ut patet num. c. 3.
 & qui sine tali deputatione sacrificia offerre ten-
 tarunt, Divinitus sunt puniti, ut patet de Ozia
 Rege 2. Paralip. c. 26. & 18. qui, cum non esset
 Sacerdos, & tamen Sacrificium offerre vellet, a
 Deo punitus est. Et de Saule 1. Reg. 13. qui
 ob eandem causam rejectus, & Regno privatus
 est. Etiam in lege naturæ fuisse aliquos specia-
 liter deputatos colligitur ex Genesi c. 14. Melchi-
 sedech dicitur obtulisse panem, & vinum, & ad-
 datur ratio: *Erat enim Sacerdos altissimi.* Et ta-
 les Sacerdotes pro tunc secundum communem opi-
 nionem erant Principes Familiarum, & Filii pri-
 mogeniti, & aliqui alii, qui ex inspiratione Di-
 vina sacrificia obtulerunt, ut de Abel legitur Gen.
 c. 4. *sto. Facta soli Deo*; quia soli Deo debitus
 est supremus Latriæ cultus: *Quis enim sacrifican-*
dum esse censuit (ait S. Aug. lib. 10. de civ. Dei
 c. 4.) *nisi ei, quem Deum aut scivit, aut putavit,*
aut finxit? Et c. 19. *Nec ob aliud fallaces illi* (spi-
 ritus) *superbe sibi hoc exigunt, nisi, quia vero Deo*
deberi sciunt. *6to. Per destructionem, vel notabilem*
ipsius rei immutationem; quia ad rationem sacrificii
 proprie dici requiritur, vel quod res oblata phy-
 sice destruat, vel saltem moraliter notabiliter im-
 mutetur, ita, ut res oblata accipiat alium statum,
 & reddatur omnino inutilis ad priores usus, seu
 functiones naturales: sic olim ab Hebræis oves

verissime sacrificabantur, quando realiter perculsæ destruebantur; & in libaminibus vinum, & oleum vere ab ipsis sacrificabatur, quando effundebatur ad terram circa altare Domini, nam tunc ponebatur in statu corruptionis, & notabilis immutationis, & licet non statim substantialiter corrumpetur, donec ficcaretur, tamen acquirebat statum inutilem ad suum usum naturalem, & humanum. Nec dicendum est in sacrificio Melchisedech nullam destructionem contigisse in pane, & vino. Quamvis enim Scriptura non referat circa panem, & vinum a Melchisedech oblata intervenisse aliquam immutationem, nihil tamen vetat supponere Melchisedechum aliquam partem panis adussisse, vel contrivisse; partem vini in terram effudisse, cum Scriptura insinuet eum ibi sacrificasse, nec intendat eo loco referre modum, quo sacrificarit. 7mo. *In recognitionem nostræ totalis ad ipsum subjectionis, supremique ipsius in nos, & res omnes dominii*; quia ideo per sacrificium res sensibilis destruitur, & notabiliter immutatur, ut contestemur nostram totalem ad Deum subjectionem, & supremam ipsius potestatem super nos, & res omnes, plenumque ipsius dominium vitæ, & mortis, ita, ut tam facile possit nos, & omnia immutare, vel destruere, quam facile nos rem aliquam nostram immutamus, & destruimus.

ARTICULUS I.

Ante legem scriptam vera apud Fideles
Sacrificia erant in usu, eaque Deo
placuerunt.

I. Id novimus ex Genes. c. 4. v. 4. ubi Abel obtulit primogenita gregis sui : *Abel quoque obtulit de primogenitis gregis sui, & de adipibus eorum, & respexit Dominus ad Abel, & ad munera ejus.* Et in epist. ad Hebr. c. 11. v. 4. *Fide plurimam hostiam Abel, quam Cain obtulit Deo, per quam testimonium consecutus est esse justus, testimonium perhibente muneribus ejus Deo, & per illam defunctus adhuc loquitur.* Unde S. Augustinus lib. 10. de civ. Dei c. 4. ait : *Quam porro antiquus sit in sacrificando, Dei cultus, duo illi fratres Cain & Abel satis indicant, quorum majoris Deus reprobavit sacrificium, minoris aspexit.*

II. Abraham ædificavit in Sichem altare Deo, qui sibi apparuerat, ut legitur c. 12. Genes. & c. 22. ut mandato Dei pareret, ligna imposuit ad holocaustum Isaac dilecto filio suo, quem paratus erat mactare, nisi ei dixisset Angelus : *Non extendas manum tuam super puerum, neque facias illi quidquam. Nunc cognovi; quia times Deum, & non pepercisti unigenito filio tuo propter me.*

III. Melchisedech Abrahamo occurrit e quæmor Regum cæde redeunti, eique victoriam gratula-

tulatus, panem, & vinum obtulit Deo in sacrificium, ut habetur Gen. c. 14. *At vero Melchisedech Rex Salem proferens panem, & vinum (erat enim Sacerdos Dei altissimi) benedixit ei, & ait: Benedictus Abraham Deo excelsus, qui creavit cælum, & terram, & benedictus Deus excelsus, quo protegente, hostes in manibus tuis sunt: & dedit ei decimas ex omnibus.* Et in epist. ad Hebr. c. 7. subditur: *Hic enim Melchisedech Rex Salem Sacerdos Dei summi, qui obviavit Abraham reverso a cæde Regum, & benedixit ei: cui & decimas omnium divisit Abraham: primum quidem qui interpretatur Rex justitiæ: deinde autem & Rex Salem, quod est Rex pacis.*

IV. Noe Gen. c. 8. v. 20. post diluvium tollens de cunctis pecoribus, & volucris mundis obtulit holocausta super altare. Et Job c. 1. v. 5. *Offerebat holocausta pro singulis filiis scilicet, & filiabus suis.*

V. Ipsa lex naturalis dictat homini, ut se interius subjiciat Deo, & hanc suam interiorem subjectionem aliquo signo externo testificetur, ut ita supremum Dei in se dominium tam quoad animam, quam quoad corpus profiteatur. „ Ex „ naturali ratione procedit (inquit S. Thomas 2. 2. quæst. 85. a. 1.) ut quemadmodum Dominis temporalibus aliqua „ offeruntur in recognitionem domini: „ ita etiam Deo tamquam supremo omnium Domino quasdam sensibiles res „ in

„ in signum debitæ subjectionis, & honoris offeramus; unde sacrificiorum „ oblatio ad jus naturæ pertinet. „ Imo lex naturæ non tantum suadet sacrificia, ut per ea recognoscamus supremum Dei in nos dominium, sed etiam, ut pro beneficiis a Deo acceptis gratias agamus, nova impetremus, & peccata contra Deum commissa expiemus.

ARTICULUS II.

Mosaicæ legis Sacrificia varie erant
divisa.

I. **R**atione *materiæ* dividebantur in *hostias*, seu *victimas*, *immolationes*, & *libamina*. Quando oblata sunt animalia viventia vocabatur *victima*, seu *hostia*, quæ aliquando offerebatur vel post victoriam ab hostibus reportatam; unde *victima* a victoria nomen habuit, & *hostia* ab hostibus devictis: Et quidem in lege veteri non omnia, sed certa quædam animalia offerre licebat, nempe capras, hœdos, boves, vitulos, columbas, passeris, turtures. Quando offerebantur res inanimatæ solidæ, v. g. panis, simila, sal, thus, seu incensum, manipulus spicarum virentium, & triticum Levit. 2. & 6. cap. dicebatur *immolatio*. Ista levabat Sacerdos in altum, & varie immutabat, in qua immutatione consistebat ratio sacrificii: panis enim in frusta scindebatur; simila sartagi-

ne, clibano, vel craticula cremabatur; sal urebatur; thus adolebatur, manipuli spicarum torrebantur; triticum conterebatur. Quando tandem offerebantur liquida, ut sanguis, vinum, oleum, aqua per effusionem ad terram, appellabatur *libamen*.

II. Ratione *formæ*, seu *modi*, quo fiebat, dividebatur in *holocaustum*, *hostiam pacificam*, & *hostiam pro peccato*. *Holocaustum* erat perfectissimum sacrificium, in quo tota res oblata igne consumebatur, ut nihil inde cederet in usum humanum, in signum nempe, ac protestationem supremi Dei in res omnes dominii, ac perfectæ dependentiæ creaturæ a Deo. *Hostia pacifica* partim cremabatur, partim edebatur tum a Sacerdotibus, tum ab iis, qui obtulerant. Solebat offerri in gratiarum actionem pro beneficiis perceptis, vel pro novis impetrandis; & tunc differri poterat ejus consumptio in diem postremum, non tamen ulterius. *Hostia pro peccato* partim cremabatur, partim cedebat in usum, & cibum Sacerdotum, quem in atrio Templi comedebant, unde peccata populi comedere dicebantur, hoc est, victimas pro peccatis oblatas. Istud autem sacrificium offerri consueverat non tantum pro peccatis internis, sed pro quibusdam externis v. g. pro peccatis commissis per ignorantiam circa cœremonias, ut patet Levit. 4. & 5. Item pro peccato furti, perjurii, & calumniæ Levit. 6. & 7.

III. Ratione *finis*, ob quem fiebat, dividebatur in *latreuticum*, *Eucharisticum*, *impetratorium*, & *satisfactorium*. Sacrificium *latreuticum* dicebatur illud, quod per se totum in Dei cultum, & honorem exhibebatur. *Eucharisticum* dicebatur illud, quod fiebat in gratiarum actionem pro beneficiis perceptis. *Impetratorium* appellabatur illud, quod fiebat pro beneficiis obtinendis, scilicet pro consequendis bonis, & advertendis malis. *Satisfactorium* erat illud, quod offerebatur Deo in satisfactionem pro peccatis.

Omnia dicta sacrificia modo coadunata sunt in uno tremendo, & incruento Missæ sacrificio; unde S. Leo sermone 8va. de Passione. *Carnalium Sacrificiorum varietate cessante omnes differentias hostiarum una Corporis, & Sanguinis implet oblatio*. Ecclesia item in Secreta Missæ post Dominicam VII. Pentecostes sic orat: „Deus „qui legalium differentiam hostiarum „unius sacrificii perfectione sanxisti. Idipsum expressius docet Concilium Tridentinum sess. 22. c. 1. ibi: „Hæc denique illa „munda oblatio est, quæ per varias sacrificiorum naturæ, & legis tempore „similitudines figurabatur, utpote, quæ „bona omnia per illa significata veluti „illorum omnium consummatio, & perfectio complectitur. „

Petes. An mos maſtandorum animalium in Dei honorem a Gentibus ad Judæos propagatus fit?

Respondetur. Perperam temerarios quosdam, aut Novatores, aut Criticos holocaustorum originem ab Ethnicis, & Ægyptiis derivare. Neque enim verisimile est Deum, qui in populo Judaico solemnem sibi cultum volebat instituere, quod ipsum selegisset, quem Ægyptii inanibus suis Numinibus exhibebant. Præterea novimus sacrificasse Abel, Noe, Abraham, Melchisedech, & Job, quorum sacrificia Deo placuere: sunt ergo Ægyptiis multo vetustiora sacrificia. Dein Græci Patres in ea sunt sententia, illa sacrificia fuisse instituta, ut Christi mortem præfigurarent, eorumque ritus a Deo fuere præscripti, quod certe Deus non fecisset, si ex impuro fonte traxissent originem.

Si Natalis Alexander hist. eccles. tom. I. in hist. V. T. a. 2. & Gravelonius hist. V. T. tom. 2. pag. 313. & seq. consulantur, apparebit ritus sacrificiorum ab iis veteribus Prophetis manasse, quibus futura mors Christi prænunciata fuit: ab iis sacrificiorum usum Gentes accepisse, & Religionis ab Adam, Abel, & Noe traditæ oblitæ, sacrificia scædis superstitionibus corrupisse.

Imo Deus fuerat ipsa Hebræorum sacrificia aliquando aspernatus ut habetur psal. 49. & Isaj. c. I. ea de causa, quod non eo, quo oporteret respici-

spicerent, scilicet ad Christum. Audiatur Laym.
sect. 4. „ Igitur usum, & ritus sacrificio-
rum liquet manasse ab antiquis illis
Prophetis, quibus mors futura Chri-
sti innotuerat. Inde omnes Gentes
ortum suum, & sacrificiorum leges ac-
ceperunt, quas postea corruerunt
oblitæ religionis, quam tradiderant
Adamus, Abel, & Noe. Hanc mor-
tem delineabant animalium cædes, ut
omnes antiqui Scriptores sentiunt. . .
sacrificandi ritus inter Gentes natus est
ex imitatione Patriarcharum, ut di-
xi, vel ex ambitione malorum An-
gelorum, qui Divinos honores sibi ar-
rogabant. Cum autem nec ipsi Israe-
litæ id satis intelligerent, Deus visus
est sacrificia eorum respuere; sed non
sibi constaret, præcipiens singulatim,
quæ ad sacrificia pertinent, simul ea
fastidians, nisi causa hujus fastidii fuisset
Israelitarum supinitas, qui ad ve-
rum sacrificii finem animum non ad-
vertebant, scilicet ad Christum. „

Idcirco rem accuratius indaganti certo patebit
continuata serie a primis Patriarchis ad Moysen

usque sacrificandi morem extitisse, atque Ethnicos potius ab his, quam hos ab illis ritum immolandi adoptasse; licet apud veteres Patres incorruptus semper permanferit, a Gentibus vero insana superstitione in nefandas idolorum adorationes detortus fuerit. Antiquissimus omnium, qui superest, Codex id nobis testatur; videlicet Moylis creationis, & populi Israelitici historia, idque etiam ipsa Ethnorum, licet fabulis involuta, scripta confirmant.

QUAESTIO II.

Utrum Christus in ultima Coena vere sacrificaverit?

ASSERTIO.

Redemptor noster Christus Jesus in Sanctissimæ Eucharistiæ institutione verum obtulit Sacrificium.

CONSTAT ex Scriptura Gen. c. 14. v. 18. legitur *At vero Melchisedech Rex Salem proferens panem, & vinum, erat enim Sacerdos Dei altissimi, benedixit ei, scilicet Abrahæ ex prælio cum spoliis, & victoria revertenti; ex quo loco desumitur Melchisedechum obtulisse Deo sacrificium incruentum, nempe panem, & vinum in gratiarum actionem pro victoria Abrahæ concessa uti non tantum exponunt sancti Patres, sed etiam antiquiores Rabbi-*

bini citati a Galatino, & Genebrardo; at Christus Dominus, ut patet ex psal. 109. v. 4. & ex Apostolo ad Hebr. c. 7. v. 17. est Sacerdos secundum ordinem Melchisedech: igitur Christus in ultima Cœna offerens suum Corpus, & Sanguinem sub speciebus panis, & vini verum peregit sacrificium, secus enim probari non posset, quomodo esset Sacerdos secundum ordinem Melchisedech, siquidem iste nusquam legitur aliud sacrificium obtulisse, quam panem, & vinum, nec sacrificium cruentum Christi fuit secundum ordinem Melchisedech, sed potius secundum ordinem Aaron immolantis cruento Deo boves, & oves, & tamen Apostolus non asserit Christum fuisse Sacerdotem secundum ordinem Aaron. Adeoque. Idcirco S. Cyprianus epist. ad Cæcil. inquit:
„ Quis magis Sacerdos Dei summi, quam
„ Dominus noster Jesus Christus, qui
„ sacrificium Deo Patri obtulit: & hoc
„ idem, quod Melchisedech obtulerat,
„ id est, panem, & vinum, suum sci-
„ licet Corpus, & Sanguinem. „

Petes. Quis fuerit Melchisedech, secundum
cujus ordinem Christus fuerat Sacerdos?

Respondetur. De Melchisedecho plures olim
hæreticæ opiniones circumferebantur, ut apud D.
Hieronymum, & Epiphanium videre licet. At
eruditissimus Cardinalis Lambertinus exposi Be-

nediſtus XIV. de ſacrificio Miſſæ ſect. 2. n. 287
 tamquam indubitatum tenet eum fuiſſe gente Ca-
 nanæum, Salem, ſeu Jerofolymæ Regem. Con-
 ſentit ſapientiſſimus Tirinus in c. 14. v. 17. Gen.
 ibi : „ Sed fuit Princeps aliquis, & Re-
 „ gulus gentilis a gente Cananæa, Rex
 „ Salem, ſeu Jerofolymæ, ut eſt in
 „ Chaldæo, quam & illum condidiſſe Jo-
 „ ſephus affirmat, & Fidelium (qui tum
 „ ipſius, tum aliorum opera iſthic repe-
 „ riebantur) Doct̃or, Sacerdos, Paſtor,
 „ ita S. Dionyſius, Hippolytus, Ire-
 „ næus, uterque Eusebius, Apollinaris
 „ & alii cum plerisque recentioribus
 „ addunt S. Ignatius, & Suidas, Mel-
 „ chifedech ſemper virginem permanſiſſe
 „ ſe. Unde & in hoc typum geſſit Chri-
 „ ſti, uti & in nomine, & in nominis
 „ etymo, in officio, in Sacerdotio, in
 „ Sacrificio, de quibus fuſe ad Hebr.
 „ c. 7. & pſal. 109.

Hic Melchifedech fuit revera Sacerdos, & quia
 Sacerdos erat panem, & vinum obtulit Gen. c. 14.
 v. 18. *Proferens panem, & vinum;* & quidem in
 ſacrificium, ut adnotat cauſalis enim in textu
Erat enim Sacerdos &c. Quamquam autem Luth-
 rani, & Calviniſtæ obganniant, ab Hebræo tex-
 tu

tu abesse particulam *enim*, & adesse conjunctivam &; Hebraicæ tamen linguæ periti testantur, particulam &, vel *autem* sæpissime apud Hebræos vim causalis habere. Quapropter venerandi primorum etiam Ecclesiæ sæculorum Patres Ss. Cyprianus, Hieronymus, & Augustinus in hoc Melchisedechi sacrificio expressam sacrificii nostri figuram nobis proposuerunt.

Præterea juxta Apostolum ad Hebr. c. 7. Melchisedech Christum repræsentavit; nam secundum ejus, non vero secundum Aaronis ordinem Christus Sacerdotium exercuit; idque vel; quia Aaronis sacrificia cruenta fuere, Melchisedechi vero incruenta, vel quia Aaronis Sacerdotium ad multos sibi invicem succedentes delatum est, Melchisedecho vero nemo successit, quod Christi Sacerdotium egregie exprimit, ut explicat Tridentina Synodus.

Melchisedech sine patre, sine matre, sine genealogia traditur ab Apostolo ad Hebr. c. 6. v. 3. non quod his caruerit, sed quod nobis ignoti sint, cum nulla sive avorum, sive parentum ejus memoria fiat in Scripturis, quæ non Gentilium (qualis erat Melchisedech unus ex Regulis Cananæorum teste Josepho, S. Dionysio, Epiphonio, Theodoreto) sed solum Hebræorum genus, & historiam pertexunt, ut recte observat laudatus Tirinus in epist. ad Hebr. c. 7. v. 3. Calmetus tamen in dictionario verb. *Melchisedech* refert, quod ætate S. Epiphaniï fuerint, qui parentes Melchisedech.

sedech designarent, *Heraclam* nempe, sive *Heraclen* Patrem illius, matrem vero *Astaroth*, sive *Astariam*, appellantes. Catena Arabica in Gen. 9. ejus genealogiam paternam ex Sem, maternam ex Japhet derivans *Heraclam*, sive *Heraclina* patrem Melchisedech, filium, seu nepotem Phaleg, filium vero Heber facit; matrem vero, quam Salathiel appellat, filiam tradit Gomer filio Japhet. Josephus Gorionides Hebræus Scriptor circa undecimum sæculum Melchisedecho alterum nomen, Joram nempe inducit lib. 6. c. 31. fidusque ejus ortui præsidens, *Sadech* (planeta est Jovis) appellat; urbem tandem cui præerat, primum *Jerubus*, deinde *Sadech*, postea *Salem*, tandem *Jerusalem*, denominatam testatur.

QUAESTIO III.

An Christus Jesus in ultima Cœna se communicaverit? & an Judæ Corpus suum præbuerit?

ARTICULUS I.

Sacra Eucharistia fuit in ultima Cœna a Domino suscepta, priusquam Apostolis distribueretur.

I. **D**ivus Thomas 3. p. quæst. 81. a. 1. id fuisse probat, & observat, quod sicut antequam ferret baptismatis legem, ipse voluit baptizari, ita quoque cum Corporis, & sanguinis sui institueret

ret Sacramentum, non prius Discipulis suis distribuerit antequam ipse sumpisset juxta illud Act. Apost. c. I. v. 1. *Cæpit Jhesus facere, & docere.*

II. Sylvius in 3. p. D. Thomæ quæst. 81. a. 1. quæ S. Thomas docuerat, confirmat, eosque adducit Theologos, qui eandem tuentur sententiam, aitque Christum panem, & vinum consecratum sumpsisse sacramentaliter, non tamen gratiam, seu gratiæ augmentum, cum ipsiusmet gratiæ plenitudine in sui conceptionis momento fuerit repletus, sed fuisse spiritali quadam suavitate perfusum pro nova illa Sacramenti institutione, quemadmodum ex S. Lucæ verbis c. 22. v. 15. depromitur: *Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum.*

III. S. Hieronymus epist. 150. ad Hedibiam quæst. 2. ita scribit: *Dominus Jhesus Christus ipse conviva, & convivium ipse comedens, & qui comeditur.*

IV. Vasquez testatur hanc esse communem sententiam, Christum in ultima Cæna Eucharistiam sumpsisse. Idem confirmant Orientales Theologi, quorum testimonia refert Renaudotius tom. 1. collect. Liturgiar. Orient. pag. 237. Secundæ partis resolutioni

Præmitto Judam *Iscaiotem* juxta Eusebium, & S. Hieronymum sic esse dictum, quod in vico *Iscaiot* Tribus *Ephraim* natus esset. Alii ita appellatum censent, quod esset ex Tribu *Issachar*,

& idcirco *Iffachariotes*, nomine vero contractione *Iscariotes* diceretur. Alii denique, quod a vicario *Carioth* ex Tribu *Juda* nomen traxerit. Josue c. 15. v. 25. *Iscariot* hebraice hominem ex *Carioth* sonat. Sic Calmetus verb. *Judas de Iscariot*. Et a patria vocatum esse *Iscariotem* tradit etiam S. Chrysostomus in serm. de proditiōe Judæ inquiens: *Quid mihi ejus patriam dicis, utinam ipsum quoque nescire licuisset.* Unde errarunt Ubertinus, & Rubinius, qui Judam somniarunt esse *Picentem*, illudque nomen illi inditum a Cariote Piceni oppidulo; sicuti etiam errarunt, qui vel Gallum, vel Germanum fuisse Judam dixerunt.

ARTICULUS II.

Jesus Eucharistiam etiam Judæ tradidit.

I. **P**Atet autoritate S. Cyrilli Jerosolymitani, Joannis Chrysostomi, Hieronymi, Augustini, Divi Thomæ 3. p. q. 81. a. 2. & in 4. sent. dist. 2. q. 3. a. 2. quæstiunc. 1. & 2. in c. 13. Joan. Lect. 3. & 4. cui assentiuntur omnes Theologi apud Suarez 3. p. tom. 3. disp. 41. sect. 3. apud Theophilum Raynaud. tom. 9. c. 9. Operis de *Juda*. pag. 662. apud Cornel. a Lapide in c. 13. Joan. v. 30. apud Baranum ad A. C. 34. §. 62, apud Serry exercitat. 51. n. 7. apud Cardinalem Gotti de verit. relig. Christ. p. 2. tom. 4. c. 23. §. 4. n. 29. apud Sandinum in historia Apo-

sto-

stolica pag. 214. edit. Patavin. & apud Sylvium
3. p. quæst. 31. a. 2. qui hanc sententiam ait ve-
riorem, & communi consensu esse probatam.

II. Consonat Ecclesia, quæ in festo Corporis
Christi canit: *Panis vivus, & vitalis bodie pro-*
ponitur, quem in sacra mensa Cœnæ turbæ fratrum
duodenæ datum non ambigitur. Si duodecim distri-
butum fuit Sacramentum: ergo etiam Judæ, qui
in eo numero fuit, traditum fuisse non est dubi-
tandum.

III. Redemptor noster omnibus iis præbuit Eu-
charistiam, qui primum ad legalem, deinde ad
communem mensam accubuerunt, ut constat ex
D. Marco c. 14. v. 22. & 23. *Et manducanti-*
bus illis accepit Jesus panem &c. & ait &c. sumite:
Hoc est Corpus meum. Et accepto Calice gratias agens
dedit eis, & biberunt ex eo omnes. Pondera hæc
verba: *Et manducantibus illis*, quæ ad eos refe-
runtur, qui ad legalem Cœnam excepti, commu-
ni etiam Cœnæ adfuerunt, in qua Christus Eucha-
ristiam confecit. Magna etiam vis est in voce illa:
Omnes, qua ex iis nemo excluditur.

Judas ergo cum cæteris Apostolis ad legalem
Cœnam accubuit, ut clareprehenditur ex ver-
bis illis Marci c. 14. v. 17. *Vespere autem facto ve-*
nit cum duodecim, & discumbentibus eis, & mandu-
cantibus ait Jesus: Amen dico vobis, quia unus ex
vobis tradet me, qui manducat mecum: ergo Judam
sumere Eucharistiam oportuit.

IV. Christus Jesus instituit Eucharistiam post lotos pedes Apostolorum: ergo cum notum sit ex Joan. c. 13. Christum Dominum etiam Judæ lavisse pedes, necessario inde consequitur, illum Eucharistiam quoque sumplisse. Præsertim vero, quia non modo adfuit cum Eucharistia institueretur, sed aliquantisper restitit: instituto enim Sacramento, & Discipulis tradito, dixit Jesus, inter eos, qui aderant, esse quempiam, qui se proditurus esset; nec inde prius Judas excessit, quam illi Jesus panem intinctum præbisset, quæ omnia desumuntur ex Joan. loc. cit.

Petes. An Judas tunc communicaverit, dum panem intinctum sumplit?

Respondetur. Negative. Nec enim panis ille intinctus unquam fuit consecratus, sumplit Judas Eucharistiam, quæ omnibus, quotquot aderant, fuit distributa ante panem intinctum, qui Judæ soli datus est.

Docet id S. Augustinus tract. 62. in Joan. n. 3. tom. 3. „ Non autem, ut putant qui-
 „ dam negligenter legentes, tunc Judas
 „ Christi Corpus accepit. (*dum scilicet pa-
 „ nis intinctus illi a Christo præbebatur*) intelli-
 „ gendum est, quod jam omnibus eis
 „ distribuerat Dominus Sacramentum
 „ Corporis, & Sanguinis sui, ubi & ip-
 „ se

„ se Judas erat, sicut S. Lucas eviden-
„ tissime narrat, ac deinde ad hoc ven-
„ tum est, ubi secundum narrationem
„ Joannis apertissime Dominus per buc-
„ cellam tinctam, atque porrectam suam
„ exprimit traditorem, fortassis per pa-
„ nis tinctionem illius significans fictio-
„ nem. „

Estius, qui putat Eucharistiam a Christo fuisse institutam, expleta communi Cœna, etiamsi nondum amota fuisset mensa, in qua cœnatum fuerat, Evangelii textum in cap. 13. Joan. pag. 556. enarrans, ubi scribit Evangelista, Christum Judæ panem intinctum dedisse, eorum quidem non amplectitur sententiam, qui autumant, Christo post ablutionem pedum ad communem mensam reverso continuatam esse Cœnam: sed cum fateatur panem intinctum, & Judæ traditum non fuisse consecratum, Judas enim antea Christi Corpus, & Sanguinem acceperat, rursus affirmat post reditum ad mensam nihil profani esse comestum: „ Vi-
„ detur ergo; quod nullum profanum
„ cibum, aut potum postea Apostolis
„ dederit, sed sacrum solummodo, sci-
„ licet Corpus suum, & sanguinem, quem
„ etiam Judæ ut occulto peccatori de-
„ negare noluit. *Et de pane intincto addit:*

„ Il-

„ Illum non fuisse panem mysticum, id
 „ est Corpus Christi, jam enim ante sum-
 „ pserat Corpus Christi, & Sanguinem
 „ cum aliis, sed eo signo porrectæ offulæ
 „ Christum designasse proditorem non
 „ omnibus Discipulis, sed soli Joanni:
 „ nec ideo instituit postcœnium, sed ex
 „ reliquiis panis, & vini, quæ in men-
 „ sa erant, particulam panis vino in-
 „ tinxit, & proditori dedit indicii cau-
 „ sa, non alimenti. „

QUAESTIO IV.

Utrum Sacrificium illud, quod Christus
 instituit, & in Ecclesia offerendum præcepit, ve-
 ram habeat proprii Sacrificii
 rationem?

ARTICULUS I.

Post cruentum Christi Sacrificium est
 aliud in nova lege reale, & proprie dictum Sacrifi-
 cium, seu Eucharistiæ confectio, quæ solito
 Missa appellatur.

I. **C**ONstat ex illustri vaticinio Malachiæ c. 1.
 ubi post redargutionem Sacerdotum Mosai-
 corum, quod offerrent panem pollutum, & ho-
 stias

stias cæcas, ac mancas, tandem de illis removendis, & alii subrogandis *ψ. 10. & 11.* dicitur: *Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum: & munus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis usque ad occasum, magnum est nomen meum in gentibus, & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda.* Id est, *Eucharistia*, quæ dicente Tridentino sess. 22. c. 1. *Nulla indignitate, aut malitia offerentium inquinari potest.* Et certe, quid aliud intelligi posset per *ly Oblatio munda*? Non Judæorum sacrificia; quia hæc expresse repudiantur, & prædicatur ea habitura finem, ipsisque novum aliquot successurum. Neque sacrificia Judaica fierent *in omni loco*, sed in Judæa tantum, & quidem in unico Templo Hierosolymitano. Non etiam sacrificia gentilium; quia, cum ferme omnes essent idololatræ, demoniis, & non Deo sacrificabant: Fideles autem ex iis, cum essent paucissimi, non poterant dici in omni loco sacrificare: ergo intelligitur Sacrificium Eucharistiæ, quod christiani Sacerdotes erant oblaturi in lege gratiæ; nam ibi more Prophetarum ponitur præsens pro futuro scilicet *sacrificatur, pro sacrificabitur.*

II. Omnis vero religio suum habere debet sacrificium visibile ab hominibus frequentandum: si enim singulas percurramus religiones sive veras, sive falsas, inveniemus sacrificium semper in religione fuisse. In lege naturæ, & scripta varia fuisse sacrificiorum genera jam supra ostensum est,

Unde S. Augustinus lib. 19. contra Faustum c. 11. ostendit nullam unquam fuisse religionem, in qua homines veris, sive falsis signaculis, & sacrificiis visibilibus non colligarentur. Et merito, nulla enim religio consistere potest sine cultu Dei veri, vel falsi, principalis autem Dei cultus est sacrificium. Jam sic:

Religio Romano - catholica est vera religio: ergo in ea sunt Sacerdotes, & sacrificium, quo homines in veri Dei cultu coadunantur. Audiamus Apostoli verba ad Hebr. c. 7. §. 11. & 12. ubi probat, quod consummato Sacerdotio Levitico secundum ordinem Aaron *necessarium fuit secundum ordinem Melchisedech alium surgere Sacerdotem . . . . translatio enim Sacerdotio, necesse est, ut legis translatio fiat.* In lege igitur nova Sacerdotium non est oblatum, sed ab ordine Aaron ad ordinem Melchisedech translatus, id est a cruento, & cum sanguine, ad incruentum, & sine sanguine, quale erat Sacerdotium, & sacrificium Melchisedech, quo panis, & vinum offerebatur: tale autem sacrificium nunc contingit in Missa. Adeoque.

III. Illud est sacrificium *proprie* dictum, quod complectitur constitutiva hujus; talis autem est Eucharistia, in qua invenitur res sensibilis oblata; rei oblatae destructio moralis, puta Christi moraliter destructi mystice prolatis verbis consecratoriis, quæ separant sanguinem a corpore *formaliter*,

ac vi verborum, licet eidem concomitanter unia-
tur, habetur & Sacerdos, ac altare, destruitur
quoque substantia panis, & vini, & quidem in
protestationem supremi Dei dominii in vitam, ac
necem.

Ad pleniorē hujus argumenti intelligentiam
adverte vi verborum consecrationis panis, sub
speciebus ejusdem poni solum Christi corpus, &
in consecratione vini, vi verborum poni dumtaxat
sanguinem Christi: nam id vi verborum po-
nitur sub speciebus respective, quod verba conse-
crationis directe, & immediate ex institutione
Christi signant; sed verba consecrationis panis so-
lum Christi corpus, & verba consecrationis vini
dumtaxat sanguinem directe, & immediate loquen-
do signant: ergo &c. At sub speciebus panis
post Christi Domini resurrectionem venit etiam per
concomitantiam sanguis Christi in consecratione
panis, & sub speciebus vini venit etiam corpus
Christi in consecratione vini, nec non in utraque
consecratione per concomitantiam venit Christi Di-
vinitas, & anima: per concomitantiam enim ve-
nire, est fieri præsens sub speciebus vi naturalis,
& physicae connexionis, quam ad invicem habent
ea, quæ sunt Christi Domini; sed corpus Christi
est cum sanguine, anima, & Divinitate, nec non
sanguis cum &c. ergo. Ad propositum optime fa-
cit exemplum: si aliquis Apostolus in triduo mor-
tis consecrasset, tunc vi verborum consecrationis pa-
nis, sub ejusdem speciebus posuisset corpus Christi; ef-
ficiunt enim consecrationis verba id, quod significant:

at non venisset per concomitantiam sub hostia sanguis, & anima Christi, eo, quia pro tunc hæc non erant unita, & connexa cum corpore Christi, bene vero per concomitantiam advenisset sub hostia Divinitas, quod enim Verbum semel assumpsit, nunquam dimisit, fuitque ideo Christo corpus semper Divinitati unitum, & similiter est suo modo dicendum respectu consecrationis vini in eodem hypothetico casu. Atque hinc, ut patet, clarius liquent superius dicta: fitque perpendenti obvium qualiter per mysticam vi verborum separationem corporis, & sanguinis Christi præfatam verificetur in Missa ratio sacrificii. Et quidem prædicta luculenter constant ex Tridentino sess. 13. c. 3. ubi sic habet:

„ Et semper hæc fides in Ecclesia
 „ Dei fuit, statim post consecrationem
 „ verum Domini nostri corpus, verum-
 „ que ejus sanguinem sub panis, & vini
 „ specie una cum ipsius anima, & Divi-
 „ nitate existere; sed corpus quidem
 „ sub specie panis, & sanguinem sub vi-
 „ ni specie ex vi verborum: ipsum au-
 „ tem corpus sub specie vini, & sangui-
 „ nem sub specie panis, animamque sub
 „ utraque, vi naturalis illius connexio-
 „ nis, & concomitantiae, qua partes
 „ Christi Domini, qui jam ex mortuis
 „ resurrexit, non amplius moriturus,
 „ in-

De
 „ in
 „ ro
 „ co
 „ ne

L N
 sempit
 stræ c
 Christi
 est ali
 confu
 ut ad
 Paulu
 ea, q
 hoc,
 verbu
 nia ja
 Passio
 verit
 valore
 ne no
 consu
 tii;
 quoa
 appre

„ inter se copulantur; Divinitatem por-
„ ro propter admirabilem illam ejus cum
„ corpore, & anima hypostaticam unio-
„ nem.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

L Inquiunt. Ex Apostolo ad Hebr. c. 10. v. 14.

*Una oblatione consummavit (Christus) in
sempiternum sanctificatos.* Si ergo opus salutis no-
stræ consummatum est uno Sacrificio cruento, quod
Christus semel in ara Crucis obtulit, quid opus
est alio ? Repono. Si Christus una oblatione
consummavit omnia quoad nostram salutem, ita,
ut ad eam nihil amplius sit necessarium, cur ergo
Paulus ait ad Colossenses c. 1. v. 24. *Adimpleo
ea, quæ desunt Passionum Christi ?* Deinde stante
hoc, quid prodest Cœna ? quid Baptismus ? quid
verbum Dei ? si ad salutem nostram necessaria om-
nia jam in Cruce peracta sunt. Dico ergo, quod
Passio Christi, & sacrificium Crucis consumma-
verit quidem sanctificationem nostram quantum ad
valorem pretii, ita, ut pro hominum redemptione
non sit expetendum aliud pretium, non tamen
consummavit omnia quoad applicationem talis pre-
tii; ut enim tale pretium nobis applicetur, &
quoad effectum fiat nostrum, requiritur, ut illud
apprehendamus per media a Christo instituta: &

sicut in sententia Novatorum illud apprehenditur sola fide, ita dicimus nos Catholici illud apprehendi per Sacramenta, & per sacrificii Eucharistici oblationem.

II. Inquiunt. Sacrificium Missæ derogat virtuti, & efficaciam sacrificii Crucis; nam sacrificium Crucis est infinitæ virtutis, & efficaciam; igitur non indigemus alio sacrificio. Repono. Habet utique vim infinitam sacrificium Crucis, unde recte concluditur, opus non esse alio sacrificio Crucis, aut etiam sacrificio incruento, quod foret in defectum, & supplementum sacrificii cruenti in Cruce peracti. Ast male inferunt Novatores ex infinita sacrificii Crucis virtute, non posse sine injuria illius incruentum sacrificium offerri. *1mo.* quia unum, & idem est in substantia sacrificium, cum unus, & idem sit utrobique Christus, Sacerdos, Hostia: quomodo ergo sacrificium Missæ derogaret virtuti sacrificii Crucis, a quo vim omnem suam trahit? *2do.* Si ex infinita virtute sacrificii Christi merito inferri posset superfluum, ac inutile esse Sacrificium altaris ad applicandum fructum Passionis, & Mortis Christi, quandoque alia suppetunt ad hanc applicationem media, quare, quæso, Novatores & baptizant, & Cœnam celebrant, nonne infinita virtus sacrificii Crucis sufficit? nonne ipsimet sic agendo derogant virtuti hujus sacrificii? Si Christus unus Doctor, unus Pastor, ac Magister omnium est, cur ipsi prædicant, docent, ac Magistri, & Pastoris munus

nus obeunt? an derogant Christo supremo anima-
 rum Doctori, & Pastori? utique non fatebuntur.
 Eadem igitur de causa, cum Christus nunc per
 se visibiliter, & humano more in terris Sacerdo-
 tem non agat, nec sacrificet: non repugnat uni-
 tati, & æternitati Sacerdotii ejus, ut habeat in
 terris Sacerdotes Ministros, & Vicarios, per
 quos id faciat: imo non potest Christus alia ratio-
 ne vere dici Sacerdos in æternum, nisi per Mini-
 stros sacrificet: Certum quippe est illum per se
 visibiliter, ac proprie non sacrificare. Nec refert,
 quod alia etiam sint media ordinata ad applican-
 dum nobis fructum sacrificii Crucis: Sacrificium
 namque altaris inter ista præcipuum est, ac præ-
 stantius medium, cujus virtus, etsi in se infinita
 sit, finito tamen modo nobis communicatur, &
 ideo sæpius repetitur.

ARTICULUS III.

Satisfit aliis Oppositionibus.

- I.** Inquiunt. Exterior sacrificii oblatio opponitur
 huic sententiæ Christi Samaritanam alloquen-
 tis Joan. c. 4. v. 23. *Venit hora, & nunc est,*
quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu,
& veritate, quibus verbis removet Christus a cul-
 tu Patris sui, quidquid externum est, ac sensibi-
 le: & proinde Sacrificium Missæ, quod externum
 est, ac sensibile in lege Evangelica est abolitum.
 Repono. Si hoc aliquid evincit, sequitur in no-

va Lege Deum nullo externo cultu esse colendum, in nullo externo Templo esse adorandum, nulla externa Sacramenta, nullas externas cœremonias esse admittendas. Cur ergo etiam Hæretici Temppla manufacta habent, & Sacramenta, Deumque externis quibusdam cœremoniis, voce cantu, non solo spiritu colunt? Deinde negavit quidem Christus illa impofterum necessaria fore sacrificia, quibus mulier Samaritana assererat Patres suos adoravisse Deum in monte illo nempe Garizim, quæ fuerunt sacrificia carnalia, quibus more Judaico victimæ carnales offerebantur: minime vero negavit Sacrificium Missæ, quod licet externum sit, veri adoratores adorant Deum *in spiritu*, dum hic maxime in obsequium fidei captivant intellectum suum, & corde recolunt sacrificium, quod ipse obtulit in Cruce. *In veritate* etiam; quia in antiquis sacrificiis aderat Deus solum in figura, hic vero adest in veritate: seu quia hic offerimus Christum, qui est Veritas ipsa. Nec dicant: Christus loco citato *ꝯ. 21.* dixerat: *Mulier crede mihi, quia venit hora, quando neque in monte hoc, neque in Jerosolymis adorabitis Patrem:* ergo in nullo loco externo. Ergo nullo externo sacrificio. Non dicant; secus inferam: ergo in nullo Templo externo adorandus est Deus a Christianis: sicut olim a Judæis: cur ergo Temppla externa habent A catholici? iterum; quis non perspicit persimam hanc consequentiam: *Neque in monte hoc, neque in Jerosolymis adorabitis:* ergo nullibi adora-

bitis; sicut si dicerem: neque in Ecclesia Franciscanorum: neque in Ecclesia Clarissarum audies Sacrum: ergo in nulla Ecclesia illud audies.

Explico itaque sensum verborum Christi fuisse, non omnem externam adorationem tollere, sed ubi prius restricta erat in uno monte, vel in solis Jerosolymis, illam ad omnem locum extendere. Eo nimirum loco indicavit Christus venisse tempus, quod ante vaticinatus fuerat Malachias, nempe externum sacrificium Christianorum esse ubique offerendum, cum econtra externa Judæorum sacrificia Jerosolymis tantum, & secundum Samaritanos in solo monte Garazim offerri potuerunt. Hinc Basilins lib. 2. de baptis. c. 8. inquit: *Dominus ipse potestatem dedit adorandi Deum in omni loco, ubi dixit, neque Jerosolymis post hoc, neque in monte isto adorabitur Pater.*

II. Inquiunt. Si Eucharistia esset verum Sacrificium, hoc deduceretur ex oblatione Melchisedech facta Abrahamo; hoc autem verificari non potest; quia Melchisedech obtulit quidem Abrahamæ, & Servis ejus panem, & vinum, non in sacrificium, sed ut eos ex prælio defatigatos refoecillaret: unde loco *obtulit* Septuaginta legunt *protulit*. 2do. D. Paulus ad Hebr. c. 7. accurate exponit analogiam inter Melchisedech, & Christum, nullam tamen facit mentionem, quod facta panis, & vini oblatio a Melchisedech fuerit typus sacrificii Eucharistici, quod certe silentio non suppress-

fisset, si ita fuisset. *3tio.* Non valet formare argumentum a figuris ad stabilienda dogmata, quando sacra Scriptura rationem, qua figura cohæret cum veritate, non adducit: ergo cum Scriptura filuerit de comparatione panis, & vini, quæ obtulit Melchisedech cum iis, quæ Christus obtulit in Coena, concludendum est, nullum ex his confici posse argumentum. Repono ad *1mum*: Nullam fuisse causam, cur panis, & vinum Abrahamæ, ac militibus suis ad refectionem offerrentur; redierunt enim cum ingenti præda, in qua, ut habetur Gen. c. 14. v. 11. ea erant, *quæ ad cibum pertinent.* Quibusque milites seiplos refecerant, antequam Melchisedech accederent. Unde Abraham Regi Sodomorum dixerat v. 23. & 24. *Non accipiam ex omnibus, quæ tua sunt. . . exceptis his, quæ comederunt juvenes.* Sive autem legatur, quod Melchisedech *obtulit*, sive *protulit*, nihil obstat; quia non inde infero Melchisedech sacrificasse panem, & vinum; quia hæc obtulit Abrahamæ, nam sacrificium offertur Deo, non homini, sed quia partem panis, & vini Deo more sui Sacerdotii obtulerat, protulit Abrahamæ. Res ex eo fit evidens, quia postquam Scriptura dixit, quod Melchisedech obtulerit, vel protulerit Abrahamæ panem, & vinum subdit: *Erat enim Sacerdos Dei altissimi.* Dicant, quæso, Adversarii, cur Spiritus sanctus causam prolationis panis, & vini deduceret ex Sacerdotio Melchisedech, si hæc non fuisset materia sui Sacerdotii?

Repono ad 2dum. D. Paulum in comparatione, quam instituit inter Melchisedech, & Christum satis indicasse Eucharistiæ sacrificium, dum Christum vocavit *Sacerdotem secundum ordinem Melchisedech*. Item c. 13. v. 10. ad Hebr. inquit: *Habemus altare, de quo edere non habent potestatem, qui tabernaculo deserviunt.* Ubi de Crucis altari & illi edere per fidem poterant, qui tabernaculo serviebant. Ideo autem clarius hac de re non est locutus Apostolus, quia scribebat ad Hebræos, vel adhuc perseverantes in Judaismo, vel recens conversos. Ad neutros autem apertius de hoc mysterio captum omnem excedente loqui expediens erat; ne aut illi irriderent, aut isti scandalizarentur, vel prave intelligerent, quod & Patres per plura sæcula servavere. Cæterum multa insinuat Apostolus in dicta epistola ad Hebræos sibi dicenda fuisse de hoc argumento, quæ ob imbecillitatem audientium reticuit; cum enim eadem epistola ad Hebræos c. 5. v. 10. dixisset Christum appellatum a Deo Pontificem secundum ordinem Melchisedech, subdit v. 11. & 12. *De quo nobis grandis sermo, & interpretabilis ad dicendum: quoniam imbecilles facti estis ad audiendum. Etenim cum deberetis Magistri esse propter tempus: rursum indigetis, ut vos doceamini, quæ sint elementa exordii sermonum Dei: & facti estis, quibus lacte opus sit, non solido cibo.*

Repono ad 3tium. Scriptura asserit sacrificium secundum ordinem Melchisedech fuisse in pane, &

vino: Scriptura dicit Christum fuisse Sacerdotem
 secundum ordinem Melchisedech: ergo licet in-
 ferre, Christus fecit Sacrificium in pane, & vino.
 Si hanc illationem Novatores non probant, pla-
 cet ea Patribus, qui Scripturæ interpretes sunt
 fidiore: hi enim in oblatione Melchisedech ty-
 pum Eucharistiæ oblationis agnoverunt, præse-
 rim Clemens Alexandrinus lib. 4. stromat. inqui-
 ens: *Rex Salem Sacerdos Dei altissimi, qui vinum
 & panem sanctificatum dedit nutrimentum in typum
 Eucharistiæ.*

III. Inquiunt. In Sacrificio requiritur mactatio
 victimæ, in Missa autem nulla intervenit mactatio.
 2do. Christus in ultima Cœna legitur Sacramen-
 tum Discipulis suis distribuisse, non autem illud
 Patri obtulisse, quod tamen ad rationem exigunt
 sacrificii. 3tio. Si Christus instituisset sacrificium
 Eucharisticum in ultima Cœna, idque obtulisset
 æterno Patri, non fuisset necessarium amplius of-
 ferre Sacrificium cruentum in Cruce; quia jam
 illud fuisset sufficientissimum, imo infiniti valoris
 ad deletionem omnium peccatorum totius gene-
 ris humani. 4to. Eucharistia est Sacramentum:
 ergo non Sacrificium; quia in Sacramento accipi-
 mus aliquid a Deo: & in Sacrificio damus aliquid
 Deo; ratio autem *dati*, & *accepti* nequeunt in e-
 dem re simul consistere.

Repono ad 1mum. In Sacrificio incruento, qua-
 le est Missa, talis intervenit victimæ mactatio, &
 destructio, qualis in ejusmodi sacrificio interve-
 ni-

nire potest: destruitur ergo hic victima, vel quia Sacramentales species consumuntur; vel quia per consecrationem, Corpus, Sanguis, anima, & Divinitas Christi substantiæ panis, & vini substituntur, quod ad victimæ in sacrificio incruento destructionem abunde sufficit; vel quia licet in Missa Christus, qui est victima non destruat^{ur} quoad esse simpliciter, ut loquuntur Theologi, destruitur tamen quoad esse Sacramentale.

Repono ad 2dum. Apostolos reip^{sa} clare non asseruisse, quod Christus seipsum in ultima Cœna Deo Patri obtulerit: verum communis hæc est Theologorum, & Ss. Patrum sententia, de qua quidem multum disputatum fuit in Concilio Tridentino divisim primum hinc inde Theologis, ac tandem ad concordiam, & unitatem revocatis, quam doctrinam insinuat Tridentinum sess. 22. c. 1. his verbis: „ Christus Sacerdotem secundum ordinem Melchisedech se in æternum constitutum declarans, corpus, & sanguinem suum sub speciebus panis, & vini obtulit, ac sub eorundem rerum symbolis, Apostolis, quos tunc novi Testamenti Sacerdotes instituebat, ut fumerent, tradidit: & eisdem, eorumque successoribus, ut offerrent, præcepit per hæc verba: Hoc facite in meam Commemorationem

„ me-

„ memorationem; „ atqui Sacerdotes verum ac proprie dictum offerunt sacrificium: igitur Christus, qui præcepit Sacerdotibus, ut facerent in sui commemorationem, quod ipse prior fecerat offerendo corpus suum, & sanguinem sub speciebus panis, & vini seipsum in Sacrificium Deo Patri obtulit.

Repono ad 3^{tium}. Etsi ad redemptionem generis humani non tantum Sacrificium incruentum ultimæ Cœnæ, sed etiam aliud quodvis meritum Christi fuisset sufficiens, quia tamen pactum erat inter Christum, & Deum, ut genus humanum non aliter redimeretur, quam per Sacrificium cruentum Crucis; inde consequitur præter incruentum, Sacrificii cruenti necessitas.

Repono ad 4^{tum}. In veteri Testamento Agnus Paschalis totus offerebatur Deo in honorem ipsius: & totus comedebatur a Judæis ad illorum salutem, in quo nulla est repugnantia juxta illud 1. Paralip. c. 29. v. 14. *Tua sunt omnia; & quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi.* Sic etiam Eucharistia, & Sacrificium, & Sacramentum esse potest sub diverso tamen respectu; est Sacramentum, quatenus est signum efficax gratiæ, quia sic ordinatur ad salutem nostram: est Sacrificium, quatenus est res Deo oblata, quia sic refertur, & ordinatur ad recognitionem supremi ejus dominii.

QUAE-

QUAESTIO V.

Utrum Missæ Sacrificium sit *latreuticum*,
& *Eucharisticum*, *propitiatorium*, &
impetratorium?

ARTICULUS I.

Est *latreuticum*, & *Eucharisticum*, id est,
Sacrificium laudis, & gratiarum actionis
pro acceptis beneficiis.

PERfectiore enim, & excellentiore quodam modo Missæ Sacrificium proprietates continet Sacrificiorum veteris Legis, quarum quædam in Dei tantum honorem, & laudem offerebantur, ut *holocausta*, quædam in gratiarum actionem, ut *hostiæ pacificæ*, quemadmodum docet S. Thomas 1. 2. quæst. 102. a. 3. quod ne Hæretici quidē negant Lutherus, & Calvinus, ut observat Belarminus tom. 3. Controvers. lib. 6. de Missa c. 1. Addo verba sacri Concilii Tridentini sess. 22. de Sacrificio Missæ can. 3. per quæ & ea firman-
tur, quæ in posterioribus articulis dicentur: „
„ Si quis dixerit Missæ Sacrificium tan-
„ tum esse laudis (NB.) & gratiarum actio-
„ nis, aut nudam Commemorationem
„ Sacrificii in Cruce peracti, non au-
„ tem propitiatorium, vel soli prodesse
„ su-

„ fumentis; neque pro vivis, & defun-
 „ ctis, pro peccatis, poenis, satisfactio-
 „ nibus, & aliis necessitatibus offerri de-
 „ bere, anathema sit. „

ARTICULUS II.

**Missæ Sacrificium est etiam propitiato-
 rium, quo nimirum peccata
 expiantur.**

UT innuit Apostolus ad Hebr. c. 5. v. 1. Om-
 nis namque Pontifex ex hominibus assumptus,
 pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum,
 ut offerat dona, & sacrificia pro peccatis. Et post
 ipsum S. Cyprianus in serm. de Coena Domini Mis-
 sæ Sacrificium vocat medicamentum simul, & ho-
 locaustum ad sanandas infirmitates, & purgandas
 iniquitates. S. Augustinus quæst. 57. in Leviti-
 cum ait, in hoc fieri Sacrificio *veram remissionem*
peccatorum.

Porro Theologi docent, remissionem peccato-
 rum, quod attinet ad culpam ex hoc proficisci
 Sacrificio, non tamen eodem modo, quo prove-
 nit ex Sacramentis Baptismi, & Pœnitentiæ, in
 quibus peccatorum remissio fit per habitualis, seu
 sanctificantis gratiæ infusionem, sed alio quodam
 modo; nimirum Deus intuitu Sacrificii Missæ pro-
 pituatorii, seu expiatorii peccatorum, largitur do-
 num

num poenitentiae, seu peculiaris alicujus gratiae adiutorium, quo peccator ad contritionem excitatur, & adjuvatur, vel ad absolutionem in Sacramento Poenitentiae digne, & utiliter consequendam. Dixi: *quantum ad culpam attinet*; nam quoad remissionem poenae, quae sequitur peccata jam quoad culpam abolita, vera Theologorum sententia est, poenam immediate per Missae Sacrificium remitti; Deus enim propter Sacrificii oblationem poenam ei remittit pro quo offertur, ea tamen mensura, quam Divina ejus misericordia defini-
verit.

Accipe etiam praeclaram Divi Thomae doctrinam in 4. sent. dist. 12. q. 2. a. 2. „ Ad quartum dicendum, quod Eucharistia non „ solum est Sacramentum, sed etiam „ est Sacrificium. In quantum autem „ est Sacramentum, habet effectum in „ omni vivente, in quo requirit vitam „ praexistere. Sed in quantum est Sa- „ crificium habet effectum etiam pro „ aliis, pro quibus offertur, in quibus „ non praexigit vitam spiritualem in „ actu, sed in potentia tantum: & ideo, „ si eos dispositos inveniat, eis gratiam „ obtinet virtute illius veri Sacrificii, „ a quo omnis gratia in nos influxit, „ & per consequens peccata mortalia in

„ eis

„ eis delet, non sicut causa proxima,
 „ sed in quantum gratiam contritionis
 „ eis impetrat. *Et paulo post in eodem art. 2.*
 „ Dicendum, quod non totaliter semper
 „ aufertur poena per hoc Sacrificium
 „ illis, qui sunt in Purgatorio, nec au-
 „ ferebatur in veteri Lege per antiqua
 „ Sacrificia. „

Ultra sententiam istam illustrat Bellarminus tom.
 3. Controvers. lib. 6. de Missa c. 4. ubi ita loquitur.
 „ Non operatur Sacrificium efficienter,
 „ & immediate, nec est proprie instru-
 „ mentum Dei ad justificandum &c. Non
 „ igitur Sacrificium immediate justificat,
 „ ut Baptismus, & Absolutio faciunt,
 „ sed donum poenitentiae impetrat, per
 „ quod homo peccator ad Sacramentum
 „ accedere velit, & per illud justifice-
 „ tur. „ Huc etiam facit, quod cum non pos-
 „ sit Missae Sacrificium majori praeditum esse virtu-
 „ te, quam habuit Sacrificium Crucis, nec illud Sa-
 „ crificium *efficienter, & immediate*, ut loquuntur Theo-
 „ logi, sed *impetratorie, & meritorie* justificaverit,
 „ hoc est, a Deo impetraverit, ut peccatores per
 „ media convenientia aeternam salutem consequan-
 „ tur, idem plane de Missae Sacrificio censendum
 „ est. Quam ob rem Tridentina Synodus sess. 22.
 „ de

de Sacramento Eucharistiæ c. 2. vim, & efficaciam Sacrificii ita explicat: „Hujus oblatione placatus Dominus gratiam, & donum poenitentiae concedens, crimina, & peccata etiam ingentia dimittit. Et paulo post de ope, qua per hoc Sacrificium juvantur defuncti: Quare non solum pro Fidelium vivorum peccatis, poenis, satisfactionibus, & aliis necessitatibus, sed & pro defunctis in Christo nondum ad plenum purgatis rite iuxta Apostolorum traditionem offertur.

ARTICULUS III.

Missæ Sacrificium est tandem etiam *impetratorium* spirituum, & temporalium bonorum.

UT ex perpetuo Fidelium consensu, & Ss. Patrum autoritate colligitur: Tertullianus lib. ad Scapulam c. 2. „Sacrificamus (ait) pro salute Imperatoris, sed Deo nostro. Cyprianus *Jerosolymitanus Catechesi s. dicens*: Obsecramus Deo pro communi Ecclesiarum pace, pro tranquillitate mundi, pro Regibus, pro militibus, pro sociis, pro ægrotis, & afflictis, & in

M

„ sum-

„ summa pro omnibus, qui egent auxi-
 „ lio, hoc Sacrificium offerimus, „ D.
 Augustinus scribit lib. 22. de civ. Dei c. 8. de
 quodam nobili viro nomine Exuperio, qui, ut
 infestam suam domum liberaret ab immundis spi-
 ritibus, „ rogavit (ait *Augustinus*) nostros,
 „ me absente, Presbyteros, ut aliquis
 „ eorum illo pergeret, cujus oratio-
 „ nibus cederent: perrexit unus, obtu-
 „ lit ibi Sacrificium Corporis Christi,
 „ orans, quantum potuit, ut cessaret
 „ illa vexatio; Deoque protinus mise-
 „ ferante cessavit. „

Deinde si in veteri Testamento offerebantur ho-
 stiaë votivæ ad beneficia impetranda, ut constat
 ex 2. lib. Reg. c. ult. ubi David *obtulit pacifica*, ut
 pestem averteret: & ex 2. lib. Machab. c. 3. ubi
 Onias *obtulit Hostiam salutarem* pro Heliodori vi-
 ta: & ex lib. Esdræ c. 6. ubi hostiam Hebræi pro
 Darii, liberorumque ejus vita sacrificabant, quis
 affirmare audeat, hanc deesse Sacrificio nostro
 virtutem, cum præsertim Eucharistia, quæ valet,
 ut dixi, ad peccata remittenda, multo magis ad
 tollendas calamitates illas valeat, quæ ex pecca-
 tis nostris trahunt originem: „ Si oblatio
 „ Eucharistiaë pro peccatis dimittendis
 „ valet, certe etiam pro aliis necessita-
 „ tibus, quæ ex peccato sunt, valere
 „ de-

„ debet. Et si Deus hoc Sacrificio pla-
„ catus in gratiam cum inimicis suis re-
„ dit, quanto facilius ob idem Sacrifi-
„ cium adducetur, ut amicis, & recon-
„ ciliatis bona temporalia tribuat, si id
„ eis utile fuerit. „ Ita Bellarminus tom. 3.
Controvers. lib. 6. de Missa c. 3.

Movit circa hæc difficultatem Vestroppelius
Scriptor tempore Concilii Tridentini vivens, qui
in tractatu suo de Missa quæstionem proponit, an
Missæ omnes, seu boni, seu mali Sacerdotes ce-
lebrent, ejusdem sint efficacix? cui facile respon-
detur, si fructus Sacrificii *ex opere operato* a fructu
ex opere operantis distinguatur. Triplex etenim
est Sacrificii fructus; primus internus *ex opere*
operato, qui semper sine imminutione obtinetur,
dummodo nullum obstat impedimentum; secundus
ex universa oritur Ecclesia, quatenus Sacerdotum
ministerio utitur, & hujusmodi fructus, qui est
ex opere operantis, potest augeri, & minui pro majore,
vel minore sanctitate eorum, a quibus, con-
stat Ecclesia; tertius itidem *ex opere operantis* est,
qui a Sacerdote proficiscitur; adeoque ex ipsius
meritis, vel demeritis major, vel minor, vel nul-
lus intuitu suæ personæ esse potest, nihil tamen
de fructu *ex opere operato* detrahit.

Petes. Quando sancti Apostoli primam Missam
celebrarint?

Respondetur cum Cardinali Bona lib. 1. c. 5. rerum liturgic. Primum Sacrificium in Pentecosten usque fuisse prorogatum, cum lex vetus, nondum satis promulgata vim suam ad Pentecosten usque retinuerit, ideoque *non decebat novum offerri Sacrificium Sacerdotio nondum translato.* Huic sententiæ congruit sacer textus Act. cap. 1. ubi Apostoli in cœnaculo coacti ante Paracliti adventum describuntur *perseverantes unanimiter in oratione* die autem Pentecostes post illapsum Spiritus sancti erant *perseverantes in Communionem fractionis panis, & oratione.* Act. c. 2. v. 42.

QUAESTIO VI.

Num Missæ Sacrificium rite peragatur
in honorem Sanctorum?

PRAENOTIO.

Missas acriter prosequuntur Protestantes, quæ Sanctorum nominibus appellantur, & quæ in honorem Sanctorum celebrari dicuntur, sed perperam; si enim denominatio interdum sumitur ab eo, quod occasio est, nemo est, qui non videat Missam bene appellari e. g. S. Petri, si occasio Missæ desumatur ab ejus festivitate, vel a pio animi affectu erga ipsum, cujusmodi plures Missæ videri possunt apud Mabillonium Musei Italici tom. I. pag. 292. pag. 294. pag. 298. pag. 299. pag. 344. pag. 349. pag. 350. ubi passim occurrunt Missa S. Martini, Missa unius Virginis, Missa

sa S. Mariæ, Missa in S. Mariæ solemnitatem, Missa S. Stephani, Missa Jacobi, & Joannis, Missa S. Sigismundi. Videri quoque in citato Mabillonii opere pag. 304. potest *Missa jejunii*, quam sic Veteres appellavere; quia eidem recurrentis Quadragesimale jejunium dabat occasionem.

ARTICULUS I.

Missæ Sacrificium quidem soli Deo offertur, non Angelis, non hominibus sive beatificatis, sive canonizatis, nihil tamen vetat, ne in Sanctorum honorem Missæ celebrentur.

I. PARS desumitur ex supra dictis, & ex Canone Missæ, ubi legitur : „ Te igitur „ Clementissime Pater . . . . supplices „ rogamus, ac petimus, uti accepta „ habeas, & benedicas hæc dona, hæc „ munera, hæc sancta Sacrificia illibata; „ in primis quæ tibi offerimus pro Ecclesia tua sancta. *Deinde quævis Ecclesia in honorem, & memoriam Sanctorum nonnullas interdum Missas celebrare consueverit, non tamen illis (uti loquitur Concilium Tridentinum sess. 22. c. 3) Sacrificium offerri docet, sed Deo soli, qui illos coronavit; unde nec Sa-*

„ cerdos dicere solet, offero tibi Sacri-
 „ ficiū Petre, vel Paule; sed Deo de
 „ illorum victoriis gratias agens, eorum
 „ patrociniā implorat, ut ipsi pro nobis
 „ intercedere dignentur in coelis, quo-
 „ rum memoriā facimus in terris. *Quod*
 „ *et ante Tridentinum docuerat S. Augustinus lib.*
 „ *20. contra Faustum c. 21.* Populus autem
 „ christianus Memorias Martyrum Re-
 „ ligiosa selemnitāte concelebrat, & ad
 „ excitandā imitationem, & ut, meri-
 „ tis eorum confocietur, atque oratio-
 „ nibus adjuvetur; ita tamen, ut nulli
 „ Martyrum, sed ipsi Deo Martyrum,
 „ quamvis in memorias Martyrum, con-
 „ stituamus altaria. Quis enim Anti-
 „ stitum in locis sanctorum Corporum
 „ assistens altari aliquando dixit: offeri-
 „ mus tibi Petre, vel Paule, aut Cy-
 „ priane? sed quod offertur, offertur
 „ Deo, qui Martyres coronavit, apud
 „ Memorias eorum, quos coronavit,
 „ ut ex ipsorum locorum admonitione
 „ major affectus exurgat ad acuendam
 „ charitatem, & in illos, quos imitari
 „ possumus, & in illum, quo adjuvan-
 „ te possumus. „

II. Pars iterum constat ex Tridentino sess. 22. can. 5. *Si quis dixerit imposturam esse, Missas celebrare in honorem Sanctorum, & pro illorum intercessione apud Deum obtinenda, sicut Ecclesia intendit, anathema sit.* Missæ ergo in Sanctorum honorem recte celebrari dicuntur, vel quia in illis victorias a Sanctis Christi gratia, & virtute relatas recensemus, & commendamus; vel quia Sanctorum intercessio, & patrocinium exposcitur, & simul declaratur, quantum de eorum meritis, atque interventu apud Christum confidamus; vel in gratiarum actionem, significantes, nos recepisse a Deo Sanctorum intercessione, ea, pro quibus impetrandis exoravimus.

ARTICULUS. II.

Solvuntur Objectiones.

I. Inquiunt. Hostiæ aliquando dicuntur Sanctorum meritis dicatæ, ut in Secreta, quæ recitatur in Missa Martyris Pontificis, & in Secreta Missæ secundæ pro Virgine, & Martyre: *Hostias tibi Domine, Beati N. Martyris tui, atque Pontificis dicatas meritis benignus assume, & ad perpetuum nobis tribue provenire subsidium.* Repono. Verba adducta hoc modo esse construenda: *Domine meritis Beati N. Martyris tui, atque Pontificis benignus assume tibi dicatas, & tribue provenire nobis ad subsidium,* uti adnotavit Joannes Chrysostomus

Abbas Trombellus de cultu Sanctorum tom. I. p. 2. dissert. 6. c. 33. n. 4.

II. Inquiunt. Luc. c. 22. v. 19. Præcipit Christus : *Hoc facite in meam Commemorationem*, non Sanctorum. Repono. Missam aliter fieri in commemorationem Christi, aliter in commemorationem Sanctorum: commemoramus in Missa Passionem Christi, & ejus Mortem, in qua spem nostram reponimus. Sanctos vero commemoramus, ut eorum exemplo excitati, illorum intercessionibus adjuvemur ad percipiendum fructum Mortis, & Passionis Christi.

III. Inquiunt. In Missa sacrificamus, ut gratiam, & gloriam obtineamus per merita Christi: ergo non per merita Sanctorum; adeoque. Repono. Aliter per merita Christi a nobis speratur gratia, & salus: aliter per merita Sanctorum: per illa enim speramus gratiam a Deo nobis immediate donandam; per ista vero solum mediate, quatenus speramus per merita Sanctorum movendum Deum ad applicandum nobis fructum meritorum Christi.

Petes. An nos Franciscani recte ad Missas in *Confiteor* inferamus nomen nostri Fundatoris S. Francisci?

Respondetur. Nos Fratres Minores (quidquid scripserit aliquis in contrarium) posse, & debere addere in *Confiteor* nomen nostri sancti Patriarchæ Francisci dicendo : *Sanctis Apostolis Petro, & Pau-*

Paulo, Beato Patri nostro Francisco &c. & ita dicendo : Sanctos Apostolos Petrum, & Paulum, Beatum Patrem nostrum Franciscum &c. Cui non obstat Decretum sac. Congreg. diei 20. Martii 1706. loquendo ipso de iis, qui illud non recitant ex speciali privilegio : *Regulares absque speciali privilegio* &c. quo nos gaudemus ex ritu tradito a S. Bonaventura anno 1260. relato in Orbe Seraphico tom. 3. n. 30. a quo recedere non possumus ex sancitis a Julio II. & Clemente X. citat. in rubricis nostri novissimi Franciscani Breviarii n. 129. ibi : „ Quoad coere monias vero, & alia ad recte, & sancte reddendum Domino sacrificium laudis, quoquo modo necessaria, & opportuna, observanda sunt documenta a S. Bonaventura edita, nec non ordinationes Capitulorum Generalium, Apostolica authoritate confirmatae : ac proinde Rituale, constitutiones, & doctrinae in firmamento trium Ordinum contentae ibidem a sanc. mem. Julio II. & tandem a fel. record. Clemente X. in Bre- vi - Ex commissi Nobis 28. Aug. 1671. cum aliis recentioribus, approbatae, & sub nonnullis poenis pro tunc, & nunc observari mandatae : ac ideo in Missalibus, & Breviariis Franciscanis in *Confiteor* rite appositum

tum est post nomina Apostolorum Petri, & Pauli nomen S. P. nostri Francisci. Et insuper ad id habemus personalem confirmationem Innocentii XIII. qui assistendo nostro Capitulo Generali Romæ celebrato die 15. Maji 1723. non solum id approbavit in publica confessione omnium Voeatum, sed & sibi metipsum complacuit repetere dicendo : *Precibus, & meritis Beatæ Mariæ &c. Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, & Beati Patris vestri Francisci &c.* uti apparet ex supra laudato Capitulo Generali edito Romæ anno 1730. Et ad id accedit totius Religionis universalis, & inveterata consuetudo, quæ quasi altera lex parem obligandi obtinet potestatem cap. *Consuetudo* 5. dist. 1. l. *de quibus* 31. ff. *de legibus*. L. *Diuturna consuetudo* 33. & L. *sed & ea* 35. ff. eodem. Consuetudo namque est optima legum interpret. l. *de interpretatione* 37. ff. *de legibus*. cap. *cum Dilectus*. 8. *de consuetudine*. cum similibus. Et hæc sententia expresse traditur sub n. 168. in caeremoniali Mediolani impresso anno 1744. ab eruditissimis Patribus Reformatis illius Provinciæ collecto ex caeremonialibus Romanis, & Franciscanis.

QUAE.

QUAESTIO VII.

Utrum Missæ, quæ *privatæ* dicuntur, licitæ sint, habeantque veram Sacrificii a Christo instituti rationem?

PRÆNOTIO.

Observant controversiarum Scriptores Missam multifariam dici posse *privatam*; vel quia in privato loco, vel quia non in die Festo celebratur; vel quod *privatæ* cuidam personæ medius Missæ fructus applicatur; vel quod ejusmodi Missæ pauci intersint, vel quod non ad altare majus Ecclesiæ celebretur, nec Parochialis, seu Conventualis sit; vel denique quod solus Sacerdos suscipiat Eucharistiam, nec quisquam alius communicet. Adversus Missas, quæ ideo *privatæ* appellantur, quod in iis solus Sacerdos, nec quisquam alius Sacramentum suscipiat calumnias evomere suas Lutherus tract. de abroganda Missa privata; Calvinus lib. 4. instit. c. 18. Kemnitius in examine Concilii Tridentini. Nefarium hujusmodi abrogandæ Missæ *privatæ* consilium ipse Lutherus in eodem tractatu pag. 236. & seq. ab ipso dæmone accepisse se quodammodo fatetur; narrat enim ea de re se venisse in colloquium cum diabolo, ejusque victum esse argumentis, quibus connisus est demonstrare, veram esse idololatriam eam Missam, in qua solus Sacerdos communicat. His præinsinuatiss fit.

AR-

ARTICULUS I.

Hujusmodi Missæ privatæ
licitæ sunt.

- I. **O**stenditur ex Concilio Tridentino sess. 22.
c. 6. de Sacrific. Missæ. „ Optaret
„ quidem Sacrosancta Synodus, ut in
„ singulis Missis Fideles adstantes non
„ solum spirituali affectu, sed Sacramen-
„ tali etiam Eucharistiæ perceptione
„ communicarent, quo ad eos Sanctissi-
„ mi hujus Sacrificii fructus uberior pro-
„ veniret: nec tamen, si id non semper
„ fiat, propterea Missas illas, in quibus
„ Sacerdos sacramentaliter communicat,
„ ut privatas, & illicitas damnat, sed
„ probat, atque adeo commendat; si-
„ quidem illæ quoque Missæ vere com-
„ munes censeri debent, partim, quod
„ in eis populus spiritualiter communi-
„ cet, partim vero, quod a publico
„ Ecclesiæ Ministro non pro se tantum,
„ sed pro omnibus Fidelibus, qui ad
„ corpus Christi pertinent, celebrentur.
„ *Et ejusdem sessionis can. 8. definit: Si quis*
„ di-

„dixerit, Missas, in quibus solus Sa-
„cerdos sacramentaliter communicat, il-
„licitas esse, adeoque abrogandas, ana-
„thema sit. „

Optat sancta Synodus Tridentina, ut Missæ
adstantes Fideles Eucharistiam percipiant; nec
enim negari potest, hanc fuisse veterum Christia-
norum praxim : „ Sciendum est, quod
„ soli Communicantes Divinis mysteriis
„ interesse consueverant, unde & ante
„ oblationem juxta Canones jubebantur
„ exire catechumeni, & poenitentes, vi-
„ delicet qui nondum se paraverant ad
„ communicandum. Hoc quoque ipsa
„ Sacramentorum innuit confectio, in
„ qua Sacerdos non pro sola sua oblatio-
„ ne, & communicatione, sed & alio-
„ rum rogat, & maxime in oratione post
„ Communionem pro solis communi-
„ cantibus orare videtur. Nec Commu-
„ nio dici potest, nisi plures de eodem
„ Sacrificio participant. „ Hæc sunt Micro-
logi verba c. 51. quæ respiciunt ad illa Canonis
Missæ : „ Ut nobis Corpus, & Sanguis
„ fiat dilectissimi filii tui Domini nostri
„ Jesu Christi &c. Ut quotquot ex hac
„ al-

„ altaris participatione Sacrosanctum fi-
 „ lii tui Corpus, & Sanguinem sumptu-
 „ rimus, omni benedictione coelesti, &
 „ gratia repleamur. *Et ad eam orationem post*
 „ *Communionem* : Quod ore sumpsimus Do-
 „ mine, pura mente capiamus &c. Sa-
 „ tiaſti familiam tuam muneribus sacris
 „ &c. „ De laudabili antiqua consuetudine,
 qua adstantes Missæ, Sacramentum suscipi-
 erant, exstant argumenta in apologia secunda Justinii Mar-
 tyris, qui ait Eucharistiam præsentibus distribu-
 i, & ad absentes a Diaconis perferri consuevisse; &
 in can. 10. ex iis, qui dicuntur Apostolici, &
 can. 28. Concil. Illiberitani, & can. 10. Concil.
 Antiocheni sub Julio I.

Imo in Germania sæculo nono, qui pluribus
 Missis aderant, in singulis communicabant, ut re-
 fert Walfridus Strabo c. 22. de rebus eccles. „
 „ Quia de communicandi veritate quæ-
 „ dam præmisimus, hoc addendum vi-
 „ detur, esse quosdam, qui semel in die
 „ communicare, etiam si pluribus inter-
 „ fuerint Missis, pro dignitate Sacra-
 „ mentorum sufficere credunt; esse ve-
 „ ro alios, qui sicut in una, sic in om-
 „ nibus, quibus adfuerint Missis, in die
 „ communicare velint. Quorum neu-
 „ tros

„tros culpandos existimo; quia sicut
„Augustinus ait de his, qui quotidie
„communicant, & illis, qui rarius, istos
„reverentia Sanctarum retrahit rerum,
„illos vero amor salubrium invitat Sa-
„cramentorum. Nam & ipse Sacerdos,
„quoties in die Missas facit, communi-
„care non omittit. Quod si non faciat,
„Canonico est feriendus iudicio. „ Ju-
„stum ergo, & sanctum est desiderium sacrae Tri-
„dentinae Synodi, ut, qui Missae interfunt, Sacra-
„mentum omnes percipiant, sed sanctum quoque,
& æquum est, quod deinde addit; se nimirum
etiam eas Missas probare, & commendare, in qui-
bus solus Sacerdos communicat anathemate illum
feriens, qui dixerit eas illicitas esse, & abro-
gandas.

Oggerunt Hæretici: Nihil concludere Concilii
argumentum, nam (aiunt illi) minister verbi,
seu prædicator est etiam publicus minister, & ta-
men concionari non potest, nec concionando pro-
desse, nisi præsentem populo, & verbum Dei ex-
cipiente. Pariter qui baptizat, est publicus mi-
nister, & tamen baptizare non potest, nisi ali-
quis adsit baptizandus: igitur etiam licet Sacer-
dos sit publicus Eucharistiæ minister, Sacrificium
tunc duntaxat erit commune, dum aderunt com-
municandi, nec poterit celebrare, nisi præsentibus
istis.

istis. Repono. Ineptissimam esse hanc Heterodoxorum instantiam; aliter enim Sacerdos est minister publicus sacrificando, aliter concionando, & Sacramenta administrando; nam sacrificando dirigit actionem suam ad Deum pro populo; concionando vero, & Sacramenta administrando dirigit actionem suam ad populum propter Deum.

II. Natura Sacrificii non exigit, ut aliqui, dum celebratur, intersint, ac Sacramenti fiant participes, cum totum Sacrificium ad Deum referatur, atque fructus illius æque particeps fieri possit sive qui absens est, sive qui præsens: Sacrificium simile est orationi; imo est quædam realis, ac efficacissima oratio. Porro certum est, orationem ei prodesse, pro quo fit, etiamsi ille nesciat, quid agatur.

III. Claret ex S. Joanne Chrysostomo Homil. 3. in c. I. epist. ad Ephes. ubi ait: „ Frustra
 „ habetur oblatio quotidiana, cum ne-
 „ mo sit, qui participet. Quisquis my-
 „ steriorum consors non est, imprudens,
 „ & improbus adstat. *Item*: Si quis ad
 „ convivium vocatus manus quidem la-
 „ verit, & accubuerit, & tamen nihil cibo-
 „ rum gustaverit, nonne infert contume-
 „ liam convivatori, a quo fuerit vocatus?
 „ an non satius fuerit eum, qui talis est
 „ prorsus non comparuisse? „ Dolebat ni-
 mi-

mirum S. Chrysostomus, qui, cum quotidie celebraret, quod nemo esset, qui communicaret.

Oggerunt Hæretici. Recte ex hoc infertur Chrysostomum reprobare potius tamquam inutile Sacrificium, cui nemo interest, qui communicet. Respondo. Si S. Joannes Chrysostomus tale Sacrificium tamquam inutile reprobasset, certe a quotidiano Sacrificio abstinuisset, quod tamen non fecit. Hoc ergo in loco S. Doctor eos reprehendit, qui Missæ intererant, nec tamen communicabant, quod cum S. Tridentina Synodo consentit, quæ optat, ut ii, qui Missæ interfunt, Eucharistiam percipiant. Id vero non agit S. Doctor, ut dicat, Missam non esse quotidie celebrandam, eo, quod quotidie adstantes non communicent: ex quo licet arguere eum neque illicitam, neque invalidam, imo licitam, & validam eam Missam, ut definivit Concilium Tridentinum existimasse, in qua solus Sacerdos communicat. Ait quidem S. Chrysostomus: *Frustra fit oblatio*; verumtamen vox *frustra* non ad Sacrificium; sed ad oblationem refertur: celebratur enim Missa partim, ut Deo Sacrificium offeratur, partim, ut sacro Eucharistico pane populus recreetur; quod si nemo sit, qui communicet, Sacramentalis quidem populi communio suo caret effectu, non caret tamen Sacrificium Missæ, ut egregie respondet Bellarminus tom. 3. Controvers. lib. 6. de Sacrificio Missæ c. 10. *Dico, illa verba, frustra fit oblatio quotidiana, non significare absolute oblationem frustra fieri,*

ri, sed frustra, quatenus ordinatur ad communionem. Nam cum celebratio Missæ partim ordinetur ad sacrificium Deo offerendum, partim ad populum sacro illo pane reficiendum, cum nulli sint, qui communicent, frustra fit, quatenus ordinatur ad posteriorem finem, sed non fit frustra, quatenus ordinatur ad finem priorem, Itaque Chrysostomus, etiamsi dicat *frustra* fieri, non tamen omittebat quotidie sacrificare, quod certe fecisset: si absolute *frustra* fieri existimasset.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

I. **I**Nquiunt. D. N. Jesus Christus Dominicam instituyendo cœnam omnibus, qui aderant, distribuit: *Accipite, & manducate, hoc est Corpus meum*; idque deinceps fieri mandavit dicens: *Hoc facite in meam Commemorationem.* Luc. 22. v. 19. Missæ itaque, in quibus solus Sacerdos communicat, sunt contra Christi institutionem. Respondo. Non omne id, quod Christus fecit, ab omnibus in quacunque circumstantia fieri præcepit; alioquin non nisi sub noctem, post Cœnam, præsentibus duodecim, exclusis mulieribus, Cœnæ mysterium esset celebrandum. Sic ergo instituit, ut Sacerdos consecrans semper participet, ac deinde, si qui Fidelium præsentem sint, & petant, exemplo suo illis distribuat. Deinde Christus in Cœna ordinavit Apostolos; unde solum voluit,

ut qui ordinantur cum Ordinante communicent, quod in die ordinationis adhuc servat Ecclesia. Vel dicendum, Christum præcepisse, ut qui Sacrificium (ut ipse) offerunt, de Sacrificio participant.

II. Inquiunt. Apostolus 1. ad Corinth. c. II. cœnam Dominicam opponit privatæ, ait enim v. 20. *Jam non est Dominicam cœnam manducare. Unusquisque enim suam Cœnam præsumit ad manducandum.* In quem locum S. Joannes Chrysostomus inquit : *Quod Dominicum est, privatum fecerant. Cœna enim Domini debet esse communis.* Repono. Nec Divum Paulum, nec S. Joannem Chrysostomum hic cœnæ Dominicæ nomine celebrationem, ac sumptionem Eucharistiæ intellexisse, quæ pauperibus æque, ac divitibus per Ministros Ecclesiæ dispensabatur, sed convivium ad imitationem cœnæ Domini post sacra mysteria a Christianis tunc temporis celebrari solitum, quod *Agapen* vocabant, quasi symbolum charitatis : cumque ad hoc divites, amicos paris conditionis despectis pauperibus invitarent, eos reprehendit Paulus, quod Dominicam cœnam non imitarentur, quam Christus cum discipulis pauperibus habuit, sed privatam facerent, exclusis, aut non expectatis pauperibus, cum cœna Domini debeat esse communis. Unde ait Apostolus : *Numquid domos non habetis ad manducandum, & bibendum? aut Ecclesiam Dei contemnitis, & confunditis eos, qui non habent?* id est, si cœnas privatas facere

vultis, domos habetis: at in hac, quam ad imitationem cœnæ Domini in Ecclesia facitis, communes cœnas habere debetis etiam pauperes alsumendo, qui non habent.

QUAESTIO VIII.

Quid de Missis Gregorianis?

ARTICULUS I.

Missæ istæ a D. Gregorio initium habent.

Qui lib. 4. c. 5. de dialogis demandavit Abbatii Pretioso, ut offerri curaret triginta Missas triginta diebus continuis pro Monacho Justo defuncto his verbis: *Vade itaque, ab hodierna die diebus triginta continuis offer pro eo Sacrificium; stude, ut nullum prætermittatur dies, quo pro absolutione illius hostia salutaris non offeratur.* Absoluto Missarum numero Justus Monachus Pretioso apparuit, cui se Purgatorii cruciatibus ereptum eo tempore nunciavit: *Fratres vero* (inquit S. Gregorius loc. cit.) *solicite computaverunt dies, & ipse dies extiterat, quando pro eo trigesima oblatio fuerat impleta.* Hinc ritus celebrandi has triginta Missas pro defunctis cepit esse in maxima veneratione in Ecclesia Dei, & Fideles solent similes Missas pro suis defunctis curare, tum ob institutionem tam sancti Pontificis, tum ob varias revelationes, quod illæ maxime

me profuerint animabus, pro quibus oblatae fuerunt.

Interjecto aliquo tempore triginta Missas prorsus ineptas, & rebus haud convenientibus referatas quidam sine ulla facultate temere confecit, easque a S. Gregorio appellavit, quas etiam diligenter expendit Thiersius in suo tract. superstition. tom. 2. lib. 4. c. 4. & sac. rituum Congregatio die 8. Aprilis A. C. 1628. celebrari vetuit.

ARTICULUS II.

Hæ triginta Missæ a S. Gregorio, uti supra, institutæ, & ordinatæ non sunt prohibitæ, sed permissæ.

UT expresse decrevit rituum Congregatio die 28. Octobris A. C. 1628. apud Barbos. de officio Parochi pare I. c. II. n. 30. Neque necessarium est, ut omnes hæ triginta Missæ ab uno, & eodem solo Sacerdote celebrentur, quia Divus Gregorius in citatis verbis non dicit: *Offer per te ipsum*. Nec requiritur, ut omnes illæ triginta Missæ sint de Requiem; aliter non possent esse continuæ, cum inter illos triginta dies continuos mediant dies Dominicæ, & regulariter etiam alii dies officii duplicis, in quibus nequeunt celebrari Missæ de Requiem, eo vel maxime; quia Divus Gregorius dixit solum Abbati Pretioso: *Offer pro eo Sacrificium*, quod æque fieri potest, live

in Missa de Requiem, sive in Missa de officio corrente, cum solum exigatur applicatio Sacrificii, quod illi animæ æque prodest sive fiat in Missa de Requiem, sive in Missa de officio corrente et declarationibus Alexandri VII. Clementis IX. & Innocentii XI.

Requiritur autem quantum fieri potest, ut ista triginta Missæ sint continuæ, & non interpolatæ, cum Divus Gregorius institutor illius ritus expressè dicat: *Diebus triginta continuis*. Et dato, quod Sacerdos ad illas celebrandas obligatus ex decentia, & honestate pro aliqua die vellet Missam omittere, sic permittente Ecclesia, tunc posset illas continuare per celebrationem alterius Sacerdotis, quod, ut jam monui, fieri potest.

Non interpolantur tamen per omissionem celebrationis illis diebus, quibus per Ecclesiam vetitum est celebrare, ut in triduo Majoris hebdomadæ ex Decreto sacrae rituum Congregationis, & Clementis XI. die 20. Aprilis A. C. 1707. & ejusdem vivæ vocis oraculo die 8. Augusti A. C. 1713. & in feriis sextis Quadragesimæ juxta ritum Ambrosianum, in quibus obstante tali ritu Missæ non celebrantur, per omissionem enim celebrationis illis vetitis diebus non inducitur discontinuatio contra institutionem Divi Gregorii, cum hæc intelligenda sit de continuatione servato ritu Ecclesiæ. Cavendum tamen est, ne hæc continuatio Missarum per triginta dies fiat aliquo modo superstitioso, ponendo vim in tali numero præ-

præcise, ut in hac, vel illa conditione, ut advertit, & damnat Sanchez in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 2. c. 40. & 41. Hieronym. Roderic. in compen. quæst. regular. resolut. 45. n. 8. Barbosa loc. cit. de officio Parochi p. 1. c. 11. n. 30.

QUAESTIO IX.

An S. Telesphorus Papa a Gratiano relatus can. *Nocte sancta* de consecrat. dist. 1. trium Missarum, quæ in Natali die Domini celebrantur, Author recte statuatur?

PRAENOTIO.

Speciale quoddam vetustæ disciplinæ monumentum, quo Dominicæ Nativitatis Solemnitas plurimum magnificatur, est, ut Sacerdos quilibet ternas Missas celebret, uti exprimitur in Jure can. *Nocte sancta* de consecrat. dist. 1. & cap. *Consulisti* de celebr. Miss. Cæterum docet Pougetus instit. catholic. tom. 1. p. 814. ternis hisce Missis tres Christi ortus indicari. Unus in tempore in utero Virginis, repræsentatus in prima Missa, quæ in Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis post mediam noctem celebratur. Alter in justorum animabus, in quibus innascitur, & habitat per fidem, repræsentatus in secunda Missa, quæ illucescente aurora celebratur, in qua recolitur etiam memoria ejus nuncii, quod ab Angelo Pastoribus de nato Christo allatum est. Tertius de-

nique in æterno sinu Patris, repræsentatus in terra Missa, quæ ante meridiem peragitur, ut satis innuunt ejusdem Missæ Epistola, & Evangelium.

ARTICULUS I.

Dubium est, an S. Telesphorus tres Missas in Nativitate Domini celebrandas instituerit.

I. **Q**uia certum non est, sed dubium, ait Cardinalis Lambertinus lib. I. de Festis c. 17. §. 58. num textus ille sit Telesphori; nam initium ejus Epistolæ, unde est excerptus, ex Epistola desumptum est Damasi ad Illyricos: *Credimus sanctam fidem vestram in Apostolorum eruditione laudatam.* II. Satis constat, quam multa viri docti objecerint adversus Antefiricianas epistolas Decretales, quo minus genuinæ habeantur. III. Florentinius exercit. 2. in qua de veterum vigiliarum usu, ac de pervigilio Nat. Chris. Domini erudite disputat pag. 203. ita scribit ad rem: *Augetur dubitatio, an epistola S. Telesphori Papæ genuina sit. Jam docti viri non desunt, qui adductam epistolam illius Summi Pontificis germanam esse non facile consentiunt.*

ARTICULUS II.

Credibilius est morem tres Missas in die
Natali Domini celebrandi, vestigium esse anti-
quissimi ritus, quo olim diebus solemnibus
plures ab eodem Sacerdote
Missæ agebantur.

Sic Cardinalis Bona ostendit ex vetustissimis mo-
numentis rer. liturgic. lib. I. c. 18. n. 6. con-
suetudinem viguisse, ut Kalendis Januarii binæ
Missæ celebrarentur, una de Octava Nativitatis,
altera de B. Virgine; ternas itidem Missas Feria
V. in Coena Domini probat celebratas esse, unam
ad reconciliandos poenitentes, alteram ad sacrum
chrisma conficiendum, & tertiam, quæ ad diei
solemnitatem pertinet. Duas item Missas peractas
fuisse ostendit tum in pervigilio, tum in festivita-
te Ascensionis. Præterea Josephus Vicecomes
de antiquis Missæ ritibus lib. 3. c. 28. demonstrat
ab eodem Sacerdote in diebus Paschatis, in fe-
stivitatibus Ss. Petri, & Pauli, Joannis Aposto-
li, Joannis Baptistæ, Laurentii, Marci, & Vi-
ctoris plures celebrari Missas consuevisse.

Ex hoc intulerunt nonnulli trium in Natali
Christi die celebrandarum Missarum morem vetu-
stæ disciplinæ vestigium esse. Pougetus quærit :
*Cur in festo Nativitatis Christi ter Missarum solem-
nia celebrentur a quolibet Sacerdote ?* Et ita respon-
det:

det : *Hoc vestigium est antiqui ritus, quo diebus solemnibus plures ab eodem Sacerdote Missæ agebantur* S. Gregorius testatur die Christi Natali idem sermonem suum in compendium conferre, quia inquit, *hodie ter Missarum solemnia celebraturi sumus.*

Rursus in Ordinibus Romanis notatum reperitur Summum Pontificem in Natali Christi die tres celebrare solitum Missas. Primam in Basilica Liberiana, alteram in S. Anastasiæ Æde, cujus huius die memoria recolitur, tertiam in Vaticana Basilica. Dum quædam ex tribus hisce Missis celebraretur teterrimum illud, ac nefarium a Cenci Romano cive perpetratum est scelus, de quo ita Abbas Urspergensis : *Cencius quidam civis Romanus ex fautoribus Henrici in Nativitate Domini Gregorium Papam in Galli cantu Missam celebrantem de altari graviter vulneratum rapuit, & in turre sua in custodiam misit.* de aliqua itidem ex his Missis loquitur Albertus Argentinensis in Chronico : *In die quoque sancto Nativitatis Domini Rex Carolus communicatus fuit, legitque in Missa galli cantu alta voce habens in manu evaginatum gladium, Evangelium: Exiit edictum a Cesare Augusto.* Et apud Martene c. 12. n. 10. ea cæremonia describitur, qua Imperator, seu Rex aliquis, qui in Sacello Pontificio, officio adesset, gladium manu tenens, & vibrans quintam officij lectionem canebat. Nunc vero in nocte Nativitatis Domini Summus Pontifex Ducalem pileum, & gladium benedicit, qui

vel

vel præfenti alicui Principi viro, vel absenti dono datur, ut videre est lib. 1. sacrar. cærem. c. 6. De hac cæremonia scripsit tractatum Theophilus Raynaudus tom. 10. Eadem vero consuetudo, qua Romæ tres Missas Summus Pontifex celebrabat, in Gallias, cæterasque Regiones traducta est, cum Romanus ordo Caroli Magni jussu receptus est. Et quamquam primo ea disciplina ad Episcopos dumtaxat pertineret, paulatim ad omnes Sacerdotes propagata est, ut conjicit Grancolas in comment. ad Breviar. Romanum.

Petes. Quando in Occidentalem Ecclesiam pia fuerit inducta consuetudo, ut Natali die Domini mysterium repræsentetur Infantis Jesu in præsepio, & quod vulgo dicitur, ut præsepe conficiatur in Templis, in Religiosis ædibus, atque etiam in domibus privatorum?

Respondetur. Ab Antonio Francisco Gorio in suis observationibus de Christi Domini præsepi n. 17. piæ hujus consuetudinis originem ad sæculum decimum tertium referri, cum S. P. N. Franciscus Seraphicus præsepe ædificavit in silva Græcii, ubi in illa sacratissima nocte nascenti Domino dicata nobilis quidam vir eum vidit Divinum puerulum in ulnis gestantem.

Sic legitur in vita S. P. Francisci scripta a S. Bonaventura c. 10. „ Voluit quandoque in „ solemnitate Nativitatis vivam sibi exhibere for- „ mulam pauperulæ illius, quam tenuerat Do- „ mi-

„ minus in Bethlehem œconomiae: fecit præpa-
 „ rari præsepium, apportari fœnum, bovem, &
 „ asinum ad locum adduci. Advocantur Fratres,
 „ adveniunt populi, personat silva voces, & ve-
 „ nerabilis illa nox luminibus copiosis, & clavis,
 „ laudibusque sonoris, & consonis, & splendens
 „ efficitur, & solemnis. Stabat vir Dei coram
 „ præsepio pietate repletus, respersus lacrymis, &
 „ gaudio superfusus. Celebrantur Missarum So-
 „ lemnia super præsepe. Levita Christi Franci-
 „ sco sacrum Evangelium decantante, Prædicat
 „ deinde populo circumstanti de Nativitate Regis
 „ pauperis; quem, cum nominare vellet, *Pu-*
 „ *rum de Bethlehem* præ amoris teneritudine nun-
 „ cupabat. Miles autem quidam virtuosus, &
 „ verax, qui propter Christi amorem sæculari re-
 „ licta militia viro Dei magna fuit familiaritate
 „ conjunctus D. Joannes de Græcio se vidisse
 „ asseruit puerulum quemdam valde formosum,
 „ in illo præsepio dormientem, quem Beatus P.
 „ Franciscus ambobus complexans brachiis ex-
 „ citare videbatur a somno. „

QUAE

QUAESTIO X.

An ultimo triduo Hebdomadæ Majoris
Missas privatas celebrare liceat?

ASSERTIO.

NEque feria quinta in Cœna Domini, neque sequentibus feria sexta, & Sabbatho possunt Sacerdotes Missas privatas celebrare.

I. Licet in can. *Visum* de consecrat. dist. I. & in can. *Iterum* de consecr. dist. I. statuatur, ut Missa quotidie celebretur; generalis tamen hæc regula restringitur in can. *Sabbatho* de consecr. dist. 3. ut ibi advertit Glossa: in hoc quippe canone dicitur: *Ut traditio Ecclesiæ habeat, isto biduo Sacramenta penitus non celebrari.* II. Missas privatas sacro illo triduo celebrare prohibitum esse apertissime colligitur ex Decreto Clementis XI. promulgato die 15. Martii A. C. 1712. ubi quodcumque solemne, aut privatum Missæ Sacrificium prohibet feria sexta Majoris Hebdomadæ, licet Festum Annunciationis Beatæ Virginis celebrandum in ea contingat, jubetque ea plene servari, quæ pro illo die a Romano Rituali præscribuntur, post hæc ita subdit: „ Postremo Sanctitas „ sua declarat hac interdictione, quæ „ feriæ sextæ ratione facta est, haud per- „ mittere, ut feria quinta, aut Sabba- „ tho-

„ tho ejusdem Majoris Hebdomadæ Sa-
 „ cra privatim instituantur, sed Conven-
 „ tuale solummodo juxta ritum sanctæ
 „ Ecclesiæ, & plura Decreta sacrorum
 „ Rituum Congregationis. „ Die vero 3.
 Aprilis A. C. 1719. jussu ejusdem Pontificis Car-
 dinalis Parraccianus Urbis Vicarius hoc monitum
 promulgavit : „ Sanctitas sua juxta ea,
 „ quæ pluries a S. R. Congregatione
 „ sancita sunt, præcipit omnibus Sa-
 „ cerdotibus, ut a Missis celebrandis
 „ privatim abstineant, non modo feria
 „ sexta, sed etiam feria quinta, ac Sab-
 „ batho Majoris Hebdomadæ tum in pri-
 „ vatis sacellis, tum publicis Regula-
 „ rium, vel sæcularium Templis, qui-
 „ buscunque privilegiis prædita sint,
 „ quæ omnia, & quamlibet contra-
 „ riam consuetudinem penitus abrogat. „

Petes. Unde manarit ea disciplina, ut feria
 quinta Majoris Hebdomadæ Clerus Sacrosanctam
 Eucharistiam in Missa solemni de manu celebrantis
 Sacerdotis suscipiat ?

Respondetur. Ex ordine Romano, ubi sic legi-
 tur de Coena Domini : *Fractis autem oblatis com-
 municent Presbyteri primo, postea Diaconi, & ceteri
 omnes, & ita perficiatur.* Cæremoniale quoque
 Epi-

Episcoporum Clementis VIII. Innocentii X. & Benedicti XIII. autoritate probatum ita habet lib. 2. c. 23. *Deinde, antequam se purificet (de Episcopo est sermo) communicat primum Diaconum, & Subdiaconum, deinde omnes Canonicos paratos, & alios Sacerdotes de Ecclesia, qui stolam a collo pendentem supra cotam habere debent, & denique omnes de Clero. Præterea S. Carolus Borromæus in tertio Concil. Provincial. in Act. Eccles. Mediolan. tom. 1. pag. 79. sic statuit : „ Feria quinta in „ Coena Domini, singuli, qui in Cathedrali, Collegiatave Ecclesia vel dignitatem, vel Canonicatum obtinent, „ etiam qui Sacerdotalis Ordinis sunt, „ & reliqui item singuli ejusdem Ecclesiæ Clerici Corpus Domini in solemni Missæ Sacro, quod illo die in ea Ecclesia fiet, fumant. „*

Hujus autem instituti causa hæc est; quia hac die celebratur Festum sacrae Eucharistiæ, quam postrema Cæna Christus Dominus instituit, quo tempore juxta Concilii Tridentini sententiam sess. 22. de Sacrificio Missæ c. 1. Sacerdotium quoque Apostolis contulit; unde sicut Salvator sibi primum, ac deinde Apostolis sacrosancta mysteria tra-

tradidit, ita consentaneum fuit, ut Sacerdos feria quinta Majoris Hebdomadæ suscepta Divina Eucharistia, ipsam postea universo Clero distribueret, qui Ecclesiæ adscribitur, ubi Sacrum peragitur.

DIS-

DISSERTATIO IV.

De Inventione, & Adoratione
S. Crucis, ac cæterorum Dominicæ
Passionis instrumentorum.

Calvinianarum partium homines Salmasius, Spanhemius, Basnagius, Dallæus veritatem historiæ de inventione sanctissimæ Crucis instar meræ fabulæ explodendam censent. Stultum præterea Paulicianorum errorem a Natali Alexandro differt. 7. hist. 8. sæcul. egregie confutatum, dein a Claudio Taurinensi, a Petrobusianis, ac Wiccleffistis

excitatum, novissime Lutherani, & Calvinistæ instaurarunt adversus cultum, qui Cruci, cui affixus est Jesus, ejusque Crucis Imaginibus jure tribuitur.

QUAESTIO I.

An vera sit historia referens Crucem Christi ab Helena Jerosolymis fuisse inventam?

ARTICULUS I.

Crux Christi revera a S. Helena Constantini Magni Imperatoris Matre fuit reperta.

I. **S**Tat pro hujus rei certitudine Breviarium Romanum emendatum.

II. Est hæc historia firmissimis suffulta fundamentis Ambrosii in concione de obitu Theodosii Ruffini lib. 1. c. 8. S. Paulini epist. 31. alias 2. Sozomeni lib. 2. c. 1. Nicephori lib. 8. c. 29. Sulpitii Severi lib. 2. Hist. sacræ c. 34. cujus verba refero „Ejusdem Reginae (seu Helena) „ matris Constantini Magni beneficio „ Crux Domini tum reperta, quæ ne „ que in principio obsistentibus Judæis „ potuerat consecrari, & postea diruta

„ ci-

„ civitatis oppressa ruderibus, non nisi
„ tam fideliter requirenti meruit ostendi.
„ Igitur Helena primum de loco passio-
„ nis certior facta, admota militari ma-
„ nu, atque omnium Provincialium
„ multitudine in studia Reginæ certan-
„ tium, effodi terram, & contigua quæ-
„ quæ, ac vastissima ruinarum purgari
„ jubet: mox pretium fidei, & laboris
„ tres pariter Cruces, sicut olim Domi-
„ no, & latronibus duobus fixæ fuerant,
„ reperiuntur. „

III. S. Cyrillus Patriarcha Jerosolymitanus, qui illo tempore vixit, quo Helena Constantini Mater, Jerosolymam lustravit, & inventioni S. Crucis præcipuam operam navavit, in epistola ad Imperatorem Constantium perspicue, & absque verborum involucris testatur Sanctus ille Pater, salutare Crucis lignum tempore Constantini Imperatoris fuisse Jerosolymis repertum, sic enim scribit: *Tempore quidem Deo Dilectissimi, ac beatæ memoriæ Constantini Patris tui, salutare Crucis lignum Jerosolymis repertum est, Divina gratia concedente ei, qui recte quarebat pietatem, etiam abstrusam locorum sanctorum inventionem.* Fundatur etiam in chronico Eusebii a Pontaco edito: *Helena Constantini Mater Divinis monita visionibus beatissimum Crucis lignum, in quo mundi salus pependit, apud Jerosolymam reperit.*

ARTICULUS II.

Historica Relatio Inventionis S. Crucis
ex Benedicto XIV. in Festo Inventionis
S. Crucis pag. 367.

„ SACRORUM in Palæstina locorum sanctitatem
„ omni studio Hadrianus Imperator pollui,
„ christianumque nomen contumeliis onerari cu-
„ rabat. Sanctum præterea Jesu Christi sepul-
„ chrum terra oppleri, Templumque in eo loco
„ Veneri dicatum excitari jussit, ut Christiani,
„ qui ad eum locum, quo Christus Dominus fue-
„ rat conditus, devotione tacti venissent, eo se
„ contulisse viderentur, ut inane illius Deæ Na-
„ men adorarent. „

„ Constantinus Imperator christianam fidem
„ amplexus magnificentissimum in eo loco Temp-
„ lum extruere statuit, cui ædificando Macarium
„ Jerosolymitanum Episcopum præfecit, Præsi-
„ desque Provinciarum omnia illi, quæ opus es-
„ sent, suppeditare jussit. Omne illud opus
„ perficiendum suscepit S. Helena Imperatoris ma-
„ ter, quæ sacris Christianorum jam initiata cum
„ animum suum ad pietatem, charitatemque ex-
„ ercendam appulisset, A. C. 326. fere exeunte,
„ se se contulit Jerosolymam, & loco, ubi Chri-
„ stus cruci est affixus, iisque omnibus, quæ
„ ad ejus passionem pertinent probe exploratis,
„ Tem-

Templum, Venerisque simulacrum, quo Cal-
varius occupabatur, locusque Filii Dei morte,
& reditu ad vitam consecratus foede pollueba-
tur, jussit everti; atque inde amota terra,
sanctoque detecto sepulchro ternas ejusdem
formæ, & magnitudinis reperit cruces sibi in-
vicem adjacentes. „

ARTICULUS III.

Solvuntur Objectiones.

I. Inquiunt. Ex epistola S. Cyrilli nil probari
posse, quæ a Riveto Calvinista exploditur
tamquam monumentum supposititium, eo, quod
in ipsa Imperator Constantinus acerrimus Divini-
tatis Christi impugnator, ingentibus laudibus eve-
hatur. Repono. Rivetum gravissime errare, dum
Cyrilli epistolam ut spuriam, & falsam rejicit; quia
in ea Constantius Augustus laudatur, qui Chri-
sti Divinitatem oppugnabat; Principes enim, et-
si fidei hostes sint, semper honorificis verbis com-
pellari debent. Sic sancti Patres Athanasius, &
Hilarius eundem Imperatorem Constantium, eo
etiam tempore, quo fidem christianam apertius
oppugnabat, maxima humanitate, & reverentia
affari solebant, ut vel sic eum sibi conciliarent, &
ad suas partes flecterent. Quapropter merito ex-
fussari debet hæc inanis Riveti conjectura, & S.
Cyrillo vindicanda est illa epistola, ex qua pro
inventione S. Crucis invictum ducitur argumen-
tum.

„Ministellus commiseratione, seu risu
„potius, vel contemptu dignus est,
„quando in Critici sui sacri, ut vocant,
„specimine adversum inventionem Cru-
„cis audacter, & temere ista deblaterat.
Præterea affirmat Eminentissimus Cardinalis Pro-
sper Lambertinus in Festo Inventionis S. Crucis
pag. 372. ea verba in pluribus manuscriptis Codi-
cibus, & multis veteribus editionibus reperiri.
Quid? videre licet apud Bollandistas in vita S.
Helenæ ad diem 18. Augusti §. 8. Eusebium hu-
jus rei mentionem injecisse in vita Constantini lib.
3. c. 30. ubi Imperatoris affert Epistolam ad Ma-
carium, qua quidem Epistola probe expensa Con-
tinuatores concludunt: *Ut ad Inventionem Crucis
revertamur, ob rationes datas videtur nobis probabi-
lius Eusebium hanc indicasse in Epistola Constantini
citata.*

III. Inquiunt. Esse incredibile crucem Christi
per trecentos annos in terram defossam, ruderibus
coopertam non computruisse; imo, quod miran-
dum magis, binas quoque duorum latronum cru-
ces sub terra incorruptas latuisse. Repono cum
Eminentiss. Cardinal. Prospero Lambertino loc.
cit. cui non est verosimile trecentorum spatium an-
norum tres cruces humo tectas delituisse incorrup-
tas, is Divinam Omnipotentiam videtur circum-
scribere. Deus enim, cum nollet crucem Jesu
Christi in Ethnicorum manus incidere, vel cum

Titus delevit Jerosolymam; vel cum Hadrianus Jerosolymitanum agrum populatus est, eam jace-
re humi passus est, & a corruptione defendit, ut
impio demum Idolorum cultu deleto, & christia-
na religione longe, lateque diffusa, salutare lig-
num publico populorum cultui proponeretur. Nec
quidquam roboris est, quod objicitur, huic ra-
tioni locum esse tantummodo, ubi de Christi cru-
ce sermo sit; omnes enim tres illas cruces ideo
Deus voluit incorruptas, ut mirabili illi, quod
contigit, miraculo fieret locus, cum ab iis Crux
Dominica discreta, & agnita est.

Petes. Quo miraculo Crux Christi a crucibus
aliorum duorum latronum fuerit agnita?

Respondetur cum Ruffino, Socrate, Sozome-
no, & Theodoreto narrantibus in re tam dubia
Macarium Jerosolymitanum Episcopum a S. He-
lena, quid facto opus esset, in consilium adhi-
bitum, Divino afflatum Numine singulas quasque
cruces ad matronæ cujusdam nobilis corpus, quæ
in ipso mortis limine versabatur, admoveri jussis-
se, Deumque deprecatum fuisse, ut, cuinam ex
illis tribus crucibus Unigenitus ejus filius esset af-
fixus, significare dignaretur; ægram, ubi ejus
corpori tertia crux esset admota, valetudini resti-
tutam; idque indicio fuisse, in eam Christum Do-
minum fuisse sublatum.

S. Paulinus Nolanus Episcopus in Epistola ad
Sulpitium Severum, qua se illi scribit particulam
mit-

mittere sanctissimæ Crucis, refert eam mulierem jam mortuam, ubi primum ejus cadaveri tertia crux fuit applicita, revixisse. *Postremo* (sunt Paulini verba) *Dominicam Crucem prodit resurrectio, & ad salutaris ligni contactum, morte refuga funus excussum, & corpus erectum.* Et consonat Sulpitius Severus Hist. sacræ lib. 2. c. 34. *Duabus prius frustra crucibus admotis, ubi Christi patibulo attactum est, dictu mirabile! trepidantibus cunctis funus excussum, & inter spectatores adfluit.* Id est, homo mortuus resuscitatus est. Inde quidam existimarunt, duotum contigisse miracula: alterum mulieris morbo prope confectæ, quæ convaluerit; alterum mulieris mortuæ, quæ revixerit. Verum cæteri omnes vulgo unum tantum miraculum narrant; rem vero ajunt aliter Paulinum narrare, quod ex rumore populi eam acceperit, qui plerumque, quæ gesta fuerint, multis vel sublatis, vel additis circumstantiis auget, vel minuit.

Petes. An Crux D. N. J. Christi sentiat damnum suæ præcisionis?

Respondetur. Eam potius crescere, & multiplicari. I. Tanta enim est Dei bonitas, scribit Bosius lib. 6. de cruce, quod pro fidelis populi solatio eam virtutem suæ Cruci impertiatur, ut cum omnium hominum desiderio per particularum ejusdem distributionem fiat satis, nullo tamen sui detrimento id eveniat. II. S. Paulinus Epist. II. ad Severum sic habet: „ Operante Di-

„ vina virtute jugi miraculo Crux in
 „ materia insensata vim vivam tenens,
 „ ita ex illo tempore innumeris pene
 „ quotidie hominum votis lignum suum
 „ commodat, ut detrimenta non sentiat,
 „ & quasi intacta permaneat, quotidie
 „ dividuam fumentibus, & semper to-
 „ tam venerantibus, sed istam imputri-
 „ bilem virtutem, & indetribilem soli-
 „ ditatem de illius profecto carnis san-
 „ guine bibit, quæ passa mortem, non
 „ vidit corruptionem. „ III. S. Cyrillus
 Jerosolymitanus catechesi 10. videtur tamquam fi-
 delis testis accedere, cum ait : „ Quinque
 „ panes testantur in quinque millia mul-
 „ tiplicati; lignum crucis testatur ad
 „ hodiernum diem apud nos apparens,
 „ & apud eos, qui secundum fidem ex
 „ illo capientes, hinc universum orbem
 „ fere jam repleverunt. „ Unde Baronius
 tom. 3. anno 326. n. 50. sic concludit „ Hæc
 „ igitur a S. Cyrillo tertium repetita,
 „ & a S. Paulino disertis verbis asserta,
 „ ora obstruunt subsannantium Hæreti-
 „ corum, atque adeo objectantium, quo-
 „ mo-

„ modo fieri possit, ut crux una tot in
„ partes toto reperiatur orbe diffusa. „

QUAESTIO II.

An, & quo cultu Crucem Christi
venerari debeamus ?

ARTICULUS I.

Originalis, & vera Crux, in qua salu-
tis Author pependit adoranda est cultu
latriæ respectivo.

I. **N**Egare non possunt Hæretici, crucem con-
tactu corporis Christi fuisse consecratam,
divino ipsius sanguine purpuratam, in ea Diabo-
lum fuisse expugnatum, homines æterno Patri
reconciliatos, & consummata omnia veteris legis
sacrificia per cruentum Christi sacrificium. Cur
ergo Christianis non liceret Crucem humanæ salu-
tis instrumentum cultu latriæ respectivæ adorare ?
Parentum, & amicorum absentium, aut mortuo-
rum exuvias, vel annulos, tamquam mutui amo-
ris pignora asservare, amanter osculari, & am-
plexari solemus, ab iis ægre divellimur, & non
licebit crucem, in qua Christus Servator noster
pependit, & salutem nostram operatus est, quam
sacro suo sanguine perfudit, eo, quo par est,
honore prosequi, religiose deosculari, tamquam
Christi, nostrique erga ipsum amoris tesseram ?

omnem ergo pietatis, & religionis sensum Hæreticos exuisse necesse est, dum salvificæ Cruci Christi cultum latriæ respectivæ abjudicant.

II. Nemo non scit, qua veneratione Christiani primis Ecclesiæ temporibus, Crucem, in qua pependit Christus, sint persecuti. Testantur quippe sancti Patres Cyrillus Jerosolymitanus catechesi 4. 10. & 13. Chrysostomus in lib. *quod Christus sit Deus*. Et Paulinus in epist. 11. ad Severum Sulpicium, Christianos antiquitus tam pronis ad venerationem animis Crucem Christi coluisse, ut non solum ejus frustula, seu particulas carpendi, sed etiam auro includendi, collo suspendendi, seduloque asservandi curam haberent. Quid, amabo, ad hanc perpetuam, & constantem Ecclesiæ traditionem, atque antiquiorum Christianorum usum Hæretici, quos cum Judæis, & Paganis Cruci Christi insultare non pudet, regerere, aut mussitare possunt? qua fronte audent Catholicos insanix, deliræ superstitionis reos proclamare, & tamquam idololatrias infamare, eo, quod salvificæ cruci Christi cultum latriæ respectivæ exhibeant, cum certum, exploratumque sit, totius Orbis Christianos in Ecclesiæ primordiis cultum venerandæ Cruci Christi tam impense detulisse, non reclamantibus, sed potius applaudentibus maximis Christiani nominis, & utriusque tam Orientalis, quam Occidentalis Ecclesiæ luminibus? Certe negare non possunt Heterodoxi a tempore Constantini Magni, qui post admirabilem lucidæ Cru-

Crucis in aere visionem, cujus meminerunt Eusebius lib. I. de vita Constantini c. 38. & Lactantius lib. de morte Persecutorum c. 44. hoc salutis nostræ signum suis militaribus vexillis inseruit, ejusque præsidio insignem de Maxentio Tyranno triumphum reportavit, negare, inquam, non possunt Heterodoxi, a tempore Constantini Magni omnes deinceps Imperatores eximie cujusdam felicitatis, summoque sibi honoris loco duxisse, Crucem venerari, eam in suis militaribus scutis, armis, galeis, clypeis, nummis, purpura, & diadematis insculpere, ut toti orbi præfulgeret, omniumque populorum amoris, ac venerationis esset objectum. Tantum igitur abest, ut respectiva adoratio, quam salvificæ Cruci Christi Catholici impendunt, anilibus superstitionibus referenda sit, sicut obganniunt male feriat Hæretici, ut potius a Prophetis prænunciata, ab Apostolis firmata, a primis Christianis pie observata, & per totum, qua late patet, orbem propagata, veritatis christianæ religionis ineluctabile sit argumentum.

III. Divus Thomas 3. p. q. 25. a. 4. docet Crucem, cui Christus affixus est, patriæ cultu adorari, tum, quod ea nobis exprimat Christi figuram in Cruce pendentis, tum etiam præsertim, quod ejus sanguine fuerit perfusa. Quod autem Crux adoranda sit solum cultu relativo ad Christum, facile patet; quia Excellentia est motivum adorationis specificativum, excellentia autem in ipsa cruce relucens, est excellentia Christi, ad quem

quem dicit ordinem. Deinde quia Christus adoratur cultu patriæ absoluto: ergo cum Crux adoratur propter Christum, adorari debet cultu patriæ solum respectivo. Adde, idem sentiendum esse de lancea, columna, spinis, clavis &c. quia & ista tetigerunt membra Christi, cui adorationem, quam instrumentis exhibemus, censemus deferre.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

I. Inquiunt. Tempore Apostolorum extabat integra crux, nec tamen legitur, quod eam adorarint Apostoli. Repono. Non omnia, quae egere Apostoli, esse scripta. Deinde falsum omnino est, Apostolos non coluisse sanctam Crucem, quandoquidem S. Andreas magno cum júbilo illam desideravit, & amplexus est, sicut & cæteri Martyres. De Ss. Apostolis legitur Act. c. 5. v. 41. *Et illi quidem (Apostoli) ibant gaudentes in conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati.* Et D. Paulus ad Galat. c. 6. v. 14. *Mihi autem absit gloriari, nisi in Cruce Domini Nostri JESU CHRISTI;* cum igitur in cruce Domini gloriarentur Apostoli, citra dubium esse, eos lignum illud pretiosum, omnia, quae par erat, reverentia adorasse.

II. Inquiunt. S. Ambrosius in oratione funebri Theodosii Imperatoris de S. Helena sic loquitur:

xxxx
tur : *Helena Regem adoravit, non lignum; quia
hic gentilis est error, & vanitas impiorum: sed ado-
ravit illum, qui pependit in ligno.* Repono. S. Am-
brosium intendisse a S. Helena non fuisse adora-
tam S. Crucem more Gentilium, qui errore de-
tenti lignum tamquam Numen habebant, & cole-
bant. Nullatenus tamen innuebat, S. Helenam
non coluisse lignum Crucis relative ad Christum.
Ipsa oppositionis verba piam Imperatricem sic co-
luisse Crucem indicant. Hæc veritas etiam desu-
mitur ex eodem S. Ambrosio lib. 3. Epistolarum
Epistola 22. Quod & amplius declarat S. Doctor
in citata funebri oratione; ubi post verba in Op-
positione allata subdit: *Sapiens Helena in caput
Regum levavit, ut Crux a Regibus adoraretur.*

ARTICULUS III.

Satisfit aliis Oppositis.

- I. **I**nquiunt. Crux attulit Christo dolorem, &
ignominiam: ergo eam abominari potius,
quam adorare oportet. 2do. Stultus, & impius
judicaretur filius, qui patibulum amaret, & ho-
noraret, in quo Pater ejus suspensus fuisset, quia
hoc in contumeliam Patris fuit: ergo cum Chri-
stus ignominiosissimam mortem in Cruce pertule-
rit juxta illud Sap. c. 2. v. 20. *Morte turpissima
condemnemus eum*, debemus Crucem potius dete-
stari, quam venerari. Repono. ad 1um. Cru-
cem Christi Judæis quidem, & Gentilibus fuisse
ig-

ignominiam, & scandalum, Christianis autem laetitiam, & gloriam ob diabolum devictum, & humanum genus redemptum, ac signum dilectionis erga nos, propter quos Christus voluntarie dolores, & opprobria sustinuit juxta illud Isaj. c. 53. *ψ. 7. Oblatus est; quia ipse voluit. Ad 2dum.* Est disparitas; nam qui in patibulis suspenduntur, *imo.* inviti suspenduntur. *2do.* ex culpa sive vera, sive in actis probata. *3tio.* nihil boni ex eorum morte provenit: Christus vero mortem licet ignominiosissimam volens assumpsit: non propter culpam suam, aut veram, aut probatam teste Pilato Judice semel, atque iterum protestante Joan. c. 18. *ψ. 38. Ego nullam invenio in eo causam.* Et c. 19. *ψ. 6. Ego enim non invenio in eo causam.* Deum ex morte toti generi humano salus obvenit, & propter hunc finem ipse eam suscepit; unde sicut si quis ob amorem Patriæ volens, ac sine propria culpa tradens se ipsum, concivium culpam in se susciperet, mortem pro ea expianda eligeret, ex qua omnium salus & libertas obveniret, instrumenta mortis ejus in honore asservarentur; ita, & multo magis Christi Crux, quæ fuit instrumentum nostræ salutis.

II. Inquiunt ea ratione nequaquam evinci Veram Christi Crucem latría respectiva esse adorandam; quia tetigit Corpus Christi; quia alias sequeretur, quod etiam Uterus Beatissimæ Virginis, quæ per novem menses gestavit Christum esset latría respectiva adorandus. Sequeretur item hoc
cul-

cultu adorandam esse aquam Jordanis, qua Christus fuit baptizatus: terram, quam pedibus calcavit: asellum, cui triumphali apparatu Jerusalem intrans, insedit: similiter cathedras, lectulos, mensas, & alia id genus innumera, quæ Christi Domini tactu nobilitata sunt: imo & ipsa impudissima Judæ Proditoris labia, quibus osculatus est Christum; manum Malchi, qui eum colaphizavit, & manus carnificum, qui tot diris tormentis ipsum in Passione laniaverunt, quod nullus Catholicorum admittit.

Repono ad *1mum*. Uterum Beatissimæ Virginis præ cæteris esse honorandum cultu scilicet hyperdulæ juxta illam piæ Mulieris acclamationem Luc. c. 11. v. 27. *Beatus venter, qui te portavit.* Non tamen adorandus est latrentice; quia facer ille uterus fuit quid a Christo distinctum: Crux vero consideratur ut Christus Ipse reduplicative ut crucifixus. Sic ergo cum Divina Mater habeat propriam excellentiam utpote creatura rationalis debet honorari cultu suæ excellentiæ correspondente: aliud est de Cruce, quæ secundum se incapax est adorationis. Audi ad rem loquentem D. Thomam 3. p. dist 4. quæst. 25. art. 5.

„ Cum igitur Beata Virgo sit pura creatura rationalis, non debetur ei adoratio latriæ: sed solum veneratio duliæ, eminentius tamen, quam cæteris creaturis, in quantum ipsa est Mater

P „ ter

„ ter Dei. Et ideo dicitur, quod de-
 „ betur ei, non qualiscunque dulia, sed
 „ hyperdulia. Et ibidem ad 3. ait Dicen-
 „ dum, quod Crux non est capax ve-
 „ nerationis, prout in se consideratur,
 „ ut dictum est: sed Beata Virgo se-
 „ cundum se ipsam est venerationis ca-
 „ pax, & ideo non est similis ratio.

Ad 2dum ajo: Illa numero aqua Jordanis, quæ tetigit immediate humanitatem Christi (non autem alia contigua) posset adorari ob ejusmodi attactum, si adhuc existeret. Ad 3tium pridem respondit Athanasius L. Quæst. ad Antioch. quæst. 15. *Non per asinum Christus diabolum devicit, & dæmones, neque in eo salutem operatus est, sed in Cruce.* Scilicet asinus erat jumentum non specia- liter electum a Christo ad agendum redemptionis negotium, sicuti Crux. Deinde per se ridiculum esset religiose colere asinum. Denique; quia asinus triumphalis fuit jumentum commune, & rursus communibus usibus post triumphum Christi profanatum; hinc moralis ejus excellentia, quam ex Christi contactu acceperat, & poterat esse ratio respectivæ adorationis, illis usibus communibus fuit penitus abolita. Ad alias allatas instantias de Cathedris, mensis, lectulis &c. eodem modo respondendum est. Ad ultimum de labiis Judæ, manibus Malchi, & Judæorum, respondeo, ea fuisse quidem instrumenta Dominicæ Passionis, sed

animata, & quasi voluntate impii informata, active concurrentia, & ita moraliter nocua; hinc adoratione indigna; aliud est de funibus, clavis, spinis, quæ se mere passive habebant; adeoque ut innocua. *Actio in Passione* Christi fuit scelerata, uti & instrumenta immediata *Actionis*, veluti labia Judæ, manus percutientium &c. Econtra *Passio* fuit sancta, & instrumenta immediata *Passionis*, uti Crux, spinæ, clavi &c. quæ quidem etiam erant instrumenta actionis, sed tantum mediata, & remota.

ARTICULUS IV.

Eodem latriæ cultu quælibet alia crux picta, fusa, vel sculpta, vel ex quacunque materia fabricata ad veræ illius Crucis exemplum, quatenus imaginem Christi in Cruce extensi repræsentat, adoranda est.

I. **E**Cclesia in Canticis ait: *O Crux adoranda.* Et alibi: *Tuam Crucem adoramus.* II. Celebris est Lactantii (qui floruit tertio labente sæculo) Versiculus: *Flecte genu, lignumque Crucis venerabile adora.* III. Notat Thomassinus de Hier. Festor. celebratione lib. 2. c. 14. num. 20. Cœremoniam in Parasceve de adoranda Cruce a Veteribus appellari *ADORATUM*. Observat etiam, eos Episcopos, qui in Parisiensi Synodo sacrarum Imaginum cultum rejiciebant, adorationem tamen Crucis Feria sexta Majoris Hebdomadæ-

dae approbasse : „ Et ideo sancta Mater
 „ Ecclesia (*sunt verba Synodi*) toto orbe
 „ terrarum inter cætera innumera Cru-
 „ cis Sacramenta decrevit, licitum esse
 „ universis Catholicis ob amorem Passio-
 „ nis Christi, ubicumque eam viderint,
 „ inclinando, si voluerint, venerari: &
 „ insuper die sancto, quo Passio Domi-
 „ ni in universo mundo specialiter ce-
 „ lebratur cum omni devotione Uni-
 „ versum Ordinem Sacerdotalem, seu
 „ cunctum populum adorare. „ IV. Sep-
 tima Synodus Oecumenica Act. 7. definit, *honorem, &*
adorationem deferendam esse typo venerandæ, & vi-
vificantis Crucis Christi. V. Ecclesia Recentior quam-
 vis Schismatica in Synodo Jerosolymitana A. C.
 1671. contra Calvinistas coacta c. 13. q. 4. suam
 fidem circa hoc ita exprimit : *Insuper venerandæ,*
vitalisque Crucis lignum, in quo pro salute mundi Sal-
vator Noster passus est, quin & ejusdem Crucis sig-
num veneramur, & adoramus. VI. Idem est mo-
 tus in imaginem, & Prototypon; cum ergo Chri-
 stum Crucifixum adoremus, Crucem relative ad
 Ipsum adorare debemus: adoratio enim ejusmodi
 Crucis ad Jesum Christum refertur.

ARTICULUS. V.

Solvitur Obiectio.

Inquiunt. Si omnes cruces essent adorandæ; quia Christus in Cruce pependit, adoranda etiam essent omnia sepulchra; quia in sepulchro Dominus quievit: & omnia præsepia; quia Christus in præsepio fuit reclinatus: omnes columnæ, spongiæ, lanceæ, flagella. Repono hanc instantiam esse ineptissimam; non enim ad hoc, ut aliquid sit imago alterius requiritur, ut sit expressum ad similitudinem illius; quare Frater licet sit similis Fratri, non dicitur imago Fratris; quia unus non est ab alio in naturæ similitudinem. Filius autem, quia non solum est similis Patri, sed etiam in similitudinem naturæ ab eo procedit, vere dicitur, & est imago Patris. Jam ergo omnes cruces fiunt ad exprimendam illam primam, cui Redemptor affixus est, & ad hujus repræsentationem eriguntur, & ita imagines ejus sunt. At vero Sepulchra, Præsepia, Lanceæ, & similia non fiunt ad exprimenda ea, quæ Passionis Christi instrumenta fuere, sed ad alios usus, & ideo nec imagines eorum sunt. Si tamen erigantur, ut similitudines clavorum, lanceæ, spongiæ &c. quibus Christus fuit confixus, vel columnæ, cui fuit alligatus, quæ simul cum Cruce pinguntur, simul cum ea adorantur quia tunc Christum Crucifixum repræsentant.

Petes. Unde sciatur, quod Crux non habeat alium usum, quam repræsentandi Christum Crucifixum, cum tamen columnam solitarie erectam intuendo sciri non possit, an significet columnam Christi, Trajani, Adriani, vel alterius?

Respondetur. Id nobis notum esse ex Edicto Constantini, qui voluit in sanctæ Crucis honorem, ne quis deinceps publico supplicio plectendus patibulo crucis necaretur, ut testantur Sozomenus Hist. lib. 1. c. 8. & Nicephorus lib. 7. c. 46. Cum autem contumacissimi Judæi quamdam celebrare cœpissent solemnitatem, qua hominem cruci affixum cremabant, dictitarentque id se facere in Amani eorum hostis odium, ne Christiani in odium, & contumeliam Christi Domini factum suspicarentur; Theodosius junior Imperator hanc legem tulit, quæ est in Codice Justiniano tit. de Judæis; sumpta ex Cod. Theodos. lib. 16. tit. 8. leg. 18.

„ Judæos quadam festivitatis suæ die
 „ solemniter Aman ad poenæ quondam re-
 „ cordationem incendere, & sanctæ Cru-
 „ cis assimilatam speciem in contem-
 „ ptum Christianæ fidei sacrilega men-
 „ te exurere, Provinciarum Rectores
 „ prohibeant, ne jocis suis fidei nostræ
 „ signum immisceant: sed ritus suos in-
 „ fra contemptum Christianæ religionis
 „ retineant, amissuri sine dubio permis-
 „ sa

„ fa hactenus , nisi ab illicitis tempe-
„ raverint. „

QUAESTIO III.

Quot clavis Christus fuerit Cruci

affixus ?

Respondetur. Tribus solummodo clavis fuisse Christum crucifixum, jam invaluit opinio, quod Pictores tribus clavis tantummodo Christum Cruci affixum hoc tempore pingant. Ast cum ex sacra Scriptura tum Prophetica, tum Evangelica habeatur expresse, nullum ex Christi corpore os fractum fuisse, aut comminutum, nec facile percipi possit, quod non fuisset aliquod os fractum, si tribus solum clavis fuisset Christus crucifixus, utrumque pedem alterum alteri impositum uno solo clavo longiori, & crassiori trajiciendo, probabilius videtur dicendum, quod quatuor, & non tribus solum clavis fuerit Christus Cruci affixus. Sic tenent Gregorius Turonensis de gloria Martyr. lib. 1. c. 6. dicens, quod clavi Dominici quatuor fuerint, scilicet : *Duo sunt affixi in plantis, & duo in palmis.* Summus Pontifex Innocentius III. serm. de uno Martyre : *Fuerunt clavi quatuor, quibus manus crucifixæ sunt, & pedes affixi.* Ajala in Opere Pictor Christianus. lib. 3. c. 17. n. 9. & seq. ubi cum pluribus aliis id asserit. Bellarminus *De septem Christi verbis.* in procemio. Rocca de Partic. Crucis tom. 1. pag. 262. Vete-

res omnes refert imagines Christi quatuor clavis crucifixi. Justus Fontaninus Archiepiscopus Ancyranus Dissert. de corona ferrea expresse dicit, quod opinio de quatuor clavis sit vetustior, & propterea digna, ut eam omnes sequantur. Hanc defacto sequuntur Card. Gottus, Serry, Sandinus, Gretserus, Card. Lambertinus.

Petes. I. An etiam clavi Dominici a S. Helena fuerint reperti?

Respondetur. Ex Divo Ambrosio in oratione de obitu Theodosii Magni scripta A. C. 395. §. 47. tom. 2. Oper. pag. 1211. ubi hæc habet de clavis a S. Helena Jerosolymis inventis : „ Quæ-
 „ sivit clavos, quibus crucifixus est
 „ Dominus, & invenit. De uno clavo
 „ frenos fieri præcepit; de altero Di-
 „ dema intexuit. Unum ad decorem,
 „ alterum ad devotionem vertit. *Et Pau-
 lo post:* Misit itaque filio suo Constanti-
 „ no Diadema gemmis insignitum, quas
 „ pretiosior ferro innexas Crucis redem-
 „ ptionis Divinæ gemma connecteret.
 „ Misit & frenum. Utroque usus est
 „ Constantinus. *Et mox §. 48.* Recte in
 „ capite clavus, ut ubi sensus est, ibi
 „ sit præsidium, in vertice corona, in
 „ manibus habena: corona de Cruce, ut
 „ si-

„fides luceat: habena quoque de Cru-
ce, ut potestas regat. „

Nota etiam quod Antonius Sandinus custos
Bibliothecæ Seminarii Patavini A. C. 1734. hi-
storiam ediderit *Familie Sacrae*. ubi pag. 227. ex
juramento emisso a Summo Pontifice Vigilio in-
fert, claves fuisse Constantinopoli asservatos us-
que ad A. C. 550. tum post annum hunc a Græ-
cis ad Latinos fuisse translatos, fortasse per Gre-
gorium Magnum, quem Constantinopoli Apo-
crisarii munere functum apud Constantinum Ti-
berium Augustum, magnis donatum muneribus,
nempe Sacrosanctis Reliquiis Romam venisse do-
cet Card. Baronius ad A. C. 586.

Petes II. Quomodo id contingat, quod Do-
minici clavi a Fidelibus variis in locis colantur,
si Salvator quatuor dumtaxat clavis Cruci est af-
fixus?

Respondetur. Cum Justo Fontanino in Dis-
sert. *De Corona ferrea* c. 13. ubi notat, licet
quatuor tantum clavi Christi membra transfode-
rint, tot tamen clavos venerationem habere in
Ecclesia Catholica, aut quia clavus aliquis, quo
Martyr quispiam confixus est, existimatus fuit
unus ex ipsis Christi clavis, cum Martyres sint
mystica membra Christi, ut etiam scripsit Cardi-
nalis Baronius in Annal. ad A. C. 326. §. 54.
Nisi forte alicubi accidit, ut clavus aliquis inter sa-
cras Reliquias asservatus, quo mystica membra Chri-
sti,

sti, nempe Martyr quispiam crucifixus est, idem unus ex ipsis Christi clavis fuerit existimatus. Aut quia particulam aliquam verorum clavorum, licet minimam, ad veteres Christianos delatam, ferro compactam, & in novos, & integros clavos cudendam statuerunt, pro certo habentes, virtutem, & efficaciam particulæ veri clavi alii ferro admixtæ in novos clavos migrare. Aut quia novos clavos omnino perfimiles veris archetypis sibi fabricandos curarunt, ut ex eorum aspectu spirituale solamen caperent. Aut denique; quia ex tot clavis nonnulli fortasse Crucem ipsam, aut Titulum, nonnulli suppedaneum compegerunt, prout etiam animadvertit Lucas Tudenlis, qui claruit A. C. 1236. lib. 2. adversus Albigenes c. 11. tom. 25. pag. 225. Biblioth. Patrum : „ Omnibus „ pie deferimus, licet tantum quatuor „ clavi fixi fuerint in Corpore Redemptoris. Potuerunt enim per partes „ dividi; vel Crucis compages in transverso ligno, & Titulo fuerunt clavis „ ferreis colligatæ, qui omnes consecrati sunt, ipso Dei filio in Cruce pendente, & merito a Fidelibus cunctis „ devotissime adorantur. „

Petes III. Utrum Maria Virgo, Christo inter probra Crucis extremum ducente spiritum, animi, viriumque passa fuerit deliquium?

Respondetur. Cum Gravesono de Myster. & annis Chr. pag. 90. Beatam Virginem, patiente dilectissimo Filio suo, acerbissimo quidem dolore tactam fuisse, vereque transfixam doloris gladio, sicuti prænuñciaverat Simeon ille justus in Templo, dum dixit: *Et tuam ipsius animam pertransibit gladius*; eam tamen nihil per mæstitiam rectæ rationi non consentaneum, nihil non undecunque decorum admisisse, hinc pulchre Evangelista Joannes c. 19. ait: Mariam Matrem Jesu juxta Crucem stetisse; quia non solum corpore, sed etiam fidei firmitate, & animi fortitudine impavida juxta Crucem stetit erecta, ita, ut virtute constantissimi pectoris, magnaque in Divinas promissiones fiducia, æquam mentem servaverit, viresque sustinuerit, quæ alioquin ad tam horrendum spectaculum facile defecisset: *Stabat ante Crucem Mater, & fugientibus viris, stabat intrepida*, inquit S. Ambrosius lib. de institut. Virginis c. 7. Et in oratione de obitu Valentiniani ait idem S. Pater: *Durum quidem funus videtis; sed stabat & sancta Maria juxta Crucem filii: & spectabat Virgo sui Unigeniti Passionem: stantem illam lego, stentem non lego*. Ludunt ergo nos Pictores, quorum alii pro innata fingendi libidine, depingunt Beatam Virginem juxta Crucem præ doloris vehementia hærentem attonitam, quasi in faxeam duritiem obriguisset. Alii non minus ludrice eam exhibent inter brachia Magdalænæ exanimem collapsam, operaque adjutam piarum mulierum. In-

san-

xaniunt vero nonnulli Auctores, quos non pudet
 asserere B. Virginem moriente Filio unguibus sibi
 lacerasse genas, pugnis contudisse pectus, dissi-
 pisse comam, omnia inconditis vociferationibus
 complexisse, Judæis, Judæ, & Militibus fuisse
 imprecatam, per vicos, & plateas, insanarum
 mulierum more oberrasse intemperiiis obnoxiam, &
 tantum non in furias actam. Quæ omnia, cum
 ludicra sint, & indecora, penitus ablegari debent
 a B. Virgine, quæ, dum vixit, nihil antiquius
 habuit, quam ut se totam Divino permetteret ar-
 bitrio, & in rebus arduis, non secus ac in secun-
 dis semper sibi constanti vitæ ratione Divinæ vo-
 luntati obsequeretur.

Adjungo pulchra verba Episcopi Castorienſis
 in tractatu de cultu Sanctorum præsertim B. Vir-
 ginis „ Et quo magis suspicias sublimem
 „ Mariæ animam in tantis doloribus, nul-
 „ la in illa imbecillitas, nulli corporis
 „ motus indecori, nulla ejulantium la-
 „ menta. Tristem videbas, dejectam non
 „ videbas. Dolebant materni affectus,
 „ sed decora gravitate. Lugebant ma-
 „ terna viscera, sed integra mentis se-
 „ renitate. Feriebantur Virginei sen-
 „ sus vulneribus Filii, sed imperturba-
 „ to spiritu, quo amabat, & adorabat
 „ Divinam justitiam simul, & miseri-
 „ cor-

„ cordiam, quæ altissimo consilio desti-
„ naverant Christi dolores ad hominum
„ redemptionem.

QUAESTIO IV.

De aliis quibusdam insignioribus Reli-
quiis ad Dominicam Passionem
spectantibus.

ARTICULUS I.

Titulus Sanctæ Crucis.

Testimonio S. Ambrosii de obitu Theodosii, &
Rufini Hist. Eccles. c. 7. a Beata Helena re-
pertus est alio, quam Crux fuerat inventa, loco.
Postea Romam a S. foemina asportatus, colloca-
tusque fuit in Basilica S. Crucis in Jerusalem, eo-
dem & sæculo quarto a Constantino ædificata.
Eam sæpius antea restitutam, sub Innocentio VIII.
A. C. 1492. cum reficeret Petrus Gundisalvus
Cardinalis de Mendoza, memoratum titulum in-
venit intra parietem; quo ante mille annos Placi-
dus Valentinianus Imperator conjecerat. Huc
se contulit idem Innocentius una cum sacro Car-
dinalium Collegio ad gratias Deo agendas pro
celebri victoria, quam eodem fere, quo Titulus
repertus est, die, Ferdinandus Catholicus Rex
Hispaniarum adversus Mauros, civitate Granaten-

si expugnata, reportavit. Videatur Alexandri VI. qui Innocentio successit, Bulla edita A. C. 1496. in qua narrat anno paulo ante memorato postrema Januarii Dominica, per eam, cujus jam memini, occasionem, Titulum Crucis esse reperi-
tum.

Petes. Unde sciri possit verum illum esse Titulum Crucis?

Respondetur. I. Ex inscriptionibus, quæ, ne illius rei memoria interiret, in Basilica positæ sunt. II. Ex consensu gravissimorum de septem Ecclesiis Romæ Scriptorum. III. Ex historia Lælii Petronii, qui ea vixit ætate, apud Bosium de Cruce lib. 1. c. 2. narrat nempe Petronius, cum sacra Basilica S. Crucis in Jerusalem Romæ reficeretur, supra plumbeam capsam laminam marmoream esse repertam, in qua incisa erant hæc verba: HIC EST TITULUS VERÆ CRUCIS; in eam vero capsam, cujus duorum palmorum erat longitudo, asserculus sesquipalmm longus con-
jectus erat, in quo incisa, & cruore tincta erant hæc verba: JESUS NAZARENUS REX JU-
DÆORUM: cui tamen postremæ voci JUDÆO-
RUM deerant aliquot litteræ: sed illud JUDÆO-
RUM non erat perfectum: quia illud RUM non nisi usque ad R inclusive remanserat, & illud UM ceciderat, quia erat tabula ab ea parte corrosa, & vetustate deficit. Infessura in Manuscriptis Diariis Petronii historiam confirmat, & cæterii Authores
Syn-

Synchroni omnes consentiunt, ut videre licet apud Raynaldum ad A. C. 1492. n. 14. Spondanum ad eundem annum &c.

Pro ampliore eruditione subjungo consuetudinem vixisse apud Romanos, ut vel reorum colloquium indicem supplicii appenderent, prout legitur apud Suetonium in Cajo c. 32. vel præferri iuberent, uti legitur apud Eusebium Hist. Eccles. lib. 5. c. 1. qui Attalum Martyrem narrat circumductum in Amphitheatro, præcedente ipsum tabella, in qua latino sermone inscriptum erat: *Hic est Attalus Christianus.* Vel denique id fiebat præeunte satellite, & clamante, ut est apud Ambrosium serm. 90. qui narrat jussu Judicis nudatam esse sanctam Agnetem, nudamque in lupanar abductam, præeunte satellite, qui magno clamore dicebat: *Agnetem sacrilegam Virginem, Diis blasphemiam inferentem, scortum lupanaribus datam.* Ex quo verosimile est eandem servatam fuisse consuetudinem, cum Christus ad crucifigendum ad Calvarium educeretur. Quomocunque autem hoc evenit, certum est apud Evangelistas Luc. c. 23. v. 38. Joan. c. 19. v. 19. tribus linguis Titulum Crucis fuisse scriptum, *Latina* propter majestatem Imperii, *Hebraica* ratione loci, *Græca* propter Hellenistarum multitudinem, qui, teste Lamy Harm. Evangel. lib. 5. c. 34. n. 20. ad Pascha celebrandum Jerosolymam convenerant.

ARTICULUS II.

Ferrum Sacrae Lanceæ, quæ Christi

Latus aperuit

Asservatur Romæ in Basilica Vaticana, quamvis nonnulli illud apud Gallos, vel apud Germanos esse contendunt. Porro ostendunt Bollandistæ ad diem 15. Martii S. 21. pag. 379. hanc Lanceam a S. Helena Jerosolymis inventam fuisse; inde sub finem sæculi sexti teste Auctore contemporaneo in *Chronico Alexandrino* pag. 882. Constantinopolim translata, & in Templo S. Sophiæ collocata fuit: postea ad aliam Ecclesiam ejusdem Civitatis, hoc est, ad Ecclesiam S. Joannis de Petra deducta est, cujus tamen pars cum spongiæ, & arundinis Passionis Dominicæ parte in Palatio Imperiali asservabatur, ut probat Du-Cange.

Labente sæculo decimo tertio ærarium Imperatorum Gallorum, qui tunc Constantinopoli dominabantur, adeo fuerat exhaustum, ut Balduinus II. Gallus Constantinopoli imperans sacras Reliquias, coronam spineam, arundinem, spongiam, lanceam Venetis recepta pecunia oppignorare fuerit coactus, quas eodem Balduino in sacra illa pignora jus cedente S. Ludovicus Francorum Rex soluto pretio redemptas in Gallias transtulit, & in Sacello sui Palatii Parisiensi collocavit. Audiamus de hoc Jacobum Philippum Bergomensensem in *Supplemento Chronici* lib. 13. ad A. C. 1246. ubi ait: „ Balduinus, cum ægre se ab

„ ho-

hostibus tueretur, ærarii inopia compul-
sus, Venetis proprium filium ob
æs mutuo acceptum pignori dedit,
partemque Lanceæ, spongiamque Chri-
sti eadem sub conditione tradidit. Quas
postea Ludovicus Francorum Rex,
cum ipse Balduinus redimere non pos-
set, ab ipsis Venetis, Balduino per-
mittente, redemit, & in Franciam per-
duxit. „

Subacta a Mahomete Constantinopoli, Baza-
ettes ejus filius reliquam lanceæ partem, quæ
Constantinopoli remanserat, Innocentio VIII. do-
no dedit, cum qua postea collata figura cuspidis,
quæ in Sacello Regio Parisiensi colitur, inventa
est omnino conveniens.

Cæterum coronam spineam D. N. J. Christi
Parisiis asservari, patet; quia magnificum Sacel-
lum, mirabile, & vere Regium opus, a S. Ludo-
vico Rege ædificatum, & eidem sacre Coronæ
dicatum ab Odone Sedis Apostolicæ Legato, tra-
dunt Du Brevill in theatro Antiquitat. Parisiens.
lib. 1. pag. 104. & 105. Ferrandus disquit. Re-
liq. lib. 1. c. 1. n. 43. Versic. *In ejusdem.* & Gu-
yet de Fest. Prop. Sanctior. lib. 1. c. 6. quæst.
12. Versic. *Quod spectat.*

Quoad materiam spineæ Coronæ lis nec per
ocularem inspectionem terminari potuit, eam enim

se se vidisse attestantur Durandus Rational. Div. Off. lib. 6. c. 77. §. 17. & Martinus del Rio. Lect. 9. de Passion. in Parisiensi Regio Sacello. Primus ait e junco marino esse intextam; secundus affirmat, nil eam cum juncis marinis communem habere; ideoque dicendum cum Bineo, & aliis nihil certi in hoc haberi, nisi, quod coronam de spinis, cum plexuissent milites imposuerint capiti Jesu. De forma vero illius amplius dubitari non potest, cum nonnulli oculati testes asserunt instar esse pilei, quo cranium, & superior pars capitis tegitur: non autem ad modum fasciæ, quæ tempora, & frontem cingat.

ARTICULUS III.

Sudarium, quod faciei Domini Nostri Jesu Christi sanguine, & sudore aspersæ admodum, ejusdem vultus Dominici Effigiem in se retinuit, & adhuc retinet,

IN eadem Basilica Vaticana in magna habetur veneratione, ut pluribus probant Honoratus a S. Maria Carmelita Discalceatus in Animadvers. ad regul. & usum Criticæ tom. 2. lib. 4. dissert. 8. Sandinus in hist. Familiæ sacre pag. 279. & sequ. Fertur Veronicam, priam, & religiosam sceminam, quæ Sanctitatis titulo a plerisque decoratur, pium illud opus erga Redemptorem præstitisse; eamque Jerosolymis Romam a Tiberio Imperatore

re gravissimo morbo laborante accersitam, sudarium Christi secum detulisse, ad cuius contactum mirabiliter Imperator convaluit. Historia hæc pluribus argumentis, & monumentis comprobatur a Bollandistis ad diem 4. Februarii.

Nonnulli tamen de hoc facto historico dubitant, non quidem, quod attinet ad Sudarium, sed quod spectat ad piam illam fœminam Veronicam, cum tota Antiquitas Veronicæ nomen ignoraverit, & primi, qui historiam vulgarunt sæculo duodecimo piam ipsam mulierem non Veronicam, sed Venicem, vel Veronicem, aut Benenicem appellant, neque in Martyrologio Romano correcto, & ampliato per Cardinalem Baronium reperiatur, etsi in Martyrologio Galefinii inveniat.

Cum vero Nicolaus IV. in suis Litteris Apostolicis datis idibus Aprilis A. C. 1290. hoc Sudarium Veronicam appellaverit: *In ea namque Basilica sui pretiosissimi vultus Imaginem, quam Veronicam Fidelium vox communis appellat, in singularis honoris insigne tribuit venerari.* Idemque egerint complures alii Scriptores, & Romani Pontifices Clemens videlicet VI. VII. & VIII. Gregorius XIII. apud Bzovium in Annal. ad A. C. 1216. n. 16. Idcirco Tillemont. in not. ad vitam Jesu Christi not. 33. cum aliis verosimile esse putat, ut Veronice Icon, Litteris paulisper transpositis, dicta sit Veronica.

Utrumque hæc sint, certum est, Sudarium ipsum insignissimam esse Reliquiam, & multis ab hinc sæculis in Basilica Vaticana, ut jam memini, coli consuevisse. Refert Gretserus Imaginem hanc etiam Giennæ in Hispaniis asservari, & religiose coli, quod, ut tueatur, Sudarium fuisse triplicatum existimat, & unicuique parti Imaginem vultus Christi impressam, earumque unam Romæ, alteram in Hispania, & tertiam Jerosolymæ conservari; sed Benedictus XIV. verius putat dicendum, Exemplaria ab Autographo Romano fuisse desumpta, & posterioribus temporibus pro ipso prototypo haberi cœpta esse.

ARTICULUS. IV.

Sacra Sindon, qua Sanctissimum Christi Corpus post mortem Judaico more fuit involutum

Conservatur in Civitate Taurinensi, & eam ipsam esse, qua Christus Dominus involutus fuit, testati sunt Summi Pontifices Paulus II. Sixtus IV. Julius II. & Clemens VII. Et quidem Sixtus IV. A. C. 1480. decrevit Sacelli honore decorandam; & in quodam tractatu, quem composuit de *Sanguine Christi* affirmat, in ea ipse Christi Verum Sanguinem, & Imaginem conspici. Julius II. apud Raynaldum ad A. C. 1506. n. 44. confirmans sui Decessoris sententiam, *Sixtus* (inquit)

De Inve
quit)
sanctam
Sindone
sus in
sanctam
Christu
dignum
in qua
tas fib
ut præf
adorari
Rayna
vico S
Sedis
cram S
enti, &
teneri,
Hi
rosoly
rant P
gelica.
lari su
tractat
A B
f

quit) Papa IV. Prædecessor noster voluit Capellam sanctam appellari . . . . maxime ob præclarissimam Sindonem, in qua ipse Dominus Noster Iesus Christus in monumento positus involutus fuit &c. Quod si sanctam Crucem, in qua ipse Dominus Noster Iesus Christus pependit . . . . adoramus, & veneramur; dignum profecto videtur, & debitum ipsam Sindonem, in qua Reliquiæ Humanitatis Christi, quam Divinitas sibi copulaverat, videlicet ipsius veri Sanguinis, ut præfertur, manifeste conspiciuntur, venerari, & adorari debere Et Clemens VII. apud eundem Raynaldum ad A. C. 1533. n. 62. mandat Ludovico S. Cæsarii Presbytero Cardinali Apostolicæ Sedis Legato de Latere, ut diligenter curet, sacram Sindonem ab incendio servatam loco congruente, & honesto recondi, & cum debita veneratione teneri, & custodiri.

Historiam ejusdem translationis e Civitate Hierosolymitana ad Civitatem Taurinensem fuisse enarrant Philibertus Pingonius in libro de Sindone Evangelica. Et Franciscus Victon in historia particulari super hoc argumento typis impressa post ejus tractatum de Canonizatione.

ARTICULUS V.

Inconsutilis Christi Tunica

A Beata Virgine (ut pie creditur) texta, & Infanti Jesu data etiamnum asservari dicitur

Augustæ Trevirorum, eamque ab Helena Constantini Matre dono datam ferunt Agricio Episcopo, qui illam in sua condidit Cathedrali. Salmeron autem tom. 10. Commentariorum in Nov. Testament. tract. 33. custodiri eam refert Argentolii, Oppido non multum a Lutetia Parisiorum distito. Ita Benedictus XIV. de Feria sexta in Parasceve num. 91.

ARTICULUS VI.

Columna Marmorea, cui Christus alligatus flagellis cæsus fuerat

Sexto adhuc sæculo summa Christianis veneratione Jerosolymis colebatur, quam ipsi ligulis etiam textilibus cingebant, easque pellendis morbis quibusdam adhibebant Gregorio Turonensi teste lib. 1. de gloria Martyrum c. 7. *Ad hanc vero columnam multi fide pleni accedentes corrigias textiles faciunt, eamque circumdant: quas rursus pro benedictione recipiunt diversis infirmitatibus profuturas.* De ea loquitur S. Hieronymus in Epitaphio Paulæ: *Ostendebatur illi Columna Ecclesiæ porticum sustinens infecta cruore Domini, ad quam victus dicitur, & flagellatus.* Consonat Beda in c. 23. Luc. *Ille (inquit) qui solvere compeditos solet plena Deo membra verberibus subdidit. Quæ videlicet columna in Ecclesia Montis Sion posita, Dominici crucis usque hodie cernentibus vestigia certa demonstrat.* Hæc vero Columna A. C. 1213. Romam translata est

est sedente Honorio III. a Joanne Cardinali Columna Apostolico ad Orientales Legato, & posita in Ecclesia S. Praxedis ad Exquiliæ, ubi etiamnum Fidelium prostat venerationi, id quod abunde ostendit P. Honoratus a S. Maria in suis Observationibus ad Criticæ regulas lib. 5. Dissert. 5. a. 3.

Observe Reos olim fuisse flagellatos vel in Prætorio, antequam ad supplicium deducerentur, vel per viam, dum ad patibulum rapiebantur. Cum vero reus in Prætorio cædebatur, alligabatur ad columnam, ut videre est apud J. Lipsium de cruce lib. 2. c. 4. Unde cum Redemptor Noster in Prætorio fuerit cæsus, vetustissima est traditio ad Columnam fuisse alligatum. Quare Prudentius in Diptycho 41. tom. 5. Biblioth. Patrum. pag. 1057. ita scripsit :

Vinctus in his Dominus stetit ædibus, atque
Columnæ
Adnexus tergum dedit, ut servile, flagellis.

QUAESTIO V.

QUID DE SCALIS S. MEMORANDUM?

Scalæ sanctæ, quas Salvator Noster, dum morti appropinquaret, vestigiis pretioso ejus Sanguine respersis calcavit.

A S. Helena juxta antiquam traditionem, quidquid nonnulli blaterent, Jerosolymis Romam translatae sunt, teste Megisto Abbate, qui A. C.

844. vivebat, cujus narratio in Bibliotheca Vaticana asservatur.

Sunt autem gradus scalarum viginti octo, qui teste citato Megisto ab Imperatore Constantino collocati fuere in porticu Palatii juxta scalam, quæ ducebat ad Patriarchium; cumque temporum injuria non essent amplius in scalarum formam dispositi Sergius Papa II. A. C. 844. ædificio constructo eos ante Basilicam Constantinianam magnifice reponi curavit. Id quod certum, & indubitatum redditur ex Bulla a Paschali Papa II. edita A. C. 1099. & in authentica forma in Archivio Lateranensi asservata, ubi clare, & dilucide dixit: Sergium Papam II. suum Antecessorem constituisse sacra limina, seu venerabiles gradus sanctarum Sclarum ante Ecclesiam Lateranensem:

„ Cum itaque sacra limina, seu venera-
 „ biles gradus, quos Jerosolymis Jesus
 „ Christus Dominus Noster, suis gres-
 „ sibus, & sanguine consecravit, dudum
 „ Laterani latentes in sui Pontificatus
 „ primordiis ante fores Ecclesiæ Latera-
 „ nensis Sponsæ nostræ in scalam vulgo
 „ Pilati dictam adaptaverit, arcusque
 „ ibidem ab eodem erectos devotis pi-
 „ cturis exornaverit &c.

Dein sub Pontificatu Coelestini III. mutatus est situs Sclarum sanctarum, eæque ante sacrum Pa-

Patriarchium juxta Porticum Lateranensem collocatæ; idque ideo, ut Feriis sextis, & Hebdomada Majori Fideles commodiorem ingressum ad Basilicam Constantinianam haberent, quam dictis diebus ob multitudinem hominum ad Scalas sanctas accedentium, quæ, uti memoratum est, ante Basilicam positæ erant, ingredi non poterant. Hoc narrat Nicolaus Processi Ecclesiæ Lateranensis Beneficiarius circa A. C. 1362. in additione ad relationem Abbatis Megisti : „ Tantam legimus fuisse copiam virorum, & mulierum ad istos gradus scalæ Pilati venationem genulantium Fidelium, ut ingressus ad Basilicam Lateranensem adeo difficilis esset, maxime Feriis sextis, & Hebdomada Majori, ut Cœlestinus III. filius Petri Bubonis de Domo Ursina ante sacrum Patriarchium Lateranense ipsam scalam Pilati transferret, ibidem fuis etiam valvis æneis.

Inter Cœlestinum III. & Sixtum V. Summos Pontifices urbis excidia, direptiones, & aliæ acciderunt calamitates; & ita quidem, ut Sclarum Sanctarum status provida translatione, & nova magnifica collocatione indigeret. Quapropter Sixtus V. nobile illud, quod hodiedum extat conflavit ædificium, & sanctarum Sclarum gradus

disposuit ante Capellam toto orbe celeberrimam, quæ dicitur *Sancta Sanctorum*, uti legitur in Bulla 105. ejusdem Sixti in Bullario Romano. Scalas sanctis in loco, ubi nunc sunt per Sixtum constitutis, laudatus Pontifex construxit alias quatuor, binas ad dexteram, & alias binas ad sinistram, tum ne quis per easdem Scalas sanctas, nisi orandi tantum causa, & genibus flexis transfret, tum ne Christianifideles ex omnibus mundi partibus concurrentes in ascensu, & descensu se se invicem impedirent. Cæterum longævi temporis cursus, & frequentissimi per Scalas sanctas ascensus nedum effecerunt, ut Sanctissimi Dominici cruoris vestigia, quæ tempore Sixti extabant, ut ex ejus Bulla desumitur : „ Non modo nudis sacrorum „ pedum plantis, sed eo ipso, quem pro „ nobis effundebat, inæstimabili sanguine „ ne asperfit, simulque gloriosis Beatorum „ pedum, & cruoris ex sanctis vultu „ neribus copiose manantis vestigiis, „ quæ adhuc extant, impressas, ac notatas „ reliquit, „ amplius non extent, sed etiam, ut octavus, nonus, & decimus ex Scalarum gradibus sit omnino detritus, & fere consumptus : in aliis autem ex impressione genuum, & calceamentorum contactu tales foveæ apertæ sint, ut admodum difficile sit, illis genua imponere.

Cum vero postea Sclarum sanctarum Præpositura Marco de Geliis commissa fuisset, isque Clementi XI. supplex fuisset, ut imminentem gradum ruinam averteret; Clemens Eminentissimo Cardinali Prospero Lambertino fidei Promotoris munere fungenti mandavit, ut rem mature perenderet, & animi sui sensum scripto aperiret, paruit Papæ mandato Lambertinus, cumque negotio necdum discussio Clemens ex hac vita decessisset, tempore ejus Successoris Innocentii XIII. absolutum est in sacra Congregatione Apostolicæ Visitationis A. C. 1723. ubi statutum est, ut remanentibus sicuti erant, gradibus, singuli eorum ligneo clauderentur operculo rimulis quibusdam perforato, ut ascendentes, & videre, & osculari sacra limina possent; attamen ita composito, & aptato, ut statis diebus, & ad libitum Summi Pontificis auferri posset. Reque hoc modo confecta, servata est ab interitu Scala sancta, quam Antiquiores Pontifices tanta veneratione coluerunt Sergius videlicet I. Stephanus III. Hadrianus I. Leo III. Sergius II. Leo IV. Cælestinus III. Gregorius IX. Honorius III. ut nudis pedibus, & lacrymabundi eam ascenderint, veluti habetur in citatis operibus Megisti Abbatis, & Nicolai Processi.

DIS-

DISSERTATIO V.

De Mediatione Christi, & Invocatione Sanctorum.

Nihil est, quod intentatum reliquerit Adversarius noster diabolus, ut nos a consecutione vitæ æternæ præpediret; nam quidquid nos ad illam beatam vitam capeffendam juvare potest, a nobis auferre conatur; hinc, quia novit sagax inimicus nos ut plurimum Sanctorum precibus adjuvari, ideo quosdam misit, qui in spiritu erroris loquentes mendacium dicerent, Sanctos non esse ab hominibus invocandos, sed eorum invocationem Christi media-

De Me
xxxxx
diation
caneum
torum
frauda

Utru
t

Ille
pa
autem
re.
partis
electu
ut sp
solva

Chr

I. C

c. I
in si
etian

De Mediatione Christi, & Invocatione Sanctorum. 253
diationi esse injuriosam, & patrociniū supervacaneum, ut vel sic Mortales hic viventes, Sanctorum, qui in cœlis cum Christo regnant, defraudarent auxiliis.

QUAESTIO I.

Utrum Christus Mediator sit Deum inter, & Homines? Et secundum quam naturam Divinam, vel Humanam?

PRAENOTIO.

Ille mediator esse dicitur; qui medius est inter partes dissidentes, ut eas componat. Potest autem pluribus modis mediatoris officium exple-
re. *1mo.* ut Internuncius, ac Interpres utriusque partis. *2do.* ut arbiter ad componendam litem electus. *3tio.* ut intercessor, & advocatus. *4to.* ut sponsor, qui parti læsæ, quæ offendit, plene solvat, ac satisfaciat. Nunc ponitur

ARTICULUS I.

Christus est verus Mediator inter Deum, & hominem.

I. Quia venit, ut Internuncius sanctitas a Deo leges hominibus annuncians; unde Joan. c. 1. v. 18. dicitur: *Unigenitus Filius, qui est in sinu Patris, ipse enarravit.* Hoc sensu vocatur etiam Malach. c. 3. v. 1. *Angelus Testamenti.* Isaj. c. 9.

c. 9. v. 5. *Consiliarius*. Et ad Hebr. c. 8. v. 6. *Melioris Testamenti Mediator*; ad differentiam Moy-
sis, qui Veteris Testamenti fuerat Mediator se-
cundum illud ad Galat. c. 3. v. 19. *Cui data est*
lex ordinata per Angelos in manu Mediatoris.

II. Quia in procuranda nostra cum Deo recon-
ciliatione justitiam gratia, & misericordia mire
temperavit, pœnas nobis debitas in se transfe-
rendo, justitiæ Divinæ condigne satisfecit, ita,
ut Deus ex misericordia, debitum, quod contra-
ximus, nobis relaxaverit, quod est Arbitri mu-
nus.

III. Quia nobis per suam orationem profuit,
& etiamnum prodest apud Patrem; unde in Evan-
geliis sæpe legitur pro nobis Patrem orasse. Et
habetur ad Rom. c. 8. v. 34. *Jesus Christus, qui*
mortuus est, imo, qui & resurrexit, qui est ad dex-
tram, Dei, qui etiam interpellat pro nobis. Item 1.
Joan. c. 2. v. 1. *Advocatum habemus apud Patrem,*
Jesum Christum justum.

IV. Quia loco nostri Divinæ justitiæ satisfe-
cit, ut nos ab æterna morte peccati redimeret jux-
ta illud 1. ad Timoth. c. 2. v. 4. *Unus Deus,*
& Mediator Dei, & hominum homo Christus Jesus,
qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus. Hac
posteriore ratione solus Christus est Mediator: tri-
bus vero prioribus modis etiam Moyse Media-
torem se dicebat inter Deum, & populum Deut.
c. 5. v. 5. *Ego sequester, & medius fui inter Do-*
mi-

De Med
minum,
his verba
V.
inimicit
serunt in
stra abs
Christus
nostra,
stomus
nos fuim
ciliavit.
inter &

Christ
Deum
I

1. Q
Jesum,
confess
tum M
quia ce
tor De
in quan

II.
ad que

minum, & vos, in tempore illo, ut annunciarer vobis verba ejus.

V. Inter Deum, & hominem erat divisio, & inimicitia Isa. c. 59. *ψ. 2. Iniquitates vestrae dividerunt inter vos, & Deum vestrum, & peccata vestra absconderunt faciem ejus a vobis*: hanc sustulit Christus ad Ephes. c. 2. *ψ. 14. Ipse enim est pax nostra, qui fecit utraque unum*; unde S. Chrysostomus Homil. 24. ad populum Antiochen. *Deo nos fuimus inimici, & Unigenitus filius nos Deo reconciliavit*. Igitur Christus verus est Mediator Deum inter & hominem.

ARTICULUS II.

Christus non fuit Mediator noster apud Deum secundum *Divinitatem*, sed secundum *Humanitatem* connotantem suppositum Divinum.

I. Quia I. ad Timoth. c. 2. *ψ. 4.* dicitur: *Mediator Dei, & hominum; HOMO Christus Jesus, non DEUS*. Et S. Augustinus lib. 10. confels. c. 42. *In quantum enim HOMO, in tantum Mediator; in quantum VERBUM non medius; quia equalis Deo*. Et tract. 62. in Joan. *Mediator Dei, & hominum, non in quantum DEUS, sed in quantum est HOMO*.

II. Quia Mediator debet esse distinctus ab eo, ad quem dirigitur mediatio, cum non possit aliquis

quis esse Mediator apud seipsum, nec possit seipsum sibi reconciliare: Christus autem non distinguitur a Deo, ad quem dirigitur mediatio secundum Divinitatem, sed secundum humanitatem.

III. Quia secundum illam naturam fuit Christus Mediator, secundum quam fuit Redemptor; talis autem erat secundum naturam humanam. Ad Rom. c. 5. v. 10. *Reconciliati sumus Deo per mortem filii ejus.*

Dixi supra: *secundum Humanitatem connotantem suppositum Divinum*; tum quia Humanitas non dicitur Mediatrix, sed Homo Mediator. Tum quia nunquam Christus condigne Mediatoris Officium fuisset executus, nisi mediatio ejus ex circumstantia suppositi Divini fuisset nobilitata, & quasi divinizzata.

ARTICULUS III.

Christus est Unicus Mediator Perfectus, & Principalis. At præter eum dantur etiam alii Mediatores Inferiores, & Secundarii.

I. **P**ARS depromitur ex I. ad Timoth. c. 2. v. 5. *UNUS, & Mediator* &c. ubi ly *UNUS* denotat aliquid Christo proprium; adeoque perfectionem, & eminentiam Mediatoris super alios. 2do. Quia testatur Doctor Angelicus q. 26. a. 1. *Solus Christus est perfectus Dei, & hominum Mediator.* 3tio. Quia solus ille est Mediator principi-

paliter, perfecte, & eminenter, qui non eget apud Deum alio Mediatore; sed talis fuit solus Christus, qui nec Dei inimicitiam incurrit, nec incurrrere potuit utpote peccati incapax; unde ad Hebr. c. 7. v. 26. *Talis enim decebat, ut nobis esset Pontifex, sanctus, innocens, impollutus, segregatus a peccatoribus.* 4to. Quia solus Christus condignam posuit pro obtinenda reconciliatione satisfactionem. Idcirco S. Augustinus lib. 2. contra Epist. Parmen. c. 8. reprehendit Parmenianum statuentem Episcopum Mediatorem esse inter Deum, & populum inquit: *Quis hoc ferat bonorum, atque fidelium Christianorum? Omnes enim Christiani invicem se commendant orationibus suis. Pro quo autem nullus interpellat, sed ipse pro omnibus; hic unus, verusque Mediator est.*

II. Pars desumitur ex Epistola D. Pauli ad Galat. c. 3. v. 19. in qua vocatur Moyse*s* Mediator, ubi lex dicitur *ordinata per Angelos in manu Mediatoris*, id est, Moyse*s*. Item Job. c. 33. v. 23. & 24. *Si fuerit pro eo Angelus loquens . . . ut annunciet hominis æquitatem, miserebitur ejus.* Est etiam ratio; quia omnes illi possunt dici Mediatore*s* nostri apud Deum, qui vel orando, vel jejunando, vel sacrificando, vel aliud pium opus exercendo, promovere possunt nostram apud Deum reconciliationem; id vero præter Christum præstare alii possunt tamquam Christi ministri, possunt namque ad hunc effectum orare Beati, jejunare Viatores, sacrificare Sacerdotes; unde Di-

xxxxx
 vus Thomas : *Sacerdotes novi Testamenti possunt dici Mediatores Dei, & Hominum, in quantum sunt Ministri Veri Mediatoris.* Et si Rex Terrenus non tantum filium admittat Mediatorem pro reis reconciliandis, sed etiam amicos, quidni idem potest facere Rex cœlestis?

QUAESTIO II.

An Christus tamquam Mediator oraverit?

ARTICULUS I.

Christus oravit olim pro seipso.

I. **J**Oan. c. 12. v. 27. *Pater, salvifica me ex hora.* Item c. 17. v. 1. *Pater venit hora, clarifica filium tuum.* Marci c. 14. v. 35. *Prociat super terram: & orabat, ut si fieri posset, transiret ab eo hora.*

II. Christus aliis virtutum actibus Deum colebat, quidni & oratione? cum nulla sit indecentia, sed maxima convenientia, imo non raro necessitas, ut inferior, qualis erat Christus ut homo, ad superiorem recurrat, praesertim, cum Christus secundum Humanitatem in omnibus a Deo dependeret, & illo indigeret.

Notandum tamen Christum non potuisse orare secundum naturam Divinam, seu ut erat Deus, quia

quia oratio est actus indigentis alterius auxilio, quo non potest egere ille, qui nullius eget, & quo egent omnia; unde Divus Thomas quæst. 21. 2. 1. *Si in Christo esset una tantum Voluntas, scilicet Divina, nullo modo competeret sibi orare; quia voluntas Divina per seipsam est effectiva eorum, quæ vult juxta illud Psal. 134. Omnia quæcunque voluit Dominus fecit.* Hinc ad Rom. c. 8. dicitur Spiritus sanctus postulare pro nobis, non quia ipse postulat, sed quia gratia sua facit nos postulare.

ARTICULUS II.

Christus per mortalis vitæ decursum
sæpius oravit pro nobis.

I. Joan. c. 17. *✠. 15. Non rogo, ut tollas eos de mundo, sed ut serves eos a malo.* ubi orabat pro Discipulis. Et infra *✠. 20. Non pro eis autem rogo tantum, sed & pro eis, qui credituri sunt per verbum eorum in me.* ubi rogabat pro illis, qui Apostolorum ministerio sunt credituri. Et Luc. c. 23. *✠. 34. orabat pro suis Interfectoribus: Pater, dimitte illis: non enim sciunt, quid faciunt.*

II. Christus nobis aliquando desiderabat quædam, quæ non poterat per Humanitatem exequi physice, qualis inter alia erat gratia sanctificans, cujus licet secundum Humanitatem esset causa moralis, & meritoria, non tamen physica, ne quidem instrumentalis; adeoque eam a Patre debuit

petere; quia gratiam, & gloriam dabit Dominus.
Psal. 83. v. 12.

ARTICULUS III.

Solvuntur Objectiones.

I. **I**nquiunt. Christus habuit ab instanti conceptionis mentem elevatam in Deum: ergo non potuit orare; est enim oratio, *elevatio mentis in Deum*. II. Matth. c. 38. v. 18. asseritur Christo datam esse omnem potestatem: igitur cum omnia habuerit in sua potestate, non poterat aliquid petere, & ita nec orare. III. Si Christus vere orasset, omnia obtinuisset, hoc quippe postulabat dignitas orantis; at non omnia obtinuit; quia petita a se transferri passionis calicem, qui non fuit translatus. IV. Christus sciebat ab initio conceptionis per scientiam beatam omnia, quæ vellet in Deum concedere: ergo frustra orasset.

Repono ad I. Oratio *formaliter* est *decentia petiti*, *præsuppositivè* autem elevatio mentis in Deum. Quid ergo prohibere potuit, ne Christus a tempore conceptionis mentem habens elevatam in Deum, decencia ab eo petiisset, & ita orasset. Ad II. Christo ut Deo data, id est, communicata fuit omnis potestas, non Christo ut homini non enim ut homo potuit gratiam sanctificationem producere. Vel certe, si passum illum non intelligas de plenitudine potestatis secundum divinitatem, sed secundum humanitatem, debet illum

illud tumere accommode, nempe pro plenitudine
 potestatis moralis, in quantum poterat obtinere
 omnia, quæ vellet efficaciter petere. Ad III.
 Omnia obtinisset, quæ petiisset secundum vo-
 luntatem efficacem, & sequentem ductum rationis,
 non ea, quæ petiisset secundum voluntatem ineffi-
 cacem, & sequentem ductum naturæ. Duplex di-
 stinguenda est in Christo voluntas, una per mo-
 dum *rationis*, & altera per modum *naturæ*. Pri-
 ma semper in Christo fuit impleta: quia cum om-
 nia cognoscens, etiam cognosceret, quid vellet
 Deus sibi dare, nihil petebat, nisi Divinæ Volun-
 tati conforme, & ideo secundum Voluntatem il-
 lam semper exaudiebatur. Secunda cum tantum
 respiciat objectum prout congruit naturæ, & ab-
 strahit a Dei voluntate, non semper fuit in Chri-
 sto impleta. Exemplum allatum non convincit:
 sed quid mirum, cum voluntas illa non sit mani-
 festantis absolute desiderium suum, sed præcise
 ostendentis inclinationem naturæ, & ideo potius
 est velleitas, quam volitio. Ad IV. Christus
 sciebat omnia, quæ vellet Deus ipsi concedere,
 sed sciebat etiam modum, quo vellet ei concede-
 re. Unde sicut sciebat, quod Deus non recon-
 ciliaretur nobis, nisi mediante ejus morte, ita scie-
 bat plurima non esse nobis concedenda nisi me-
 diante ejus oratione, Deo ab æterno sic præor-
 dinante.

ARTICULUS IV.

Christus orat pro nobis in Cœlis non tantum oratione interpretativa, sed etiam oratione formali.

I. **P**ARS patet; quia non est dubitandum, quod Christus in Cœlo exhibeat Patri humanitatem suam cum stigmatibus, quæ pro humani generis redemptione sustinuit, & quod Deus ipsorum intuitu nobis gratias plurimas largiatur: & certe si olim sanguis Abel clamabat in cœlum vindictam petiturus; quidni sanguis Christi clamat ad Patrem veniam nobis impetraturus. Unde D. Thomas in c. 8. ad Rom. Lect. 3. *Interpellat pro nobis, humanitatem pro nobis assumptam, & mysteria in ea celebrata conspectui paterno representando.* Quam doctrinam hauserat ex Gregorio M. lib. 1. Moral. c. 24. *Sine intermissione pro nobis holocaustum Redemptor immolat; quia sine cessatione Patri suo pro nobis Incarnationem demonstrat.*

II. Pars desumitur ex epist. I. Joan. c. 2. v.

I. *Advocatum habemus apud Patrem, Jesum Christum.* Præcipuum autem Advocati munus est pro cliente orare, intercedere. Hinc Apostolus ad Rom. c. 8. v. 34. *Qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis.* Et ne interpellationem illam pro oratione impropria, & interpretativa sumeres, respondet ipsemet Redemptor Joan. c. 14. v. 16. *Ego rogabo Patrem, assumptus in Cœlum, & alium*
Pa-

Paraclitum dabit vobis. Præterea non video, cur Scriptura ad improprium sensum detorqueretur, cum ex formali Christi oratione plurimum ejusdem erga nos charitas extollatur.

Neque defunt Patrum testimonia. Justinus lib. quæstionum ad Orthodoxos quæst. 135. *Car- nis imbecillitatibus superior resurrectione effectus, ut confessionis nostræ Pontifex pro nobis loquitur, & ro- gat.* Chrysostomus Homil. 13. in epist. ad Hebr. *Nostri curam non deposuit, sed & pro nobis interce- dit.* Augustinus in Psal. 85. *Orat pro nobis ut ca- gat nostrum, oratur a nobis ut Deus.* ubi eodem modo sumitur *orat*, & *oratur*: cum ergo *oratur* proprie sumatur, ita quoque proprie sumitur *orat*. Deinde Scriptura asserens Christum orasse in ter- ris, sumitur ab Adversariis Theologis in sensu pro- prio: ergo sic etiam sumi debet oratio, qua Chri- stum orare in Coelis refert Scriptura, cum inde nulla sequatur indecentia, superfluitas, aut im- plicantia, ut ex oppositorum solutione apparebit.

ARTICULUS. V.

Solvuntur Objectiones.

I. Inquiunt. Nostræ salutis negotium jam est con- summatum: ergo frustra pro nobis oraret Christus. II. Si Christus oraret pro nobis in Cœ- lo, mereretur: cum ejus oratio esset digna præ- mio, hoc autem non fit, cum tempus merendi

pro ipso, sicut pro nobis terminetur in morte.
 III. Si Christus pro nobis oraret in Cœlo, possemus dicere : *Ora pro nobis Christe*, quod in Ecclesia est inusitatum.

Repono. Ad I. Consummatum est salutis nostræ negotium. Quantum ad sufficientiam meriti, minime vero quantum ad applicationem. Quemadmodum autem voluit Deus, ut mediantibus Sacramentis nobis applicarentur Christi merita, ita & potuit velle, ut nobis eadem applicarentur mediantibus Christi precibus in Cœlo fundendis. Voluisse autem de facto produnt allata Scripturæ testimonia. Præterea non sunt superflue orationes, quas Beata Virgo, & cæteri Sancti fundunt pro nostra salute, cur essent inutiles preces Christi ? Non est superflua (non obstante salutis nostræ consummatione) oratio Christi *interpretativa*, ut concedunt Adversarii, cur superflua esset *formalis* ? Ad II. Sicut Sancti pro nobis in Cœlo orantes non merentur proprie, sed solum nobis favores impetrant, ita nec Christus meretur. Ad III. Ajo, quod in orationibus privatis liceret dicere : *Ora pro nobis Christe*, si enim Christus ut homo orat, quid vetabit ab eodem ut homine petere, ut oret ? Cum liceat petere, ut faciat, quod facit ; unde legitur de S. Cypriano, quod roga-
 verit Christum moriturus : *Ego a te peto, ut tu a Patre petas*. Ne vero id in publicis precibus fiat obstat Ecclesiæ consuetudo id prohibentis, ne credatur Christus purus homo, sicut credebant Ariani :

ni: Nec licet ex Christi oratione inferre eum simpliciter, & absolute, Deo Patri inferiorem esse, utpote qui habita dumtaxat humanæ naturæ ratione & oravit, & sub hoc tantum respectu fuit inferior; Idem quippe Christus, qui supplex Patrem deprecatur, declarat, *se unum esse cum Patre. Omnia, quæ Patris sunt, esse sua. Sibi datam esse omnem potestatem in Cælo, & in terra.*

QUAESTIO III.

Utrum invocatio Sanctorum opposita sit Christi mediationi ?

ARTICULUS I.

Doctrina de Uno Mediatore Christo non tollit Sanctorum invocationem.

I. **Q**uia non invocamus Sanctos, ut gratiam largiantur, vel remissionem peccatorum conferant, vel alia beneficia impendant, sed ut suis precibus apud Deum agant, quatenus ipse Bonorum omnium Author, & Largitor a nobis postulata, & expedita largiri dignetur.

II. Quia non illos interpellamus ut Mediatores redemptionis, Unus siquidem & solus redemptionis Mediator Christus est: sed ut Mediatores intercessionis, non quidem primarios, & principales (hanc enim dignitatem solus Christus sibi vindicat) sed

ut *Intercessores secundarios, & minus principales*, quorum preces omnem vim, & efficaciam ex Christi meritis obtineant: igitur cum Christi gloriæ, & ministri dignitati nihil detrahat Sanctorum virorum interpellatio, nec etiam derogare censenda est invocatio eorum, qui licet vita corporea sint functi, nihilominus vivunt apud Deum, penes quem est fons vitæ.

III. Quia etsi fateamur unum nobis Mediatorem propositum Christum Dominum, qui scilicet unus nos per sanguinem Patri cœlesti reconciliavit, & qui æterna redemptione inventa semel in sancta ingressus pro nobis interpellare non cessat: ex eo tamen nullo modo sequi potest, quo minus ad Sanctorum gratiam confugere liceat. Nam si propterea subsidiis Sanctorum uti non liceret, quod unum Patronum habeamus Christum Jesum, nunquam id commisisset Apostolus, ut se Deo tanto studio Fratrum viventium precibus commendari vellet ad Rom. c. 15. v. 30. *Obsecro ergo vos Fratres per Dominum Nostrum Jesum Christum, & per charitatem sancti Spiritus, ut adjuvetis me in orationibus vestris pro me ad Deum.* Neque enim minus vivorum preces, quam eorum, qui in Cœlis sunt, Sanctorum deprecatio, Christi Mediatoris gloriam, & dignitatem imminuerent.

ARTICULUS II.

Solvitur Obiectio.

Inquiunt. Deus, & Christus volunt, ut nostram fiduciam omnem ponamus in se, non in hominibus. Ad Hebr. c. 4. *ψ.* 16. *Adeamus cum fiducia ad thronum gratiæ.* Jerem. c. 17. *ψ.* 5. *Maledictus homo, qui confidit in homine.*

Repono. Novatores ponunt fiduciam in hominibus e. g. subditi in suo Principe, liberi in parentibus, amici in amicis, clientes in Patronis. Novatores invocando Fideles in hac vita existentes ponunt fiduciam aliquam in hominibus. Cur nos Catholici non poneremus fiduciam aliquam in Sanctis hac vita functis? Nihil prior fiducia Christi præjudicat mediationi; cur præjudicaret posterior.

Quamquam ergo in Deo tamquam Authore omnium gratiarum, & Auxiliatore supremo: in Christo tamquam in Mediatore Principali omnis nostra cordis fiducia ponenda sit, nihil tamen vetat, quo minus in hominibus solum tamquam Intercessoribus, & Mediatoribus secundariis, ac non ultimo fiduciam nostram ponamus. Textus quidem probant in Deo, & Christo ponendam esse fiduciam, eosque immediate posse rogari: non tamen dicunt, quod in iis solis reponenda fiducia, & per alios rogari non possint tamquam Intercessores

res five vivos adhuc, five mortuos. Textus ultimus facile intelligitur, si legantur verba immediate sequentia : *Et ponit carnem brachium suum, & a Deo recedit cor ejus*, quando scilicet homo confidit solum, & ultimato in homine carnali, ac penitus relinquit Deum, ac si homo satis esset potens ex se, & sine Deo ad juvandum.

QUAESTIO IV.

Utrum Angeli, & Sancti Homines post mortem preces, & vota cordis Viventium cognoscant, & quomodo id contingat?

ARTICULUS I.

Angeli, & Sancti Dei in Beatitudine jam constituti intelligunt res nostras, orationes, & petitiones ad eos directas.

I. **A**ngeli in coelo gaudium habere dicuntur *super uno peccatore pœnitentiam agente* Luc. c. 15. v. 10. nemo autem prudenter gaudet, nisi cognoscat causam gaudendi. Tob. c. 12. v. 12. Raphael Angelus offerebat Deo orationes Tobiae: *Quando orabas cum lacrymis* (dicebat Raphael ad Tobiam) . . . . *ego obtuli orationem tuam Domino: ergo cum Tobias funderet preces, id Raphael non ignoravit.* Elias 2. Paralip. c. 21. v. 12. post obitum suum corripuit Joram Regem datis ad eum Litteris: igitur Jorami acta Eliam non latebant.

Joan.

Joan. c. 8. v. 56. *Abraham exultavit, ut videret diem Christi, hoc est Incarnationem: vidit. & gavisus est: ergo ipsi conformiter ad suum desiderium Incarnatio a Deo fuit revelata. Idem Abraham narratur divitis Epulonis in Inferis positi gemitus audivisse, novisse bona, quæ ille in vita perceperat, & mala quæ pertulerat Lazarus, allegasse denique Moysen, & Prophetas, eorumque scripta, qui post Abrahami mortem apud Judæos floruerunt.*

II. Spectat ad Beatitudinem saltem accidentalem Sanctorum, gaudium, & dignitatem, cognoscere preces hominum etiam internas ad se directas, utique enim gloriosum, & oblectabile est Sanctis habere supplices; quia invocantur tamquam amici Dei, in quo est maxima gloria, dignitas, & gaudium. Deinde *Charitas, quæ nunquam excidit* (nec in Cœlo) exigit juvare miseros: sed quomodo juvabunt, nisi cognoscant necessitates suorum supplicum, & preces clientum? Item si homines in vita hac existentes ex revelatione Divina possunt cognoscere secreta cordium, uti Samuel Saulis lib. 1. Reg. c. 9. & res absentes, ut Eliseus sui famuli absentis lib. 4. Reg. c. 5. multo magis poterunt Sancti in cœlo ex revelatione Divina; quia id exigit status beatitudinis, & perfectæ amicitiae cum Deo. Demum damnati norunt ea, quæ geruntur in mundo, & ad eorum poenam pertinent, ut constet exemplo divitis Epulonis, qui noverat, Fratres ad sui imitationem perditæ

vi-

vivere: ergo multo magis sciunt Sancti, quæ ad eorum felicitatem spectant.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

I. **I**Nquiunt. Lib. 3. Reg. c. 8. *ψ.* 39. Solus Deus dicitur scrutator cordium: *Tu nosti solus cor omnium filiorum hominum.* 2do. Job. c. 14. *ψ.* 21. de mortuo homine dicitur: *Sive nobiles fuerint filii ejus, sive ignobiles, non intelliget.* 3tio. Sapiens Ecclesiast. c. 9. *ψ.* 5. de omnibus vita functis sic loquitur: *Viventes sciunt se esse mortuiuros; mortui vero nihil noverunt amplius.* 4to. Isa. c. 63. *ψ.* 16. scriptum est: *Tu enim Pater noster, & Abraham nescivit nos; & Israel ignoravit nos.* Glossa ait, quod mortui etiam Sancti nesciant, quid agant vivi etiam eorum filii: & sumitur ab Augustino lib. de cura pro mortuis. Si tanti Patriarchæ, quid erga populum ex his procreatum ageretur, ignoraverunt, quomodo mortui vivorum res adcurabunt? quomodo Sancti orationes nostras cognoscent?

Repono ad *imum.* Solum Deum propria vi, & independenter nosse cor omnium hominum: hoc enim est discrimen inter Deum, & Sanctos, quod corda per se scrutetur Deus, & quidem omnium hominum, etiam si illi velint, quam maxime ea esse abscondita; Sanctis autem hominum corda pateant aliquorum dumtaxat, & hoc quidem

dem singulari Dei beneficio; idque dum necessitas hominum viventium hoc exigit, & Beatorum gloria per istud promovetur, ac eorum ad nos charitas commendatur. Ad 2dum, & 3tium ajo, Scripturæ verba esse intelligenda de insito naturæ lumine, quod sane, si solum spectetur, non magis mortui rerum nostrarum notitiam habent, quam nos, quid agant mortui, rescimus. Ad 4tum. dico, quod etsi tunc temporis Abraham, & Jacob non cognoverint, quæ apud Israelitas agerentur: non sequitur, quod Sancti nunc in Cœlis degentes nesciant, quæ apud nos contingant; siquidem illi Patriarchæ tunc tum cæteris justis erant in limbo, ubi clara Dei visione non illustrabantur. Addo item Isajam citatis verbis hoc solum insinuare, quod illi Patriarchæ non cognoverint Israelitas scientia, & notitia approbationis, eo, quod pro legitimis filiis ipsos non habuerint, quia Judæi per peccata a suorum Patriarcharum virtute deviantes, degeneres erant, & indigni, qui Prophetarum virtute filii nominarentur. S. Augustinus intelligendus est de cognitione naturali animarum separatarum, quæ quidem cognitio in Sanctis viris non est obtenebrata, sicut est in peccatoribus: non autem loquitur de cognitione, quæ est in Verbo, quam constat Abraham eo tempore, quo hæc dicta sunt per Isajam, non habuisse; cum ante Christi Passionem nullus ad visionem Dei pervenerit.

II. Inquiunt. Imo. Quanto aliquis in charitate perfectior est, tanto magis proximo in periculis

lis subvenit; sed Sancti in carne viventes proximis, & maxime sibi conjunctis in periculis consulunt, & manifeste auxiliantur in necessitatibus: cum ergo post mortem sint multo majoris charitatis, si facta nostra cognoscerent, multo amplius suis Charis, & conjunctis consulerent, & auxiliarentur in necessitatibus, quod tamen sæpe non fit, unde verosimile est, quod actus nostros, & orationes non cognoscant. 2do. Sancti non videntur posse attendere ad tot preces, quæ ubique terrarum ad eos simul diriguntur. 3tio. Sicut Sancti post mortem vident Verbum, ita & Angeli, de quibus Matth. c. 18. v. 10. *Angeli eorum in Cælis semper vident faciem Patris mei*; sed Angeli Verbum videntes non propter hoc omnia cognoscunt, cum a nescientia Inferiores purgentur a Superioribus, ut ex Dionysio in c. 6. Eccles. Hierarch. patet: ergo nec Sancti videntes Verbum, in eo orationes nostras cognoscunt, & alia, quæ circa nos aguntur.

Repono ad 1um. Animas Sanctorum habere voluntatem plenarie conformem Divinæ Voluntati; & ideo, quamvis affectum charitatis ad proximum retineant, non tamen aliter eis auxilium ferunt, quam secundum Divinam justitiam vident esse dispositum. Credendum tamen est, quod plurimum proximum juvent pro eo apud Deum intercedendo. Ad 2dum. ajo, posse speciatam Divinam illustrationem, quæ sit per lumen gloriæ ad claram, & intuitivam visionem Dei eorum intellectu

promovendis, ac sublimantis. Quemadmodum enim non obstante illa naturali humanæ mentis debilitate in tantum roborari potest intellectiva facultas, ut ad intuitivum Dei conspectum asurgat, poterit longe majori facilitate percipere omnia prorsus humana, quæ ad statum eorum spectant. Ad 3^{ium}. Quamvis videntes Verbum non sit necessarium in Verbo omnia videre; vident tamen ea, quæ ad perfectionem suæ beatitudinis pertinent.

ARTICULUS III.

Modus, quo Sancti preces nostras cognoscant

Controversus est apud Doctores Catholicos, nec fuerat sanctis Patribus satis cognitus. Duæ tamen sententiæ cæteris probabiliore sunt, quarum una asserit, quod Beati in Cœlo videndo Divinam Essentiam, in ea, quasi in quodam vivo speculo videant omnes creaturas actu existentes, exceptis secretis cordium; nisi hæc ad eorum felicitatem, dignitatem, & charitatem pertineant, quæ opinio fuisse videtur etiam S. Gregorii, qui lib. 2. Dialog. c. 35. apud Canis. de Primo Præcepto Decalogi §. 8. dicit: *Quid est, quod ibi nesciant, ubi scientem omnia sciunt*. Altera sententia docet, quod cognoscant ex speciali revelatione Dei, in quam inclinatur S. Augustinus lib. de cura pro mortuis c. 16. postquam retulerat alios

S

duos

duos modos, quibus possent Sancti cognoscere preces nostras, licet non sint nobis localiter praesentes.

QUAESTIO V.

Utrum Sancti in Coelis pro Viventibus
orent?

ASSERTIO.

Sancti in Coelis existentes, uti & Angeli Boni orant pro nobis.

I. **P**Atet lib. 2. Machab. c. ult. ψ . 12. refertur visum fuisse Oniam pridem mortuum manus protendentem, orare pro omni populo Iudaeorum. Et ψ . 14. cum apparuisset alius vir, nempe Jeremias, narratur Oniam dixisse: *Hic est, qui multum orat pro populo, & universa sancta Civitate, Jeremias Propheta Dei.* Zachariae c. 1. ψ . 12. recensetur oratio Angeli pro Iudaeis: *Domine exercituum usquequo tu non misereberis Ierusalem, & Urbem Iuda, quibus iratus es.* Epist. 2. Pet. c. 1. ubi postquam ψ . 14. edixit Petrus se per revelationem certum esse brevi moriturum: *Certus, quod velox est depositio tabernaculi mei, secundum quod & Dominus noster Iesus Christus significavit mihi.* Subdit ψ . 15. *Dabo autem operam, & frequenter habere vos post obitum meum, ut horum memoriam faciatis.* Id est, ero & post mortem per meos
ora-

orationes sollicitus, ut ea, quæ vos vivens docueram, memoria teneatis. Apocal. c. 5. v. 8. describuntur viginti quatuor seniores, per quos Sancti Veteris, & Novi Testamenti intelliguntur, in Cælo procidisse coram Agno habentes singuli citbaras, & phialas aureas plenas adoramentorum, quæ sunt orationes Sanctorum. Quibus indicatur, quod sicut Angeli Apocal. c. 8. v. 3. & 4. ita & animæ beatæ in cælo offerant Deo orationes viventium, eos suis intercessionibus, & patrociniis adjuvando. Tandem Apocal. c. 6. animæ Sanctorum Martyrum magno clamore petunt vindictam de Interfectoribus suis v. 10. Et clamabant voce magna, dicentes: usquequo Domine (Sanctus, & verus) non iudicas, & non vindicas sanguinem nostrum de iis, qui habitant in terra? Ergo multo magis misericordiam petunt fratribus, & amicis suis. Nec dicant Novatores, voces illas referri ad tempus, quo erant in terra. Non dicant. Id enim falsum esse constat; quia Martyres in terris non petebant a Deo vindictam de persecutoribus, sed veniam potius iis implorabant. Voces igitur illæ sunt Martyrum in Cælis petentium vindictam ex amore iustitiæ, & gloriæ Dei.

II. Ex communione Ecclesiæ Triumphantis cum Militante. Nam ad Hebr. c. 12. v. 22. & 23. Apostolus dicit nos accessisse ad Ecclesiam Primivorum, qui conscripti sunt in Cælis. Ad Galat. c. 4. v. 26. ait illam, quæ sursum est, Jerusalem, esse matrem nostram. Et ad Ephes. c. 1. v. 22. as-

ferit, quod Deus Christum dederit caput super omnem Ecclesiam. Ex quo sic

Argumentor : Si Sancti in Coelis regnantes sunt concives nostri : si Ecclesia Triumphans, in qua sunt illi, & Militans, in qua militamus nos sunt unum corpus, cujus caput est Christus: ergo inter Sanctos, & nos debet esse communio, qualis inter membra ejusdem corporis sub uno capite; sed ista communio exigit, ut membra sint pro invicem sollicita, & ut membrum fortius juvet infirmius, hanc enim esse naturam membrorum sub uno capite docet Paulus ad Rom. c. 12. & I. ad Corinth. c. 12. Sancti itaque in Coelis, qui sunt membra charitate, & meritis fortiora nos juvant, qui membra sumus debiliora, & infirmiora.

Inquiunt Novatores cum Calvino lib. 3. Inst. c. 20. §. 24. *Mortuos a nostro contubernio, cum subduxit Dominus, nullum nobis cum illis reliquit commercium, ac ne illis quidem nobiscum.* Repono. Nobis cum mortuis Sanctis nullum esse commercium, nec illis nobiscum in iis, quæ spectant ad vitam civilem: At quod nec in iis, quæ pertinent ad vitam spiritualem ullum sit inter eos, & nos commercium, quomodo sustineri potest, si sumus cum illis unus populus, unum corpus, una Ecclesia.

QUAE

QUAESTIO VI.

Num licitum sit Sanctos cum Christo
regnantes invocare?

PRAENOTIO.

I. Invocare alterum non est aliud, quam ab illo cum aliqua fiducia auxilium, vel patrocini-um petere; adeoque religiosa Sanctorum invoca-
tio, de qua loquor, cultui Sanctorum duo super-
addit, nimirum fiduciam aliquam cordis, & pre-
ces nostras ad illos immediate directas, ut nos
juvent orationibus, & meritis suis apud Deum.

II. Solus Deus potest invocari tamquam Au-
thor omnis gratiae, & gloriae, qui ex se, & pro-
pria virtute, potestate, & autoritate nobis con-
ferre potest omnem gratiam, auxilium naturale,
& supernaturale, mortem felicem, & beatitudi-
nem aeternam: Sancti vero invocantur solum tam-
quam *Intercessores*, Patroni, & Advocati apud
Christum, & Deum, ut nobiscum, & pro nobis
eundem orent; sic enim recte speramus nos citius
exaudiendos a Deo, si dilecti ejus amici pro no-
bis suas preces interponant; hinc est, cur ad San-
ctos dicamus: *Orate pro nobis*: ad Deum vero, &
Christum: *Miserere nobis*.

III. Nos Catholici non docemus, quod San-
cti, quos pie, religiose, & devote invocamus

mente, vel voce, nobis mereantur illa beneficia, quæ per ipsos, & ab ipsis petimus, & quod Deus nobis ea conferat propter merita Sanctorum; sed docemus, quod nobis dentur propter merita solius Christi, qui solus non pro se tantum, sed & pro aliis strictè, & de condigno mereri potuit, ac meritus est omnia dona gratiæ, & gloriæ. Nihilominus tamen profunt nobis Sanctos invocantibus etiam merita Ipsorum, non quod illi nobis aliquid proprie sint meriti, sed quod pro se meriti sint altiore gradum gloriæ, & amicitia cum Deo: quo enim majora alicujus Sancti sunt merita, eo amicitior, & charior est Deo, consequenter & potentior in sua intercessione, ac ditior donis in alios dispensandis: fere sicut fit inter homines; quo enim aliquis Aulicus propter merita sua charior, & gratior Principi, eo plus prodesse potest aliis intercedendo, quamvis talis Aulicus has gratias aliis non sit promeritus de condigno, ut Princeps eas teneatur supplici elargiri. Unde fit, ut Sancti sint quasi Mediatores apud Mediatorem Christum, per cujus merita & ipsi rogant nobiscum Deum, & Advocati apud Advocatum Principalem Christum, cujus merita sunt infinita in ordine ad omne præmium etiam aliis obtinendum, quod, & pro quibus ille petit: *Nemo enim (dixit ipse) venit ad Patrem, nisi per me.* Et iterum: *petite in nomine meo.* Hinc Ecclesia immediate per Christum, mediate per Sanctos scilicet intercedentes a Deo rogat dona tam naturalia v. g. dicendo: *Concede nobis Deus intercessione*

buj-

hujus Sancti hoc beneficium per Christum Dominum nostrum. Quando vero rogat per merita Sanctorum, aliud non intendit, quam Deo quasi proponere merita illa, per quæ Sancti facti sunt Deo valde dilecti amici, cujus amicitia intuitu potentiores evadunt preces Sanctorum pro nobis.

ARTICULUS I.

Sanctos in Coelis existentes licitum est invocare.

I. Jacob Patriarcha, dum filiis suis benediceret, inquebat: Gen. c. 48. *ψ. 16. Angelus, qui eruit me de cunctis malis, benedicat pueris istis, & invocetur super eos nomen meum, nomina quoque Patrum meorum Abraham, & Isaac.* Moyses orando Deum, sic locutus est Exod. c. 32. *ψ. 13. Recordare Abraham, Isaac, & Israel servorum tuorum, quibus jurasti per teipsum.* Salomon Deum exorabat, ut reminisceretur misericordiarum David 2. Paralip. c. 6. *ψ. 42. Memento misericordiarum David servi tui.* Tres pueri a Nabuchodonosor condemnati, ut inter ignes vicam amitterent in fornace, misericordiam Dei implorabant propter merita Sanctorum. Daniel. c. 3. *ψ. 35. Neque auferas misericordiam tuam a nobis propter Abraham dilectum tuum, & Isaac servum tuum, & Israel sanctum tuum.* II. Quia Sanctorum invocatio non oritur ex fidei (ut Novatores oggerunt) imbecillitate, id quod Centurionis exemplo com-

probatur. Fuerat fides ejus singulari præconio a Domino commendata Matth. c. 8. v. 10. *Audens autem Jesus miratus est, & sequentibus se dixit: Amen dico vobis, non inveni tantam fidem in Israel.* Volebat nihilominus Sanctos internuncios, & Patronos adhibere, ut ægrotanti puero salutem impetraret: *Et cum audisset de Jesu, misit ad eum seniores Judæorum, rogans eum, ut veniret, & salvaret servum ejus.* III. Quia Sanctorum invocatio non proficiscitur ex quadam auxilii Divini diffidentia, hoc quippe Impiorum dictærium illud S. Augustini facile revincit, multa Deum non concedere, nisi Mediatoris, & Deprecatoris opera, & officium accesserit: quod illustribus Abimelech, & Job amicorum factis confirmatur, quorum peccata non nisi Abraham, & Job precibus condonavit. *Orante autem Abraham sanavit Deus Abimelech.* Gen. 2. v. 17. *Job autem servus meus orabit pro vobis: faciem ejus suscipiam, ut non vobis imputetur stultitia.* Job. c. 42. v. 8. IV. Quia Sanctorum invocatio Christo nullam infert injuriam, ut supra probavi.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

I. **I**nquiunt. In antiquo Testamento immediate supplicabatur Deo, nec licitum erat communiter, & publice invocare Sanctos dicendo: *Sancte Abraham ora pro nobis. Sancte Moyses ora pro nobis.*

his. Repono. Quod in veteri Testamento ordinarie, & publice non fuerint directe invocati Sancti defuncti, duplex est ratio, una; quia nondum erant in Coelo, nec Deum videbant, adeoque via ordinaria, & sine speciali revelatione non poterant cognoscere preces ad se fusas, quæ revelatio ipsi tunc, utpote nondum Beatis non debebatur vi status sui. Altera; quia ille populus erat valde pronus ad idololatriam, & videbat passim apud Gentiles invocari varios Deos, si igitur passim fuisset in usu invocatio Sanctorum, facile eos non ut Dei servos, & amicos, sed etiam ut Deos invocare cœpissent. Utraque autem hæc ratio cessavit in novo Testamento.

Cæterum licet Fideles in antiqua lege immediate supplicassent Deo, allegabant tamen quandoque merita Sanctorum, ut preces suas redderent efficaciores. Sic Moyses, ut in proba retuli, oravit Exod. c. 32. v. 13. *Recordare (Domine) Abraham, Isaac, & Israel servorum tuorum.* Daniel c. 3. v. 35. *Neque auferas misericordiam tuam a nobis propter Abraham dilectum tuum, & Israel sanctum tuum.* Quin & Deus ipse satis innuit, quod intuitu servorum suorum, & amicorum, qui ex hac vita jam migraverant, invocantibus se propitius sit, dum lib. 4. Reg. c. 19. v. 34. invocatus a Rege Ezechia dixit : *Protegam urbem hanc, & salvabo eam propter me, & propter David servum meum.*

II. Inquiunt. Invocatio Sanctorum explicitis, & clavis terminis in Scriptura non habetur. R. p. pono. Novatores non negant Deum esse Trinum in Personis, in Christo esse duas quidem naturas, unam tamen Personam, Spiritum sanctum procedere a Patre, & Filio, parvulos ante usum rationis esse baptizandos, licet hæc in Scripturis sacris clare non sint expressa. Cur in libris antiqui Testamenti non fiat clara mentio invocationis Sanctorum, duplex congruentalis ratio paulo ante fuit assignata. Cur autem libri novi Testamenti nihil de ea explicitè meminerint, ratio esse potest, tum ne Gentiles conversi crederent se rursus adduci ad colendos terrigenas, & ne veteri suo more inciperent Sanctos colere ut Deos. Tum quia nullus illo tempore, quo plerique libri sancti conscripti sunt, eximiae, & notæ sanctitatis vir obierat; vivebant enim adhuc Apostoli, & Evangelistæ cum B. Maria Virgine. Et sane si isti Scriptores scripssissent de cultu, & invocatione Sanctorum demortuorum: suspicionem arrogantiae potuissent incurrere, quasi quærerent gloriam suam etiam post mortem. Deus ipsemet statim post obitum eorum satis docuit tum per miracula, & varia beneficia hominibus hos Sanctos colentibus concessa, tum per traditionem Sanctos hujusmodi recte, & licite invocari.

ARTICULUS III.

Obviatur aliis Oppositis.

I. Inquiunt. Deus ipse per se scit necessitates nostras, nec indiget monitoribus scilicet Sanctis, qui quasi Deo aures vellicent, vel commoveant; hinc Christus reprehendit Matrem suam, non quod pro hospitibus intercesserit, sed quod importune monuerit Christum, quasi ipse nescivisset vini defectum. Repono. Nos non adhibere Sanctos, ut moneant Deum, quasi Deus aliquid nesciret, vel oblivisci posset, sed tamquam Patrones, ut eorum, quos valde diligit, intercedentium intuitu nos benignius exaudiat, fere sicut Moyses orans proposuit Deo dilectos amicos Exod. 32. v. 13. *Recordare Abraham, Isaac, & Israel servorum tuorum.* Quod additur de Beata Virgine, negatur illam importune monuisse Christum, aut ex ignorantia Omniscientiæ Christi, & ob hoc fuisse reprehensam; sed potius hanc Virginis intercessionem Christo placuisse, patet ex effectu; quia fecit, quod illa modeste insinuando petiit, simul tamen indicat per hæc verba: *Mulier quid mihi, & tibi?* quod ipsi ratione *maternitatis* non competat jus petendi miracula; quia non sunt actus humanitatis; quam solam habuit a Matre, sed Divinitatis, atque in iis patrandis, uti & in aliis rebus Divinis non attendi debeat affectus naturalis erga Parentes, sed gloria Dei, & utilitas pro-

proximi; atque hinc appellavit non *Matrem*, sed *Mulierem* quasi exteram sine ulla tamen reprehensione, ut apud Cornel. a Lapide interpretantur Beda, & S. Augustinus. Nos vero immediate accedentes ad Deum non tam facile, & secure consequimur Divina beneficia tum propter indignitatem nostram, tum propter Dei decretum, quædam dare nolentis, nisi intercedentibus Sanctis, ut partim ab experientia, partim ex Patrum doctrina colligitur.

II. Inquiunt. Sanctorum invocatio videtur sapere Ethnicam superstitionem, dum aliqui Sancti invocantur pro Viatoribus; alii pro Captivis; alii contra pestem; alii contra dolores dentium, &c. alii pro bobus; alii pro ovibus &c. quasi tamquam Dii præsiderent his creaturis, sicut Dii Gentilium. Repono. Nos ejusmodi Sanctos, quos pro certis personis, certis in necessitatibus, morbis &c. invocamus, religiose quidem invocare, non tamen latreutice, ut faciebant Gentiles, sed cultu minore scilicet Dulix, vel Hyperdulix. Cur autem certos Sanctos in certis casibus imploremus præ aliis, inde fit; quia vel floruerunt specialiter in aliqua virtute, vel plura in certo membro, vel certo cruciatuum genere, pro Deo passi sunt: Vel quia experientia didicimus certos Sanctos in quibusdam necessitatibus sæpius a Deo opem impetrasse, quam alios, uti S. Sebastianum, & Rochum in morbis pestiferis, & S. Antonium in rebus perditis.

III. Inquiunt. Aliqui, qui a nobis Catholicis invocantur, nec existunt in rerum natura, ut Georgius, Christophorus, Catharina, cum eorum vitæ legendæ scateant fabulis; & aliorum Sanctorum legendæ sint prorsus ridiculæ. Repono. Hæretica est protervia dubitare, an sint in rerum natura, quos Universalis Ecclesia colit. Vitæ aliquorum Sanctorum historiam fabulis quibusdam fuisse nonnunquam corruptam, & quædam acta esse apocrypha, non inficior: sed inde non sequitur, ejusmodi homines vel nunquam omnino extitisse, vel non esse Sanctos. Ecclesia non definit veritatem historiæ, sed sanctitatem hominum. Inter legendas faciendum est discrimen; aliquæ ab Ecclesia sunt approbatæ, vel toleratæ: aliæ sunt rejectæ, & non approbatæ: hæ nullius sunt authoritatis, bene tamen illæ.

QUAESTIO VII.

An Sanctorum invocatio sit utilis,
& præcepta?

ARTICULUS I.

Sanctorum invocatio est nobis
utilis.

- I. Quia Deus ipse se acceptas habere Sanctorum orationes, piumque, & utile esse Sanctorum merita commemorare pro gratiis obtin-

nendis, professus est lib. 4. Reg. c. 19. §. 34. *Protegamque Urbem hanc, & salvabo eam propter me, & propter David servum meum.* Rursus Jerem. c. 15. §. 1. ait: *Si steterit Moyses, & Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum.* Et lib. 2. Machab. Onias, & Jeremias jam defuncti exhibentur, & proponuntur uti Deum exorantes pro populo: cumque Judæi, quando putarunt, a Christo in Cruce Eliam invocari: *Eliam vocat iste.* Matth. c. 27. §. 47. cum nec blasphemix, nec violationis legis insinulaverint; manifesta hæc est conjectura, pium, & utile apud eos fuisse Sanctos invocare.

II. Sanctus Joannes petit a Deo pacem, & ab Angelis: quod idem est, ac dicere, Deo porrigit preces, ut pacem tribuat; & Angelis, ut eam impetrent, uti legitur Apocal. c. 1. §. 4. *Gratis vobis, & pax ab eo, qui est, & qui erat, & qui venturus est, & a septem spiritibus, qui in conspectu throni ejus sunt.* Viginti item quatuor seniores, qui venerabundi, & prostrati sistebant coram Agno, quid aliud agebant, quam Fidelium orationes Deo repræsentabant? *habentes singuli citharas & phialas aureas plenas odorum, quæ sunt orationes Sanctorum.* Apocal. c. 5. §. 8. Et rursus c. 8. §. 4. *Ascendit fumus incensorum de orationibus Sanctorum de manu Angeli.* Cumque Petrus Apostolorum Princeps se post obitum suum promiserit operam navaturum, ut documentorum a se traditorum reminiscerentur, ut ex Epist. 2. c. 1. §.

15. Dabo autem operam, & frequenter habere vos post obitum meum, ut horum memoriam faciatis. Fieri absque dubio id non poterat, nisi per suam apud Deum intercessionem, in quo certe eximia credentium utilitas fundabatur.

III. Irenæus, qui circa A. C. 178. floruit, lib. 5. contra hæreses c. 19. n. 1. hæc habet : *Et si ea (loquitur de Eva) inobedierat Deo; sed hæc (id est, Virgo Maria) suasa est obedire Deo, ut Virginis Evæ Virgo Mater fieret Advocata.* Maria ergo apud Deum Advocatam vocat Irenæus, & sic ejus intercessionem apud Deum utilem agnoscit. Origenes circa A. C. 203. lib. 8. contra Celsum n. 34. pag. 767. ostendit, Sanctos Deum exorare pro hominibus, & placatum reddere : *Nam hi ceu cognatos, & amicos videntes eos, qui ipsorum in Deum pietatem æmulantur, ac Deum invocant, riteque illum precantur; eorum saluti collaborant, illis apparent, putantque sui esse officii illis obsequium prestare, & quasi ex compacto venire ad beneficia, salutemque eis conciliandam, qui Deum orant; cui & ipsi preces offerunt.* Alia loca, quæ utilitati Sanctorum invocationis aperte favent, ex eodem Origene affert Huetius in Origenian. lib. 2. q. 5. num. 36.

S. Cyprianus A. C. 248. in Epist. 57. ad Cornelium col. 206. existimat, per Sanctorum apud Deum regnantium orationes homines hic degentes adjuvari, & sic utilem esse apud Deum eorum inter-

tercessionem : „ Memores nostri invicem
 „ simus, concordēs, atque unanimes
 „ utrobique pro nobis semper oremus,
 „ pressuras, & angustias mutua charita-
 „ te relevemus. Et, si quis isthinc no-
 „ strum prior Divinæ dignationis cele-
 „ ritate præcesserit, perseveret apud De-
 „ minum nostra dilectio; pro fratribus,
 „ & sororibus nostris apud misericor-
 „ diam Patris non cesset oratio. „ Et
 in libro de habitu Virginum in fine sic ipsas allo-
 quitur : *Durate fortiter, spiritualiter pergite, perve-
 nite feliciter : tantum mementote tunc nostri, cum in-
 cipiet in vobis Virginitas honorari.*

Idem confirmatur ex Actis S. Theodoti An-
 cyrani circa A. C. 303. apud Theodoricum Rui-
 nart. pag. 307. num. 31. ubi Martyr sic loquitur :
*Glorificate Dominum Nostrum Jesum Christum, qui
 fecit, ut perficerem cursum meum, & inimicum supe-
 rarem; deinceps enim in Cælis cum fiducia pro vobis
 Deum deprecabor.* Insuper celebre est illud, de
 quo testatur historia Martyrii S. Potamienæ apud
 Eusebium lib. 6. Hist. Eccles. c. 5. juxta Theo-
 doricum Ruinart expositionem. Ineunte sæculo ter-
 tio prædictum contigit Martyrium, & postquam
 Eusebius retulit, eam a vulgo vexatam percussio-
 nibus, & obscenīs verbis, a Basilide vero hu-
 maniter acceptam fuisse, subdit : *Illā vero (hoc
 est*

est, Potamiena) benignitatem hominis erga se libenter amplectens, bono animo eum esse iussit; se namque post obitum salutem ipsius a Domino impetraturam, & collata in se beneficia brevi remuneraturam esse. Porro Basilidis invictam conversionem, & confessionem, propter quas capite cæsus est, narrans inquit: „Cumque quidam in Domino fratres eum audiissent, & causam suavitæ illius, atque insperatæ conversionis interrogarent, dixisse fertur, Potamienam tertio post Martyrium die, noctu sibi assistentem coronam capiti suo imposuisse, dixisseque, se ipsius causa Dominum orasse, atque id, quod petierat, impetrasse, nec diu postea ipsum ad superos migraturum. „

Si lubet Authoritates aliorum Patrum, & signanter sæculi quarti videre, inspiciatur Basilus hom. 20. de quadraginta Martyribus. Gregorius Nazianzenus in orat. 18. pro S. Cypriano, & orat. 21. pro S. Athanasio. Hilarius in Psal. 129. Nisænus in fine orationis in quadraginta Martyres, & in oratione de S. Theodoro Martyre, Ambrosius in lib. de Viduis tom. 4. in Epist. 54. ad sororem Marcellinam. Hieronymus Epist. 1. Epist. 25. ad Paulam de obitu Blefillæ, & fuse in libro contra Vigilantium. Chrysostomus in orat. de S.

Ignatio Martyre; in homil. de Ss. Berenico &c. & in homil. 76. de Ss. Juventino, & Maximo Martyribus.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

I. **I**Nquiunt. Sancti in Cœlo jam acceperunt omne præmium pro suis operibus bonis scilicet æternam gloriam: ergo nihil superest, quod aliis impetrent, vel elargiantur, & ita invocatio eorum videtur frustranea. II. Sancti in Cœlis sibi ipsis nihil possunt mereri: ergo multo minus nobis. Adeoque. Repono ad I. Sanctos jam accepisse omne præmium essentielle, quod consistit in visione, & fruitione Dei, non tamen adhuc acceperunt totum præmium accidentale, ad quod spectat etiam invocari ab hominibus, exaudiri preces a Deo, gloria corporis suo tempore. Ad II. Licet amplius nihil mereri possint pro se, & multo minus pro nobis: meriti tamen sunt in vita pro se, & sic aliquomodo pro nobis, quatenus nempe per merita sua facti sunt Deo valde chari, & consequenter valde potentes in suis intercessionibus pro nobis. Unde pulchre S. Bernard. Abb. serm. 2. de S. Victore. „ Gaudete in Domino, „ dilectissimi, qui inter continua suæ pietatis beneficencia indulsit hominem mundo, cujus multa salvarentur exemplo. Iterum dico, gaudete, „ quod factus de medio appropriavit Deo, ut mul-

„ to

to plures ejus intercessione salventur: in terris
visus est, ut esset exemplo: in cœlum levatus
est, ut sit patrocínio. Hic informat ad vitam,
illic invitat ad gloriam. Factus est mediator
ad regnum, qui fuit incitator ad opus. Bonus
mediator, qui sibi jam postulans nihil, totum
in nos transferre desiderat, & supplicantis af-
fectum, & supplicationis fructum. „

ARTICULUS III.

Nullum extat præceptum nec Divinum,
nec Ecclesiasticum, quod omnes, & singulos
Fideles ad Sanctorum invocationem
obligaret.

Ejusmodi enim præceptum neque in Scriptura
sacra, neque in traditione, neque in Decre-
tis Ecclesiæ reperitur. Et Concilium Tridenti-
num de invocatione Sanctorum id solum definivit,
nempe eam esse bonam, & utilem. Excipe ta-
men Beatam Virginem Mariam, cujus salutatio-
nem Angelicam cum ejusdem invocatione con-
junctam addiscere tenentur Fideles omnes
Universali consuetudine vim
legis habente.

DISSERTATIO VI.

De Cultu, & Veneratione Beatissimæ Virginis **MARIÆ**, Angelorum, & Cæterorum Sanctorum.

IN modo colendi Beatam Virginem alii errarunt per excessum, alii per defectum. Excesserunt honorando Divinam Matrem Collyridiani, qui teste Epiphanio hæres 79. quibusdam mulieribus auctricibus stata quadam anni die collyridem, seu placentam panis Virgini Mariæ offerebant in sacrificium, eam ut Deam colentes,

cum

cum sacrificium soli Deo offerri possit. Defecerunt autem in honore Deiparæ exhibendo alii Hæretici dicti Antidico- Mariani, seu Antimariani, qui teste eodem Epiphanio hæres. 77. & 78. & Augustino hæres. 56. eam omni honore, etiam perpetuæ Virginitatis prærogativa spoliabant. His ex parte subscribunt Moderni Sectarii, qui licet perpetuam virginitatem ei non audeant eripere, de honore tamen ei debito exiliter sentiunt, & Ecclesiam carpunt Catholicam, quod cultum excedentem, ac soli Deo proprium Beatæ Virgini tribuat. Rursum Novatores, qui negato Purgatorio animas Fidelium defunctorum viventium privant suffragiis, Angelos quoque, hominesque Sanctos jam in Cœlo gloriosos, & cum Christo triumphantes debito suo cultu per summam spoliant impietatem. Quamquam autem beatæ illæ sanctorum Angelorum, atque hominum mentes humana defensione, atque præsidio pro se non egeant, cum in altissimis, & tutissimis arcibus, collocatæ de universis hostibus novos quotidie triumphos agant, ac, ut S. loquitur Cyprianus, prorsus de sua felicitate securæ, solum de nostra sint incolumitate sollicitæ: perutile tamen est, ac, ut verius dicam, necessarium id agere, ut earumdem gloria, & veneratio ab omni idololatriæ caligine, quam illi aspergere, atque offundere conantur Hæretici, purgata omnino, & libera emineat, atque resplendeat.

QUAESTIO I.

Qualis cultus Beatæ Mariæ Virgini
debeat?

ARTICULUS I.

Maria Virgo honoranda est cultu non
quidem Latriæ sed hyperdulæ.

- I. **P**ARS patet; quia nulli creaturæ, quæ per se
capax est cultus, competit adoratio latriæ
soli Deo debita; ideo enim humanitati Christi
adoratio latriæ conceditur, quia non propria ado-
ratione ea adoratur, sed ea, qua adoramus Ver-
bum, in quo ipsa subsistit. Sed Beata Virgo est
creatura, & cum sit creatura rationalis subsistens,
est per se capax cultus: adeoque. Audi S. Epi-
phanium, qui lib. 3. adversus Collyridianos hæ-
resi 59. sive 79. n. 4. de ipsa Beatissima Virgine
subdit: „Sanctum erat Mariæ corpus,
„fateor, non tamen Deus illa fuit. Ea-
„dem & Virgo extitit, minime tamen
„nobis ad adorandum proposita, sed
„Deum adorans ipsum, qui e sua carne
„genitus e cœlo, ac paterno sinu descen-
„derat. Et n. 7. Verbum e Virgine
„susceptum corpus induens, non ideo
„tamen, ut hæc adorari debeat, aut,
„ut

ut eam Divinam ad naturam, conditionemque transferat, neque, ut sacrificium illius in nomen offeratur &c. honoretur sane Maria; Pater vero, Filius, & Spiritus sanctus adorentur. Mariam adorare nemo velit. Non enim mulieri, ac ne viro quidem, sed uni Deo mysterium illud, cultusque tribuitur; adeo, ut nec Angeli ipsi tanto honori pares esse videantur.

II. Pars pariter constat; quia Beata Virgo etiam creatura sit, est tamen excellentissimis donis supra omnem aliam creaturam decorata, est gratia plena, est ab originalis, & actualis peccati labe immunis, est Sacrum Spiritus sancti, est Verbi Divini habitaculum, est Mater Dei, & Deo propinquissima, inde est, quod S. Athanasius oratione 3. contra Arianos eam appellet *Reginam omnium, honoratiorem Cherubim, sanctiorem Seraphim, & nulla comparatione cæteris omnibus Supernis excellentibus gloriosorem, spem Patrum, & gloriam Prophetarum.* Et ita major ei debetur veneratio, ac cæteris Sanctis, & Angelis, id est, hyperdulæ.

III. Et D. Thomas in c. 8. ad Rom. lect. 5. docet Deiparam uberiori gratia fuisse præditam, quam quæ cæteris Sanctis obtigerit: Unicuique (Deus) dat gratiam proportionatam ei, ad quod eligitur. Sicut homini Christo data est excellen-

tissima gratia; quia ad hoc est electus, ut ejus natura in unitatem Personæ Divinæ assumeretur, & post eum habuit maximam plenitudinem gratiæ B. Maria, quæ ad hoc est electa, ut esset Mater Christi. Idem S. Doctor 3. p. quæst. 25. art. 5. docet Deiparam non solum eo, quo cæteri Sancti, sed præstantiori quodam cultu colendam, qui dicitur hyperdulæ, quo neque Sanctos, neque Angelos veneramur.

ARTICULUS II.

Solvitur Objectio contra primum Assertionis membrum.

Inquiunt. Idem honor est exhibendus Matri Regis, qui exhibetur Regi, & ideo dicitur lib. 3. Reg. c. 2. v. 19. *Positusque est thronus Matri Regis, quæ sedit ad dexteram ejus.* Item honor Matris refertur ad filium: si ergo filius latria adoratur, similiter & Mater. Repono. cum S. Thoma 3. p. quæst. 25. a. 5. ad 1. *Quod Matri Regis non debetur equalis honor, honori, qui debetur Regi: debetur tamen ei quidam honor consimilis ratione cujusdam excellentiæ.* Et hoc significat autoritas adducta ex Scriptura.

Addo, quod Mater Regis Terreni sit capax ejus honoris, qui datur Regi, si Rex voluerit Matrem eo honorare, ut de Salomone dicitur loc. cit. At vero Maria Mater Dei, cum sit pura creatura, non est capax latriæ, qui est honor debi-

tus

us Filio ejus, qui est Deus. Imo Maria adorat Deum latria: ejusdem autem non est latriam exhibere, & recipere; sicut ejusdem non est creari, & creare; unde Doctor Angelicus in 3. dist. 22. q. 3. a. 3. quæstiuncula 3. ad 3. inquit: *Quamvis Beata Virgo sit super Angelos exaltata, non est tamen exaltata usque ad æqualitatem Dei, vel unionem in Persona. Et ideo non dicitur sedere ad dexteram, sed adstare a dextris, in quantum honor Filii aliquo modo participative, non plenarie redundat in ipsam, in quantum dicitur Mater Dei, sed non Deus.* Ad aliud respondeo cum eodem S. Thoma 3. p. q. 25. a. 5. ad 2. Et in 3. dist. 9. q. 1. a. 2. quæstiuncul. 3. ad 1. *Quod honor Matris refertur ad Filium, non sicut ad subiectum, scilicet, ut sit unus motus in Matrem, & in Filium, sicut est in Imaginibus; sed refertur in Filium, sicut in finem; quia propter Filium Mater honoratur.*

ARTICULUS III.

Solvuntur Objectiones contra secundum membrum Assertionis.

- I. Inquiunt Cultum, quo veneramur Mariam, esse excessivum, & producant locum apud Petrum Damiani ferm. 1. de Nativitate S. Mariæ: „ Fecit tibi magna, qui potens est; & „ data est tibi omnis potestas in cœlio, „ & in terra, & nihil tibi impossibile,

„ cui possibile est, desperatos in spem
 „ beatitudinis relevare. Quomodo enim
 „ illa potestas potentiae tuæ poterit ob-
 „ viare, quæ de carne tua carnis susce-
 „ pit originem? accedis enim ad illud
 „ Aureum reconciliationis Altare non
 „ solum rogans, sed etiam imperans;
 „ Domina, non ancilla. „ Repono. Nihil
 vetare, ne paululum excedatur in modo, si quis
 Mariam voluerit magnificare, nam etiam Josue
 c. 10. v. 14. legitur per exaggerationem scrip-
 tum: *Obediente Domino voci hominis.* Vide Pe-
 trum Canisium de Maria Deipara lib. 5. c. 10. De-
 inde Joannes Episcopus Castoriensis in tract. de
 Sanctorum, & præcipue Beatissimæ Virginis Ma-
 riæ cultu tract. 3. §. 65. hanc verborum S. Petri
 Damiani interpretationem proponit, ut verba illa
 Damiani: *Accedis enim ad illud Aureum humanæ re-
 conciliationis Altare,* de humana natura Filii intel-
 ligenda sint: illa autem: *Non solum rogans, sed
 etiam imperans, Domina, non Ancilla,* non ita sint
 accipienda, quasi dicat, Mariam Filio dominari,
 aut impetrare, sed cæteris imperare creaturis.

II. Inquiunt Calvinistæ, quod nos colendo
 Mariam ab ea petamus, ut jubeat, Filium nobis
 dare, quæ postulamus: *Roga Patrem, jube Na-
 tum,* quod videtur absurdum. Repono. Hanc ca-
 lumniam Orthodoxis impactam repelli a Bellarmi-
 no tom. 2. Controver. lib. 1. de Sanctor. Beatit.
 c. 16.

De Cult
 c. 16.
 probat
 terodo
 candi f
 Voragi
 lazar p
 An poi
 nostrum
 duo ex
 ni cau
 Episco
 66. V
 nam &
 sunt no
 a null
 Bellarm
 cupatus
 sterus,
 quia cu
 Quirin
 sterus,
 III
 mur,
 utimur
 tatur a
 co Rec
 Dei av
 Nos q
 tricem,
 Dei,

c. 16. dicente : *At quis nostrum hoc dicit ? cur non probat (Calvinus) ullo exemplo ?* Sed Rivetus Heterodoxus Author cum reperisset specificatam precandi formulam Cornelio de Snechis, Jacobo de Voragine, Pelbarto, Costero, & Quirino de Salazar probari, ita Bellarmino insultare est ausus : *An potuit iure Bellarminus exclamare : At quis nostrum hoc dicit ? En Bellarmine ! præter alios, duo ex Sodalitio tuo non ignobiles.* Verum Bellarmini causam defendendam suscepit idem Joannes Episcopus Castoriensis eodem tract. 3. §. 63. & 66. Vera enim Bellarminum dixisse contendit, nam & illorum Authorum quidam adeo obscuri sunt nominis, ut quod ab illis solummodo scriptum, a nullis scriptum dici possit, & merito ignoraverit Bellarminus legendis celebriorum Authorum scriptis occupatus. Et ex iisdem nonnulli, præsertim Costerus, & Salazar scripserunt post Bellarminum; quia cum hoc scriberet Bellarminus, necdum scripserat Quirinus de Salazar, & forte necdum scripserat Costerus, quod illum Rivetus dicit scripsisse.

III. Inquiunt. Dum Catholici Mariam veneramus, vocamus eam *Redemptricem, Mediatricem*, utimur hac quandoque precandi formula : *Avertatur a me ira Dei per te*, quæ omnia Christo unico Redemptori, Mediatori, per quem unicum ira Dei averfa est a nobis, injuriosa sunt. Repono. Nos quidem vocamus interdum Mariam *Redemptricem, Mediatricem* per quam a nobis avertitur ira Dei, diverso tamen sensu, ac Christum Filium
ejus

ejus; nam Christum vocamus, & credimus *Redemptorem*, ac *Mediatorem* immediate; quia sua auctoritate, & suis meritis nos Deo reconciliavit in sanguine suo. Mariam vero dicimus *Redemptricem*, *Mediatricem*, *Advocatam* solum; quia genuit Redemptorem, & quia non pure suis meritis, sed per merita Christi a Deo Patre pro nobis obtinet, & intercedit, quod Christo Mediatori non præjudicat, sed eum potius extollit, quod nempe nihil sine ipso, nec nisi per Ipsum quispiam a Deo quidpiam obtinere possit.

Petes. Qui sint modi rite, recteque precandi Deiparam?

Respondetur. Hos modos præcipue esse sequentes. Primus modus est illa oratio sumpta ex Divo Augustino: *Sancta Maria succurre miseris, juva pusillanimes, refove flebiles, ora pro populo, interveni pro Clero, intercede pro devoto sæmineo sexu: sentiant omnes tuum juvamen, quicumque celebrant tuam sanctam commemorationem.* Secundus modus est oratio secreta in Missa de Vigilia Assumptionis: *Munera nostra, Domine, apud tuam Clementiam Dei Genitricis commendet oratio, quam idcirco de præsentis sæculo transtulisti, ut pro peccatis nostris apud te fiducialiter intercedat.* Tertius modus est celebre Canticum *Salve Regina*, ubi dicitur: *Eja ergo, Advocata nostra, illos tuos misericordes oculos ad nos converte; & Jesum Benedictum Fructum Ventris tui nobis post hoc exilium ostende.*

Petes. Quis piam hanc Oratiunculam composuerit ?

Respondetur. Eam precatiunculam a quibusdam tribui Petro Archiepiscopo Compostellano, qui vixit sæculo decimo, juxta ea, quæ leguntur apud Mabillonium tom. 4. Annal. Benedict. ad A. C. 986. pag. 38. *Petrus Episcopus Compostellanus cognomento de Moson, qui ante Episcopatum Monasterii S. Petri ante Altaria in eadem Urbe Abbas extiterat. Hic piam Antiphonam de B. Virgine, nempe Salve Regina, composuisse dicitur. Quod etiam antea tradiderat Durandus in Rationali lib. 4. c. 22.*

Alii vero Authorem hujus Antiphonæ putant esse B. Hermannum Contractum Monachum Benedictinum, qui sæculo undecimo, etsi litterarum expertus, intercedente B. Virgine, adeo floruit doctrina, ut ætate sua neminem habuerit parem. Igitur Canticum *Salve Regina* cum composuisset, & jam in Ecclesiis caneretur, forte S. Bernardus tum temporis Apostolicus in Germania Legatus a Spirensibus Clericis illud audivit, atque ea statim verba addidit : *O Clemens, o Pia, o Dulcis Virgo Maria.* ut habetur in Chronico Spirensi Guillelmi Einsengeri lib. 12. ad A. C. 1147.

Petes. Quis auxerit salutationem Angelicam ? Cur quotidie ad pulsus campanæ in aurora nempe, meridie, & vespere recitetur ?

Respondetur ad I. In Angelica salutatione additionem illam *Sancta Maria* &c. in nulla precum for-

formula ante A. C. 158. fuisse repertam testatur Grancolas in Breviarium Romanum c. 25. sed tunc temporis usurpari coepisse : *Sancta Maria Mater Dei, ora pro nobis peccatoribus. Amen.* Fratres Minores addidisse postea verba illa : *Nunc, & in hora mortis nostrae* ; ut legitur in eorum Breviario edito A. C. 1515. sic eruditissimus D. Joseph Catalanus in Pontifical. Roman. tom. 2. tit. 15. §. 2. n. 2.

Respondetur ad II. Cum Ecclesia eam horam perspectam non habeat, qua Divina Conceptio in Virginali utero sit effecta, singulisque diebus tantum Mysterium a Fidelibus recoli cupiat, tribus diversis diei temporibus, aurora illucescente, meridie, & cum advesperascit, campanis signum dari jubet, quo Fideles ad hoc mysterium celebrandum excitentur.

QUAESTIO II.

Quantæ efficaciae fit intercessio Beatissimæ Virginis Mariæ?

ASSERTIO.

Patrocinium Gloriosissimæ Virginis, majoris, & validioris est virtutis, quam omnium Sanctorum.

REm hanc Theologice tractat Suarez in 3. p. D. Thomæ tom. 2. quæst. 37. a. 4. disp. 23. sect. 3. ubi

3. ubi hæc leguntur notatu dignissima: „ Quin
„ potius si vera sunt, quæ de charitate,
„ & gratia B. Virginis in superioribus
„ docuimus, existimo a B. Virgine in
„ hac potestate, & efficacia non solum
„ Sanctos singulos, sed omnem etiam
„ coelestem Curiam superari. Itaque si
„ cogitatione fingamus B. Virginem ali-
„ quid postulare, totamque Curiam coe-
„ lestem illi resistere (sicut apud Da-
„ nielem unus Angelus alteri resistebat)
„ potentior esset, majorisque efficaciam,
„ & valoris apud Deum Virginis, quam
„ reliquorum Sanctorum omnium Ora-
„ tio. Et ita quidem sentiunt sancti Pa-
„ tres . . . . estque dignitati Matris
„ consentaneum, & perfectissimæ gratiæ,
„ charitatis B. Virginis quodammodo
„ debitum; & ideo Ecclesia & frequen-
„ tius, & altiori quodam modo orat ad
„ Virginem, quam ad reliquos Sanctos.

Idem Theologus sequenti sect. 3. probat, B. Mariam esse Mediaticem apud Mediatorem, per quam tamquam per collum a capite omnia in corpus defluunt: ex quo infert, nos apud unum Sanctum non uti alterius Sancti intercessione; Sancti enim omnes ejusdem sunt ordinis; sed alios

tamen Sanctos adhibere intercessores apud B. Virginem, tanquam Reginam, & Dominam, salutationem Angelicam ipsis recitantes, ut eam pro nobis B. Virgini repræsentent; præterea ad hujus, vel illius Sancti peculiarem intercessionem nos confugere pro obtinendo hoc, vel illo beneficio; B. Virginis tamen pro rebus omnibus sine ullo discrimine opem implorare.

Petes. An, & qua ratione exteriorum Marianorum symbolorum, puta sacri Scapularis, Rosarii, Cingulorum, Imaginum &c. devotio conferat ad salutem?

Respondetur. Joannes Episcopus Castoriensis tract. I. *de cultu Sanctorum*, & B. Virginis §. 55. ostendit, nullam Scapulari, aut Rosario, aut Cingulis, aut Imaginibus fieri injuriam, *si quis dicat, hæc nihil profutura* (meritum intelligens de condigno) *si desit charitas, si Christum non felicius corde, quam hæc symbola carne gestemus*: & §. 56. Omnia hæc symbola multum juvare dicit, si ea gestans, B. Virginis studeat innocentissimos mores imitari: his symbolis, & signis B. Virgini colendæ determinatis ostendit §. 57. nimis multos abuti. Ac §. 58. & seq. demonstrat, malum eorum usum in eo esse, quod quidam ab illis æternæ salutis securitatem nimis fidenter sibi polliceantur. Inde Rivetus Hæreticus eam adversus Catholicos confinxit calumniam: *Notandum est, cum omnibus sceleribus consilere posse in Papatu devotionem circa Deiparam*. Quem refellit idem Castoriensis Episcopus tract. 3. §. 55.

Nominet Rivetus vel unum ex Catholicis Scrip-
toribus, qui dicat, æternam salutem sola exteriorum symbolorum devotione posse comparari, & devotionem erga Deiparam cum peccatis posse consistere. Audiatur autem Rivetus, quod ego ex Calvinistarum doctrina deduco. In Calvinistarum synodis definitur, qui semel Baptismo regenerati sunt, & gratiam sanctificantem acceperunt, eos neque regenerationis fructum ullo unquam tempore amittere posse, neque fidem, quæ salvos facit, neque charitatem, neque securitatem illam, in qua de retinenda Dei gratia certi sunt. Jam si gratia, & justitia non amplius amittuntur, inde consequitur, posse homines teterrima scelera perpetrare, quin & filii Dei, & de æterna salute securi esse desinant.

Dum tamen Prædicatores Verbi Dei Marianum extollunt cultum, viderint, ne symbolis Mariæ eam de publico suggestu attribuant efficaciam, quæ cum sacræ Theologiæ principiis conciliari non potest, habeantque præ oculis mentem citati Episcopi Castoriensis, ne dicta ipsorum simpliciter, absolute, plus æquo exaggerative prolata intermissa verborum explicatione in pravam sensum detorqueantur. Habeant præ oculis id, quod mox subjicietur.

Petes. Quo sensu B. Virgo dicatur *Refugium Peccatorum*?

Respondetur. Bailletus, seu quis alius Author *Tractatus de Devotione, & Cultu erga Deiparam*;

Lutetiæ Parisiorum editi A. C. 1696. c. 9. censet hoc esse de peccatoribus intelligendum, quibus est animus emendandi suos mores, quique de redeundo in Dei gratiam sedulo cogitant. Ne quis tamen forsitan putet, per hoc doceri cultum erga Beatam Virginem fore deferendum peccatori, nihilque ejus preces profuturas, aliosque pios actus, si de sua conversione non cogitet, advertendum id ex propositionibus Joannis Episcopi Castoriensis superius allegatis minime sequi: peccatoris enim oratio impetratoria est ex mera Dei misericordia, modo *pro se petat necessaria ad salutem pie, & perseveranter*, ut docet D. Thomas 2. 2. quæst. 83. a. 6. Fieri enim potest, ut infinita Dei misericordia peccatoris oratio exaudiat, etiam sine proposito emendandæ vitæ; dummodo non tam obstinato sit animo, ut omne poenitentiae consilium perpetuo abjecerit, piaque devotione, & firma fide in oratione perseveret, a Deo petens auxilia, quæ sibi necessaria sunt ad consecutionem salutis æternæ. Videatur Suarez de Relig. tom. 2. lib. 1. c. 25.

QUAE

QUAESTIO III.

An, & quomodo sanctos Angelos
colere liceat?

ARTICULUS I.

Sancti Angeli recte honorantur religioso
dulci cultu.

I. Sacra Scriptura perhibet sanctos Angelos in Veteri Testamento pluries fuisse ab hominibus Sanctis aliquo cultu honoratos, eumque ab his fuisse admissum, quod non fuisset factum, si eos colere illicitum esset. Ita num. c. 22. v. 31. legitur : *Aperuit Dominus oculos Balaam, & vidit Angelum stantem in via evaginato gladio, & adoravit ipsum pronus in terram.* Josue c. 5. v. 13. 14. & 15. hæc habet : *Cumque esset Josue in agro Urbis Jericho, levavit oculos, & vidit virum stantem contra se evaginatum tenentem gladium, perrexitque ad eum, & ait : noster es, an adversariorum? qui respondit : nequaquam, sed sum Princeps exercitus Domini, & nunc venio. Cecidit Josue pronus in terram, & adorans ait &c.*

II. Sancti viri, qui Deum unum colebant, Reges tamen, ut in Divinis est Litteris, adorabant, id est, supplices venerabantur, quod si Reges, per quos Deus mundum gubernat, tanto honore afficiuntur, Angelicis spiritibus, quos Deus Mi-

nistros suos esse voluit, & quorum opera non modo ad Ecclesiæ suæ, sed etiam ad reliquarum rerum gubernationem utitur, quorumque ope maximis tum animæ, tum corporis periculis quotidie liberamur, etsi a nobis non conspiciantur, tanto majorem honorem debemus, quanto beatæ illæ mentes dignitate Regibus ipsis antecellunt, at hos veneramur politice, & civiliter: ergo Angelos religioso dulci cultu.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

I. **I**nquiunt. Apocal. c. 19. v. 10. Angelus Joannem adorare se volentem prohibuit dicens: *Vide, ne feceris, conservus tuus sum, & Fratrum tuorum . . . . Deum adora.* Similem repulsam ab Angelo passus est S. Joannes in eadem Apocalypsi c. 22. v. 9. Repono. S. Augustinus lib. 20. contra Faustum ait, Angelum prohibuisse, se pro Deo adorari, sic enim apparuerat, ut pro Deo adorari posset. Deinde Angelus non ideo prohibuit Joanni, ne se honoraret, quasi illa honoratio esset idololatria, alias nec in Veteri Testamento hanc honorationem Angeli admisissent, sed quia indecens existimavit, ut homo, cujus natura ad unionem cum Deo fuerat elevata, & propterea fuerit Angelis homo æqualis effectus ante Angelum adoraturus procumberet, *neque enim* (ait S. Gregorius lib. 27. c. 8.) *jam debebat in*
mem.

membris subjecta despici, quæ in ipso membrorum capite meruit prælata venerari. Concordat S. Thomas 2. 2. q. 84. a. 1. ubi hanc eandem prædictæ prohibitionis adferens rationem ait, *tunc ad ostendendam dignitatem hominis, quam adeptus est per Christum, ut Angelis æquetur; unde ibi subditur: conseruus tuus sum, & Fratrum tuorum; tum etiam ad excludendam idololatriæ occasionem; unde subditur: Deum adora.* Potest enim dici, quod Angelus a Sancto Joanne honorari noluerit ex reverentia erga illum, quia fuit Apostolus, Evangelista, Prædicator Verbi Dei, Custos Virginis, dilectus Christi Discipulus, & brevi futurus Martyr. Universim autem, dum legimus Angelos recusasse, ne se homines venerarentur, eo id fecisse ipsos intelligendum est, quod sibi eum honorem deferri nolent, qui soli Deo deberetur: *Deum adora.*

II. Inquiunt. Apostolus ad Coloss. c. 2. v. 18. monet: *Nemo vos seducat . . . . in religione Angelorum.* Igitur Angeli religiose colendi non sunt. Repono. Divum Paulum loco allegato avocare Colossenses a secta eorum, qui de Christo nimis exiliter sentientes, præferebant ei Angelos, eosque honorabant, vel tamquam Mundi Creatores, vel tamquam Mediatores, ac Conciliatores solos, quorum opera, & interventu nos relicto Christo Deo reconciliari oporteret; unde addit Paulus v. 19. *Non tenens caput;* quia ille, qui ita colit Angelos, Christo tamquam Capiti non adhæret. Vide S. Chrysostomum Homil. 7. in hunc locum.

III. Inquiunt. Canon Synodi Laodicensæ sic habet: „ Non oportet Christianos derelicta Ecclesia abire, & ad Angelos idololatriæ abominandæ Congregationes facere, quæ omnia interdicta sunt. Qui cumque autem inventus fuerit occulte huic idololatriæ vacans, anathema fit, quoniam derelinquens D. N. J. Christum, accessit ad Idola. „ Repono. In hoc Canone fit mentio Christi derelicti, & idololatriæ, quod nos Catholicos non tangit. Neque agit citata Synodus contra nos, qui nec invocamus Angelos tamquam Deos, nec illos interponimus, nisi, ut per Christum precibus suis a Deo beneficia nobis impetrent: Aliud est neglecto Rege invocare Ministrum ut gratiæ Authorem, aliud invocare Ministrum, ut per filium Regis, a Rege gratiam impetret. Non ergo a Patribus Laodicensis prohibetur quilibet Angelorum cultus, sed is tantum, qui supra modum est creaturæ, & qui cum Christi contumelia conjungitur. Hic nempe notantur *Simoniani*, *Menandriani*, & alii id genus, qui Platonis dogmate imbuti, Angelis solis & mundi creationem tribuebant, & salutis nostræ opus committebant, eos tamquam Minores Deos Gentilium ritu venerantes relicto Christo, cujus testes sunt ii, qui eorum dogmata exposuerunt Irenæus, Tertullianus, Epiphanius. Theodoretus aperte docet de

Græc.

De Cultu

Græc.

4. quoc
ciamus
nec Dis
rum,
bos qui
conserve

Utrum

Pro

p

cap.

Sanct

tero c

liceret

Eccl

ete c

solus

tific

Sanct

scrip

tus

habe

Aric

De Cultu, & Venerat. B. V. Mariæ, Angelor. &c. 311
 Græc. affect. ferm. 3. de Angelis pag. 522. tom.
 4. quod nos venerando Ss. Angelos, eos non fa-
 ciamus Deos : *Hos tamen Deos non appellamus,*
nec Divinum illis cultum tribuimus, nec in Deum ve-
rum, & istos Divinam adorationem partimur, sed,
hos quidem pluris esse, quam homines putamus, at
conservos tamen opinamur.

QUAESTIO IV.

Utrum Sanctis cum Christo regnantibus
 in Cœlo aliquis religiosus cultus
 debeat?

PRAENOTIO.

Pro Sancto neminem licet venerari sine licentia Pa-
 pæ, etiamsi in vita fecisset miracula, ut habetur in
 cap. *Audivimus* 1. de Reliquiis, & veneratione
 Sanctorum ibi : *Illum ergo non presumatis de cæ-*
tero colere, cum etiamsi per eum miracula fierent, non
liceret vobis pro Sancto absque auctoritate Romanæ
Ecclesiæ venerari. Sanctus igitur proprie, & stri-
 cte captus, & veneratione dignus, est omnis, &
 solus ille, qui rite canonizatus, id est, per Pon-
 tificem *Albo*, seu numero, & catalogo aliorum
 Sanctorum publice, solemniter, ac canonice ad-
 scriptus tamquam Sanctus declaratus, & defini-
 tus est, addito statuto, ut ab omnibus pro tali
 habeatur, & colatur. Item Beatus proprie, &
 strikte captus, est omnis, & solus ille, qui ex
 spe-

speciali concessione Summi Pontificis ab aliqua Provincia, Religione, vel loco tamquam in Coelis existens cultu aliquo publico v. g. recitatione Divini Officii, celebratione Missæ, expositione publica ejusdem Reliquiarum ad normam concessionis Pontificiæ coli, & honorari potest.

ARTICULUS I.

Sancti ab Ecclesia canonizati honorandi sunt aliquo cultu religioso.

I. **Q**uia Sancti habent propriam, ac supernaturalem excellentiam gratiæ sanctificantis, luminis gloriæ, visionis, & fruitionis beatificæ, per quæ redduntur digni amicitia Dei, & a fortiori, honore, reverentia, & submissione nostra.

II. Quia homines sancti adhuc viventes permiserunt aliquo cultu se honorari, sic lib. 3. Reg. c. 18. v. 7. cum Abdias Eliæ occurrisset, & eum cognovisset, *cecidit super faciem suam*; quod utique civilis observantiæ non fuit tantum testimonium, sed religiosæ venerationis, qua eximiam viri Deo acceptissimi sanctimoniam prosequabatur; Abdias quippe inter Aulæ Proceres conspicuus civili dignitate Eliam antecedeat. Item lib. 4. Reg. c. 2. cum filii Prophetarum, qui erant in Jericho, cognovissent, spiritum Eliæ super Eliæum requievisse, venientes in occursum ejus adoraverunt eum proni in terram: & c. 4. narratur

XXXX
tur Sunamitidem, postquam filium suum ab Eli-
seo suscitatum recepit, corruisse ad pedes ejus,
& adoravisse super terram.

Ex quo sic: Si honorari possunt sancti homi-
nes adhuc viventes: ergo etiam Martyres, cæ-
terique Sancti, qui præstantiori excellentia gra-
tiæ, & gloriæ inamissibiliter cum Deo in cœlis
perfruuntur; quem honorem eis promisit, Chri-
stus Joan. c. 12. v. 26. *Si quis mihi ministrave-
rit, honorificabit eum Pater meus.* Et Matth. c. 19.
v. 28. *Cum sederit filius hominis in sede Majestatis
sue, sedebitis & vos super sedes duodecim, judican-
tes duodecim tribus Israel.* Quæso, quis recusabit
honorare eos, quos scit sessuros cum supremo Ju-
dice quasi Cojudices? hinc David Psal. 138. v.
17. *Mibi autem nimis honorificati sunt amici tui
Dæus.*

III. In Concilio Nicæno secundo Actione ter-
tia tom. 4. collect. Hard. col. 150. sic statutum est:
» Apostolicas autem Ecclesiæ traditio-
» nes, per quas honorare, & adorare
» Sanctos, & salutare docemur, susci-
» pimus, & amplectimur, venerantes
» eos ut famulos, & amicos, atque fi-
» lios Dei. Honor enim, qui circa de-
» votos conservorum agitur, probatio-
» nem habet bonæ voluntatis erga com-
» munem exhibitæ Dominum. Illi enim

„ cellaria Dei, & habitacula munda, fan-
 „ cti Spiritus purissima specula facti sunt.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

I. Inquiunt. Honor ille, quo leguntur honorati Angeli, & sancti Viri, fuit mere civilis, & politicus. Repono. Josue veneratus fuit Angelum; quia dixit se esse Principem exercitus Domini, Abdias Eliam; quia eum considerabat virum Dei gratia plenum, Filii Prophetarum, & Vidua Elisæum; quia Spiritus Dei ab Elia in ipsum transierat, & quia Dei virtute suscitaverat filium ejus: ergo erat cultus, & honor sacer, ac religiosus, quo in illis venerabantur Deum, & Dei virtutem, quæ ipsos repleverat, non autem excellentiam aliquam mere naturalem, humanam, & civilem.

II. Inquiunt. Cultus, qui exhibetur Sanctis ob eorum sanctitatem non elicitur ab habitu supernaturali religionis: ergo non est religiosus, sed mere politicus. Repono. Cultum, qui Sanctis penditur non esse actum religionis strictæ sumptæ; cum religio sic spectata, sit virtus moralis inclinans hominem ad reddendum cultum Deo debitum propter supremam ejus excellentiam, est tamen cultus ille religiosus, quatenus penditur Sanctis ob supernaturalia, & non mere naturalia dona.

AR.

ARTICULUS III.

Sanctis competit cultus Dulciæ
absolutæ.

I. **Q**uia veneratio proportionatur excellentiæ, in qua fundatur, & est in eodem ordine: excellentia autem Sanctorum, cum sit finita, & creata, est infinite inferior excellentia Divina, & cum sit supernaturalis, est major veneratione politica, quæ est naturalis: ergo Sancti ob suam excellentiam supernaturalem creatam colendi sunt cultu Dulciæ; nam hyperdulia competit soli Deiparæ.

II. Cum autem cultus absolutus sit ille, qui fundatur in excellentia propria, & intrinseca personæ, quæ colitur, & excellentia Sanctorum sit ipsis propria, & intrinseca, cum consistat in gratia sanctificante, & gloria, quæ ipsis inhærent, illosque in excellenti gradu perfectionis, & sanctitatis constituunt: consequitur ejusmodi dulciæ cultum, quo Sanctos veneramur, esse absolutum.

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones.

I. **I**nquiunt. Latria, & Dulcia idem significant: ergo cum Sanctis non competat cultus latriæ, nec dulciæ competere potest. Repono. Latriam, &

& Duliam idem significare ex vi nominis, & secundum etymologiam, non vero ex usu nunc in Ecclesia recepto; nam ex usu Ecclesiæ latria accipitur pro cultu summæ servitutis, quæ soli Deo debetur ob summam, & infinitam ejus excellentiam: dulia vero pro cultu aliquo inferioris servitutis, quo nos Sanctis submittimus ob supernaturalem eorum excellentiam creatam fundatam in gratia habituali, lumine gloriæ, fruitione Dei, aliisque donis supernaturalibus a Deo acceptis.

II. Inquiunt. Nos non sumus servi, sed conservi Sanctorum: ergo cum Dulia dicat cultum per modum alicujus servitutis, hac Sanctos colere non possumus. Unde Augustinus quæst. 94. in Exodum dicit: *Dulia debetur Deo tamquam Domino, latria vero non nisi Deo tamquam Deo.* Repono. Nos esse conservos Sanctorum relate ad Deum supremum Dominum, cujus Sancti, & nos, imo omnis creatura ut Primo Principio, & Ultimo Fini famulatur: At comparati ad invicem nos viventes in terris dici possumus aliquo modo servi Angelorum, & Beatorum in Coelis, quatenus illi nos movent, & juvant ad bene operandum exemplo suo, & intercessione apud Deum; ideo eorum servi dicimur veneratione, & obsequio. Idcirco S. Paulinus carm. I. de S. Felice sic eum precatur:

O Pater! o Domine! indignis licet, annue servis.

S. Augustinus est pro me; nam ex eo, quod dicat, latriam dari Deo, ut Deus est, dulia

vero eidem, ut Dominus est, colligitur latrariam non posse concedi creaturæ: at dulciam posse communicari creaturæ; quia multi sunt vere, & proprie Domini. Quamquam interim fatear dulciam, qua colitur Deus esse dulciam per excellentiam, cum qua solum analogice convenit dulcia, qua coluntur Sancti.

III. Inquiunt. Deuter. c. 6. v. 13. habetur: *Dominum Deum tuum timebis, & illi soli servies*, quo Christus contra diabolum usus est Matth. c. 4. v. 10. *Scriptum est enim: Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies*. Dein I. ad Timoth. c. 1. v. 17. dicitur: *Soli Deo honor, & gloria*. Iterum ad Galat. c. 4. v. 8. *Iis, qui natura non sunt Dii, serviebatis*. Repono. Ista, & similia loqui de adoratione, & servitute suprema, quæ soli Deo debetur, & nulli extra Deum exhibenda est, non vero de veneratione, & servitute quacunque. Nec etiam per hoc, quod dicatur soli Deo serviendum esse, excludenda est quacunque servitus alteri a Deo, sed solum præcipitur, ne ea servitus, quæ præstari debet Deo, ulli alteri, qui non sit Deus, præstetur. Nam hoc præcepto non obstante dicit Isaac Jacobo Gen. c. 27. v. 29. *Serviant tibi populi, & adorent te Tribus: esto Dominus Fratrum tuorum*. Ex quo sic: Solus Deus dicitur Dominus, & tamen alii præter Deum sunt Domini: Soli Deo honor, & tamen alii præter Deum sunt honorandi: igitur, præfatis verbis non prohibetur, quin alteri a Deo ab-

sc-

solute ferviatur, aut honor exhibeatur, sed solum, ne ea servitute, qua servitur Deo, alteri ferviatur, & ne honore Deo debito, alter honoretur.

Ad retundendas calumnias Novatorum, qui vociferantur, Catholicos Sanctis, ac B. Virgini honorem impendere Divinum, audiatur Augustinus lib. 20. c. 21. respondens Fausto Manichæo calumnianti Catholicos Gentium Idola in Martyres vertisse; *Colimus ergo Martyres eo cultu dilectionis, & societatis: quo & in hac vita coluntur sancti homines Dei. Sed illos tanto devotius, quanto securius post certamina superata: at vero illo cultu, qui græce dicitur latria, nec colimus, nec colendum docemus, nisi unum Deum.*

Neque venerando Sanctos Martyres facimus eos Deos. Præclare iterum de hoc S. Augustinus lib. 22. de civ. Dei c. 10. *Nobis Martyres non sunt Dii, quia unum, eundemque Deum & nostrum scimus, & Martyrum. S. Cyrillus Alexandrinus contra Julianum lib. 6. tom. 6. pag. 203. inquit: Sanctos porro Martyres neque Deos esse dicimus, neque Divino cultu scilicet illos adorare solemus, sed affectus, & honoris; quin potius summis honoribus illos ornamus, puta, quod pro veritate strenue certaverint, sinceritatemque fidei eo usque servarint, ut animam ipsam contempserint, repudiatisque mortis terroribus periculum omne vicerint &c. Nos autem non dicimus, sanctos Martyres fuisse Deos, sed illos omni veneratione prosequi solemus, eorumque loculos honoramus,*
tam

De Cul
tam cla
premiu
Theoc
ribus
igitur
stis, n
honoran
amanti
hostias
Sancto
tyrium
dum,
Quis
clarita
sto stat
rena p
priani

I. I
cialite
quoti
III. S
Sanct
pono
luta,
prop

tam claræ virtutis remunerationem veluti quamdam, ac
 premium ipsis immarcescibilem memoriam reponentes.
 Theodoretus de Græc. affect. serm. 8. de Marty-
 ribus pag. 597. differens hæc habet : Quid vos
 igitur, qui tot numero mortuos homines Deos appella-
 stis, nobis succensetis, qui non Deos facimus, sed
 honoramus Martyres, tamquam Dei testes, servosque
 amantissimos. pag. autem 599. At nos, o viri, nec
 hostias Martyribus, nec libamina deferimus; sed, ut
 Sanctos, Deique amantes honoramus. Qui ad Mar-
 tyrium hortabantur, hortabantur ad illud fubeun-
 dum, non ut Martyr fieret Deus, sed amicus Dei:
 Quis ergo non omnibus viribus elaboret ad tantam
 claritatem pervenire, ut amicus Dei fiat, ut cum Chri-
 sto statim gaudeat, ut post tormenta, & supplicia ter-
 rena præmia divina percipiat? Verba sunt S. Cy-
 priani de exhortatione Martyrii pag. 526.

ARTICULUS V.

Solvuntur aliæ Objectiones.

- I. INquunt. Sancti eatenus coluntur, quatenus sunt
 quædam Tempia Dei, in quibus Deus spe-
 cialiter habitat. II. Deus honoratur in Sanctis,
 quoties ipsi honorantur propter suam sanctitatem.
- III. Sancti coluntur tantum propter Deum: ergo
 Sancti coluntur cultu relativo, non absoluto. Re-
 pono ad I. Sanctos esse etiam dignos dulia abso-
 luta, cum sint colendi propter excellentiam sibi
 propriam, & intrinsecam, quam a Deo accepe-
 runt.

runt. Ad II. Deus dicitur honorari in Sanctis, tum quia Sancti specialem habent conjunctionem cum Deo, & sic illorum honoratio est quædam Dei honoratio, sicut honoratio filii adoptivi Regis, est quædam honoratio Regis. Tum; quia excellentia Sanctorum, propter quam honorantur, & quæ in gratia habituali consistit, est singularis quædam, & excellens naturæ Divinæ participatio, specialemque habet relationem ad Deum. Tum; quia cultus Sanctis exhibitus propter eorum excellentiam intrinsecam refertur ultimate ad Deum tamquam ad Authorem illorum excellentiæ, & ad finem ultimum. Ad III. Sancti coluntur propter excellentiam suam, quæ specialem habet ad Deum habitudinem, cum consistat in eximia quadam naturæ Divinæ participatione: attamen excellentia illa est ipsis intrinseca, & sic coluntur propter excellentiam sibi propriam, & intrinsecam a Deo acceptam, ac proinde coluntur cultu Dulciæ absolutæ, *honorantur Sancti propter eorum justitiam, & sanctitatem*, ait Adrianus I. in Epist. ad Imperatorem.

QUAESTIO V.

Utrum pie, ac religiose instituta sint Festa in honorem Deiparæ, Aliorumque Sanctorum?

PRÆNOTIO.

DE diebus cultui Dei Optimi Maximi sacrandis extat præceptum in Veteri Testamento
Exod.

De Cultu, & Venerat. B. V. Mariæ, Angelor. &c. 321
Exod. cap. 20. v. 11. ubi jussum erat: *Me-*
mento, ut diem Sabbathi sanctifices . . . . sex enim
diebus fecit Dominus cælum, & terram, & mare,
& omnia, quæ in eis sunt, & requievit in die sep-
timo. Idcirco benedixit Dominus diei Sabbathi, &
sanctificavit eum. Apostoli vero diem Dominicum
Sabbathi loco suffecerunt, quia eo die Salvator
noster ad immortalem vitam resurrexit. Hinc in
Apocalypsi Sancti Joannis c. I. v. 10. habetur:
Fui in spiritu in Dominica die.

ASSERTIO.

Sancte institutæ sunt Festivitates ad ho-
norandam B. Virginem, & Sanctos
in Coelis triumphantes.

I. Quia in Veteri lege præter Sabbathi celebri-
tatem, alii quoque dies Festi designati
fuerunt, ut præclara Dei opera religione, ac me-
moriam Judæi prosequerentur, & fortia gesta præ-
stantium mulierum celebrarent Judith, Esther,
Machabæorum, & aliorum, qui inter ipsos Ju-
deos immortalem sibi gloriam, & laudem com-
paraverant: ergo etiam congruum erat, ut in no-
va lege per Apostolos solemnes aliqui dies insti-
tuerentur, in quibus honores sacri præcipuis reli-
gionis Mysteriis, & invictis Fidelibus decerne-
rentur.

II. Quia Festorum institutio, est determinatio
quorundam dierum, quibus peculiariter honoran-
tur

tur Sancti, dum res præclare ab ipsis gestas, eorumque eximias virtutes in mentem revocamus, quæ nobis ad imitationem proponuntur, dum illorum patrociniū imploramus, Deoque gratias agimus, quod ipsos in partem æternæ gloriæ vocaverit, quæ omnia pia, sacra, & recta sunt, in Dei gloriam, & honorem redundantia, cujus Sancti Amici sunt. Nec inde periculum ullum imminet introducendæ Idololatriæ, cum hæc Festorum institutio; Deo sit in memoriam Sanctorum dicata, ex qua solus Dulciæ cultus derivatur.

III. Quia pro hujus observantiæ antiquitate pugnant sæculo primo Clemens lib. 8. Constit. c. 39. jubens servari Festa Apostolorum, ac Martyrum. Sæculo secundo Ecclesia Smyrnenfis apud Eusebium lib. 4. Hist. c. 15. his verbis : *Quo in loco etiam nunc præstante Domino, solemnes agimus, celebresque conventus, maxime quidem in die passionis ejus, sed & eorum memoriam, qui prius passi fuerant, celebramus, ut sequentium animi, ad Prædecessorum viam exemplis insignibus excitentur.* Sæculo tertio Origenes Homil. 3. in diversos Evangelii locos, ait Festum Innocentium puerorum recte in Ecclesia celebrari, propterea, quod Martyrum illi fuerint Primitiæ.

QUAESTIO VI.

Num proprie Deiparæ, ac Sanctis cum
cum Deo regnantibus vota nuncupari possint,
aut improprie tantum?

ASSERTIO.

Possunt aliquo modo vota Deiparæ, &
Sanctis pie nuncupari;

Quia similia vota non sunt inductiva cultus
latriæ Sanctis exhibendi, sed sunt puræ
declarationes gratitudinis nostræ erga eos ob au-
xilia, & intercessionem eorum. Est enim voti fig-
nificatio generalis, habeturque in eo cultus latriæ
quoties Deo fit, quo privilegio caret, quando
Sanctis nuncupatur, eo fere modo, quo oratio-
nes nostræ, quibus a Deo petimus beneficia, sunt
latriæ actus, licet petitiones nostræ pro Sancto-
rum intercessione non sint latriæ actus, nec reli-
gionis, ut hæc est virtus specialis hominem erga
Dei cultum disponens, sed ut est nomen genera-
le. II. Quia ejusmodi vota pluries Sanctis nun-
cupata novimus. *Eusebius lib. 13. Preparat. Evan-*
geli. c. 7. ait: „ Nos veræ pietatis milites ut Dei ami-
cos honorantes ad monumenta illorum accedimus, vo-
taque illis facimus tamquam Viris sanctis, quorum in-
tercessione ad Deum non parum juvari profitemur.
Theodoretus lib. 8vo. ad Græcos, postquam varia

a Martyribus peti dixerat, subjungit: *pie, fideliterque precatos, ea maxime consequi, quæ desiderant, testantur illa, quæ votorum rei persolvunt, nam alii quidem oculorum, alii pedum, alii manuum simulacra ex argento, aurove confecta.* Gregorius Turonensis lib. 2. *Hist. Francorum* c. 37. refert, Ministros Clodovæi Regis ejus nomine fecisse votum S. Martino, sic enim ait: *Domino gratias agentes, & vota Beato Confessori promittentes læti nunciaverunt Regi &c.* Tum quia Faustus, ut videre est apud Augustinum lib. 20. contra Faustum c. 3. ait: *Idola vertistis in Martyres, quos votis similibus colitis.* Ex quo apparet usitatissimum fuisse in primitiva Ecclesia, ut Sanctis vota nuncuparentur.

Dixi: *aliquo modo*, id est, *improprie*; quia promissio essentialiter constituens votum *proprie* dictum debet esse facta ipsi Deo, cum votum *proprie* sit actus religionis, seu patriæ soli Deo debitus; unde cum quis aliquid vovet B. Mariæ Virgini, aut Sanctis, intelligitur vovere Deo in honorem B. Mariæ Virginis, ac Sanctorum; sicut enim cum Tempia, seu Altaria B. Mariæ Virginis, aut Sanctis dedicantur, dicuntur dedicari Deo in honorem, & memoriam B. Mariæ Virginis, aut Sanctorum, ut explicat S. Augustinus lib. 20. contra Faustum c. 21. ita etiam cum vota nuncupantur Beatæ Mariæ Virginis, aut Sanctis, dicuntur nuncupari Deo in honorem B. Mariæ Virginis, aut Sanctorum, ut docet S. Thomas 2. 2. q. 88. a. 5. ad

ad 3. Ipsum quippe Deum coli, & honorari in Sanctis, fatentur Catholici omnes.

Alii vero aliter rem hanc explicant dicentes, quod votum in similibus casibus intelligatur fieri principaliter, ac primario ipsi Deo, Beatæ autem Mariæ Virgini, aut Sanctis solum secundario, ut testibus, Advocatis, & Intercessoribus apud Deum, sicque dicunt solemnem vivendi formulam Religiosorum: *Voveo, & promitto Deo Omnipotenti, Beatæ Mariæ Virgini, B. N. & omnibus Sanctis. habere hunc sensum: Voveo Deo coram sancta Maria Virgine, Beato N. & omnibus Sanctis, tanquam Testibus, Advocatis, Intercessoribus. Ita Suarez lib. 1. c. 16. n. 17.*

QUAESTIO VII.

An Peregrinationes, quæ devotionis causa instituuntur ad Ecclesias, ad Imagines miraculis, & beneficiis claras, sint laudabiles, & Deo gratæ?

PRAENOTIO.

TRitum est illud: *Peregrinus aut nunquam, aut tarde sanctificatur*; de quo in celebri libro de imitatione Christi lib. 1. c. 23. *Qui multum peregrinantur, raro sanctificantur.* Quia rarius omnia interveniunt, quæ peregrinationem justificant, habenda siquidem est reflexio causæ peregrinationis, obtentæ peregrinandi licentiæ, gestorum, & labo-

laborum in peregrinatione exantlatorum ad mentem Scacchi de not. & sign. sanctit. sect. 6. c. 7. Calvinus, & Magdeburgenses, Claudius item Taurinensis sacras Peregrinationes execrati sunt; at earum pietatem, & religiositatem latissime propugnarunt Thomas Waldensis tom. 3. tit. 15. Cardinalis Bellarminus de cultu Sanctorum lib. 3. c. 8. Gretserus in quatuor libris de Peregrinationibus, ubi multa scitu utilia reperiuntur; Theophilus Raynandus tom. 15. in opere, cui titulus: *Heteroclitia spiritualia* pag. 213. & seq. cum quibus ponitur.

ASSERTIO.

Sacræ Peregrinationes sunt piæ,
& laudabiles.

- I. **Q**uia *Absolom* lib. 2. *Reg. c. 15. v. 7.* ait David Patri suo : *Vadam, & reddam vota mea, quæ vovi Domino in Hebron.* Et in Evangelio *Luc. c. 2.* Legimus Beatissimam Virginem, & Sanctum Joseph juxta consuetudinem, & legem Mosaicam singulis annis ad Templum Jerusalemitanum accessisse, ad quod etiam accedebant Gentiles, ut in eo Hebræorum Deum colerent; quemadmodum colligitur ex Evangelio S. *Joannis c. 12.* inter quos fuit ille Eunuchus Candacis, de quo in *Actis Apostolorum c. 8.* II. Quia a primis Ecclesiæ sæculis in more positum fuit, ut Fideles proficiscerentur ad sepulchra Martyrum, & ad

ad loca præcipuorum fidei nostræ myſteriorum
operatione conſecrata. Apud *Eusebium Hiſt. Ec-
cles. lib. 6. c. 11.* hæc habentur : *Hac igitur vi-
ſione tamquam divino admonitus oraculo Alexander cum
ex Cappadocia, in qua primum Episcopus fuerat ordi-
natus, Jerosolymam profectus fuiſſet, tum orandi,
tum locorum viſendorum gratia.* Item in *lib. 3. de
vita Constantini c. 42.* refert idem Eusebius de S.
Helenæ : „ Nam, cum illa debitum piæ
„ affectionis munus Deo omnium Regi
„ perſolvere decreviſſet, & pro filio ſuo,
„ tanto ſcilicet Imperatore, ac pro fi-
„ liis ejus Cæſaribus Deo chariſſimis
„ nepotibus ſuis gratias cum ſupplica-
„ tionibus agendas ſibi eſſe ſtatuſſet,
„ quam affecta jam ætate, tamen ju-
„ venili animo properavit mulier ſin-
„ gulari prudentia, ut terram veneratio-
„ ne dignam perlustraret, & Orientis
„ Provincias, Urbeſque, ac populos
„ cum Regali quadam ſollicitudine, ac
„ providentia inviſeret. Poſtquam ve-
„ ro Servatoris noſtri veſtigia debito
„ cultu venerata eſt, prout olim Pro-
„ pheticus ſermo prædixerat: Adorabi-
„ mus (inquit) in loco, ubi ſteterunt
„ pedes ejus, continuo pietatis ſuæ fru-
„ ctum poſteris etiam dereliquit. „

S. Joannes Chrysostomus in epist. 2. ad Corinth.
c. 12. Homil. 16. hæc ait de peregrinatione ad se-
 pulchra Martyrum : „ Hæc quippe sepul-
 „ chra aliis Imperatorum sepulchris mul-
 „ to splendidiora, & venerabiliora facta
 „ sunt. In illis enim mira solitudo, in
 „ his ingens hominum frequentia &c.
 „ Atque hic quidem Imperator subdi-
 „ tos suos Præfecto ita subjecit, ut ei li-
 „ berum sit alios solvere, alios vinculis
 „ astringere. At Sanctorum ossa non mi-
 „ seram hanc, abjectamque potestatem
 „ habent, verum illa multo majorem,
 „ dæmones enim sistunt, & excruciant,
 „ acerbissimis illis vinculis eos, qui
 „ astricti sunt, solvunt &c. ideo nemo
 „ est, qui peregrinationem unquam
 „ inire sustineat, ut Imperatorum Au-
 „ las videat: contra multi plerumque
 „ Imperatores peregre profecti sunt, ut
 „ hoc spectaculo fruerentur. „

Advertendum, quod in Actis Ecclesiæ Me-
 diolanensis, & signanter in Concilio quarto p. 1.
De Religiosis Peregrinationibus, multa indicentur de
 modo, quo sacræ peregrinationes expleri debeant
 Suspectæ autem sunt mulierum peregrinationes, ni-
 si vel

De Cu
 si vel
 tum a
 vel n
 to pe
 ribus
 217.
 pag. l
 tate,
 si qui
 cris
 necæ
 lum
 rece
 rante

[No
 se
 præ
 pote
 in a
 judi
 c. 4
 mir
 eam
 que
 feri
 pul

si vel illustri loco natæ, vel ob copiosum comitatum æque foris securæ sint, ac si domi hærent: vel nisi ex speciali Dei impulsu prudenter probato peregrinationes suscipiant; quemadmodum pluribus prosequitur *Theophilus Rainandus loc. cit. pag. 217. Amatus Pouget in Institut. Catholic. tom. 2. pag. 1955.* plura exponit de peregrinationum utilitate, si sancte instituantur, & de earum periculis, si quis eas incaute aggrediatur: &, si fas est sacris miscere profana, celebris est Epistola 28. *Seneca ad Lucilium*, ubi ostendit, animum, non cœlum mutandum esse, & quamvis terræ, & urbes recedant, vitia tamen sequi peregrinum, & errantem, ad quemcunque locum ipse pervenerit.

Solvitur Obiectio.

Inquiunt. Deus est ubique, verique adoratores serviunt ei in veritate, & Penetralia cordis præcipue ipse respicit. Repono. Hoc negari non potest, quod miracula potius in uno loco, quam in alio operetur Deus, cum sit hoc de arcanis judiciorum ejus, ut Christum fecisse legimus *Luc. c. 4.* qui in Capharnaum, non autem in Patria miracula patravit, & de umbra Petri habetur, eam privilegiatam fuisse in sanandis quibuscunque morbis, & hoc Jerosolymis tantum, ut refert *S. Augustinus Epist. 137. ad Clerum, & populum Hipponensem tom. 2.*

QUAESTIO VIII.

Utrum pie, ac religiose erigantur Oratoria, Basilicæ, Memorix Deiparæ, Martyribus, & Sanctis reliquis ?

ASSERTIO.

Ecclesiæ, Basilicæ, Oratoria non solum Deo, sed etiam Sanctis, id est, Deo in memoriam, & honorem Sanctorum sancte, & pie ædificantur, & dedicantur.

I. **Q**uia David præparavit thesauros imensos, ut magnificentissimum Templum ædificaretur; uti habetur lib. 1. Paralip. c. 22. v. 14. *Ecce ego paupertate mea præparavi impensas domus Domini; auri talenta centum millia, & argenti mille millia talentorum; aris vero, & ferri non est pondus, vincitur enim numerus magnitudine; ligna, & lapides præparavi ad universa impendia.* Sanctissimum Davidem, quantum fas erat, imitari studuit piissimus Imperator Constantinus, qui Basilicam Principis Apostolorum egregia forma, & magnitudine a fundamentis extruxit. S. Henricus, qui Bambergensem fundavit Ecclesiam, quemadmodum habetur in Bulla Canonizationis, cum qua consonant, quæ ex ejus actis apud Surium leguntur eruta ex manuscriptis codicibus, & edita per Jacobum Gretserum: cumque Christianissimus

Rex

Rex Poloniam, Bohemiam, & Moraviam tributarias fecisset; ob reverentiam S. Laurentii Martyris, conculcationem, & destructionem Merseburgensis Ecclesiæ cœpit pio intuitu misericordiæ, & pietatis respicere, & ad nihilum redactam in ædificiis, & ministerialibus, in sæcularibus possessionibus, in Ecclesiasticis Ornamentis, in pristinum gradum, sicut Deo, & S. Laurentio voverat, studuit restaurare; nec prius ab operibus misericordiæ destitit, quoadusque ad antiquum statum dignitatis, & pristinum honorem religionis ex integro produceretur. S. Stephanus I. Rex Hungarorum, ut est in eius vita apud eundem Surium primus Ecclesias in Hungaria erexit, ubi in civitate, quæ *Alba* dicitur insignem condidit Beatissimæ Virginis Basilicam.

II. Quia si Arcæ fœderis conservandæ lib. 1. Paralip. c. 28. v. 2. *Cogitavi, ut ædificarem domum, in qua requiesceret Arca fœderis Domini, & scabellum pedum Dei nostri*, licitum fuit Ecclesiam erigere, pari æquitate ædificari poterit Ecclesia ad Reliquias Sanctorum recondendas: & in locis, in quibus Beata Virgo, aut illi miracula patrarunt, aut apparuerunt, ut ingredientiens eiusmodi Ecclesias, ac Imagines horum Sanctorum conspicientes, vel nomen Patroni Ecclesiæ considerantes, hujus, aut horum facti memores, hunc, vel illos ceu Patronum, vel Patronos venerentur, ac colant, ad virtutum, quibus ille, vel illi floruerunt, excitentur imitationem, & ad referendas

das Deo gratias pro gloria Sanctis illis concessa stimulentur.

III. Quia S. Cyrillus catechesi 16. meminit Ecclesiæ Apostolorum erectæ Jerosolymis, in loco, ubi Spiritus sanctus descenderat. Anastasius in Epist. ad solitariam vitam agentes meminit Templi S. Quirini. Joannes Chrysostomus Homil. 28. ad populum ait; *Ad veras Regias Ecclesias dice, & Oratorias Aedes, & Catholicorum Tempa.* Ambrosius lib. 1. Epist. 5. ad Episcopum Felicem Comensem: *Ortus est sermo, de Basilica, quam condidit, Apostolorum nomine dedicanda.* Hieronymus lib. contra Vigilantium: *Ingredere Basilicas Martyrum, & aliquando purgaberis.* Tandem S. Augustinus lib. 8. de civ. Dei c. 26. ait: *Sed hoc videtur dolere, quod Memorix Martyrum nostrorum Templis eorum (id est, Gentilium) delubrisque succederent.*

Advertendum ergo Tempa Idolorum conversa esse in Basilicas Martyrum, & aliorum Sanctorum. Romæ quippe templum omnium Deorum in Templum omnium Martyrum, & Templum Castoris, & Pollucis in Templum Ss. Cosmæ, & Damiani conversa sunt. Et S. Gregorius lib. 2. Dialogorum c. 8. tom. 2. testatur a S. Benedicto conversum fuisse Fanum Apollinis in Oratorium S. Martini; & lib. 9. Epist. 71. ad Mellitum tom. 2. præcipit Augustino Episcopo Anglorum, ut Fana Idolorum non destruat, sed aqua benedicta

dicta aspergat, & Reliquiis Sanctorum ornet, ac demum in Tempia Dei Veri convertat.

QUAESTIO IX.

An ornare Tempia sit licitum ?

PRAENOTIO.

Ornatus Templorum partim in ipsa fabrica consistit, partim in Imaginibus, crucibus, calicibus, vestibus, aliisque id genus Ornamentis. Reprehendunt hunc Ornatum tam Veteres Petrobrusiani, & Wicceflistæ, quam etiam Lutherani, & Calvinistæ, contra quos ponitur.

ARTICULUS I.

Ornatus Ecclesiarum est pius,
& laudabilis.

I. IN Concilio Oxoniensi, quod habitum est A. C. 1160. Waldensium dogma, qui teste Fratris Rainerio Ord. Prædicat. tom. 25. Bibliothec. PP. pag. 266. c. 5. dicebant, ornatum Ecclesiæ esse peccatum, fuerat cum cæteris erroribus condemnatum. II. Quia Psal. 25. v. 8. dicitur: *Dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ.* III. Ornatus iste excitat ad contemplanda coelestia, & benedicendum Deum. Videndo quippe hæc Templi ornamenta exultabat olim populus lib. 1. Machab. c. 4. v. 57. & 58. *Et ornaverunt faciem Templi coronis aureis . . . & facta est*
le-

latitia in populo magna valde. IV. Cardinalis Baronius ad A. C. 57. & 58. Ecclesias pluribus, iisque splendidissimis, ac ditissimis Ornamentis antiquitus refertas fuisse demonstravit: cumque Joannes Henricus Ottius Calvinista in libro, cui titulus: *Examen perpetuum Historico-Theologicum in Cardinalis Baronii Annales*, eum arrodere ausus esset, Baronium Muratorius strenue vindicavit disert. 16. Consuli quoque potest Joannes Thomæus Episcopus Bosnensis *in oratione pro Ecclesie ornamentis.*

Petes. An Deus in eo sibi complaceat, quod Divino ejus cultui profana quædam, ut vestes &c. consecrentur, & in ornatus Templorum adhibeantur?

Respondetur. Omnimode. Devictis Madianitis Hebræi dixerunt Moysei Num. c. 31. v. 50. *Offerimus in donariis Domini singuli, quod in præda auri potuimus invenire, periscelides, & armillas, annulos, & dextralia, ac murænulas.* Sap. c. 10. v. 19. & 20. *Fusti tulerunt spolia impiorum, & decantaverunt Domine Nomen sanctum tuum.* Lib. 1. Paralip. c. 29. v. 8. *Apud quemcunque inventi sunt lapides, dederunt in thesauros domus Domini.*

Prisci Fideles variis modis Ecclesias ornare consueverunt. Refert Hieronymus ad Heliodorum de morte Nepotiani Epist. 3. *Erat ergo sollicitus, si niteret Altare, si parietes absque fuligine, si pavimenta tersa, si janitor creber in porta, vela semper in ostiis, si Secretarium mundum, si vasa luculentata,*

la, si in omnes Cæremonias pia sollicitudo disposita. Non minus, non majus negligebat Officium, ubicunque eum quæreret, in Ecclesia invenires. Et paulo post : Hoc idem possumus de isto dicere, qui Basilicas Ecclesiæ, & Martyrum diversis floribus, & arborum ramis, vitiumque pampinis adumbraret, & quidquid placebat in Ecclesia tam dispositione, quam usu, Presbyteri laborem, & studium testaretur. Et S. Ambrosius lib. 2. Offic. c. 2. Maxime Sacerdoti hoc convenit, ornare Dei Templum decore congruo, ut etiam hoc cultu Aula Domini resplendeat.

ARTICULUS II.

Licet ædificare, vel ornare Tempia sit opus pium, & bonum, potest tamen ejusmodi opus ex defectu circumstantiarum facile vitari.

I. **Q**Uando quis tenetur juvare proximum, ac præsertim Parentes, aut filios, & non potest simul providere proximo, & donare Templo, tunc non recte facit, si neglectis Parentibus, vel proximis ædificet Tempia, ait enim Dominus Oseæ c. 6. *¶* 6. *misericordiam volui, & non sacrificium.* Et Marci c. 7. reprehenduntur Pharisæi, qui docebant Filiosfamilias offerre Templo donaria cum detrimento Parentum. Patet id etiam ex D. Paulo ad Rom. c. 3. ubi docet, non esse facienda mala, ut eveniant bona: Denique ex praxi Sanctorum, qui tempore magnæ necessitatis pau-

pauperum conflarunt calices, & vendiderunt, ut patet ex Ambrosio lib. 2. de officiis c. 28. Si enim tempore necessitatis recte Pastores distrahunt Ecclesiæ ornamenta, certe multo rectius non dantur Ecclesiæ, quæ essent auferenda, si data fuissent.

II. In magnis Urbibus, ad quas multi confluunt, splendida Tempia esse debent; at in locis desertis, ubi soli Monachi versantur, non videtur convenire, ut tot sumptus fiant in ædificiis Templorum. Et hoc est, quod S. Bernardus præcipue reprehendit in Apologia ad Gulielmum, quod videlicet Monachi Cluniacenses vellent habere Oratoria sua tam magna, & tam ornata, ut æquarent, vel superarent splendorem Episcopaliū Ecclesiarum, ubi etiam merito reprehendit, quod in pavimento sculperent, vel pingerent Sanctorum imagines, & cogerentur, qui in eorum Ecclesiis spueri necesse haberent, in faciem Angelorum, vel aliorum Sanctorum humi depictorum spueri.

III. Peccatur, cum ornamenta Templorum sunt vana, ac potius curiositati, quam religioni deservientia; qualia erant in Oratoriis Cluniacensium, quæ S. Bernardus reprehendit in Apologia ad Gulielmum: *Quid facit (inquit) illa ridicula monstruositas? quid ibi immundæ simiæ? quid feri Leones? quid monstruosi centauri? quid semihomines? quid maculosæ tygrides? quid milites pugnantes? quid venatores tubicinantes? Videas sub uno capite multa*

corpora, & rursus in uno corpore capita multa. Cernitur hinc in quadrupede cauda serpentis, illinc in pisce caput quadrupedis: ibi bestia præfert equum, capram trahens retro dimidiam: hinc cornutum animal equum gestat posterius. Tam multa denique, tam miranda diversarum formarum ubique varietas apparet, ut magis legere liceat in marmoribus, quam in Codicibus, totumque diem occupare singula ista mirando, quam in lege Dei meditando.

IV. Peccatur, quando quis supra suum statum, & conditionem vult ornare Templum. Nam, si qui paupertatem profitentur, & victum ab aliis emendicant, vellent ædificare Templum marmoreum, & auro, ac gemmis ornare, etiamsi forte possent eleemosynis hinc inde conquisitis, id facere, tamen non deceret eorum Professio- nem; magnificentia enim non est Monachorum, sed Principum; quare hinc etiam merito arguit S. Bernardus Cluniacenses in illa Apologia, quod cum Monachi essent, tamen sumptibus, ac magnificentia Reges æquare vellent.

QUAESTIO X.

Utrum sacra Domus Nazarethana, in qua Verbum Caro factum est, e Nazareth primitus Transactum sit translata, & ibidem aliquanto tempore confederit?

PRAENOTIO.

Natalem Beatæ Virginis Aedem Calilæi Syriae Regio olim tenebat. Ibi in Oppido Naza- retho illa genita, & educata fuit. Inibi ab ipsa

Æternus Deus Angelo prænunciante fuerat conceptus. Benedicta hæc Gloriosissimæ Deiparæ Domus Sobolis Divinæ conceptu inclyta a piis hominibus in Galilæa impensius colebatur, quamdiu Christi fides in Palæstina vigeat. Verum, cum A. C. 1291. (Authore Joanne Villano Historico ejus ætatis sane nobili lib. 7.) gliscentibus in Italia civilibus bellis, ex funestis Guelforum, & Gibellinorum factionibus, simul Angliæ, Franciæ, Aragoniæ Regibus ad arma ruentibus, destituta ab Europæis, concussa a Barbaris christiana res in Syria ad ultimum concidisset, & per Regem Ægypti ex Principum christianorum diffensione arrepta occasione Trypolis capta, & diruta: Ptolemaida celeberrima, & frequentissima Phœnicis urbs, quæ sola jam in Palæstina pro Christianis stabat, obsessa, tandem ferro expugnata, flammisque deleta esset, ex quo indigenæ Christiani partim dilapsi e Syria, partim ut fit, in Dominorum mores prolapsi: exteri vero Peregrini terrore Turcici furoris (nisi auro via aperiatur) exclusi, debitum sacrosanctæ Cellæ honorem habere non possent, non diu passus est Deus, sua, Matrisque suæ vestigia neglecta inter Barbaros jacere, sed eodem anno 1291. qui fuit postrema Palæstinæ clade insignis, Deo dilecta Domus e Syria pariter cum religione discessit, & ut Illyrici Annales apud Hieronymum Angelitam perhibent VII. Idus Majas sedente in cathedra Petri Nicolao IV. Summo Pontifice ex sacro Ordine Minorum Angelico ministerio in Europam asportata

De Cul
tata e
riam,
station
ritur.

Sacr
go
rat, in
in Ter

Ad
curatissi
Domus
NUM
tio, ut
tare non
Provide
minum
LYRICI
quoque
nititur,
consensu
mat. S
scripsit
ore muss
Critici
sed quan
sequentib

tata est. Verum quo loco post derelictam Syriam, & Palæstinam sacratum hoc Pignus primam stationem fixerit, id est, de quo in præsentî quæritur. Pro quo sit

ARTICULUS I.

SACRA illa Domus, in qua salutante Angelo Virgo Christum Spiritus sancti virtute conceperat, in Europam ministerio Angelorum translata, in Tersactano colle fuerat collocata.

Adeo certus est (ait Horatius Tursellinus accuratissimus Historiæ Lauretanæ Scriptor) Almæ Domus Nazarethanæ in collem TERSACTANUM adventus, & ex eo Lauretum commigratio, ut de tam testata, explorataque re addubitare non possit, nisi, aut qui de Divina vi, ac Providentia dubitare velit, aut eximere ex hominum genere humanam fidem. Neque enim ILLYRICIS solum monumentis, sed Historicorum quoque, Romanorumque Pontificum autoritate nititur, & vetustam fidem, constans tot ætatum consensus, concursusque omnium gentium adfirmat. Sunt nihilominus quidam, qui ut eruditi, acrisque ingenii sibi famam parent, semihiantiter mustitant, sapientioribus, magnique nominis Criticis hujus Historiæ veritatem non probari. Sed quantum pondus habeat eorum assertum ex sequentibus patebit.

ARTICULUS II.

Plura Horatii Tursellini testimonia.

I. **H**ic lib. 1. Hist. Lauret. c. 3. ex Annalibus Fluminensibus cum Hieronymo Angelita ostendit Ædem hanc cum Tersactum esset adfecta Deiparæ admonitu fuisse agnitam, & evidenti miraculo illustratam. Mater enim Dei devoto viro Alexandro Ecclesiæ Tersactensis S. Georgii Curato ad novitatem portenti attonito, ægro, in ancipiti vitæ discrimine animam trahenti, opemque poscenti, voto nuncupato hoc visum objecit:

„ Intempesta nocte, somnum inter, & vigiliam, Dei Parens repente Cœlo delapsa, coelestibus latera tegentibus, se illi obtulit, cubiculumque omne clarissima luce complevit. Mox benigno vultu: bono animo, inquit, esto fili. En vocata adsum præsentem tibi opem, optataque rei notitiam ferens. Sic igitur habeto, sacram Ædem vestris nuper illatam finibus, illam ipsam esse domum, ubi ego olim genita, ubi ferme educata sim. Hic ego Archangeli Gabrielis nuncio, Spiritus sancti opera, Divinam concepì Sobolem. Hic *Verbum Caro factum est*. Ergo post nostrum excessum, domum talibus mysteriis insignem Apostoli consecrarunt, celebraruntque certatim rem Divinam inibi factitantes. Ara pariter cum Æde allata ea ipsa est, quam Apostolus Petrus sacris initiavit.

Chri-

Christi crucifixi imago, quæ cernitur olim ab
 Apostolis inibi posita. Simulacrum porro ce-
 drinum effigies nostra est Lucæ Evangelistæ ma-
 nu, qui pro familiaritate, quæ illi nobiscum in-
 tercesserat, nostram similitudinem coloribus,
 quantum mortali fas erat, expressit. Hæc igi-
 tur dilecta Cœlo domus per tot ætates in Ga-
 lilæa maximis honoribus culta, nunc demum
 deficiente cum fide cultu, ex oppido Nazare-
 tho ad vestras migravit oras. Nec dubia fi-
 des. Deus facti Author, apud quem *impossibile*
non est omne verbum. Cæterum, ut horum tu
 ipse sis testis idem, præcoque; sanus esto. Tua
 ex longinquo morbo subita valetudo fidem mi-
 raculi faciet. Hæc effata sublimis abijt in Cœ-
 lum, cœlesti quodam odore in tectis relicto.
 Id vero non ludibrium sopitæ, aut ægræ men-
 tis, sed veram fuisse speciem rei ostendit even-
 tus. Protinus Antistites (in primitiva enim
 Ecclesia etiam Presbyteri Episcopi, & Antisti-
 tis nomine fuerunt quandoque appellati c. 1.
 dist. 21. c. *legimus* 24. dist. 93.) mista pavo-
 ri lætitia evigilans, totus sudore fluere cœpit:
 depulsaque repente febris, valens, ac vegetus
 surgit e lectulo. Mox non magis valetudine,
 quam Nazarenæ Domus indicio lætus submittit
 genua, & oculos pariter, manusque in Cœlum
 tollens, Deo, ac Deiparæ Virgini pro duplici
 beneficio multiplices gratias agit.

II. Motus eo miraculo Nicolaus Frangebanus
 e prima nobilitate Romana, Croatia, Dalmatiæ,

Istriae Prætor (Magnus Ban ab incolis vocatus)
 vir pietate, ac virtute inelytus, idemque Fluminis,
 & Tersacti Dominus, ad indagandam avectæ e
 Syria sacrae Domus veritatem fidos exploratores,
 inter quos etiam memoratus Alexander erat, mit-
 tere Nazarethum constituit. Qui impigre conscen-
 sa navi, transmissoque Adriatico, Jonio, Cretico,
 Cyprio mari, Palæstinam secundo cursu tenuere.
 Quæ vero retulerint visa, idem Tursellinus in Hist.
 Lauret. c. 4. ex Annal. Flumin. & Hieronymo
 Angelita refert:

„ Ibi impensius inquirentes comperiunt ex in-
 „ colis non tam re, quam verbo christianis, Do-
 „ mum Natalem Beatae Virginis inde paulo ante
 „ sublatam. Et infra: Cernunt eisdem monstnan-
 „ tibus aream, ubi sacrosancta Domus steterat:
 „ cernunt fundamenta, recentia sanctæ Domus
 „ avulsæ vestigia. Dimensi longitudinem, ac la-
 „ titudinem areæ, fundamentorumque crassitiem,
 „ reperiunt omnia cum translatae in Dalmatiam
 „ Ædis, parietumque mensuris, quas ad id secum
 „ attulerant, prorsus congruere: tempus quoque
 „ angusti Sacelli illinc ablati, avectique in Illyri-
 „ cum convenire. Ergo effusa cum lætitia, &
 „ gratulatione domum revecti Frangipanio Præ-
 „ tori explorata renunciunt.

III. Postquam sacratum hoc Pignus Tersacto
 in agrum Recinetensem Divinitus delatum est, sex-
 decim viri fide, religione, autoritate præstantes
 a Picentibus electi sunt, qui Tersactum primo,
 de-

dein Nazarethum in Palæstinam peterent ad Nazarethanæ hujus Ædis veritatem explorandam. Permoti Picentes ad id fuere monitis Pauli e Sylva pii Eremitæ, cui Deipara per speciem objecta id narrarat; tum sedium pluries mutatarum miraculo, tum Dalmatarum sibi ereptam profitentium suspiriis, uti iterum Horatius Turfellinus loc. cit. c. 12. & 13. ex Præposito Turremano, & Hieronymo Angelita exponit his verbis:

„ Picentibus vanum primo somnium visum:
„ & Author a multis pro somniatore habitus.
„ Deinde vero, quoniam de dato, ademptoque
„ Divinitus Dalmatiæ Sacello, Dalmatarumque
„ Ædem Lauretanam agnoscentium testimonio,
„ obscura quædam pereos dies fama emanarat,
„ collegere se se, ac tantam rem minime negligendam existimarunt. Et recens eos admiratio stimulabat, quod eandem Ædem ter uno
„ anno sedem in agro Piceno mutasse meminerant.
„ Ergo internuncii ultro, citroque missi: ac decem Recinetensibus Authoribus, communi Picentium consilio decretum, ut ære contributo, certi homines in Illyricum, inde in Galilæam mitterentur rem oculis, certisque indiciis exploraturi.

„ Igitur sexdecim viri fide, religione, auctoritate præstantes ex omni Piceno lecti. His datum negotium, ut Dalmatiam primum, inde Galilæam explorantes, rem omnem intentius investigarent: & de Natali B. Mariæ domo, quæ

„ illis locis fuisse diceretur, comperta omnia do-
 „ mum referrent. Confestim illi transmissio Adria-
 „ tico sinu, Tersactum delati accolis adventus
 „ causam aperiunt sui. Ardebant dolore ex re-
 „ centi adhuc vulnere Dalmatæ omnes. Talis
 „ ergo boni amissi recordatione ingemiscentes
 „ summum eius desiderium vocibus, ac lacrymis
 „ testabantur. Legatis amice rogitantibus aream
 „ monstrant, quam B. Virginis Domus infederati
 „ atque inibi geminam illi, ac similem Ædem,
 „ rei monumentum, extructam. Et simul inte-
 „ grato fletu, queruntur, ea sola Illyricis cœle-
 „ stis doni reliqua esse vestigia. Aliis tam Di-
 „ vini muneris concessam gloriam, sibi tantum fa-
 „ mam relictam. Itaque Picentium Legati Ædis
 „ Lauretanæ mensura, quam secum ad hunc usum
 „ attulerant, quaqua versus ducta, quod vacui
 „ erat spatii, id Lauretanæ Ædi prorsus congrue-
 „ reprehendunt. Sciscitati inde tempus amissi-
 „ si sacrosancti Sacelli comperiunt, id eodem pla-
 „ ne tempore Illyricis ereptum, & Picentibus da-
 „ tum. Re satis explorata, cum utrique com-
 „ memorassent præcipua utrobique patrata mira-
 „ cula, manantibus certatim lacrymis divellun-
 „ tur, alteri desiderio mæsti, alteri lætitia gesti-
 „ entes.

„ Legati igitur e vestigio vela faciunt. Et in-
 „ fra: Nazarethum ut venere, Natalem B. Ma-
 „ riæ inquirunt Domum. De Christianis, qui
 „ qualescunque supererant in medio nationis præ-

ia do-
Adria-
ventus
ex re-
Talis
scientes
crymis
aream
ederat:
Edem,
l inte-
coele-
am Di-
tum fa-
i Ædis
e usum
l vacui
ongrue-
s amil-
em pla-
bus da-
e com-
ta mira-
ivellun-
ia gesti-

væ, sedulo sciscitantur. Ab his edocti, quæ
vigente adhuc christiana re in Syria, partim
ipfi a Majoribus acceperant, partim suis ipsi-
met oculis viderant, ad optatum ducuntur lo-
cum. Reperiunt aream cum fundamentis avul-
sæ domus in solo relictis, quæ intentiore cura
omnia omnino cum Illyricis vestigiis, Ædis-
que Lauretanæ forma, ac parietibus convenire
comperiunt. Re utrobique gesta ex sententia,
admodum læti conscendunt navim: ac remenso
mari, Anconam, unde solverant, revehuntur in-
columas. Protinus domos repetunt. Magistra-
tibusque, ac Primoribus Civitatum, unde missi
erant, comperta referentes, suam illis lætitiâ
impertiunt. Et Recinetenses successu læti lega-
tionis, cuius Authores fuerant, monumentum
extare voluerunt. Rem omnem in publicas ta-
bulas referre placuit, additis sexdecim Legato-
rum nominibus, testimoniisque, quo res testa-
tior ad posteros foret. Earum Litterarum ex-
empla in privatorum ædibus asservata ad no-
stram usque ætatem pervenerunt. Hæc autem
per Legatos cognita sunt anno a Virginis partu
MCCXCVI.

Et in-
B. Ma-
is, qui
nis pra-
væ,

IV. Tandem Clemens VII. ut de tanti mira-
culi veritate amplius certificaretur, omneque du-
bium, si quod superesset, Pontificia autoritate
dirimeret, tres, qui illi erant a cubiculo, Roma
Lauretum, Tersactum, ac Nazarethum in Palæsti-
nam misit, ut magnitudines, & mensuras Laureta-
næ

nae domus cum mensuris locorum, ubi antea fuisset ea domus conferrent, quod iterum refert Turfellinus lib. 2. Hist. Lauret. c. 26. & ait:

„ Ergo illi Lauretum profecti, sacramque Domum intentiore cura contemplati, dimensique conscendunt navim Illyricum petaturi. Quo ut ventum est, Lauretanæ instar Ædiculam satis vetustam, & miraculorum monumentis insignem inveniunt. Porro parieti ejus Ædiculae inscriptum, Lauretanam ibi domum olim fuisse. Hæc accolæ ipsi monstrabant. Haud vana ab illis afferriveræ lacrimæ ubertim manantes ex desiderio testabantur. Confestim igitur Legati mensuris admotis deprehendunt prorsus omnia convenire. Protinus repetito cursu pergunt in Galilæam. Nazarethum veniunt: sacrae Domus fundamenta monstrata ab incolis cernunt. Quoquo versus metiuntur, congruere cuncta complerunt. „

ARTICULUS III.

Aliorum celebriorum Historicorum, & Illustrum Virorum sensa.

I. **I**nter optimos Criticos accensendus Natalis Alexander Hist. Eccl. sæcul. 13. pag. 37. edit. Parisien. Anno 1699. hæc scribit - „ Pontificatus Bonifacii Papæ VIII. anno 1. Christi 1294. sacra Deiparæ Virginis ædícula, in qua filium Dei de Spiritu

„ ri-

„ritu sancto, Angelo nunciante concepit e Dal-
„matia (ergo hic antea conquievit) in Picenum
„miraculo delata, in Recinetensis agri silva piæ
„matronæ, cui Lauretæ nomen, propria conse-
„dit. Inde Lauretanæ Domus B. Virginis ap-
„pellatio, quam & in ipso Piceno ter sedem in-
„fra annum mutasse repetito miraculo memoriæ
„proditum est.

II. Bollandistæ ex præstantissimorum Critico-
rum numero haud explodendi narrant ad diem 25.
Martii §. 4. sacram Domum in DALMATIAM
fuisse translataam ad eum locum, qui vulgo nunc
dicitur *Fiume*.

„ Alii alias causas adferunt destructionis exi-
„mii Templi Annunciationis, & translationis
„sacræ Ædis Nazarenæ ad partes Christianorum,
„quæ primum, ut dictum est, in DALMATIA
„circa oppidum FLUMEN constitit, ac tandem
„in agrum Picenum delata est.

III. Graveson de Myster & Annis Chr. dis-
sert. 2. pag. 34. ad rem hanc ita differit:

„ Extat etiamnum, ad solatium, & pietatem
„Fidelium, sacra Deiparæ Virginis ædícula, in
„qua filium Dei de Spiritu sancto concepit, &
„quam, habitatione multorum annorum, Jesus,
„Deipara, & Josephus consecrarunt. Memoriæ
„siquidem prodiderunt Historici probatissimæ fi-
„dei, hanc sacram ædiculam, e Galilæa, Syria-
„que in Dalmatia primum, & mox e Dalmatia in
Pi-

„ Picenum miraculo delatam, in Recinetensis agri
 „ sylva, piæ Matronæ, cui Lauretanæ nomen,
 „ propria confedisse; & inde ortam esse appella-
 „ tionem Lauretanæ Domus B. Virginis, quam
 „ & in ipso Piceno ter sedem infra annum, ite-
 „ rato divinitus miraculo, Angelica ope mutasse,
 „ iidem testantur Historici. Rem, omnium lit-
 „ teris, & constanti fama comprobata, Summo-
 „ rum Pontificum decretis confirmatam, conflu-
 „ entium populorum numero longe, lateque ce-
 „ lebratam, sanctitate loci, & frequentia miraculo-
 „ rum luce clarius manifestatam, hic contra quos-
 „ dam nimium morosos, & Criticæ intemperan-
 „ tioris fufius demonstrare supervacaneum omni-
 „ no esse arbitror. „

IV. Ecclesiasticæ Historiæ parens Cardinalis
 Baronius ad annum Domini 9. §. I. sic de Do-
 mo Lauretana loquitur - - „ Porro Domus illa,
 „ in qua de Verbi Incarnatione Sanctissima Vir-
 „ go cœleste accepit nuncium, adhuc magno mi-
 „ raculo non tantum integra perseverat, sed An-
 „ gelorum ministerio ab Infidelium manibus vin-
 „ dicata, in DALMATIAM primum; inde in
 „ Italiam translata est in agrum Lauretanum Pi-
 „ ceni Provinciæ: quod per insigne, ac nobilissi-
 „ mum vetustatis monumentum totus christianus
 „ catholicus Orbis veneratur, ac colit. Nec est,
 „ quod quis de re gesta dubitet, qui memoria
 „ repetat, illic dictum esse ab Angelo, non esse
 „ impossibile apud Deum omne verbum. Fidei
 „ „ chri-

„ christianæ esse prædixit Christus, ut & montes
„ Christianorum imperio e loco in locum trans-
„ ferrentur. Præstiterunt hoc complures Sancti,
„ & inter alios Gregorius ille Magnus cogno-
„ mento Thaumaturgus. Complura enim id ge-
„ neris certa Authorum fide reperiuntur miracula
„ edita. Sed in his modo non immorandum.
„ Qui Nazareth inviserunt, ejusdem domus situm
„ eadem omnino mensura signatum inspexerunt,
„ accolis, quod factum est, fideliter attestantibus.
„ Sed hæc obiter: neque enim est in animo rei
„ gestæ historiam egregie testatam hic enarrare.
„ Agemus de ea suo tempore, quo facta scribi-
„ tur. Interim hic frui Lector, quæ veneran-
„ dus Pater Petrus Canisius, cujus laus est in
„ Evangelio per omnes Ecclesias, non minus pie,
„ ornate, atque erudite suo modo conscripsit. - „
„ Ista ergo Canisius ante Cardinalem Baronium de
„ Æde Lauretana conscripsit in opere de S. Maria
„ Deipara lib. 1. c. 25. Cardinalis autem Baronius
„ promissum suum adimplere non potuit, ut de B.
„ Lauretana Æde ageret, cum ad res gestas A. C.
„ 1294. opus ejus non pervenerit, quo anno Almæ
„ Domus Tersacto in Italiam facta est translatio.

V. Raynaldus in suis Annalibus ad A. C.
„ 1291. inter alia ita scribit - - „ Claudimus hunc
„ annum insigni prodigio sæculorum omnium fu-
„ turorum admiratione, & prædicatione cele-
„ brando. Eodem hoc anno, quo amissam Sy-
„ riam luximus, contigit, sacram illam Domum,

„ in qua salutante Angelo Beatissima Virgo Spi-
 „ ritus sancti virtute conceperat, olim ab Apo-
 „ stolis in Sacelli formam, redactam, in Europam,
 „ ministerio Angelorum translatam fuisse, atque
 „ TERSACTUM inter & FLUMEN DALMA-
 „ TIÆ Oppida, in montis leniter assurgentis,
 „ imminentisque Adriatico mari æquata planitie
 „ collocatam &c. „

VI. Joannes Baptista Mantuanus lib. de Do-
 mo Lauretana differens hæc habet - - „ Ipsum
 „ cubiculum Angelorum ministerio, relictis ele-
 „ vatum, & ad ILLYRICOS Divino judicio trans-
 „ portatum; ubi, cum aliquamdiu permanisset,
 „ iterum trans Adriaticum finum in agrum Reci-
 „ netensium, Divina virtute translatum est. „

VII. Spondanus ad A. C. 1291. ait - - „ Hoc
 „ denique anno, qui fuit suprema Palæstinæ cla-
 „ de insignis, Deo dilecta Domus Beatissimæ Vir-
 „ ginis Nativitate, & Incarnatione D.N. J. Chri-
 „ sti illustris, e Syria pariter cum religione dis-
 „ cessit, Angelorum manibus ex Civitate Naza-
 „ reth, & ex Templo ab Helena Augusta olim
 „ sacræ Domui circumdato avulsa, & in DAL-
 „ MATIAM, monticulumque TERSACTUM
 „ inter ac FLUMEN leniter acclivem, Adriatico
 „ imminentem mari, maximo miraculo translata
 „ &c.

VIII. Adrichomius in Zabulon num. 73. de
 Nazaretho agens ita observat - - „ Apostoli post
 „ Chri-

Christi in coelos Ascensionem, Beatæ Mariæ Virginis Domicilium, in quo ab Angelo salutata Christum Salvatorem concepit, sacris nris bus dedicarunt, & sacris etiam ibidem nonnumquam operati sunt: eodemque loco postmodum Dei Genetrici peramænum, & quod Archiepiscopali cathedra præcelleret, extructum fuit Templum, in quo tria ex rupe excisa erant Altaria . . . . Porro, quod ad sacrum Angelicæ salutationis Domicilium attinet, id cum multo tempore hic (Nazarethi) frequentatum, & in honore habitum fuisset, Palæstina christianam religionem repudiante, ab Angelis admiranda ratione FLUMEN, quod ILLISRICI Opidum fuit, delatum est. „

ARTICULUS. IV.

Pervetustæ Inscriptiones.

1. Postquam Nazarethana Ædícula e Dalmatia in Italiam transiit, Nicolaus Frangipanius similem ædem in eodem, ubi substiterat, loco, condidit, ut iterum narrat Tursellinus loc. cit. c. 9. his verbis - - „ Nicolaus Frangipanius novam ædem Nazarenæ parem, ac geminam in iisdem vestigiis, ubi illa steterat, a se extructam magnifico circumdedit Templo. Id Templum S. Mariæ a Tersacto vocatur, vel veteris sanctissimi Sacelli memoria, vel novis miraculis nobis le. Et in eo Templo ad januam assimilatæ

Na-

„ Nazarenæ Domus egregium Nicolai Frangipanii
 „ monumentum hodie visitur; qui Templi con-
 „ ditor pro sua erga Natalem Virginis Domum
 „ eximia religione, proximum illius vestigiis se-
 „ pulchrum elegit sibi, posterisque. Quin etiam
 „ marmorea inibi tabula extat perantiqua tanti
 „ miraculi adposteris testis, in qua incisum: „

Hic est locus, in quo olim fuit
 Sanctissima Domus B. Virginis de Lau-
 reto, quæ nunc in Recineti Partibus co-
 litur.

Hodie quidem ob pictam interius coloribus sa-
 cram Capellam non amplius apparet præmemorata
 inscriptio, sed ejus loco substitutæ sunt duæ tabu-
 læ lignæ, quæ a lateribus januæ Sacristiæ pen-
 dent, in quibus facti memoria, & rei totius pro-
 gressus quatuor idiomatibus, puta, Latino, Itali-
 co, Illyrico, & Germanico summarie exprimitur.
 Verba latina, quæ in tabula dextera, columna
 prima signata sunt, hoc habent initium:.

Huc, ubi legis Mariane Viator,
 Originalis Deiparæ Domus, in qua VER-
 BUM ineffabiliter CARO factum est,
 Angelico ministerio e Nazareth Galileæ
 primitus translata fuit Anno 1291. in
 Sabbatho &c. Quod in aliis quoque idiomi-
 bus exprimitur ibidem.

II. Ascendendo Flumine ad collem Tersactanum a diametro secundæ Capellæ conspicitur in pervetusto lapide insculptum italico idiomate sequens monumentum :

Venne la Casa della Beata Vergine da Nazareth à Tersatto l' Anno 1291. alli 10. di Maggio: & si partì alli 10. di Dicembre 1294.

Hanc inscriptionem a Nicolao Frangipanio post sanctæ Domus Tersacto discessum erectam fuisse testatur Centoflorinus in suo Clypeo Lauretano.

III. Clemens VIII. Pontifex Maximus lapidi marmoreo Lauretana in Æde etiamnum visibili, sequentia incidi curavit :

„ Christiane Hospes! qui pietatis,
„ votique causâ huc advenisti: sacram
„ Lauretanam Domum vides Divinis my-
„ steriis, & miraculorum gloria toto
„ orbe terrarum venerabilem. Hic san-
„ ctissima DEI Genitrix MARIA in lu-
„ cem edita. Hic ab Angelo salutata.
„ Hic æternum DEI Verbum Caro fa-
„ ctum est. Hanc Angeli primum e Pa-
„ læstina in Illyricum advexere ad TER-
„ SACTUM Oppidum, anno Salutis
„ 1291. Nicolao IV. summo Pontifice.

„ Triennio post, initio Pontificatus Bo-
 „ nifacii VIII. in Picenum translata
 „ prope Recinetum Urbem, in hujus
 „ collis nemore, eadem Angelorum ope-
 „ ra, collocata est. Ubi loco intra an-
 „ ni spatium ter commutato, hic po-
 „ stremo Sedem divinitus fixit, anno
 „ abhinc CCC. Ex eo tempore, tam
 „ stupendæ rei novitate, vicinis popu-
 „ lis in admirationem commotis, tum
 „ denique miraculorum fama longe, la-
 „ teque propagata, sancta hæc Domus,
 „ magnam apud omnes Gentes venera-
 „ tionem habuit: cujus parietes nullis
 „ fundamentis subnixi, post tot sæcu-
 „ lorum ætates, integri, stabilesque
 „ permanent. Clemens Papa VII. il-
 „ lam marmoreo ornatu circumquaque
 „ convestivit. Anno Domini 1525. Cle-
 „ mens VIII. Pontifex Maximus bre-
 „ vem admirandæ Translationis histo-
 „ riam in hoc lapide inscribi jussit. An-
 „ no 1545. Antonius Maria Gallus S. R.
 „ E. Presb. Card. & Episcopus Auxi-
 „ mi sacrae Domus Protector, facien-
 „ dum curavit,

ARTICULUS V.

Oracula Romanorum Pontificum.

I. **J**ulius II. in Bulla de Domo Lauretana ita
fatur - „ Nos attendentes, quod in Ec-
clesia de Laureto non solum est camera, sive
thalamus, ubi ipsa Beata Virgo concepta, ubi
educata, ubi ab Angelo salutata, Salvatorem
sæculorum Virgo concepit, lactavit, & educa-
vit. Ubi, quando de hoc sæculo nequam ad
sublimia assumpta extitit, orando quiescebat,
quaque Apostoli sancti primam Ecclesiam in
honorem Dei, & ejusdem Beatæ Mariæ conse-
crarunt. Ubi prima Missa celebrata fuit, ex
Nazareth, Angelicis manibus, ad partes SCLA-
VONIÆ, ad locum FLUMEN nuncupatum
primo portatam, inde per eosdem Angelos ad
nemus Lauretæ mulieris, ipsius Beatæ Virgini-
nis devotissimæ; a dicto nemore propter homi-
cidia, & alia facinora, quæ perpetrabantur, in
colle duorum fratrum; & postremo ob rixas,
& contentiones inter eos exortas in vicum pub-
licum Territorii Recanatenfis translata extitit.

II. Leo X. in Procæmio Bullæ de Domo Lau-
retana ait - „ Gloriosissimæ Virginis Matris Dei
Mariæ, a cujus laudibus, sicut neminem cessare
fas est, ita ad illas explendas neminem suffice-
re arbitramur . . . . Cum enim Beatissima Vir-

„ go, ut fide dignorum comprobatum est testi-
 „ monio e Nazareth Imaginem, & cubiculum
 „ suum Divino nutu transferens, postquam apud
 „ FLUMEN DALMATIÆ, oppidum primo, &
 „ deinde in agro Recanatenſi in loco nemoroſo,
 „ ac rursus quodam in colle ejusdem agri parti-
 „ cularibus personis addicto posuit. Demum in
 „ via publica, ubi modo consistit, illud Angeli-
 „ cis manibus collocando sibi delegit, & in eo as-
 „ ſidue miracula innumera illius meritis operatur
 „ Altissimus. Hæc & alia hujusmodi summo-
 „ rum Pontificum diplomata asservantur in Ar-
 „ chivio Almæ Domus Lauretanæ.

ARTICULUS VI.

Authoritas Breviarii Romani.

QUOD in Officio Translationis Almæ Domus
 in fine sextæ Lectionis hæc verba addita
 habet - „ Ipsius autem Virginis Natalis Domus
 „ Divinis mysteriis consecrata ab Infidelium po-
 „ testate in DALMATIAM prius, deinde in
 „ agrum Lauretanum Picenæ Provinciæ translata
 „ fuit, sedente S. Cœlestino V. eademque ipsam
 „ esse, in qua Verbum Caro factum est, & habi-
 „ tavit in nobis, tum Pontificis diplomatibus, &
 „ celeberrima totius Orbis veneratione, tum con-
 „ tinua miraculorum virtute, & coelestium bene-
 „ ficiorum gratia comprobatur. Quibus permotus in-
 „ nocent. XII. quo ferventius erga Matris amplissi-

„mæ cultum Fidelium memoria excitaretur, ejus-
„dem sanctæ Domus Translationem Anniversa-
„ria solemnitate in tota Piceni Provincia venera-
„tam Missa, & officio proprio celebrari præ-
„cepit.

„Quam gratiam Clemens XI. extendit ad
„Conventum, & Locum TERSACTI, univer-
„samque Provinciam Fratrum Minorum strictio-
„ris Observantiæ S. Francisci Croatiæ, & Car-
„nioliæ, nec non ad totam Diœcesim Segnien-
„sem tam pro Clero sæculari, quam Regulari die
„10. Maji, qua recurrit Translatio dictæ sanctæ
„Domus e Nazareth Galileæ ad prædictum lo-
„cum Tersactanum.

In vanum ergo impugnatur mirifica Transla-
tio Almæ Domus obtentu defectus contempora-
neorum Authorum eandem Translationem testan-
tium, faventibus scilicet ipsi translationi tot aliis
monumentis, tot aliis gravissimis Scriptoribus li-
cet subsequæ ætatis, traditione in diplomati-
bus Pontificiis approbata, communi universi Or-
bis catholici consensu, continuataque evidentium
miraculorum fama.

ARTICULUS VII.

Solvuntur Objectiones.

I. Inquiunt. Sacram illam Ædem longe ante
translationem fuisse dirutam referentibus

Scriptoribus septimi, & octavi Sæculi, Ecclesiam fuisse ædificatam in eo loco, in quo erat prædicta Domus, uti colligitur 1mo. Ex Adamanno Monacho in sæcul. III. Benedictin. part. 2. pag. 516. qui scripsit de locis sanctis Palæstinæ, quid intellexerat ab Arculpho Episcopo, qui ea visitaverat: *Altera vero Ecclesia in eo fabricata habetur loco, ubi illa fuerat Domus constructa, in qua Gabriel Archangelus ad Beatam Mariam ingressus, ibidem eadem hora solam est locutus inventam.* 2do. Ex Willebaldo Episcopo, qui ipse quoque peregrinando, Loca sancta Palæstinæ lustraverat, & cujus opus typis impressum est in Actis Sanctorum Ordinis S. Benedicti tom. 4. pag. 374. - „ Ambulabat in illum locum, ubi Gabriel primum venit ad Sanctam Mariam dicens: AVE „ GRATIA PLENA, & reliqua. Ibi est nunc „ Ecclesia; & ille vicus, in quo est Ecclesia, est „ Nazarethi. Illam Ecclesiam christiani homines „ sæpe comparabant a Paganis, quando illam „ volebant destruere. „ 3tio. Ex epistola Urbani IV. scripta S. Ludovico Regi Franciæ, ubi, ut eum excitaret ad Terræ sanctæ defensionem, inter cætera, quæ affert in eadem epistola relata apud Raynaldum ad annum 1263. n. 7. hæc habet - „ Quin idem profanus hostis radicati pro- „ secutor odii, quod contra christianum nomen, „ & cultum de iniqua editus radice conceperat, „ dolose præparans, iniquitatem pariens, sic in „ venerandam Ecclesiam Nazarenam, infra cujus „ ambitum Virgo Virginum salutata per Ange- „ lum

lum, de Spiritu sancto concepit, & ipsius par-
 tus Angelico extitit prænunciatus afflatu, ma-
 nus non solum occupatrices, sed etiam de-
 structrices injecerit, quod ipsam per sacrile-
 gos, & nefandos iniquitatis suæ ministros de-
 sæviens redegit ad solum, ejusdem structura
 nobili omnino destructa.

Repono. Per hæc & similia non probari an-
 tecedentem sacræ Ædis destructionem; Joannes
 quippe Phocas, qui juxta Græcos A. C. 1185. &
 juxta Latinos A. C. 1193. Terram sanctam descripsit,
 & ideo longe post Sæculum septimum, & octa-
 rum, eandem Ædem per ea tempora conserva-
 tam fuisse testatur sequentibus verbis: *Eo in lo-
 co, in quo Annunciatio facta, est ex nigro lapide
 Crux candido marmore incisa, & super eam Altare,
 & a dextera Altaris pusilla ædícula, in qua semper
 Virgo Deipara se continebat.*

Sed admittamus etiam, Ecclesiam fuisse ædi-
 ficatam in loco, ubi erat Domus, in qua Virgo
 ab Angelo salutata Christum Dominum de Spiritu
 sancto concepit; admittamus etiam, Ecclesiam
 prædictam subsequenter temporibus fuisse a Bar-
 baris irruentibus solo æquatam: hinc tamen infer-
 ri nequit, non extitisse Ædem sacram ante ejus
 translationem, cum hæc inter se minime pug-
 nent, ædificatio videlicet Ecclesiæ in loco, in
 quo domus erat Beatissimæ Virginis, ejus subse-
 cuta destructio, & conservatio partis domus, si-
 ve cubiculi, in quo Virgo degebat, & in quo

salutationem Angelicam excepit; quodque ope Angelorum translatum primitus Tersactum, dein Picenum fuit, sicuti notat Raynaldus post ponderata verba Epistolæ Urbani IV. ad annum 1263. num. 7.

Ut hoc melius capiatur, advertendum est cum Canisio lib. 1. de Deipara c. 4. Beatæ Virginis Parentes non quidem fuisse amplissimis facultatibus instructos, sed neque turpissima egestate laborasse, & Beatam Virginem, cum nullos fratres haberet, hæredem unicam in bona parentum successisse. Affert idem Canisius Nicephorum dicentem Joseph, & Mariam in Nazareth non domicilium modo, sed & substantiam, & possessionem propriam habuisse; adeoque verosimile admodum est, domum eos habuisse suæ conditioni aptam, partemque ejus, dirutis partibus aliis, mirabiliter perstitisse, & ab Angelis transferri potuisse; sicuti Papebrochius in responsione ad Patrem Sebastianum a S. Paulo Antuerpiæ edita anno 1697. & signanter in responsione ad art. 25. num. 116. pag. 522. argumentatur. „ Erat „ quidem locus ille, in quo, annunciante An- „ gelo, Dei Filium Virgo concepit, parvus, & „ humilis, qualis hodie dum Laureti conspicitur „ illuc translata ædícula ab Angelis. Sed quis „ hanc totam Josephi domum fuisse dixerit, in „ qua & suam ille officinam habuerit, & cubicu- „ lum a Virginis, Ancillulæque cubiculis diver- „ sum, & culinam, & cætera necessaria omnia? „ quan-

„ quantoque & decori, & rationi verosimilius
„ cogitabimus illam quasi appendicem majoris
„ domus, five (ut vulgo loquimur) ædes do-
„ mus posteriores, ubi (more gentis solitæ mu-
„ lierum habitationem seorsim habere) Virgo de-
„ geret orationi, contemplationi, ac muliebri
„ operi vacans procul a strepitu officinæ, & con-
„ currentis illuc multitudinis, prandiumque, ac
„ cœnam Josepho, & Filio præpararet. „

Mentio hic fit habitationis mulierum separatæ
ab habitatione virorum, quod certe moribus Heb-
ræorum consonum erat, cum Tentoria Saræ, Ra-
chel, & Liæ essent distincta a Tentoriis Abra-
ham, Isaac, & Jacob; Salomon autem ædifica-
verit uxori suæ filiæ Regis Ægypti: quod argu-
mentum late profequitur Calmet in sua dissertatio-
ne de priscis ædibus Hebræorum.

Addo, quod Joannes Baptista Mantuanus
utatur verbis (apud Turfellinum lib. 2. c. 6.)
non universam ædem, sed cubiculum indicanti-
bus - „ Historia igitur in tabella continebatur
„ ejusmodi: Templum Beatæ Dei Genitricis Lau-
„ retanæ quondam ipsius Virginis cubiculum
„ fuit, in quo nata, nutrita, ab Angelo Gabriele
„ salutata, & Spiritu sancto fuit obumbrata. „
De cubiculo pariter, non de domo loquitur Le-
ander Albertus (apud eundem Turfellinum lib.
2. c. 28.) - - „ Enimvero me vires deficiunt
„ conantem dicere de Sanctissimo iko, religiōsi-

„ flimoque cubiculo, ubi nata, ubi educata est
 „ Coeli Regina semper Virgo, ac Dei Parens
 „ Maria, eademque miserorum mortalium apud
 „ Filium suum Patrona, ubi Archangeli Gabrie-
 „ lis nuncio Dei Mater effecta, appellata est.
 „ Joannes etiam Episcopus Cabillonensis Scrip-
 tor anni 1450. qui opus composuit, cui titulus:
Topographia Sanctorum, typis editum post Marty-
 rologium Francisci Maurolici, quod quidem opus
 a Tursellino visum non fuit, in verbo *Recanatum*
 hæc habet - - „ Hic est Ædes Sanctæ Mariæ
 „ de Loreto, quæ fuit Camera Civitatis Naza-
 „ reth, in qua ipsa Beata Virgo ab Angelo fuit
 „ salutata, hucusque ab Angelis transportata.

Porro verba *Cubiculum*, *Camera*, non univer-
 sam Domum, sed partem domus designant. Quod
 si *Cubiculi* nomine integra ædes intelligatur, vis
 tamen argumenti non corrui, cum in hac mate-
 ria totum pro parte sæpe usurpetur; quemadmo-
 dum columna, ad quam Christus flagellatus fuit,
 Romam Jerosolymis A. C. 1223. deportata dici-
 tur sedente Honorio III. a Joanne Cardinali Co-
 lumna Apostolico ad Orientales Legato, & po-
 sita in Æde S. Praxedis ad Exquilias, quam-
 quam nonnulli ex S. Hieronymo hanc ejus colum-
 næ partem dumtaxat esse existiment, ait enim S.
 Hieronymus Epist. 108. col. 691. tom. de Paula
 sacra loca Jerosolymis perlustrante loquens:
Ostendebatur illi columna Ecclesiæ porticum sustinens,
infecta cruore Domini, ad quam vincit ducitur, &
flagel-

flagellatur. Occasione itaque verborum horum putant nonnulli, columnam Romanam esse dumtaxat partem columnæ, de qua loquitur S. Hieronymus, basim scilicet, aut Capitulum. Signum autem hoc est, totum pro parte usurpari; ideoque etiam nomine domus, aut ædis, partem ejus, seu cubiculum commode intelligi posse.

II. Inquiunt. Quaresmius tom. 2. Elucid. Terræ sanctæ lib. 1. c. 1. & seq. præsertim vero c. 4. testatur, ætate sua Nazarethi sacrum visitari consuevisse Domicilium, in quo Beata Virgo lætissimo accepto nuncio Servatorem mundi concepit. Repono. ex Joannis Francisci Alcaroti Canonici Novariensis Itinerario Terræ sanctæ lib. 2. c. 19. miro modo S. Domum Nazaretho in DALMATIAM, ac deinde LAURETUM esse translata: Fideles autem Palæstinæ Ecclesiam sub nomine Annunciationis Beatæ Mariæ ædificasse, qua locus ille, ubi sancta Domus erat, conclusus est; & hanc esse sacram illam Domum, quæ dicitur hoc tempore esse Nazarethi.

DISSERTATIO VII.

De sacris Imaginibus, & Reliquiis.

Egi hucusque de invocatione, & cultu Sanctorum, nunc de veneratione earum rerum, quæ ad illos pertinent, id est, Imaginum, & Reliquiarum Sanctorum differendum erit. Ac, ut ab Imaginibus ordiar, tres hac in re inter Christianos fuere quasi germanæ hæreses; una Christiano - Categororum; altera Iconoclastarum; tertia Thymolontium, quas S. Joannes Damascenus lib. de hæresibus in fine describit his verbis: Christiano - Categor (id est Christianorum accusatores) sunt, & dicuntur, qui

qui Christianos uni, & vero Deo servientes crimi-
 nantur, ac si venerandas Domini Jesu Christi, &
 Immaculatæ Dominae nostræ sanctæ Genitricis,
 Sanctorum Angelorum, nec non Beatorum Ima-
 gines veluti Deos more Gentilium colant. Icono-
 clastæ vero (id est, Imaginum effractores) vo-
 cantur, quod contumeliosam prorsus mentem præ-
 ferentes, sacras, & venerabiles Imagines com-
 minuerint, ignique tradiderint, & eas, quæ de-
 pictæ muris erant, qua abraferint, qua calce, &
 atramento obliverint. Thymolontes denique (id
 est, crudeles) qui potestatis, qua pollent, ar-
 repta opportunitate, furore sectam armantes, il-
 los, qui venerantur Imagines, verberibus, tor-
 mentisque supra modum excruciant. Præterea
 eousque Hæreticorum ascendit impietas, ut Ca-
 tholicos Sanctorum venerantes Reliquias, pro Deo
 vivente mortuos homines, pro summo, & sem-
 piterno Spiritu ossa, & cineres colere calumniose,
 & mendaciter vociferentur. Atque, ut fides mi-
 hi facilius habeatur, neque me quisquam augendi
 gratia fingere aliquid arbitretur, produco Luthe-
 rum Sectariorum omnium Antesignanum Princi-
 pem, qui in eo sermone, quem de cruce edidit,
 tamquam ex tribunali pronunciat : *Quoniam Re-
 liquiæ Sanctorum nihil sunt aliud, quam Fidelium se-
 ditiones, ne deinceps populi Deos alienos colant, pla-
 cere sibi, ut omnes ejusmodi Reliquiæ altissime sub ter-
 ram abscondantur: ut ea ratione videlicet omnis
 Apostolorum, & Martyrum, aliorumque Sancto-
 rum in terris memoria aboleatur.*

ASSERTIO.

Deus in Antiqua Lege omnem prorsus
Imaginem pingere, vel sculperre non
prohibuit.

- I. **Q**uia Deus Exod. c. 25. v. 18. præcepit Moyfi, ut faceret sibi duos Cherubim aureos: *Duos quoque Cherubim aureos, & productiles facies, ex utraque parte Oraculi. Item Num. c. 21. v. 8. mandavit Moyfi, ut faceret serpentem æneum: Fac serpentem æneum, & pone eum pro signo: quem cum percussi aspicerent, sanabantur.*
- II. Quia Exod. 31. v. 2. 3. 4. 5. affirmat Deus ad hunc effectum, sicut ad omne conflatile ex auro, & argento dedisse sapientiam Beseleel: *Ecce, vocavi ex nomine Beseleel . . . & implevi eum Spiritu Dei; sapientia, & intelligentia in omni opere, ad excogitandum quidquid fabrefieri potest ex auro, & argento, & ære, marmore, & gemmis, & diversitate lignorum. Sed non dedisset ei dictam sapientiam, si omne sculptile penitus vetuisset.*
- III. Quia si sculperre, vel pingere Imagines universim vetitum esset, id maxime deduceretur ex illis verbis Exod. c. 20. v. 4. *Non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem, quæ est in Cælo desuper, & quæ in terra deorsum, nec eorum, quæ sunt in aquis sub terra. Verum ibi non prohibetur absolute, ne fiat sculptile, sed solum, ne fiat, ut reputetur pro Deo, & adoretur, dicitur enim v. 3. Non habebis Deos alienos coram me. Deinde*
- sub-

subditur : *Non facies tibi sculptile. Postea v. 5. Non adorabis ea, neque colles more Ægyptiorum, quibus Hæbrei servierant.*

Inquiunt. Imago dat occasionem Idololatriæ. Repono. Id non fieri per se, & ex natura imaginis, sed per accidens, & ex malitia hominis; quia etiam sol, & luna, & omnia creata fuerunt accepta, ut occasio idololatriæ, nec tamen ista prohibuit Deus, sed homo eis abusus est.

QUAESTIO I.

An in nova Lege liceat Dei, & Sanctissimæ Trinitatis Statuas, aut Imagines effingere, & qua ratione?

PRAENOTIO.

Theologi docent cum Bellarmino lib. 2. de Imaginibus Sanctor. c. 8. Deum triplici modo depingi posse I. reputando, eum esse in se, qualis pingitur, hoc est, habere naturam hominis cum suis membris, & idcirco Deum, prout est in se, in pictura repræsentari; & hac in re contineretur error impius, sacrilegus, & Naturæ Divinæ contrarius, error videlicet Anthropomorphitarum, cujus meminit S. Augustinus lib. de hæresibus c. 88. & de quo agunt Alfonsus de Castro lib. 5. adversus hæreses sub tit. *Deus hæres. 2. & novissime Joannes Sianda in Lexico Hæ-*

Hæresum verb. *Anthropomorphitæ*. II. Deus pingi potest, ut historia repræsentetur e. g. si pingendus esset Adamus a paradiso expulsus, depingi deberet Deus in forma hominis ambulantis, ut legitur in Scriptura; & in hac pictura non repræsentatur natura Divina, sed factum illud oculis conspiciendum exponitur, quod auribus audientium insonaret, si voce exprimeretur. III. Depingitur Deus, ut oculis ejus Majestas proponatur, similitudinibus videlicet penicillo expressis, quibus aliquando in Scriptura hominibus apparuit; & in his duobus postremis modis nihil est reprehensione dignum, uti bene, & docte advertit, & prosequitur Cardinalis Gottus de veritate Christi Ecclesiæ adversus Jacobum Picenum tom. 2. p. 2. a. 16. §. 1.

ARTICULUS I.

Licitum est Deum, & Sanctissimam Trinitatem depingere, & repræsentare in forma corporea, & visibili, in qua aliquando apparuit.

SI enim forma hominis se Deus conspiciendum exhibuit Adamo, ut habetur Gen. c. 3. v. 8. si scalæ innixus apparuit Patriarchæ Jacob, & Moyse, ut legitur Gen. c. 28. v. 13. & Exod. c. 33. v. 23. Si tamquam Regem throno insidentem se exhibuit Isajæ c. 6. v. 1. Si demum æternus Pater, ut habetur Daniel. c. 7. v. 9. Danieli ap-

paruit forma senis vestibus albis induti, capillis
tamquam lana munda, & super thronum ignis
(Antiquus dierum sedit, vestimentum ejus can-
didum sicut nix, & capilli capitis ejus quasi lana
munda, thronus ejus flamma ignis) si denique
Spiritus sanctus in forma columbæ supra Jorda-
nem visus est, ut habetur Matth. c. 3. v. 16. ne-
mo est, qui non videat, recte posse Deum pingi
his formis, quibus apparere dignatus est, & il-
lis etiam, quibus, eo, quo possumus modo, ejus
Majestatem, & Omnipotentiam ob oculos ponamus.

Pie ergo nunc, & laudabiliter Sanctissima Tri-
nitas pingitur, & Imagines ejus, quæ ab Eccle-
sia approbantur, sunt illæ, quæ Deum Patrem
repræsentant forma Senis, in cujus sinu est Chri-
stus, & inter utrumque Spiritus sanctus forma
Columbæ: vel illæ, in quibus repræsentantur se-
orsum Deus Pater forma Senis, seorsum Christus,
sed propinqui ambo, & inter utrumque Spiritus
sanctus forma Columbæ, ut bene adnotavit Car-
dinalis Capisucchi in contr. Theolog. de cul-
tu sac. Imag. §. II. reprobatis aliis quibusdam
Sanctissimæ Trinitatis Imaginibus, de quibus post
Gersonem, & Molanum late agit vir in Ecclesia-
sticis quæstionibus versatissimus Joseph Maria Pe-
rimezzi Episcopus Oppiden. canon. alleg. p. 2. al-
leg. 4. §. I.

Adverte etiam Imagines Spiritus sancti per-
missas, & approbatas esse, ut pingatur in forma

Columbæ; secundum antiquam Ecclesiæ praxim, quapropter in libro Pontificali de S. Innocentio I. legitur : *Fecit turrin argenteam cum patena, & columbam deauratam*: item in figura linguarum ignis, ubi repræsentatur Mysterium Pentecostes. Imagines autem Spiritus sancti sub humana juvenis forma damnantur, & reprobantur, & removeri jubentur. Benedictus XIV. Constit. Sollicitudini §. 10. 23. 33. 36. & 37.

ARTICULUS II.

Solvitur Objectio.

Primis Ecclesiæ temporibus Dei, & Sanctissimæ Trinitatis Imagines non erant in usu teste Origene lib. 7. adversus Celsum prope finem, ubi ait : *Ut qui Deum incorporeum, & invisibilem nulla figura circumscribamus*. Et juxta canonem 36. Concilii Illiberitani (tom. I. Concil. Harduini col. 254.) ubi sic legitur : *Placuit, Pictures in Ecclesia esse non debere, ne quod colitur, & adoratur, in parietibus depingatur* : posito, quod hic canon pertineat, non ad imagines Sanctorum, sed ad imagines Dei, & Sanctissimæ Trinitatis, cum his tantum stricta, & propria conveniat adratio.

Repono. Statuta hæc respicere periculum, quod imminabat Gentilibus, & Catechumenis, qui Deum aspicientes in Ecclesiis circumscriptum, &

comprehensum lineis, & coloribus, in eum facile devenire potuissent errorem, ut a Christianis crederetur, non esse Immenſum, Omnipotentem, Inviſibilem, Æternum, Incomprehenſibilem, Spiritualem, corporis, & materiæ expertem, & immunem, quemadmodum erudite, & ſolide adnotavit Albaſpinæus Aurelianenſis Epiſcopus in Comment. ad prædictum Canonem.

Vigebat quoque tunc temporis diſciplina Arcani, quæ ſecretiora religionis catholicæ Myſteria occultabat, ne a Gentilibus profanarentur, atque ad eorum ludibrium exponerentur; ſicuti ad rem pergit Schelſtrat in diſſert. *De Diſciplina Arcani* c. 6. a. 3. & utramque rationem tum Albaſpinæi, tum Schelſtrati illuſtrat Pagi ad *Annal. Caroli*. *Baronii* ad A. C. 55. n. 5. & 6. Quibus idcirco ceſſantibus cauſis, bene poteſt, & laudabiliter Imago Dei depingi, & in Eccleſiis collocari; adeo, ut inter propoſitiones a Summo Pontifice Alexandro VIII. proſcriptas die 7. Decembris A. C. 1690. vigefima quinta in ordine ſit hæc: *Dei Patris ſedentis ſimulacrum neſas eſt Chriſtiano in Templo collocare.*

Hæ rationes erudite reſumptæ ſunt ab inſigni Theologo ex Dominicana familia Aloyſio Maria Lucino ſacræ Theologiæ Magiſtro, & Commiſſario Generali ſanctiſſimæ Inquiſitionis, deinde S. R. E. Cardinali in examine, & deſenſione Deſcreti publicati a claræ memoriæ Cardinali de Tour-

non pagina 433. secundæ editionis Romanæ :

„ Anche per cagione dell' arcano tanto
 „ rigorosamente osservato dall' antichità
 „ veniva proibito il dipingere nelle
 „ Basiliche le Imagini delle Divine Per-
 „ sone, come si legge espresso nel Con-
 „ cilio Eliberino celebrato nel principio
 „ del quarto secolo, acciocchè non si
 „ apprendesse, che dà Christiani venis-
 „ se adorata una corporea Divinità. Nell
 „ ottavo secolo durava pure questa Sag-
 „ gia avvertenza &c. ma, nato l' erro-
 „ re in Oriente, che le sacre Imagini fos-
 „ sero prevaricazioni della Christianità
 „ per l' Idolatria, subito la Chiesa, per
 „ combattere l' errore, commando, che
 „ un tal rito passasse in precetto ed in
 „ dogma, per cui prese a dipingere an-
 „ cora il Padre Eterno e lo Spirito san-
 „ to in quelle forme, che le sacre Carte
 „ celi rappresentarono, civè quello in
 „ figura di Vecchio venerando, e que-
 „ sto di Colomba. „

QUAE-

Utru

Ange
in

L. Q

a Deo
tis ad
erudita
cris im
ad Mi
runt P
III. Q
Novi
sapissim
teri T
& visib
ex auro
que eti
repræse
& simil
incorpo

QUAESTIO II.

Utrum Angelorum, Christi, B. Virgini-
nis, & Sanctorum Imagines pingere,
aut sculpere liceat?

ARTICULUS I.

Angeli recte pinguntur, vel sculpuntur,
in forma corporea visibili, & consueta in
Ecclesia Catholica.

QUia in corporea, visibili humana forma
saepe apparuerunt iis, ad quos missi sunt
a Deo, idque confirmat Christianus Lupus in no-
tis ad Canones septimi Concilii c. 5. ubi plures
eruditas proponit, & resolvit quaestiones de sa-
cris imaginibus, ex Epistola Nicolai I. Pontificis
ad Michaellem Augustum. II. Quia ita docue-
runt Patres Concilii VII. Generalis Act. 5. & 7.
III. Quia in sacra Scriptura tum Veteris, tum
Novi Testamenti non solum Angeli in tali forma
saepissime apparuisse referuntur, sed etiam in Ve-
teri Testamento Cherubim in forma corporea, &
& visibili ad Arcam in Templo, ac alibi etiam
ex auro erecti, & repraesentati sunt. Recte ita-
que etiam a nobis sic figurantur, depinguntur, &
repraesentantur, ut mens nostra ex forma visibili,
& similitudine sibi nota erigatur ad spiritualia, &
incorporea facilius intelligenda, sicuti docet S.

Dionysius Areop. de Coelesti Hierarchia cap. 2.
& 15.

ARTICULUS II.

Catholica fide tenendum est, recte depingi Imagines Christi Domini, Beatæ Virginis Mariæ, & aliorum Sanctorum tum memoria, tum venerationis causa.

Sic enim definitum est in secundo Nicæno Concilio contra Iconomachos, qui Judæos, Samaritanos, Mahometanos imitati, omnem imaginum cultum tamquam idololatricum criminantes, eas flammis, & ferro addixerunt. Hunc in modum locuti sunt Patres Nicænæ Synodi II. Act. 7. „ His sic se habentibus regiam viam
„ incedentes, & Sanctorum nostrorum,
„ ac Divinorum Patrum doctrinæ insistentes, & Catholicæ Ecclesiæ, in qua
„ Spiritus sanctus inhabitat, traditionem observantes, definimus cum omni diligentia, & cura, venerandas, & vivificæ Crucis e coloribus, & tessellis,
„ aut alia quavis materia commode paratas, dedicandas, & in Templis Sanctis Dei collocandas, habendasque tum in sacris vasis, & vestibus, tum in parietibus, & tabulis, in ædibus privatis,

„ vatis, in viis publicis: maxime au-
 „ tem Imaginem Domini, & Dei Salva-
 „ toris Nostri Jesu Christi, deinde Inte-
 „ meratæ Dominæ nostræ Deiparæ, ve-
 „ nerandorum Angelorum, & omnium
 „ deinde Sanctorum. „ Ista Synodus, quæ
 A. C. 787. contra Iconomachos coacta fuit, pro-
 testatur se definire juxta Veterum Patrum tradi-
 tionem, & Ecclesiæ Catholicæ perpetuam doctri-
 nam, ex quo contra Novatores sequitur etiam
 prioribus sæculis usum fuisse Imaginum.

Tenendum ergo in Lege Nova fuisse imagi-
 nes in usu a tempore Apostolorum, siquidem in
 Concilio Antiocheno tempore eorundem celebra-
 to Canone 8. statutum fuit imagines Sanctorum
 esse depingendas, & honorandas. Sic refert Gon-
 zal. in decretali in apparatu de origin. & progressu
 Juris Canonici fol. 17. n. 39. Card. Petra tom.
 1. Comment. ad Constitut. 1. Innocentii II. n.
 33. Et Adrianus I. Epist. 1. sic expresse dicit:
 „ Nam & ipse Apostolus Beatus Petrus,
 „ qui Apostolicæ Sedi primitus præse-
 „ dit . . . & ipse quoque suis contulit,
 „ & tradidit Divino jussu Successoribus
 „ Pontificibus, quorum traditione Chri-
 „ sti sacram effigiem, sanctæque ejus
 „ Genitricis, Apostolorumque vel om-
 „ nium Sanctorum venerantur Imagines.

Unde Primi Christiani imagines Apostolorum fieri sibi curabant, ut testatur Divus Gregorius Epist. I. ad Leonem Isauricum Cardinalis Petra loc. cit. num. 34.

Nota Imagines æterni Filii permissas, & approbatas esse, ut pingatur solus, uti cum hominibus in diebus carnis suæ conversatus est, atque etiam postquam a mortuis resurrexit, non semel Apostolis, aliisque manifestus apparuit. Item sub humana forma Cruci affixus, & mortuus. Benedictus XIV. Constit. *Sollicitudini*. §. 32. & 36.

QUAESTIO III.

Utrum sacræ Imagines rite in Templis collocentur ?

ASSERTIO.

Imagines Christi, Deiparæ Virginis, & aliorum Sanctorum rite exponuntur in Ecclesiis Catholicorum.

I. ID probat consuetudo Ecclesiæ primorum quinque sæculorum. Tertullianus florens sæculo secundo, Apologet. adversus Gentes c. 16. dicit Christianos ab Ethnicis culpatos fuisse, quod Crucis Religiosi essent. Et lib. *de pudicitia* c. 7. testatur, Catholicos solitos fuisse in sacris calicibus pingere Christum in forma Pastoris ovem errantem.

rantem suis humeris deportantem ad ovile, sacri
autem Calices solent in Templo, vel loco sacro
reponi. Prudentius, qui vivebat A. C. 370. in
vita S. Cassiani scribit, se in Ecclesia S. Cassiani
vidisse super Altare ejus imaginem:

*Erexi ad Cælum faciem, statim obvia contra
Fucus coloribus picta Imago Martyris.*

*Plagas mille gerens totos lacerata per artus
Ruptam minutis præferens punctis vestem.*

Gregorius Nissenus orat. de laudibus S. Theo-
dori, laudat Templum extructum, & alia in idem
insecta, & depicta, & inter illa commemorat:
Certaminum Præsidis Christi humanæ formæ effigiem
... solet enim etiam pictura tacens in pariete lo-
qui, maximeque prodesse. Ex quo etiam apparet,
quod non ad solum ornatum sacrae imagines in
Templo positæ fuerint. S. Joannes Chrysosto-
mus in sua Liturgia hæc habet: *Sacerdos autem*
egreditur e parvo ostio portans Evangelium præcedente
Ministro cum cereo, & conversus ad Christi Imagi-
nem inter duo ostia inflexo capite cum exclamatione di-
cit &c. Demum D. Gregorius lib. 11. Epist. 13.
alias 9. ad Serenum Massiliensem Episcopum,
ostendit, quod non sine ratione imagines San-
ctorum in locis venerabilibus *vetustas* admiserit;
vetustatis autem nomine non potuit intelligere
homines sui sæculi, sed superiorum; hinc cum
ipse floruerit post A. C. 500. loqui debuit de Pa-
tribus, qui ante A. C. 500. vixerunt. Quare
Hadrianus I. in libro pro imaginibus refert Silve-

strum, Damasum, Coelestinum, Sixtum, Leonem, Joannem, & Pelagium Pontifices, qui ante A. C. 500. federunt, picturis Tempia exornasse.

II. Imagines Christi, Deiparæ Virginis, & aliorum Sanctorum, in Templis præsertim, habendas, & retinendas esse, eisque debitam venerationem impertiendam definivit sacrum Tridentinum Concilium sess. 25. in Decreto de invoc. & venerat. & Reliquiis Sanctorum, & sacris imaginibus. Ubi etiam additur, nemini licere ullo in loco, vel Ecclesia, etiam quomodolibet exempta, ullam insolitam ponere, vel ponendam curare imaginem, nisi ab Episcopo fuerit approbata.

Cæterum sacræ imagines habentur in Templis non solum ad repræsentandas historias, sed etiam ad alios fines, nam semper pinguntur cum aliqua circumstantia, vel signo, quo edocemur quasi compendio, quid illi, quos in talibus imaginibus veneramus, egerint, vel passi sint, ut pingitur Christus in sinu Matris, ligatus ad columnam, pendens in Cruce &c. Martyres cum instrumentis sui martyrii, cum palma, Virgines cum lilio, & omnes cum aureola, ex quibus accendimur ad charitatem erga Deum, & Sanctos fovendam, excitamur ad eorum imitationem, ad profitendam eorum fidem, doctrinam, & sanctos mores, quibus Deo placuerunt, ad detestandam infidelitatem, errorem, ac omne vitium, ad desiderium fruendi eorum consortio in beatitudine: esto

esto enim totum hoc in nobis parere possit prædicatio, & etiam pia lectio, magis tamen, & fortius imprimit imago, nam prædicatio transit, imago oculis semper manet, & per oculos cor tangit, lectio movet, sed sæpe, quod lectum est, memoria excidit, ubi imago seipsam continuo legendam oculis præsentat. Demum ex imaginibus augetur honor Dei, & Sanctorum suorum, & hac ratione scribit Eusebius lib. 7. Hist. c. 18. primos Christianos cœpisse Imagines Christi, & Apostolorum desiderare naturali quadam gratitudine eos honorandi, a quibus fuerant beneficiis cumulati, non Gentili superstitione, qua Idololatræ honorabant idola eorum, a quibus nihil boni acceperant, nec accipere poterant.

QUAESTIO IV.

Utrum sacræ Imagines coli debeant?

ARTICULUS I.

Sacræ Imagines Dei, Beatæ Virginis, Angelorum, & Sanctorum licite, & sancte coluntur.

I. **S**Cimus ex Scriptura sacra figuras illas, in quibus vel Deus, vel Angeli sancti Patriarchis, & viris piis apparuerunt, ab illis in honore, & veneratione fuisse habitas, ut Gen. c. 18. v. 1. & 2. ubi Abraham tres viros in Mambræ

bre convallibus apparentes, sive Sanctissimam Trinitatem, sive tres Angelos repræsentarent, adoravit in terram. Item Loth Gen. cap. 19. v. 1. duos Angelos in figura humana adoravit pronas in terram. Idem egit Josue c. 5. v. 15. cum eum, qui in specie viri sibi loquebatur, Angelum esse cognovit. Moyses Exod. c. 3. v. 5. flammam rubi, in qua Dominus apparebat, humiliter honorare jussus est. Et Daniel c. 10. virum, quem vidit vestitum lineis, Angelum nempe iacens, & consternatus super faciem suam alloquitur. Ex quo sic: Sancti illi viri certo sciebant, quod illæ figuræ, vel species, quæ illis apparebant, non essent Ipse Deus, vel ipsi Angeli, sed solum eorum imagines, ac repræsentationes, signa, aut symbola, & tamen Deum, vel Angelos in ipsis agnoscetes, eis reverentiam, & venerationem, non civilem tantum, sed religiosam exhibuerunt. Adeoque etiam &c. Quanto vero honore, ac cultu Judæis Arca Domini honorata fuerit, Scriptura abunde testatur. Deut. c. 10. v. 8. Separavit (Moyses) Tribum Levi, ut portaret Arcam fœderis Domini. Josue c. 3. v. 4. dum Arca portaretur, monebat : Cavete, ne appropinquetis ad Arcam. Ibidem c. 7. v. 6. Josue . . . . pronus cecidit in terram coram Arca Domini usque ad vesperam, tam ipse, quam omnes Senes Israel. Lib. 1. Reg. c. 6. v. 19. Percussit (Deus) de viris Bethsamitibus, eo, quod vidissent Arcam Domini. Et lib. 2. Reg. c. 6. v. 7. Cum Oza manum suam ad Arcam, ne forte caderet, extendisset : Percussit eum.

(Do-

(Dominus) *super temeritate.* Narratur etiam ibidem, quam insigni pompa David in Civitatem Sion Arcam induxerit. Et tamen, quid erat Arca, nisi opus ex lignis manufactum, & merum signum præsentiæ Dei, non repræsentans ejus naturam, sed tantum symbolice ejus Majestatem figurans; igitur illicitus non est, nec idololatricus cultus, qui rebus inanimatis impenditur propter Exemplar, quod repræsentant, & ad quod referuntur.

II. Imagines Christi, Deiparæ, & Sanctorum esse colendas, fuit expresse definitum in variis Conciliis, præsertim in Tridentino sess. 25. in Decreto de invocat. & venerat. & Reliquiis, & sacris imaginibus ibi: *Imagines porro Christi, Deiparæ, & aliorum Sanctorum in Templis præsertim habendas, & retinendas, eisque debitum honorem, ac venerationem impertiendam.* Et sacra Congregatio Rituum die 17. Aprilis A. C. 1602. expresse decrevit non esse impediendam devotionem ad imagines sanctas. Rursum Gregorius XIII. in constit. 33. tom. 2. Bullar. præscribendo formam professionis fidei Græcis §. 15. sic fieri mandat: *Firmissime assero Imagines Christi, ac Deiparæ semper Virginis, nec non aliorum Sanctorum habendas, & retinendas esse, atque eis debitum honorem, ac venerationem impertiendam.*

III. Imaginum cultus nihil in se continet, quod sit intrinsece, & per se malum, non enim, ut ait

Con-

Concilium Tridentinum aliquam in illis aut Divinitatem, aut virtutem agnoscimus: in illis spem nullam, aut fiduciam ponimus, sed propter Exemplaria, quæ repræsentant, eas honoramus; per illas ad nostrum in Christum amorem, & grati animi sensum propter tot beneficia, quibus nos cumulavit, significandum excitamur, præclara Sanctorum facta in memoriam revocamus, & ad eorum imitationem erigimur, & incitamur. Item imagines Dei, Christi, & Sanctorum debent esse venerabiles cultu aliquo religioso competente suis Prototypis. Et si imagines capaces sunt injuriæ, & contumeliæ, cavendum enim est, ne quis imaginem Regis injuria, & contumelia afficiat, cur non etiam imagines ejusmodi capaces essent honoris, & cultus?

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

I. INquiunt. Israelitæ fuerunt reprehensi tamquam Idololatræ, quod vitulum adorarint, quamquam (ait Calvinus) non ipsi vitulo, sed Deo honorem deferrent: ergo etiam Catholici idololatræ sunt, qui Verum Deum in Imagine colunt: Repono. Israelitas vitulum ipsum tamquam Deum coluisse, ut clarum est Exod. c. 32. v. 8. *Feceruntque sibi vitulum conflatilem, & adoraverunt, atque immolantes ei hostias, dixerunt, Isti sunt Dii tui Israel, qui te eduxerunt de terra Ægypti.* Quo

loco

loco asseritur Hebræos tali vitulo sacrificium ob-
tulisse: sacrificium autem soli Deo debetur. Et
Psal. 105. v. 20. *Et fecerunt vitulum in Horeb. &
adoraverunt sculptile. v. 22. Obliti sunt Deum, qui
salvavit eos.* Ex quibus verbis constat Judæos
sic vitulum adorasse, ut Veri Dei sint obliti, pro-
indeque vitulum tamquam Deum adorarint. Et
certe cum Judæi vidissent in Ægypto adorari Vi-
tulum, seu Deum Apim, facile in talem idolo-
latrariam lapsi sunt.

II. Inquiunt. Christiani non debent operibus
Gentilium communicare, ut monet Apostolus ad
Ephes. c. 5. v. 11. *Nolite communicare operibus
infructuosis tenebrarum, magis autem redarguite:* At
gentes de hoc præcipue culpabantur, quod *Mu-
taverunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem
imaginis corruptibilis hominis.* Ad Rom. c. 1. v. 23.
Repono cum S. Thoma 3. part. q. 25. a. 3. ad 2.
Quod Apostolus prohibeat operibus infructuosis
Gentilium communicare, communicare autem uti-
libus eorum operibus Apostolus non prohibet.
Veneratio autem imaginum est inter infructuosa
opera computanda quantum ad duo. Primo qui-
dem quantum ad hoc, quod quidam eorum (Gen-
tilium) adorabant ipsas imagines, ut res quas-
dam, credentes in eis esse aliquid Numinis prop-
ter responsa, quæ dæmones in eis dabant, &
alios ejusmodi effectus mirabiles. Secundo prop-
ter res, quarum erant imagines: statuebant enim
hujusmodi imagines aliquibus creaturis, quas in
eis

eis veneratione patriæ venerabantur. Nos autem adoramus adoratione patriæ Imaginem Christi, qui est Verus Deus, non propter ipsam Imaginem, sed propter rem, cujus imago est. Idem dicendum est de Imaginibus B. V. Mariæ, & Sanctorum, quas veneramur cultu sibi proprio, non propter ipsas imagines, sed propter res, quarum sunt imagines, quæ aliquo cultu dignæ sunt, non sic autem res, quarum imagines adorabant Gentiles.

III. Inquiunt. Homo est Imago Dei, & tamen non est dignus cultu religioso patriæ. Repono. Ideo hominem, prout factus est ad imaginem Dei non coli cultu religioso; quia non secundum dona supernaturalia, sed secundum naturam, & naturales perfectiones dicitur factus ad imaginem Dei: cultus autem religiosus, qui nunc exhibetur creaturæ intelligenti fundatur in donis supernaturalibus, quæ possidet.

ARTICULUS III.

Occurritur aliis Oppositionibus.

I. Inquiunt. D. Paulus 1. ad Corinth. c. II. v. 23. ait: *Ego enim accepi a Domino, quod & tradidi vobis*, qui tamen nullibi legitur a Christo aliquid de imaginum veneratione accepisse; adeoque doctrinam de colendis imaginibus Ecclesiæ non tradidit. Repono. Cum D. Thoma 3. p. 2. q. 25. a. 3. ad 3. quod Apostoli familiari instinctu Spiritus sancti quædam Ecclesiæ tradiderint ser-

vanda, quæ non reliquerunt in scriptis, sed in observatione Ecclesiæ per successionem Fidelium. Unde ipse Apostolus dicit 2. ad Thessal. c. 2. *State, & tenete Traditiones, quas didicistis siue per sermonem ore prolatum, siue per epistolam nostram* scilicet transmissam, & inter hujusmodi Traditiones est Imaginum Christi adoratio; unde & Beatus Lucas dicitur depinxisse Christi Imaginem, quæ Romæ habetur.

II. Inquiunt. Catholici imaginibus adolent incensum, & ita videntur eis cultum Divinum tribuere; quare lib. 4. Reg. cap. 18. *5. 4.* Cum Ezechias vidisset incensum adoleri serpenti æneo erecto a Moyse in signum, eundem confregit. Repono. In Veteri lege adolere incensum erat quædam species sacrificii soli Deo debiti, ideo solis Sacerdotibus hoc licebat; unde, cum ii, qui non erant Sacerdotes, incensum adolere præsumpserint a Deo puniti fuere 3. Reg. c. 12. Item 2. Paralip. c. 26. At in nova lege pro pura cœremonia reputatur; hinc nec a solis Sacerdotibus, nec soli Deo, sed etiam sacris Ministris, imo & populo incensum adoleri consuevit: quod tamen non adoletur imagini, sed rei sacræ per eam representatæ.

III. Inquiunt. Catholici magis frequentant unam imaginem, quam aliam ejusdem Sancti, vel Sanctæ. Accedunt ad imagines precaturi. Peregrinantur ad imagines, cum sæpe domi habeant pulchriores: credunt itaque aliquid diversitatis in

imaginibus esse, vel saltem aliquam virtutem, non puram repræsentationem, quæ in omnibus ejusdem rei æqualiter reperitur. Repono. Unam imaginem magis frequentari, quam alias ex variis rationibus. Prima est; quia Deus in una operatur miracula, & non in alia. Cur autem hoc Deus faciat? *Quis potest ejus Consilium perscrutari*, (inquit S. Augustinus Epist. 78. alias 137.) *quare hæc miracula in aliis locis fiant, in aliis non fiant.* Secunda ratio est; quia aliquæ imagines pictæ creduntur a Viris sanctis Luca, Nicodemo, & aliis, indubie autem specialem venerationem merentur imagines, quæ non solum sanctæ sunt propter significationem, sed etiam propter Artificem. Tertia est; quia aliquæ imagines magis excitant ad pietatem, & recordationem rei repræsentatæ; quia magis piæ, & religiosæ. Ad aliud ajo, nos accedere ad imagines, non ut eas precemur, sed ut illæ memoriam nobis eorum refricent, quos precari volumus. Peregrinationes assumentur ad imagines ex causis paulo ante assignatis. Frequentiores tamen Peregrinationes fieri solent ad loca sancta, ut ad Sepulchrum Domini, ad limina Apostolorum, Compostellam ad S. Jacobum, ad Domum Lauretanam.

QUAESTIO V.

Utrum cultus sacrarum Imaginum absolutus fit, an vero relativus?

PRAENOTIO.

Quæritur hic, an imagines coli possint per se, ut cultus ad eas dirigatur tamquam ad rem, quæ illum cultum terminat, sintque imagines terminus *qui* illius venerationis; vel tantum ratione prototypi, ita, ut imago, tantum dicatur terminus *quo* illius cultus, & venerationis? Porro sacra imago tripliciter considerari potest. *1mo. materialiter*, & *physice*, seu secundum materiam, figuram, artem, abstrahendo a repræsentatione, & sic non est res sacra, consequenter nec colenda cultu sacro, & religioso. *2do. formaliter*, & *modaliter*, quatenus repræsentat suum prototypum, seu Exemplar tamquam terminum, & eatenus est res sacra, si repræsentet rem sacram, propter relationem, & respectum, quem habet ad rem repræsentatam. *3tio. formalissime*, seu quatenus non tantum actualiter repræsentat prototypum, verum etiam, quatenus Prototypum in illa objective relucet, quasi præsens, & quodammodo vestitum imagine, ita, ut tam imago, quam prototypum directe consideretur per modum unius objecti adæquati, quo modo Ecclesia considerat Crucem in die Parasceves eam profunda genuflexione adorans.

ARTICULUS I.

Verosimilius videtur, Imagines esse dumtaxat honorandas, & colendas ut terminum quo illius venerationis, ita, ut qui imaginem veneratur, per eam veneretur exemplar ut terminum, & materiam proximam illius venerationis: & ita in Imagine Christi adoramus Christum, in Imaginibus Deiparæ, & Sanctorum, five Angelorum, five hominum, Deiparam, Angelos, & sanctos homines colimus, & veneramur.

Hoc aperte definitum est a Concilio Tridentino sess. 25. in Decreto de invocat. & venerat. & Reliquiis Sanctorum, & sacris imaginibus ibi - - „ Imagines porro Christi, Deiparæ Virginis, & aliorum Sanctorum in Templis præsertim habendas, & retinendas, eisque debitum honorem, & venerationem impertiendam; „ non, quod credatur inesse aliqua in iis Divinitas, vel virtus, propter quam sint colendæ; „ vel quod ab eis sit aliquid petendum; vel quod „ fiducia in imaginibus sit figenda, veluti olim fiebat a Gentibus, quæ in Idolis spem suam collocabant, sed quoniam honor, qui eis exhibetur, refertur ad prototypa, quæ illæ præsentant, ita, ut per imagines, quas osculamur, & coram quibus caput aperimus, & procumbimus, Christum adoremus, & Sanctos, „ quo-

quorum illæ similitudinem gerunt, veneremur,
 id, quod Conciliorum, præsertim vero secundæ
 Nicænæ Synodi Decretis contra imaginum
 oppugnatores est sancitum.

ARTICULUS II.

Nihil vetat asserere (salvo meliore iudicio) etiam ipsas Imagines *formaliter*, & *moraliter* spectatas religiose coli posse, directe, per se, & proprie, semper tamen cultu respectivo, seu propter Prototypon, in quod semper resultat imaginis honor.

Ratio; quia videtur quædam ipsius Prototypi excellentiæ fieri in suam imaginem moralis diffusio, & attributio, ex quo facile sequitur etiam imagines ratione illius promanantis, & superflue moraliter excellentiæ per se etiam aliqua veneratione dignas censerì, non quidem secundum earum esse materiale, ex quo formantur, nempe ut sunt lignum, æs, argentum, aurum, aut colores; neque etiam secundum earum esse formale simpliciter, hoc est, secundum lineamenta, & dispositionem partium perite, & affabre concinnatarum, hoc enim mere artificiale est; sed quatenus ordinantur ad significandam, & repræsentandam rem, quæ secundum se, & in se complectitur præcellentiam veneratione dignam.

Et si imago *formalissime* consideretur, tunc tam imago, quam prototypon, uno, eodemque

actū vere proprie, & directe colitur, licet imago semper colatur respective tantum, & propter prototypon, fere sicut idem amor tendere potest in Deum, & hominem, licet alio modo attingat hominem, quam Deum, Deum scilicet propter se, hominem vero ultimato propter Deum; nimirum prototypon est ratio colendi imaginem, & principale motivum.

Quamvis autem cultus, qui exhibetur imaginibus aliquo modo spectat ad illam speciem, qua colitur prototypon, scilicet cultus Imaginum Dei, & Christi ad latrā, B. Virginis ad hyperdūliam, aliorum Sanctorum ad dūliam; attamen imagines simpliciter, absolute, & proprie non possunt coli tali cultu, sed solum secundum quid, reductive, respective, improprie; quia imago semper longe superatur a Prototypo, sicut homo pictus a vero homine. Proinde Imagines Dei, & Christi non nisi improprie (quo loquendi modo improprio sæpius usi sunt Veteres Theologi) dicuntur adorari latrā, nam quod proprie colitur latrā, debet posse coli absolute, & propter aliud, vel propter relationem repræsentationis, jam aliquid minus est, & Deus non est, neque physice cum Deo unitum in unam personam, adeoque latrā proprie dicta indignum. Itaque prototypon colitur ut *quod*, imago ut *quo* juxta tritum illud:

Effigiem Christi, cum transis, semper honora:
Non tamen effigiem, sed quem designat, adora.

QUAE

QUAESTIO VI.

An pingere liceat *Imaginem Beatissimæ Virginis sanctam Eucharistiam recipientis?*

Respondetur. Id immerito ab aliquibus in dubium revocari. Tum; quia Romæ in Ecclesia S. Luciae in Silicibus adest in Altari Majori Tabula, in qua depicta cernitur B. Virgo de manu S. Joannis Apostoli devotissime Eucharistiam recipiens, & hujusmodi Imagines typis impressæ circumferuntur. Tum; quia constat, tria Sacramenta non fuisse Virgini collata, id est, sacrum Ordinem, cujus non erat capax propter foemineum sexum, Pœnitentiam, cujus materiam non habuit; Matrimonium, quod ab eadem contractum non est, postquam in Sacramentum novæ Legis est institutum; de Baptismo vero, Confirmatione, & Eucharistia concors est Theologorum sententia, ea Sacramenta fuisse a Virgine Maria recepta: sola autem inter eos remanet controversia, an Extremam unctionem receperit, cujus resolutio pendet ab ea quæstione, an, ut homo sit capax extremæ unctionis, necessarium sit, ut actualiter peccaverit: si enim hoc necessarium non est, Maria Virgo fuit ejus capax, & ideo verosimile est, quod Sacramentum etiam illud suscepit, tum propter ejusdem fructum, tum propter fidei, ac Fidelium ædificationem, &

humilitatis exemplum. Legi potest Suarez in 3. p. tom. 2. q. 37. a 4. disput. 18. sect. 3.

QUAESTIO VII.

Quale miraculum acciderit cum prodigiosa Imagine B. Virginis, quæ Romæ in Ara-cœlitana Fratrum Minorum Ecclesia publicæ prostat venerationi?

Respondetur. Sanctissima hæc Imago sublam-
tantis, & Filii sui Domini nostri Jesu Chri-
sti mortem plangentis speciem præseferens fuit a
S. Luca Evangelista depicta, ut ex multis tra-
dunt Annales Minorum Waddingi, novissime
Romæ reimpressi tom. 3. fol. 258. n. 46. & 47.
Et est eadem, quam S. Gregorius Magnus in pub-
lica supplicatione, detulit in illa magna mortali-
tate, quæ Romam adeo vehementi pestilentia lan-
niavit, ut etiam corporali visu sagittæ Cœlitus
venire, & singulos quoque percutere viderentur.
In illa namque processione hac sacra Imagine de-
portata, tota aeris turbulentia cedebat Imagini,
ac si ipsam imaginem fugeret, & ejus præsentiam
nullatenus ferre posset, sicque post imaginem mi-
ra serenitas, & aeris puritas remanebat. Tunc
miræ voces in aere cantantium, & dicentium:
*Regina Cœli lætare, Alleluja: Quia, quem meruisti
portare, Alleluja: Resurrexit, sicut dixit, Alleluja;*
juxta imaginem sunt auditæ. Statim autem Bea-
tus Gregorius id, quod sequitur, adjunxit: *Ora*
pro

pro nobis Deum, Alleluja. Post hæc Beatus Gregorius vidit supra Castellum Crescentii Angelum, qui revocabat in vaginam gladium cruentatum, ex quo intellexit, quod pestis illa cessasset, & sic factum est. Et ideo Castrum illud deinceps Castrum S. Angeli est vocatum, & ipse Angelus cum gladio in vagina sculptus in lapide miræ magnitudinis ab illo tempore in posterum mansit in cacumine dicti Castri, inde tamen dejectus sinistrante fortuna per ictum machinæ, obsidionis tempore per Romanos.

Est etiam in memoriam revocandum ad plenam fidem omnium prædictorum, quod in Castri præmemorati cacumine Capella fuerit pulcherrima ad honorem Archangeli Michaelis constructa per Dominum recol. mem. Nicolaum Papam III. de domo Urfinorum, eratque ibi Indulgentia singularis. Item in specificata Capella erat depicta tota forma, & historia hujus Processionis, & Litanæ, hujus Imaginis Gloriosæ, & sic scriptum in Imagine legebatur: *Hæc est sacra Imago Aracæli.* Hæc etiam eadem historia, & forma Processionis depicta est in quadam Capella, quæ dicitur studium S. Gregorii in appenditio Ecclesiæ S. Joannis Lateranensis.

Hæc eadem sacra Imago A. C. 1388. tempore mortalitatis, quæ cœpit occupare Romam in principio mensis Junii, duravitque per totum mensem Augusti, fuit per Urbem cum aliis Reliquiis honorifice, & devotissime deportata, & dum ap-

plicuit ad pontem S. Petri, ille Angelus marmoreus existens in cacumine Castrì exhibendo reverentiam huic Imagini se pluries inclinavit. Quod miraculum ultra sexaginta fide digni, tactis sacrosanctis Evangeliiis se hoc vidisse oculis corporeis affirmabant, clamantes Imagini *Misericordiam* vocibus elatis &c. sic ad litteram cum pluribus aliis in supradictis Annalibus ex quadam tabula vetusta resecta A. C. MDLXII. totam rei seriem referente, & palam appensa ad rei confirmationem, & plenam omnium notitiam.

In perenne testimonium tam insignis miraculi ab ista prodigiosa imagine patrati, & in perpetuam memoriam, & gratiarum actionem tanti beneficii ab ipsa recepti, quotiescunque ad supplicationes publicas transeundum est per molem Adriani, seu pontem S. Angeli, hujus miraculi locum, Religiosi Aracoelitani Conventus semper, & soli cantant supradictam Antiphonam: *Regina Caeli lætare* &c. ab Angelis ibi cantatam. Ita cit. Annales tom. 3. fol. 261. n. 50. Vide etiam de hoc P. Lucium Ferraris in sua prompta Bibliotheca verb. *Imagines*.

QUAESTIO VIII.

Quid significant symbola illa, quibus
pingi solet imago S. Antonii Abbatis?

Respondetur. Eruditissimus Cardinalis Lambert.
postea Benedictus XIV. Instit. Eccles. 47. a
n. 5. ad 8. de hoc ita habet - - „ Effigies San-
„ cti Antonii variis symbolis distinguere solet; ig-
„ nem, & porcum ad pedes jacentem habet; lib-
„ rum cum baculo dextra manu gerit, tintina-
„ bulum sinistra; Thau quoque super vestem de-
„ pingitur. Quid hæc significant, varia Scripto-
„ res prodiderunt; inter quos P. Menochius nel-
„ le Stuore p. 2. c. 25. Sarnelius in Epist. Ec-
„ clesiast. tom. 3. lit. S. & fusius P. Theophilus
„ Raynandus tom. 8. in eo libro, qui inscribitur:
„ *Symbola S. Antonii.*

„ Molanus lib. 3. de imaginibus Suem ad pe-
„ des Antonii jacentem hoc pacto interpretatur,
„ quod illius patrocinio bruta sanitatem conse-
„ quantur: Thau salutis indicium esse ex sacris
„ litterisprehendimus Ezech. c. 9. v. 6. Om-
„ nem autem, super quem videritis Thau, ne occida-
„ tis. Nos quidem (ait Benedictus XIV. loc.
„ cit.) Sancti Antonii patrocinium non inficia-
„ mur pro his brutis, quæ vitæ alendæ, com-
„ modoque Mortalium inserviunt, hæc tamen per
„ effigiem porci nobis declarari minime existima-
„ mus: Nam si idcirco (inquit P. Theo-
„ phi-

„ philus Raynandus lib. superius allegato §. 8.
 „ tandem) appingitur S. Antonio por-
 „ cus; quia sospitatem exorat brutis,
 „ cur potius ei appingitur porcus, quam
 „ asinus, aut equus? Et paulo post: cur
 „ igitur sus, quam aliud quodpiam
 „ brutum, B. Antonio appingatur, æg-
 „ re assignari potest valida ratio, si si-
 „ stamus in præsidio, quod brutis a S.
 „ Antonio suppetit; cujuscunque enim
 „ generis bruta Beato huic Cœliti Sof-
 „ pitatori commendari ex usu est, &
 „ eventus felix sæpe vota secundat. Ita-
 „ que sententiam suam his verbis exprimit:
 „ Existimarim vero non minus commo-
 „ de, symbolo illo porci jacentis, ad
 „ S. Viri pedes insinuari triplex genus
 „ porcinorum hominum ab eo domito-
 „ rum, ac prostratorum; Ethnicos dico,
 „ & Hæreticos, ac Voluptuarios Chri-
 „ stianos. Aliqui (P. Ajala lib. Pictor Chri-
 „ stianus lib. 5. c. 4. n. 7.) putaverunt murem
 „ Ægyptium porco similem ad pedes S. Antonii
 „ appingi consuevisse, ut Antonium Ægyptium
 „ a reliquis omnibus fecernerent. Hinc paula-
 „ tim usus obtinuit, ut loco muris Ægyptii ima-
 „ go porci sufficeretur. „ Hæc laudatus Ponti-
 „ fex.

Subdunt ad rem eruditissimi Bollandistæ tom. 2. in *Legenda* ipsius Sancti ad diem 17. Januar. quod adpingi, seu sculpi etiam soleat Nola, & Ecclesia; hæc ceu primæ domus, seu Ecclesiæ Antonianæ imago: illa, quia a Nunciis Eleemosynariæ domus seu Ecclesiæ (id est, Ecclesiæ S. Mariæ, quæ de eleemosyna dicebatur) Antonianis ad colligendam stipem concursantibus deferri in adventus sui signum cum reliquiis solita; cum baculo insuper ob baculum *potentie*, vel signi *Thau* modum, & figuram a Sancto ipso cuidam Gastoni Provinciæ Viennensis in Gallia viro nobilissimo, ac opulentissimo in magnam arborem succrescentem in visione præostensum, ad ei indicandum, fore a se, suisque sociis, atque alumnis imposterum miseros igneo morbo, sacroque igne perustos, ac mutilatos, atque egestate pressos omnimode sustentandos; seu, ut in *vita S. Pauli* dicitur, senex infirmos artus baculo regente sustentans: quæ verba peregre proficiscentem indicant, aut certe ideo apposita; quia Monachi baculum gestare solebant, ut tradit Cassianus lib. 1. Instit. c. 9. & ita baculo instructus pingi solet S. Antonius. Ex his facile colligitur, quare ei appingatur signum *Thau*, & *ignis*, tum ex hic adductis, tum ex allato textu Ezech. cap. 9. v. 4. & 6.

QUAE.

QUAETSIO IX.

An prohibitus sit sacrarum Reliquiarum cultus, vel præceptus?

PRAENOTIO.

PER Reliquias Sanctorum non tantum intelliguntur integra eorum corpora, quorum plura in diversis locis adhuc incorrupta in signum eximiae eorumdem Sanctitatis divina virtute conservantur, sed etiam corporum partes caput, manus, digiti, dentes, ossa, capilli, cineres, pulveres. Item eorum vestes, panni, vela, baculi, rosaria, & alia eorum usu, vel attactu sacrata, uti sunt instrumenta Martyrii puta cruces, funes: instrumenta mortificationis, ut cilicia &c. item eorum sepulchra.

ARTICULUS I.

Sacrarum Reliquiarum veneratio est licita, & honesta.

I. **Q**uia Exod. cap. 13. v. 19. legitur, quod Moyses discessurus cum populo ex Ægypto in Palæstinam noluerit ibi relinquere ossa S. Josephi jam dudum mortui, sed ea honorifice secum asportaverit, & transtulerit in terram promissionis, quod certe non fecisset, si sacra Josephi ossa venerari fuisset illicitum. Item Deut. c. 34.

¶ 6. Deus ipse (ut Hieronymus contra Vigilantium argumentatur) Moyſis corpus honoravit, dum illud propriis manibus ſepelivit in loco ſibi ſoli cognito.

II. Quia primo Sæculo de Cathedra lignea S. Jacobi Apoſtoli Eusebius lib. 7. Hiſtor. c. 15. ita refert : *Servatur cum ingenti ſtudio, velut a Majoribus tradita memoria Sanctitatis, & cum magna veneratione habetur.* Rideant nunc Lutherani, dum vident, & audiunt Romæ Cathedram ligneam S. Petri honorari ! Secundo Sæculo eadem erat conſuetudo. In actis S. Ignatii Martyris, quæ ab ipſius diſcipulis conſcripta ſunt, poſtquam notatum eſt, eum fuiſſe a beſtiis devoratum juxta vota ſua, quibus optaverat, ut nulli Fratrum gravis per Reliquiarum collectionem eſſet, ſic pergitur : *Sola enim aſperiora Sanctorum oſſium dereliſta ſunt, & in capſa reſoſita ſicut theſaurus inapretiabilis.* Scilicet S. Ignatius hanc compertam habens Fidelium in Martyres obſervantiam, ſic dixerat in Epistoſta ad Romanos : *Blandite beſtiis, ut mihi ſepulchrum fiant, & nihil derelinquant eorum, quæ corporis mei, ut non dormiens gravis alicui inveniar.* Tertio Sæculo, cum S. Cyprianus ſub ictu eſſet, ne quid ejus ſanguinis in terram efflueret, quod Chriſtiani pro ſua pietate colligere non poſſent, *lintheamina, & mammaria a Fratribus ante eum mittebantur, poſt mortem vero ejus corpus in proximo poſitam eſt cum cereis, & ſcolacibus cum voto, & triumpho magno.* Lege Acta Proconſularia. Quar-

to Sæculo moris jam erat, ut veri Martyres a falsis, publico, & solemni Ecclesiæ judicio ad cultum secernerentur, & eorum ossibus religiosa oscula figerentur a Christianis antequam ad Eucharistiam accederent, idque Schismati Donatistarum occasionem præbuit, quod Lucilla factiosa, & potens scæmina a Cæciliano Carthaginensi Archidiacono correpta esset, quod id honoris Martyri, sed nondum vindicato detulisset, ut narrat Optatus lib. I. Accedit S. Joannes Chrysostomus Homil. 40. in Sanctos Juventium, & Maximum: *Sæpe eos invisamus, capsulam attingamus, magnaque fide Reliquias eorum contingamus, ut inde benedictionem aliquam assequamur.* Demum S. Augustinus Epist. 103. ad Quintianum: *Portant sane (Latores Epistolæ) Reliquias Beatissimi, & Gloriosissimi Martyris Stephani, quas non ignorat Sanctitas Vestra, sicut & nos fecimus, quam convenienter honorare debeat.*

III. Quia decrevit Tridentinum sessione 25.
 „ Sanctorum quoque Martyrum, & Alio-
 „ rum cum Christo viventium sancta
 „ corpora . . . . veneranda esse, per quæ
 „ multa beneficia a Deo hominibus præ-
 „ stantur: ita, ut affirmantes Sanctorum
 „ Reliquiis venerationem, atque hono-
 „ rem non deberi, vel eas, aliaque sa-
 „ cra monumenta a Fidelibus inutiliter
 „ honorari, atque eorum opis impe-
 „ tran-

„trandæ causa Sanctorum Memorias
 „frustra frequentari, omnino damnan-
 „dos esse, prout jam pridem damnavit,
 „& nunc etiam damnat Ecclesia. „

IV. Quia corpora Sanctorum fuerunt organa ad opera bona, & virtutes exercendas, erant instrumenta Dei ad patranda miracula, erant destinata ad perennem aliquando in Cœlis gloriam; unde honestum, & æquum est ea venerari. Deinde utique id licitum est honorare, quod in nobis excitat pietatem, stimulat ad varias virtutes patientiæ, charitatis, castitatis, fortitudinis &c. id vero efficiunt in nobis visa sepulchra, instrumenta passionis, & Reliquiæ Sanctorum. Quare S. Ambrosius serm. 92. in Festo Ss. Nazarii, & Celii: *Honora itaque corpus, quod Christum honoravit in gladio, quod cum Christo regnabit in Cælo.*

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

I. Inquiunt. Matth. c. 23. v. 29. reprehenduntur a Christo Scribæ, & Pharisei, quod ædificarent, & ornarent sepulchra Prophetarum & iustorum: *Vae vobis Scribæ, & Pharisei hypocritæ, qui ædificatis sepulchra Prophetarum, & ornatis monumenta iustorum.* Repono. Phariseos ideo fuisse reprehensos a Christo; quia per hypocrisim exterius pietatem affectabant, quorum tamen ani-

mus interius plenus erat malitia: exterius quippe sepulchra Prophetarum ornabant, & eos celebrabant, sed animo, & corde sicut Majores eorum eos occidebant, ut defacto ipsum Prophetarum Dominum occiderunt: unde dicit Christus eos consentire factis Majorum suorum, consentire scilicet per voluntatem occidendi ipsum Christum. Audiatur S. Joannes Chrysostomus Homil. 75. in Matth. *Non quia ædificant, nec quia Patres suos accusant, væ illis dixit, sed quoniam ita facientes, & ita dicentes Patres suos condemnare audebant, cum ipsi pejora committerent.*

II. Inquiunt. Pluribus in tumulis, qui dicuntur Sanctorum, nec sunt animæ, nec corpora Sanctorum, sed soli cineres. Repono. In monumentis ad minimum, esse Memoriam Sanctorum, & ideo sepulchra Sanctorum apud Veteres passim dicuntur Memoriae. Memoria autem Sanctorum certe honorabilis est, veneramur siquidem etiam Sepulchrum Christi, quamvis in eo nec sit corpus ejus, nec anima, sed quia in eo corpus ejus tri-duo jacuit, ideo memoriam illius veneramur, ita quoque in tumulis Martyrum memoriam Martyrii eorum recte honoramus. Cæterum in sepulchris Martyrum invenitur altera pars substantiæ Ipsorum, nempe ipsa illa materia, quam Spiritus Sanctorum animarunt, & rursus animabunt in resurrectione, & propterea eam veneramur.

III. Inquiunt. Deus, ut habetur Deut. c. 34. v. 6. abscondit Moylis corpus, idque ne a Ju-

daïs coleretur. Repono cum Chrysoſtomo Homil. 5. in Matth. Moyſis ſepulchrum fuiſſe occultatum, ne a Judæis pro Deo coleretur. Unde etiam in Epiftola Judæ legimus, Diabolum contendiffe cum Michaele Archangelo de Moyſis corpore; quia videlicet Diabolus illud manifeſtare volebat, ut occaſionem præberet Judæis illud adorandi.

Instant. Hebræi non coluerunt Moyſem viventem pro Deo: ergo multo minus coluiſſent mortuum. Respondeo. Eos non coluiſſe viventem; quia quotidie ab illo audiebant Unum eſſe Verum Deum, ſe autem illius ſervum; at poſt mortem recordati mirabilium ejus, & non audientes verba ejus facile potuiſſent adduci, ut crederent eſſe Deum, eumque adorarent, ſi ſcirent, ubi eſſet, præſertim, quia valde credibile eſt corpus ejus, licet mortuum, conſervaviſſe adhuc ſplendorem vultus, & decorem, quem antea habebat, ſicut multis Sanctorum accidit. Exemplum habemus in ſerpente æneo; nam Num. 21. jubente Moyſe aſpiciebant Judæi tacti a ſerpentibus in illum ſerpentem, & curabantur, nec tamen eum adorabant cultu latriæ; quia nimirum Moyſes dixerat illis, ſerpentem illum non eſſe Deum, ſed ſignum dumtaxat ſalutis: at 4. Reg. c. 18. eidem ſerpenti tamquam Deo ſacrificabant, cum tamen jam nulla operaretur miracula, & ideo ab Ezechia contractus fuit.

Urgent. Idem periculum est nunc in Reliquiis aliorum Sanctorum. Respondeo. Id falsum esse. Nam populus Judæorum eo tempore propensissimus erat ad idololatriam; ita, ut etiam vitulos aureos coleret: unde post captivitatem Babilonicam; quia populus ille non amplius coluit Idola, videmus Deum illustrasse sepulchrum Isajæ, Ezechielis, Jeremiæ, Elisæi, Abdia, & aliorum multis miraculis, & gratum habuisse cultum, qui Ossibus eorum exhibebatur, ut Epiphanius, & Hieronymus tradunt. Adde, quod nunquam sit auditum apud Christianos, ut aliqui Sanctorum Reliquiis honores Divinos detulerint. Nec desunt in Ecclesia, qui & Litteris, & sermonibus doceant, qui cultus sacris Reliquiis debeat.

IV. Inquiunt. Paulus 2. ad Corinth. c. 5. v. 16. dicit post resurrectionem Christi, se non nosse Christum secundum carnem: *Si cognovimus secundum carnem Christum: sed nunc jam non novimus.* Quibus indicat, quidquid in Christo carnale fuit, oblivioni tradendum esse, ut in eo secundum spiritum possidendo omnem operam adhibeamus. Respondo. Apostolum non velle, ut Calvinus fingit, ne carnis Christi teneamus memoriam, & quidquid per carnem gessit, sed ut solum de spiritu, & divinitate illius cogitemus, ut ita omnis de humanitate ejus, passione, & morte memoria aboleatur; nam Paulus 1. ad Corinth. c. 11. v. 26. dicit Sacramentum Eucharistiæ institutum in memoriam passionis: *Quotiescunque enim manduca-*

bitis panem hunc, & calicem bibetis: mortem Domini annuntiabitis, donec veniat. Et ipse nihil sæpius repetit, quam crucem, & passionem, & mortem Domini. Et quomodo, quæso, juxta Isajam c. 11. v. 10. esset Sepulchrum ejus gloriosum, si deberemus oblivisci mortis Domini? Denique vel debemus recogitare beneficia Domini, vel non? Si non, ingratißimi sumus, contradicimusque Paulo, qui ad Hebræos c. 12. v. 3. ait: *Recogitate enim eum, qui talem sustinuit a peccatoribus adversum semetipsum contradictionem.* Si sic: ergo debemus Incarnationem, Nativitatem, Passionem, & Mortem Domini cogitare. Mens ergo Pauli ea est, quam Synodus VII. Act. 6. eidem objectioni ab Iconomachis propositæ respondens exposuit, nimirum per carnem intelligi mortalitatem, & passibilitatem, sic, ut sensus sit: si cognovimus aliquando Christum mortalem, & passibilem, nunc non novimus, nisi immortalem, & impassibilem.

ARTICULUS III.

Solvuntur Alia.

- I. INquiunt. Honorare Martyrum sepulchra, & sacras aliorum Sanctorum Reliquias per Cereorum accensionem, quod nunc passim fit, sapit adorationem soli Deo debitam; unde S. Hieronymus objicienti Vigilantio esse idololatriam accendere cereos coram Reliquiis, nihil aliud respon-

dere potuit, quam id facere solum mulierculas, quæ zelum habent, sed non secundum scientiam. Repono. Cereos accensos coram tumulis Martyrum non esse signum adorationis Deo debitæ; non enim offeruntur cerei Martyribus tamquam sacrificia, sed accenduntur in signum lætitiæ. Ignis quippe accendi solet ad lætitiā significandam etiam in rebus profanis. Præterea ignis signum est gloriæ, unde Imperatoribus Romanis, & Imperatricibus ubique ignis præferebatur teste Herodiano lib. I. Sancti autem vera gloria nunc fruuntur, & cum Christo regnant, atque imperant in Cœlis, ut merito illorum memoriæ ignis accendi possit. Denique ignis signum est vitæ, proinde cereis protestamur vivere Sanctorum animas, & ipsa corpora suo tempore victura.

Ad S. Hieronymum dico, eum, cum ait de iis, qui accendunt cereos coram Reliquiis (*Confiteor zelum Dei habent, sed non secundum scientiam*) loqui de iis, qui cereos accendunt, existimantes inde Martyres illustrari; nam Vigilantius dixerat per ironiam: *Magnum honorem præbent hujusmodi homines Beatissimis Martyribus, quos putant de viliissimis cereolis illustrari.* De his ergo, qui cum tali opinione falsa cereos accendunt, Hieronymus dicit, eos zelum habere, sed non secundum scientiam. Quod autem S. Hieronymus absolute censuerit bonum esse, & honestum coram Reliquiis accendi cereos, patet *imo*; quia in Epist. ad Riparium ipsemet affert in argumentum cultus San-

storum usum accendendi cereos: & libro in Vigilantium ait: „Causabantur quondam & „Apostoli, quod periret unguentum, „sed Domini voce correpti sunt. Ne- „que enim Christus egebat unguento, „nec Martyres lumine cereorum: & „tamen illa mulier in honorem Christi „fecit, devotioque mentis ejus recipi- „tur: & quicumque accendunt cereos „secundum fidem suam, habent mer- „cedem. *Et infra:* Illud fiebat Idolis, & „idcirco detestandum; hoc fit Martyri- „bus, & idcirco recipiendum est. „*2do;* quia S. Hieronymi tempore erat usus ejus- „modi cereorum non solum apud mulierculas, sed „etiam apud Episcopos, & Universam Ecclesiam, „ut patet ex Paulino, & Theodoro. *3tio.* Si es- „set superstitio accendere cereos interdiu coram Re- „liquiis, esset etiam accendere cum legitur Evan- „gelium. Verum consuevisse ad Evangelium ac- „cendi cereos in toto Oriente, docet Hieronymus „ibidem contra Vigilantium: & accendi in funere, „docet ipse idem in vita Paulæ, ubi dicit in funere „Paulæ etiam Episcopos cereos accensos gestasse.

II. Inquiunt. Concilium Illiberitanum can. 34. „vetat, ne cerei per diem in Coemeteriis accendantur, quia inquit *Spiritus Sanctorum non sunt inquietandi.* Repono. Vetat cereos accendi ex su-

perstitione Gentilium, qui cereos accendebant ad evocandas animas defunctorum, quæ superstitioni Sanctis displicebat. Gentiles quippe putabant mortuorum animas tum cibis, tum lucernis indigere, quibus & famem, & tenebras dispellerent; ideoque dapes, & vinum mortuis apponebant.

III. Inquiunt. S. Augustinus lib. de moribus Ecclesiæ c. 34. reprehendit sepulchrorum adoratores. Repono. S. Augustinum vocare sepulchrorum adoratores quosdam, qui (ut ipse putabat) sacrificium panis, & vini, aliarumque epularum Manibus Defunctorum offerebant, & deinde iisdem cibis, & vino se ingurgitabant, & inebriabant, sic enim loquitur : „ Novi sepulchrorum adoratores, novi multos esse, qui luxuriosissime super mortuos bibant, & epulas cadaveribus exhibentes, super sepultos, se ipsos sepeliant, & voracitates, ebrietatesque suas deputent religioni. „ Sed hæc scripsit Augustinus initio conversionis suæ. Postmodum autem reprehendit quidem consuetudinem, sed non tamquam idololatriam, nam lib. 6. confels. c. 2. dicit, matrem suam consuevisse ex pietate id facere: sed Mediolani ab Ambrosii Clericis fuisse prohibitam; Ambrosius enim prohibuerat istam consuetudinem, ne daretur occasio ebrietati, & quia videbatur affinis superstitioni Gentilium, licet integro animo a Christianis id fieret. Idem

etiam

etiam Augustinus lib. 8. de civ. Dei c. 27. asserit meliores Christianos id non facere, eos autem, qui id faciunt, non sacrificare defunctis Martyribus, sed ponere super tumulos Sanctorum epulas, ut a Deo per merita Martyrum sanctificentur. Præterea, quod Augustinus non putaverit malum esse venerari sepulchra Sanctorum, constat ex Epist. 42. ad Mandaurenses : *Videtis Imperii Nobilissimi culmen ad sepulchrum Piscatoris Petri submisso Diademate supplicare.*

IV. Inquiunt. Maxima pars Reliquiarum est supposititia, & sæpe accidit, ut pro Reliquiis Sanctorum ossa latronum, vel etiam canum, aut asinorum veneremur; unde Augustinus lib. de opere Monachorum c. 28. cum dixisset, quosdam Monachos circumferre, & venditare membra Martyrum, addidit : *Si tamen Martyrum.* Quare, si jam tunc coeperunt imposturæ, quid erit hodie credendum? Repono. Etiam si aliquoties quedam forsan Reliquiæ fuerint supposititiæ, & absolute adhuc esse possint, vel ex malitia, vel ex infirmitate, vel ignorantia hominum, minime tamen sequitur, omnes Reliquias debere esse suspectas, sua veneratione privandas, & rejiciendas, etiam ubi nulla est ratio dubitandi de earum legitimitate. Addo, quod Fideles formaliter non errarent, si bona fide, & ex ignorantia venerarentur Reliquias supposititias, & falsas, nec minus in his coleretur ille Sanctus, cujus esse creduntur; quia propter bonam venerantium intentionem.

tionem posset Deus ad intercessionem illius Sancti, quem honorare intendunt, iis varia beneficia concedere, imo & miracula patrare. Vel dici potest, quod Fideles colant Reliquias semper cum hac tacita conditione : *Si sit vera Reliquia*. Quo supposito nunquam errarent, vel enim esset vera, vel falsa: si vera, non errant: si falsa non colunt; quia non purificatur conditio.

Accedit, quod Reliquiæ, quæ publice in Ecclesiis exponuntur vix supposititiæ esse possint; semper enim Ecclesia sollicita fuit, ne fraudes intervenirebant, præcipue post Decretum Concilii Lateranensis, quo cavetur, ne de novo inventas Reliquias, quis publice venerari præsumat, nisi prius autoritate Romani Pontificis fuerint recognitæ, & approbatæ. Præterea Tridentinum sess. 25. de invocat. venerat. & Reliquiis Sanctorum expresse statuit, *Nulla admittenda miracula nova, nec novas Reliquias recipiendas, nisi eodem recognoscante, & approbante Episcopo*. Imo Reliquiæ a Papa jam approbatæ etiam ab Episcopo Loci adhuc sunt recognoscendæ, non quidem, ut denuo ab ipso approbentur, sed solum, ut videat, an revera Romæ fuerint approbatæ, an non subsit aliqua fraus, antequam publicæ venerationi exponantur. Sixtus V. Constit. 88. incip. *Dominus*. Sacra Congregat. Rituum 19. Octobris A. C. 1691.

S. Augustinus merito dubitavit, an Reliquiæ illæ essent veræ S. alicujus Martyris, cum illas privati homines, quorum sinceritas satis nota non erat,

erat, sub habitu Monachi forte ementito, & questus gratia circumferrent: hic autem ago de Reliquiis, quæ publice in Templis asservantur. Sed fit, quod interdum falsæ aliquæ Reliquiæ supponantur pro veris, an propterea, universim Reliquiarum veneratio erit repudianda? Certe non; sicut ex eo, quod aliquæ monetæ falsæ quandoque supponantur pro veris, monetarum usus non rejicitur.

V. Inquiunt. Eadem corpora ejusdem Sancti, seu ejusdem membra in diversis locis veneramur, ut caput S. Joannis Baptistæ, corpus S. Bartholomæi &c. cum idem Sanctus duo corpora, vel duo capita non habuerit, alterum eorum falsum diceendum erit. Repono. Si dicatur plura corpora, vel capita ejusdem Sancti in diversis locis nos venerari, falsum est, si sermo sit de toto corpore, aut capite, non vero si de parte corporis, aut capitis intelligatur. Cum enim pietas populorum magna esset erga Martyres, & alios Sanctos, necesse fuit corpora eorum dividere, & partem corporis, vel capitis inter eos distribuere, ut devotioni singulorum satisfaceret, unde ortum fuit, quod vel caput ejusdem Martyris, vel Sancti, hic, & alibi asservaretur sumpta parte pro toto; unde in hoc proposito Basilius Orat. in quadraginta Martyres ait: *Non in uno loco se se clauferunt, sed multis in locis hospitio recepti sunt, multorum patrias ornaverunt*; quasi quadraginta illi Martyres toti essent in variis urbibus; quia quælibet civitas habebat partem eorum.

Quam-

Quamuis S. Joannes Chrysostomus Homil. 32. in Epist. ad Romanos aperte dicat corpora Apostolorum Petri, & Pauli esse sepulta, & asservari Romæ: in libro tamen, quod *Christus sit Deus*, asserere videtur, quod etiam Constantinopoli asserventur; quia forte illuc aliquæ particulæ ex corporibus eorum extractæ, fuerant asportatæ.

Petes. An sacrarum Reliquiarum usus sit arbitriarius?

Respondetur. Cultum sanctarum Reliquiarum non esse voluntarium, & ab hominibus excogitatum, sed a Deo inspiratum, in Scripturis, ut visum, approbatum, ut constat de Sepulchro Christi, ejusque veste, fimbria, umbra Petri, sudariis, semicinctiis Pauli, quorum venerationem Deus miraculis comprobavit.

ARTICULUS. IV.

Ex veneratione sacrarum Reliquiarum magna in nos derivat utilitas.

I. **C**ORPUS Elisæi per attactum suscitavit mortuum, qui in tumulum mortui Elisæi fuerat injectus lib. 4. Reg. c. 13. v. 21. *Quidam autem sepelientes hominem, viderunt latrunculos, & projecerunt cadaver in sepulchro Elisæi: quod cum contigisset ossa Elisæi, revixit homo, & stetit super pedes suos.* Act. c. 19. v. 11. Sola Pauli sudaria, & semicinctia adhibebantur languidis, & recedebant

ab eis languores, & spiritus nequam egrediebantur: *Virtutesque non quaslibet faciebat Deus per manum Pauli: ita ut etiam super languidos deferrentur a corpore ejus sudaria, & semicinctia, & recedebant ab eis languores, & spiritus nequam egrediebantur.* Ibidem c. 5. v. 15. dicitur, quod ii, quos obumbrabat umbra tantum Petri ab infirmitatibus liberarentur: *Ut veniente Petro, saltem umbra illius obumbraret quemquam illorum, & liberarentur ab infirmitatibus suis.* Si ergo ipsa lintheamina, quæ corpus S. Pauli tetigerant, imo ipsa Beati Petri umbra ægrotos adumbrans sanitatem eis reddebant, citra dubium est usum, cultum, & venerationem sacrarum Reliquiarum nobis utilem esse.

II. Paulinus vitæ Ambrosii Scriptor n. 14. ait: *Sed ubi sanctorum Martyrum (Gervasii scilicet, & Protasii) corpora sunt levata, & in lecticis posita, multorum ibi sanata ægritudines perdocentur.* S. Joannes Chrysostomus Homil. 8. ad populum Antiochenum tom. 2. pag. 93. *O quanta Sanctorum virtus! non solum Ipsorum verba, & corpora, sed & ipsa indumenta creaturæ omni sunt perpetuo venerabilia &c. Pauli vestimenta languores expulerunt, umbra Petri mortem fugavit.* S. Augustinus lib. 22. de civ. Dei c. 8. tot miracula dicit facta ad Reliquias S. Stephani brevissimo tempore, ut multi libri scribendi essent, si omnia referri deberent. Sulpitius in vita S. Martini refert solo contactu vestis ejus curatam mulierem a fluxu sanguinis.

III. Concilium Nicœnum II. Act. 3. vocat Reliquias fontes salutares, quibus Deus multa beneficia hominibus præstat. Vide etiam Concil. Tridentinum supra citatum.

QUAESTIO X.

An laudabiliter Catholici sacras Reliquias e collo suspensas gestent, & honoris causa osculentur?

ARTICULUS I.

Mos gestandi sacras Reliquias, e collo suspensas, pervetustus est, religiosus, & salutaris.

I. **P**Atet autoritate Nicolai Papæ I. in responsis ad consulta Bulgarorum scriptis anno circiter 865. cap. 7. p. 1. tom. 3. Concil. sciscitabantur Bulgari, an liceat Crucem Domini cum Reliquiis mundo, sive immundo hanc habenti osculari, vel portare? Pontifex in hunc modum respondit: „ Ei, qui mundus est, omnino licet, „ nam in osculo, quid nisi amor, quo quisque „ circa ea flagrat, innuitur? in deportatione vero ejus, quid nisi mortificatio carnis, & commensio passio proximorum exprimitur? Siquidem hanc „ & Dominus bajulare præcipit, sed in mente, „ verum & cum corpore gestatur, ut & mente

„ ge-

„ gestari debeat, facilius admonetur. Igitur Cru-
„ cem Domini, Passionem ejus venerantes, of-
„ culamini. Portate eam, sed cum summa re-
„ verentia & corpore, & corde mundissimo &c.
„ de Reliquiis vero Sanctorum eadem dicimus,
„ quorum corpora templa, & vasa fuere, sunt-
„ que Dei, quibusque ad omnia opera tamquam
„ organis usus est, quando voluit Spiritus. „

II. Hic ritus commendatur ab Episcopis, & Presbyteris, quibus in more positum erat sacras Reliquias secum deferre, sic sanctus Carolus Borromæus vir eximia Sanctitate, sacrorum Canonum peritia, & observantia laudatissimus, ubique Crucem exiguum, sacris Reliquiis refertam e collo pendulam deferre solebat. Quid? ex antiquissima consuetudine omnes Episcopi, & Abbates benedicti hodiedum inter Ecclesiastica ornamenta accipiunt Crucem (alio nomine Pectorale vocant) hanc recitantes Orationem „ Munire digneris „ me, Domine Jesu Christe, ab omnibus insidiis „ inimicorum omnium signo sanctissimæ Crucis „ tuæ, ac concedere digneris mihi indigno servo „ tuo, ut, sicut hanc Crucem Sanctorum tuo- „ rum Reliquiis refertam ante pectus meum te- „ neo, sic semper mente retineam & memoriam „ passionis, & Sanctorum victorias Martyrum. „ Nedum vero solis Episcopis, & Presbyteris, sed & cæteris priscis fidelibus usitatissimum erat, San- „ ctorum Reliquias e collo suspensas tenere. Certe
eam

eam pietatem laudat Theodoretus lib. 1. Histor. Eccles. c. 17. in S. Helena, quæ clavorum partem Galeæ Regiæ inclusit, filii sui capiti consulens, ut hostium tela repelleret; partem equi freno indidit, ut Imperatoris saluti prospiceret. Temporibus vero S. Joannis Chrysostomi plerique Fideles sanctæ Crucis particulam auro inclusam, monilis instar pretiosissimi e collo pendulam gerebant, quod ad gloriam Christi spectare censuerat sanctus Doctor inquiring: „ Illud vero ipsum „ lignum, in quo sacrum Corpus passum, & crucifixum est, cur certatim „ omnes adeunt? cur particulam ejus „ sumentes auro inclusam tum viri, tum „ mulieres e collo suspendunt ad ornamentum, etsi damnationis, & ultionis „ hoc signum fuerit?

III. D. Thomas lib. contra Judæos, & Gentiles, quod Christus sit Deus n. 10. ad objectionem sibi factam, quod liceat homini collo suspendere Reliquias Sanctorum ad suam protectionem, sibi ipsi respondet de portatione Reliquiarum: *Quod si portentur ex fiducia Dei, & Sanctorum, quorum sunt Reliquiæ, non erit illicitum.* Accedunt miracula, beneficia, emolumenta in corpus æque, ac animam redundantia. Imo refert Venerabilis Beda de S. Germano Episcopo Antisiodorensi, quod oblata sibi a parentibus filia decem annorum ætate, ipse Germanus plenus Spiritu sancto Sanctificatus.

linam invocaverit Trinitatem, & protinus adhærentem lateri suo capsulam cum sacris Reliquiis collo avulsam manibus comprehenderit, eamque in conspectu parentum puellæ oculis applicarit, quos statim evacuatos tenebris lumine veritatis implevit. lib. 1. Hist. Eccles. Gent. Angl. c. 28. Gestabat ergo S. Germanus Reliquias e collo suspensas. 2do. Quidam Cisterciensis Monachus de se ipso narravit Cæsario, quod, cum olim iter faciens, Reliquias Beatorum Martyrum Joannis, & Pauli in capsula ad latus portaret, eumque carnis incentiva ad delectationem moverent, sancti Martyres; quia motus illicitos restringere non conabatur, per capsellam latus ejus dure satis tundere cœperunt. Quod, cum ille non adverteret, & motibus libidinosis quiescentibus, etiam tunctiones cessarent per aliquas horas: cum iterum titillationes surgerent, renovatæ sunt, & punctiões &c. Mox ut notare cœpit pœnam, in quantum potuit, compescuit culpam. Cæsar. lib. 8. c. 67. 3tio. Aliud exemplum narratur in vita S. Philippi Nerii ex Actis Canonizationis collecta a Jacobo Bacio lib. 5. c. 4. Adolescens quidam deferebat in pectore, S. Philippi tunc adhuc viventis capillos, & panniculos, ejus sanguine tinctos. Invitatus ab impudicissima scœmina, ejus illecebris jam pene consensurus erat; cum repente ex illis Reliquiis sensit, sibi adeo vehementi ictu percutus percuti, ut in terram exanimis conciderit, audivitque vocem, quæ ab ipso S. Philippo emit-

ti videbatur, ita se increpantem : *Vide, quid agis? abi hinc! peccatum fuge!* Quo monito percussus adolescens, ex tam gravi periculo se se subduxit.

ARTICULUS II.

Probus est usus Fidelium sacris Reliquiis devota oscula figentium.

I. **S**YNodus Nicæna II. Act. 7. ait: visis ejusmodi Imaginibus, vel Reliquiis Fideles alacrius erigi ad **OSCULUM**, & honorariam his adorationem tribuendam. Tridentinum in Decreto de invocatione, & veneratione, & Reliquiis Sanctorum subdit: *Ita, ut per Imagines (quidni & Reliquias) quas NB. OSCULAMUR . . . Sanctos, quorum illæ similitudines gerunt, veneremur.* Præterea mentem Nicolai I. ex data Bulgaris responsione cognitam habemus: *Crucem Domini osculamini . . . de Reliquiis vero Sanctorum eadem dicimus.*

II. Lucianus de revelat. S. Stephani c. 8. testatur: *Et osculantes sanctas Reliquias iterum clausurunt.* Prudentius in lib. coron. Hymno I. S. Vincentium cum affectu obtestatur: *Exosculamur letulum, miserere nostrarum precum.* Meminit ejusdem consuetudinis Isidorus Pelusiota epist. 5. lib. 3. pag. 129. edit. Paris. de anno 1638. ita scribens: *Nam qui & terræ, & maris imperium obtinet,*

net, ad Piscatoris Sepulchrum exosculandorum Ossium
causa se confert.

III. Suadet id ratio, sunt enim oscula vel ho-
noris atque obsequii, vel benevolentiae, ac pietatis ar-
gumenta, quæ cum Sanctis ipsis deferre non possumus,
eorum Imaginibus, aut Reliquiis, quæ ab ali-
quibus propterea supplementa absentiae nuncu-
pantur, deferimus. Pulchre Leontius Neapoleos
Cypri Episcopus serm. 5. contra Judæos, & de
Imag. Sanctor. „ Sicut Jacob acceptam a filiis
„ suis tunicam variam, & sanguinolentam Jo-
„ seph deosculatus est cum lacrymis, & propriis
„ oculis hanc circumposuit, & non vestimentum
„ amans, & honorans hoc fecit, sed per id æsti-
„ mans Joseph osculari, & in manibus eum ha-
„ bere: ita & Christiani universi Imaginem Chri-
„ sti, vel Apostolorum, aut Martyrum tenentes,
„ aut salutantes carne, animo ipsum Christum
„ æstimamus, vel Martyrem ejus retinere. „ In
hoc autem aliquid vituperio dignum contineri,
quis Cato rigidissimus judicabit?

QUAESTIO XI.

Quali cultu Reliquia Benedictionis a
Seraphico Patre Nostro Francisco
scriptæ coretur?

IN Legenda S. Francisci inter Opuscula S. Bona-
venturæ habetur sanctum Patriarcham proprio
charactere Benedictionem scripsisse, ut morem ge-
neret

reret cuidam suo Religioso in Monte Alvernia
 cella recluso, qui gravi vexabatur tentatione, non
 carnis, sed spiritus, quem Religiosum fuisse Fra-
 trem Leonem testantur Pisanus *in libro conformita-*
tum: Tossignanum in vita ejusdem Ven. Leonis
 in chronicis Ordinis p. 1. lib. 1. c. 64. lit. B. &
 C. pag. 101. Author libri, cui titulus: *Fioretti*
di S. Francesco, & Waddingus ad A. C. 1224.
 n. 7. pag. 314. primæ edit. nunc

Respondetur. Ista sacra Benedictio scripta ma-
 nu S. Francisci conservatur Assisi in Sacrario mag-
 næ Ecclesiæ in ejus honorem dicatæ eodemque
 Reliquiario inclusa defertur debito cum honore in
 solempni processione, quæ instituitur qualibet pri-
 ma die Mensis Augusti ab Ecclesia S. Francisci
 Civitatis Assisiensis ad Ecclesiam S. Mariæ An-
 gelorum sitam extra dictam Civitatem, comitanti-
 bus Religiosis universis Ordinis S. Francisci Mino-
 ribus videlicet Observantibus, Reformatis, Mi-
 noribus Conventualibus, & Capuccinis.

A. C. 1720. Processionem nonnulli prohiben-
 dam esse contendebant, tum, quod in ea multa
 mala contingerent, tum, quod non constaret,
 Benedictionem eandem esse, quæ a S. Francisco
 scripta fuerat, tum, quod etiam Epistola alicujus
 Sancti manu exarata, non esset Reliquia, quæ
 cultum, & delationem per Processionem merere-
 tur. His omnibus Benedictus XIV. cum in mi-
 noribus esset, jussu Cardinalis Vallemanni Ord.
 Min. Conventualium Protectoris abunde satisfacit.

Qua-

Quapropter particularis Congregatio a fan. mem. Clemente XI. die 26. Julii A. C. 1725. deputata, & Processionem servandam, & Benedictio- nem in ea deferendam censuit.

QUAESTIO XII.

An corpus Seraphici Patris Nostri Fran- cisci revera post mortem suam stet in pedes erectum?

PRAENOTIO.

Dissertationi, qua de sacris Sanctorum agebam Reliquiis, apposite subjicio quaestionem de actuali statu corporis S. Francisci tamquam insignissimæ cujusdam Reliquiæ. Porro certum est, id naturaliter fieri non posse, ut corpus mortuum, cujus proprium est humi procumbere, stet supra pedes erectum, & per tot sæcula immobile, & incorruptum remaneat; idcirco Thomas Bozius lib. 15. c. 9. de signis Ecclesiæ loquens de corpore S. Francisci ait: *Mirandum mihi prorsus illud videtur, quod de corpore S. Francisci memoriæ est pro- ditum, stare illud, nullis humanæ industriæ fulcris subnixam, sola Divini spiritus vi sustentatum . . . nulla vetustatis vi debilitatum, nulla temporis injuria, parte aliqua incurvum. Id profecto tanti est, cum sit viventium stare, defunctorum subito humi procum- bere.* Divina autem virtute mirabilem hanc statio- nem Beato Francisco obvenire potuisse, inficiabi-

tur nemo ; qui illimitatas Divinæ Omnipotentia vires perfectas habet. Scio nihilominus miraculofam illam conditionem corporis S. Francisci non ab omnibus ut certam admiſſam eſſe, imo plures oppugnatores habere, quibuſcum contendere nolo. Quæ ego legi, & ex aliorum libris accepi, hic fideliter exponam. Viderint tamen Adverſarii, ne fatua vincendi gloria ducti, agnitam veritatem oppugnent, verbis, factis, ſcriptis gloriæ tanti Patriarchæ abſque graviffimis rationum momenti derogent.

ASSERTIO.

Inter Noſtros, & præcipue in ſacra Æde Aſſiſienſi perpetua traditio eſt, & communis conſenſus Corpus S. Patris Franciſci erectum in pedes, integrum, illæſum, oculis apertis, vulneribus recentem manantibus ſanguinem adhuc conſervari.

I. Ita vidit Nicolaus V. & qui cum eo erant, quorum unus ſub morte, ubi nec adulari, nec mentiri quis facile præſumitur, rem omnem narravit. Id, quod ex ſequenti Epiſtola claret, quam refert Waddingus ad A. C. 1230. n. 4.

Ad Reverendissimum atque Ornatissimum DD. Andriensium Episcopum.

Franciscus de Bautio Dux Andriæ Com.

P. F.

„ Scripturus ego ad te Pontificis Nicolai pro-
„ gressum, qui Seraphici Patris Francisci cor-
„ pus visitaverat personaliter, veritus sum, ne
„ ut parum instructus, tamquam imperitus a pro-
„ bis, & gravibus Viris arguar. Attamen quo-
„ niam in negotio, quod aggredior, non levita-
„ te, ut ita dicam, aut temeritate aliqua, quin
„ potius reverentia & devotione fretus sum; id-
„ circo ad te admodum Reverendum hanc episto-
„ lam & si incultam, omni tamen veritate plenam,
„ destinare curavi. Ad te inquam, qui pote-
„ state tibi credita Ecclesiæ Dei partem guber-
„ nas, & regis. Novi enim, ut reor, te recen-
„ tem, ac vivam memoriam retinere eorum, quæ
„ hic modo subinferuntur. Quapropter etsi in
„ his, quæ per me scribenda sunt, aliquid me
„ prætermisisse, vel plus satis addidisse perspexe-
„ ris; articulis tuis idipsum, tua solita benigni-
„ tate, & prudentia, qua plurimum polles, emen-
„ dare, & corrigere poteris. Novi enim ob im-
„ peritiam meam, me fallere, ac falli posse in
„ hoc negotio; Te autem, qui clavem David
„ solus habes, rogatum esse vellem, ut in hanc
„ horam sermonem rectum, ac bene sonantem in
„ os meum concedere digneris, ut ea digne di-
„ cere valeam, quæ infructuoso silentio pertransi-

„ re nefas esset. Te, inquam, Dominum, Do-
 „ minum meum Jesum Christum supples depre-
 „ cor, ne hujus rei per me enarrandæ devotio-
 „ nis fructu caream, & expers sim.

„ Jacobus quidem Laquidonensis Ecclesiæ
 „ Episcopus, dum nonis Martii Andriæ esset,
 „ tuque & ipse simul alloquentes, vestros vul-
 „ tus admiratione non minima replevistis. Quod
 „ cum ego, qui simul aderam, intuitus essem,
 „ causam tantæ admirationis, tamquam curiosus,
 „ a vobis inquirere cœpi. Eapropter Jacobus,
 „ qui mihi intimior erat, his verbis affatus est,
 „ ut ad me conversus diceret: si quæ per tem-
 „ pora retroacta aures meæ expertæ sunt, non
 „ ignorares, tibi quoque admirationis inesset cau-
 „ sa. Ad quem ego: Quæso, ut quæ audisti,
 „ edisseras. Tunc ille: mallet, inquit, & per
 „ contritionem lacrymari, quam in his cordis hila-
 „ ritatem ostendere. Cum autem hæc ab eo au-
 „ divissem, avidius adorsus sum hominem, & op-
 „ portunam horam quæritans, deprecatus sum
 „ eum, dicens: Utinam palam abs te ista cito
 „ docear. Et ille, libenter faciam, inquit, sed
 „ magni ponderis res ista est, & non omni ho-
 „ mini aperienda. Attamen tu diligenter, & at-
 „ tente audi, & ausculta. Austergius quidam titu-
 „ li sancti Eusebii Presbyter Cardinalis, Beneventa-
 „ næ urbis olim Archiepiscopus, dum in extrema
 „ valetudine esset positus, febrique valida quam
 „ maxime vexaretur, ut putaret sibi vicinam

„ mor-

„ mortem fore nocte superveniente, quæ finem
 „ languoris secum ferre videbatur: sic enim viri-
 „ bus corporis destitui visus est, ut vix credere-
 „ tur eum supervicturum in crastinum. Ego ve-
 „ ro Jacobus, qui nimio amore hominem dili-
 „ gebam, cum præfens essem, ejusque minister,
 „ attente super eum vigilabam, flebamque: Ipse
 „ vero sic in extremis laborans, non minus de-
 „ vote, quam pie in hanc vocem prorumpens,
 „ clamabat: O Francisce! Mane autem facto,
 „ cum paulusculas utcumque vires resumpisset,
 „ omni cum mansuetudine deprecatus sum homi-
 „ nem, ut causam ejusmodi invocationis Fran-
 „ cisci mihi innotescere dignaretur. At ille: O
 „ Jacobe, quem, inquit, in amore tibi præfe-
 „ ram? Porro si alius interrogasset me de ejus-
 „ modi rei causa, forsitan non illam ei panderem;
 „ dicam tibi nihilominus, & tu attente auscul-
 „ tabis.

„ Nicolaus hujus nominis Pontifex V. anno
 „ Domini MCCCCXLIX. Beati Petri Apostoli
 „ Sedem strenue gubernabat. Huic dum Alli-
 „ si moram traheret, venit in mentem, ut beati
 „ Francisci corpus oculis propriis inspiceret, ob
 „ quam causam accersitus est ab eo Dominus Pe-
 „ trus de Noceto, ad quem Pontifex: Vade, in-
 „ quit, ad Guardianum loci hujus, & meo no-
 „ mine illi significabis, me omnino visitaturum
 „ esse, & visurum beati Francisci corpus. Ivit
 „ autem Petrus, & jussa sibi imposita perficiens,

„ reversus est ad Pontificem, dicens: Feci beatif-
 „ sime Pater quod mandasti. Guardianus, iis
 „ auditis sermonibus, nimio pavore correptus est,
 „ ita ut in magno dubitationis agone fuerit posi-
 „ tus: ex una enim parte contradicere non au-
 „ debat voluntati Summi Pontificis; ex altera ve-
 „ ro verebatur, ne tam sacrum & pretiosum pig-
 „ nus auferretur ab Ordine, veluti per alios
 „ prius fuerat attentatum, & ipse postmodum
 „ calumniam sustineret a Civibus. Ea propter ad-
 „ iens Pontificem, modo huc, modo illuc, tam-
 „ quam demens, & vagus incedebat, celans ani-
 „ mum suum. Cum autem fortiter cogeretur,
 „ ut Pontificium impleret mandatum; petit hu-
 „ militer, ut rem istam Fratribus loci palam fa-
 „ cere permetteret Pontifex; qui postquam illos
 „ fuisset allocutus, ad Pontificem iterum rever-
 „ sus est dicens: Obedientiam, prout Ordinis
 „ dignitas expostulat, tibi præbere parati sumus,
 „ beatissime Pater, dummodo unum, juxta be-
 „ placitum nostrum, impleveris. Porro si tui
 „ desiderii cupis esse compos, tribus tantum, &
 „ non pluribus tecum assumptis, ad locum de-
 „ scendere necesse est. Quinta vero noctis hora
 „ adveniente, descendet tua Sanctitas, & oculis
 „ propriis conspicias, quem ardentem videre de-
 „ sideras. Quo audito Nicolaus Pontifex, qui
 „ recte, & sinceriter se gerebat innegotio,
 „ lætus, inquit, assentior. Gallicus vero
 „ quidam Episcopus magna auctoritate vir,
 „ apud

„ apud Pontificem, hæc audiens, Pontificem
„ allocutus est, dicens: Non tibi convenit, be-
„ tissime Pater, horum Fratrum assentiri volun-
„ tati propter scandalum, quod Ecclesiæ Dei ad-
„ venire posset. Non sic erit, inquit; quoniam
„ recte, ac fideliter in hoc negotio pergo; id-
„ circo, Deo præstante, mei desiderii compotem
„ me fore spero. His dictis, Pontifex Nicolaus
„ elegit me Austergium, Petrum de Noceto,
„ & præhabitu Episcopum Gallicum: Guardia-
„ num vero cum tribus Fratribus simul adesse man-
„ davit, visitaturis ipsis, & visuris corpus beati
„ Patris: qui nobis juncti, suisque indumentis
„ depositis, hora congruenti cum adfuissimus ad
„ paratum locum, amoti sunt lapides, cum qui-
„ bus janua fabricata erat; gradusque marmoreos
„ diligenter aspeximus, quos & magno silentio
„ descendimus. Et ecce ostium ferreum habui-
„ mus obvium, in quo tres catenæ ferreæ ex or-
„ dine stabant; quæ illico fuerunt apertæ clavi-
„ bus. Tunc Guardianus flexis genibus Ponti-
„ ficem allocutus, ait: Ingredere, Pater sanctis-
„ sime; qui solus ingrediens ante pedes sancti
„ corporis prostratus humiliter, tam vehementer
„ plorabat, ut fremitus audiretur a nobis.

„ Postquam vero Summus Pontifex consequu-
„ tus est, quod desiderium suum flagitabat, ad
„ se reversus introduxit & nos, qui cum perve-
„ nissimus ad locum, stupor equidem incredibi-
„ lis omnes invasit. Vere investigabiles viæ Do-

„ mini, & iudicium ejus ab omni humana cogi-
 „ tatione prorsus alienum ! Quis unquam audi-
 „ vit, aut quis talia effatus est, ut corpus hu-
 „ manum per tot æva mortuum super plantas
 „ proprias recte staret? Sed non fuerat abbre-
 „ viata manus Domini. Erat autem locus ille
 „ cernentibus nobis, instar parvæ Ecclesiæ, ha-
 „ bens tres tribunas (*id est tres fornices, seu ca-*
 „ *meras*) in testudine rectas. Media vero, quæ
 „ ab interiori parte erecta erat, miro marmoreo
 „ tabulato fabricata videbatur: in cujus medio la-
 „ stra marmorea posita erat (*basis, seu pes colum-*
 „ *næ*) supra quam ex Orientali latere corpus il-
 „ lud Francisci Seraphici erectum stabat, facie ad
 „ Occasum tendens, & oculis elevatis in Cœ-
 „ lum: manus vero coopertæ erant habitus ma-
 „ nicis, & simul junctæ, ut Fratres ferre con-
 „ fueverunt.

„ Erat autem corpus ita incorruptum, quasi
 „ esset prima die positum; videbatur enim quasi
 „ dormiens. Ex alio vero latere alium erectum
 „ stantem vidimus, habitu beati Dominici, qui
 „ & manus simul junctas habebat, cum articulis
 „ sursum junctis, veluti mos est orantium: oculi
 „ vero ejus ad beati Francisci pedes intuebantur.
 „ Ambo autem ita lucidos, & splendentes
 „ habebant oculos, ut nulla ad vivos esset diffe-
 „ rentia. Odor insuper suavissimus talis erat, ut
 „ olfactus hominum nunquam talem senserit.

„ Cumque Summus Pontifex a lacrymis, &
„ gemitibus abstinuisset aliquantulum, ad beati
„ Francisci pedes iterum procumbens, manu fim-
„ briam ejus vestimenti extulit: nos vero sine so-
„ tularibus pedes adspeximus. O igitur felices
„ oculi, qui hæc videre meruerunt! O fortunati
„ animi, qui hæc meditari digni inventi sunt!
„ Magna enim his fuerat collata gratia, ut in ser-
„ vum liquido aspicerent, qui in Deum minime
„ videre poterant. Erat enim in pedis Sancti
„ medio foramen cum sanguine ita recenti, ac
„ si tunc mucrone pes fuisset confossus. Cujus
„ quidem rei aspectu singultus magnus omnes ar-
„ ripuit. Et quis cogitare posset animi motio-
„ nem? Animam præ devotione liquefcere? alie-
„ nari sensum? & virēs totas destitui? Omnes
„ autem ante recessum e loco osculum dedimus
„ sancto pedi, omnesque pariter ob odorem re-
„ focillati sumus. Pes vero alius fimbria habi-
„ tus operiebatur, nec nobis visum fuit illum
„ violenter arripere. Manus similiter perforatæ,
„ ut pedes cernebantur, recentem sanguinem
„ ostendentes. O igitur memoria profunda no-
„ stræ redemptionis in servo intueri, quæ in Re-
„ demptore prius fuerant! O igitur sacra vulne-
„ ra, & dulci osculatione digna, quæ post hu-
„ manum lapsum in remedium data sunt! Et
„ quis nostrum, qui ibidem aderamus, ausus fuit
„ amplius corpus sacrum tangere, nisi solus Sum-
„ mus Pontifex? Ipse enim manus illius pretio-
„ sas devotissime osculatus est, osculumque sa-

„ cro ori dedit. A quinta vero noctis hora us-
„ que ad undecimam illic mansimus, suavissimo
„ odore repleti. Cum vero a narrantibus nuncia-
„ tum fuit nobis diem prope esse, doluit quam
„ maxime: visum enim fuerat nobis per horam
„ ibi fuisse.

„ In illis vero tribunis sociorum beati Fran-
„ cisci corpora tumultata jacent: unusquisque
„ enim locum suum possidet, unus hinc, & al-
„ ter illinc: ante ostium vero loci jacet corpus
„ illius estatici viri Dei Fratris Ægidii; quo-
„ rum corpora absque diminutione ulla, integra
„ cernuntur, suavissimum odorem redolentia. Ad
„ extremum autem cum magna animi fortitudine
„ roborati, omnes inde recessimus. Cardinalis
„ vero Austergius, quem superius memoravimus,
„ quamvis in memorata infirmitate aliquantulum
„ convaluisset in die, attamen nocte sequenti na-
„ turæ debitum solvit. Nec est dubitandum, quod
„ tantus homo, a quo hæc, quæ narravimus,
„ accepimus, dum ad vitæ pervenisset extrema,
„ composuisset mendacium, referens illa, quæ
„ vera non essent. Affirmabat quoque antequam
„ spiritum cœlo redderet, quod Nicolaus Pon-
„ tifex, dum e loco illo sacro recederet, promi-
„ sisset Guadiano, & cæteris, qui simul aderant,
„ nulli mortalium palam facere, quæ viderat,
„ dum ipse viveret, quamvis non parvipenderet
„ illa manifesta fieri apud homines devotos, &
„ probos, qui non secundum carnem ambulant.

Il. Statio cadaveris S. Francisci firmatur Epitaphio, quod per Gregorium IX. Sepulchro, vel suppedaneo lapidi gloriosi Patriarchæ aureis litteris insculptum exscripsit quidam Ducis Mediolanensis Francisci Sfortiæ Comes delubrum ingressus, a cujus posteris se illud Waddingus accepisse testatur.

V. S. C. A.

Francisci Romani

Celsa humilitate conspicui

Christiani Orbis fulcimenti

Ecclesiæ Reparatoris.

Corpori nec viventi nec mortuo

Christi crucifixi plagarum

Clavorumque insignibus admirando

Papa novæ fæturæ collacrymans

Lætificans & exultans

Jussu, manu, munificentia posuit

Anno Domini MCCXXVIII.

XVI. Kalendas Augusti.

Ante obitum mortuus, post obitum
vividus.

„ Litterarum quatuor capitalium ille sensus
„ *Viro, Seraphico, Catholico, Apostolico*, dicitur

„ autem Franciscus Romanus, vel ex summa obedientia, & pietate erga Sedem, & fidem Romanam, vel quia Assisium Romanæ est ditio-
 „ nis. „

III. Sacrum D. Francisci corpus erectum teste Waddingo ad A. C. 1230. n. 4. præter viros quosdam Assisiatas, propriis, conspexerunt oculis plures personæ nobilitate, & dignitate insignes, Ægidius Carillus Albornotius Cardinalis Hispanus, vir præclarissimus, perpetuæ etiam inter Italos memoriæ, qui in sacro Assisiensi Cœnobio commorans, & S. Francisco arcta devotione addictus, corpus ejus stans, quinque plagis Redemptoris vulneratum, non semel veneratus est. Dux Mediolanensis Franciscus Sfortia vidit id non sine animi compunctione, & omnes, qui eum comitabantur.

IV. Præter hos viderunt istud plures Romani Pontifices, quos nominat Benedictus XIV. in suo formoso erudito opere de Beatif. & Canonizat. Sanctorum lib. 4. p. I. cap. 31. n. 1. ita loquens -- „ S. Francisci de Assisio corpus diu
 „ post obitum integrum inventum est, stans, il-
 „ læsum, oculis apertis, & vulneribus recenti
 „ sanguine manantibus, uti habetur apud Waddingum ad A. C. 1230. num. 4. Sancti corpus plures Romani Pontifices aspexerunt Gregorius videlicet IX. Innocentius IV. Alexander IV. Clemens IV. Nicolaus IV. & Nicolaus V. „

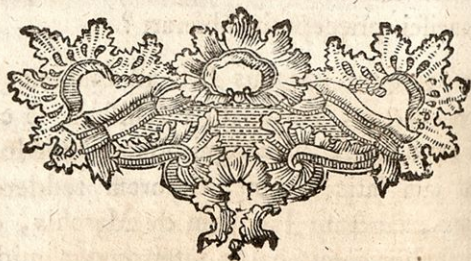

V. Idem præter Waddingum celeberrimum Ordinis nostri Chronologum referunt, & testantur gravissimi Authores exteri, & prope innumeri Franciscani Gonzaga, Marcus Uliffiponenfis, Sedulius, Rodolphus, & novissimi Scriptores, inter quos egregius P. Angelicus de Vincentia sacri Ordinis Fratrum Minorum Reformatorum, qui ultra ab aliis asserta doctissimam dissertationem edidit, in qua fortissimæ rationes adducuntur, quibus sufficienter, & ultra hæc veritas demonstrari, aut saltem certo certius colligi potest corpus S. Francisci incorruptum, in pedes erectum, & stigmata ferens ad hodiernum diem extare, & ita visum fuisse.

Petes. Quis aditum ad gloriosum Sepulchrum S. Francisci præceperit obserari?

Respondetur. Sixtus IV. ad summum Pontificatum evectus, personaliter Assisium se contulit A. C. 1476. viso, & recognito sacro tumulo, Thesaurum jam satis notum, tutiorem reddere præmeditans, sanctum Jacobum de Marchia, qui ipsum inter alios comitabatur, interrogavit, quid agendum foret? Vir Dei respondit magnum illud fidei nostræ argumentum futuris temporibus reservandum esse, quando Ecclesiæ navis inter persecutionum fluctus agitabitur, & fere ad extinctionem declinabit. Tunc Deus ad firmandam Ecclesiæ fidem, nostræ Redemptionis vulnera condensa revelabit, & tunc Fideles omnes in Templo dicent gloriam. Tanto Papa admonitus ora-

culo jussit cuniculum, per quem ad ædiculam
subterraneam, in qua S. Corpus est, patebat ac-
cessus, & scalam, per quam erat descensus denso
aggere, ex lapidibus, & cæmento repleti; atque
ita unicuique interdictum fuit prædictum sanctum
corpus videre, quemadmodum fuse habetur in hi-
storia Conventus Assisiensis scripta a Fratre
Francisco Maria Angelo a Rivotorto,
tit. 42.

DISSERTATIO VIII.

De sacris Cæremoniis, variis
Benedictionibus, Jejuniis,
& Festis.

Expendam hac Dissertatione nonnul-
las Catholicorum Cæremonias, qui-
bus Romana Ecclesia præcipue in
Cultu Divino, & Sacramentorum administratione
hodie utitur; ostendamque eas non esse ritus
superstitiosos (ut verbose magis, quam vere no-
bis affingunt Novatores) sed esse sancta vivæ re-
ligionis incitamenta, omni prorsus ætate, legis
mandato, naturæ instinctu, vel autoritate Majo-
rum ordinata.

QUAESTIO, I.

Quis sit sacrarum Cæremoniarum
Finis ?

ASSERTIO.

Finis Sacrarum Cæremo-
niarum

Insinuatur a Synodo Tridentina sess. 22. cap. 5.
his verbis : „ Cumque natura hominum ea
„ fit, ut non facile queat sine adminiculis exte-
„ rioribus ad rerum Divinarum meditationem su-
„ stolli; propterea pia Mater Ecclesia ritus quos-
„ dam, ut scilicet quædam submissa voce, alia
„ vero elatiore in Missa pronunciarentur, insti-
„ tuit. Cæremonias item adhibuit, ut mysticas
„ benedictiones, lumina, thymiamata, vestes, alia
„ que id genus multa ex Apostolica disciplina,
„ & traditione, quo & majestas tanti Sacrificii
„ commendaretur, & mentes Fidelium per hæc
„ visibilia religionis, & pietatis signa ad rerum
„ altissimarum, quæ in hoc Sacrificio latent, con-
„ templantationem excitarentur. „

QUAE-

QUAESTIO II.

An Horæ Canonice, seu ritus, certis
quotidie horis laudandi Deum in
sacris Scripturis fundentur?

PRAENOTIO.

Officium Divinum, Breviarium, Horæ Canonice,
Cursus Divinus, Sacra Synaxes, Opus De
nuncupabantur. Intelligitur autem nomine Divi-
ni Officii certa ratio Deum publice laudandi men-
te simul, & voce, autoritate Præsulorum instituta,
ita, ut non quælibet laudatio, vel ad Deum ora-
tio, Divinum sit Officium, sed Divini Officii no-
mine comprehendatur quædam forma, & ordo Psal-
morum, Hymnorum, & Precum, quem omnes
sequi debent, qui Divinum officium ex debito
persolvunt, uti bene adnotarunt Cardinalis Bel-
larminus controver. tom. 4. lib. 1. de bonis ope-
ribus in particulari c. 10. & Antonius Bellote in
opere, cui titulus: *Ritus Ecclesiæ Laudunensis*.
pag. 228. n. 2.

ASSERTIO.

Praxis quotidie statis Horis Deum per
Canonici Officii recitationem laudandi clare
colligitur ex Scriptura sacra.

Ubi David psal. 54. v. 18. ait: *Vespere, &
mane, & meridie narrabo, & annuntiabo: &*

exaudiet vocem meam. psal. 118. v. 164. Septies in die laudem dixi tibi. deinde Act. cap. 3. v. 1. Petrus, & Joannes ascendebant in templum ad horam orationis nonam. Præterea S. Augustinus serm. 55. de tempore inquit: Rogo vos, ad vigilias maturius surgite, ad tertiam, & sextam, ad nonam ante omnia convenite.

Statutis ergo ab Ecclesia temporibus Horæ Canonicae persolvendæ sunt, non solum a media nocte in aliam mediam noctem, sed peculiari quoque tempore singulis Horis recitandis præscripto, ut per integrum diei cursum Deo preces offerre nunquam cessare videamur. Beatus Petrus Damianus, & Cardinalis Baronius ad A. C. 1062. ferunt S. Severinum Episcopum Coloniensem cuidam Clerico subito se conspiciendum præbuisse, cui se Purgatorio addictum, & vehementer cruciatum patefecit: „ Quia (*inquiebat*) dum in „ Aula Regia constitutus Imperialibus „ me consiliis vehementer applicui, Ca- „ nonicæ Synaxis Officia per distincta „ horarum spatia non persolvi. Mane „ quippe omnia coacervans simul, tota „ die negotiis ingruentibus secura libertate vacabam. Ob hanc itaque negligentiam horarum, ardoris hujus fero supplicium. „ Hoc quidem aliqui in dubium revocant: attamen a culpa minime immunem

nem, qui præscripta temporis intervalla negligit, nec ullis negotiis satis excusari existimat Thomassinus de benef. p. 1. lib. 2. c. 84. n. 2. & 3. Nilominus juxta D. Thomam Quodlibet. 5. quæst. 14. a. 1. legitimis causis impediti, non servato horarum intervallo, Divino officio rite satisfaciunt. Quorum exempla refert idem Thomassinus loc. cit. „ Consideranda (inquit) est „ intentio ejus, qui prævenit tempus „ in Matutinis dicendis, vel in quibus- „ cunque Horis Canonicis. Si enim hoc „ facit propter lasciviam, ut scilicet „ quietius somnolentiæ, vel voluptati „ vacet, non est absque peccato. Si „ vero hoc faciat propter necessitatem „ licitarum occupationum, puta, si Cle- „ ricus, aut Magister debet videre le- „ ctiones suas de nocte, vel propter ali- „ quid hujusmodi, licite potest sero di- „ cere Matutinum, & in aliis Horis Ca- „ nonicis tempus prævenire, sicut etiam „ hoc in solemnibus Ecclesiis fit; quia „ melius est Deo utrumque reddere, „ scilicet & debitas laudes, & alia hone- „ sta officia, quam, quod per unum aliud „ impediatur.

QUAESTIO III.

Quid indicent ritus illi, quibus Matutinum in Epiphania Domini, ultimo triduo Hebdomadæ Majoris, in Paschate & Pentecoste oratur?

ARTICULUS I.

Matutinum in Solemnitate
Epiphaniæ

Incipit ex abrupto ab antiphona, & Psalmo sine *Versiculo*: *Domine labia mea aperies*, *Invitatorio*, & *Hymno*; quia Magi visa stella statim venerunt, muto nuncio non loquente. Et omittitur *Invitatorium* ad detestandam fraudulentam Herodis invitationem ad Christum adorandum: *Ut & ego veniens adorem eum*. Matth. c. 2. v. 8. Nec dicitur *Hymnus*; quia perfectorum est canere Hymnos, conversio vero Gentium in solis Magis perfecta non erat. Dicitur tamen in tertio Nocturno Psalmus Invitatorius nonagesimus quartus: *Venite exultemus Domino* cum intercalari Antiphonæ repetitione ad indicandum, quod in tertio tempore, nempe tempore gratiæ per tertium Nocturnum significato, sufficienter invitata sit Ecclesia de Gentibus per Magos, & stellam, & successive per Apostolos, ita, ut nullus excusari possit ab obligatione adorandi Christum, quia *in omnem ter-*
ram

ram exiit sonus eorum. Psal. 18. v. 5. Repetitur ideo sæpius Antiphona : *Venite adoremus*, ut confluant undique omnes. Infra Octavas vero dicitur : *Domine labia* &c. *Invitatorium*, & *Hymnus*; quia jam supponitur Ecclesia de Gentibus sufficienter instructa, & perfecta ad Hymnos canendos, sicque invitatur ad ipsum in Hymnis, & Laudibus adorandum.

ARTICULUS II.

Matutinum ultimo triduo Hebdomadæ
Majoris

Incipit absolute sine *Domine labia* &c. *Invitatorio*, & *Hymno* ad obstruendum os Judæorum, potius quam laudes, & *Hymnos* loquentium iniqua, & ad detestandam eorum invitationem ad Conciliabula contra Christum: sicque sine initio inchoamus Matutinum, & alias Canonicas Horas, & sine solito fine absolvimus; quia in Horis Canonicis hujus tridui celebramus exequias triduanas mortis Christi, & quia Christus moritur, Alpha, & Omega, principium, & finis.

ARTICULUS III.

Matutinum in Paschate

Non habet Hymnum (sicuti nec aliæ Horæ usque ad Dominicam in Albis exclusive) quia tempus Paschale significat statum Beatorum, quorum

rum Hymnus est Alleluja. Nec dicuntur *Capitula*; quia in statu Beatorum non est locus exhortationi, quæ continetur in Capitulis. Dicuntur tantum tres Antiphonæ cum tribus Psalmis, ac tres Lectiones cum tribus Responsoriiis, ad indicandum, quod in nomine Sanctissimæ Trinitatis institutum sit Baptisma, cujus formam post Resurrectionem suam Jesus Christus tradidit suis Apostolis dicens: *Euntes ergo docete omnes Gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Matth. c. 28. v. 19. Unde ternarius dictus numerus denotat magisterium; siquidem Christus ante traditam Baptismi formam, præmisit: *Docete omnes Gentes* scilicet mysterium Trinitatis, quod in ternario illo numero significatur; & quia *Tres sunt, qui testimonium dant in Cælo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres unum sunt.* 1. Joan. c. 5. v. 7. Et quia c. 6. v. 3. ter dicitur: *Sanctus, Sanctus, Sanctus*, & semel: *Dominus Deus exercituum*, seu: *Dominus Deus Sabaoth*, hæc Divinarum Personarum trinitas bene notatur in trino numero Antiphonarum, Psalmorum, Lectionum, & Responsoriorum. Unitas vero Deitatis bene significatur in uno solo Nocturno hac die, & per Octavas recitando. Vel ad triduanam Sepulturam recolendam, ex qua ortum habuit Resurrectio Christi die tertia. Vel ad significanda opera trium dierum, quæ Christus se promisit facturum Luc. c. 13. v. 32. Hoc est dæmonia ejicere, sanitates perficere, & consumari tertia die: *Ecce ejicio dæmonia, & sanitates perficio hodie, &*
cras,

cras, & tertia die consumor. Aut ad significandas virtutes fidei, spei, & charitatis, quæ in hoc mysterio maxime elucent. *Hæc dies* &c. dicitur loco prædictorum, & ritus iste desumptus est ex Psalmo, cui titulus est: *Alleluja*.

ARTICULUS. IV.

Matutinum Dominicæ Pentecostes

Complectitur unum tantum Nocturnum cum tribus Antiphonis, tribus Psalmis, tribus Lectionibus, & tribus Responsoriiis ex ordine Romano, & Gregorio VII. c. *in die* 15. dist. 5. de Consecrat. ut in Paschate Resurrectionis. Ratio est; quia ex hoc ternario numero ultra dicta pro die Paschatis, & per ejus Octavas, ostenditur Spiritum Sanctum tria circa Apostolos operatum fuisse, nam veteres innovavit, innovatos confirmavit, & confirmatos ad alios convertendos misit. Vide quoad ista Authores apud Lucium Ferraris verb. *Matutinum* citatos.

Hic juvat asserre prodigiosum eventum in Matutino a P. Joanne Parmensi Ministro Generali totius nostri Seraphici Ordinis persoluto una cum dæmonibus, Deo sic præcipiente, ipsum hospitio recipientibus. Cum sanctus Generalis visitaret ultramontanas Provincias, contigit brumali tempore, eum errore itineris tota die deviasse, atque in desertum, mediisque silvis ingruentem no-

eternum sustinuisse. Unde ipse, & Socii variis orationibus Deo, B. M. Virgini, ac B. Patrij Francisco se commendantes audierunt pulsari campanam, qua excitati magis in Divinas laudes ad sonitum perrexerunt, & pervenientes ad monasticum sibi visum Conventum pulsato ostio, præsto obviam fiunt quasi ex conducto expectantes plures Monachi, qui prompte receperunt hospites, ducunt ad ignem, lavant pedes, exsiccant vestimenta, apponunt Cænam, & sternunt lectos, omnia ministrant necessaria magna alacritate: post primam Vigiliam surrexit Generalis, ad orationem, & audita campana Monachos ad Matutinum convocante, ad chorum cum ipsis convenit relictis Sociis, qui somno, & fatigatione detinebantur. Officium incæpturus hebdomadarius, nec consuetus usus est cæremonia, nec ordine, nec versiculo *Domine Labia mea*, sed abruptim, & cumurbatione incæpit ab illo versu Psalm. 35. *ψ. 13. Ibi ceciderunt, qui operantur iniquitatem.* Respondit chorus: *Expulsi sunt, nec potuerunt stare.* Tertio id ipsum repetitum, quod suspicionem ingessit Fratri Joanni Generali: præcepit igitur in virtute passionis Christi, & sanctissimi ejus nominis, ut ocyus edicerent, quinam essent? Respondit, qui Abbatis loco videbatur præesse: Omnes esse Angelos tenebrarum, qui ex Divino præcepto inviti missi sunt ad ministrandum ea nocte ipsi, & Sociis, precibus, inquit, Matris Dei, & illius vexilliferi Patris vestri: quibus dictis totum evanuit, quod ibidem extractum cernebatur, se

autem cum Sociis nemoroso antro, atque in nuda humo invenit Generalis, & excitatis Sociis in laudibus Divinis reliquam noctem usque ad auroram, quæ jam instabat, vigiles duxerunt, & surgentes iter progressi, ad Conventum Ordinis pervenerunt. Sic expresse refert Waddingus novissime Romæ impressus typis Rochi Bernabo tom. 3. fol. 172. n. 5. ad Ann. Christi 1247.

QUAESTIO IV.

An justum sit flexis genibus, & elevatis manibus orare?

ASSERTIO.

Ritus precandi manibus elevatis, & genibus flexis est antiquitate commendatus, & Scripturæ exemplis comprobatus.

I. **L**ib. 3. Reg. c. 8. v. 54. *Factum est autem, cum compleisset Salomon, orans Dominum, omnem orationem, & deprecationem hanc, surrexit de conspectu Altaris Domini: utrumque enim genu in terram fixerat, & manus expanderat in Cælum. Daniel c. 6. v. 10. Quod cum Daniel comperisset, id est constitutam legem, ingressus est domum suam: & fenestris apertis in cænaculo suo contra Jerusalem tribus temporibus in die flectebat genua sua, & adorabat, confitebaturque coram Deo suo, sicut & ante fa-*

cere consueverat. Act. c. 21. §. 5. ait Paulus : *Positis genibus in litore, oravimus.* Tertullianus de poenit. c. 9. inquit : *Presbyteris advolvi, & charis Dei adgeniculari, omnibus fratribus legationes deprecationis impingere.* Idem Tertullianus : Scapulam Praefectum improbat, & enumerans res praeclare, ac feliciter gestas, quas Christianorum preces Ethnicis etiam Imperatoribus obtinuerant, ac potissimum affluentem pluviam, quæ Marci Aurelii copias siti vehementer afflictas ab extremo discrimine liberaverat, ita scriptum reliquit : *Quando non geniculationibus, & jejunationibus nostris etiam siccitates sunt depulsæ.* S. Augustinus serm. 1. in festo Apostolorum Petri, & Pauli : *Nam Beatissimum Petrum piscatorem modo genibus provolutus adorat (id est, honorat) Gentilium multitudo credentium.* Et serm. 4. ibidem : *Nunc ad memoriam piscatoris flectuntur genua Imperatoris, ibi radiant gemæ diadematis, ubi fulgent beneficia piscatoris.*

II. D. Ambrosius de Cruce serm. 56. inquit : *Homo, cum manus levaverit, crucem pingit, atque ideo elevatis manibus orare præcipimur, ut ipso membrorum gestu Passionem Domini fateamur.* Item Tertullianus lib. de orat. n. 11. in fine ait : *Nos vero non attolimus tantum, sed etiam expandimus a Dominica Passione modulatum, & orantes confitemur Christo.*

Petes. An prisca Fideles etiam submissa in orando voce uterentur?

Respondetur affirmative ex eodem Tertulliano n. 13. ita loquente : „ Deus non vocis,
„ sed cordis auditor est, sicuti conspe-
„ ctor. Quomodo & oratio Jonæ de
„ ventre Ceti per tantæ bestię viscera,
„ per tantam æquoris molem ad Cælum
„ potuit evadere ? quid amplius refe-
„ rent illi, qui clarius adorant ? Ethni-
„ corum fuit error, qui exercendæ lin-
„ guæ potius, quam mundando animo
„ operam darent, ut existimarent,
„ quanto plura, clarioreque voce ute-
„ rentur facilius se a Deo exaudiri. Col-
„ ligitur ex sacro textu lib. 3. Reg. c.
„ 18. v. 27. ubi Elias alludens ad Eth-
„ nicorum ritum, quem decem Tribus
„ Israel imitabantur, inquit: Clamate
„ voce majore, Deus enim est, & for-
„ san loquitur, aut in diversorio est,
„ aut in itinere, aut certe dormit, ut
„ excitetur. „ Et ideo S. Aug. lib. 2. de
serm. Dom. in monte tom. 4. asserit : „ Non
„ verbis nos agere debemus apud Deum,
„ ut impetremus, quod volumus, sed
„ rebus, quas animo gerimus, & inten-
„ tione cogitationis cum dilectione pu-
„ ra, & simplici affectu. „ **QUAE**

QUAESTIO V.

An iuste improbent Hæretici Romanæ Ecclesiæ disciplinam, qua Canonis, & Consecrationis verba in Missa submissa voce recitari jubet ?

PRAENOTIO.

Tempore Concilii Tridentini controversia erat Catholicos inter, & Heterodoxos, quod hi non decere clamitarent populum Secretarum verba non audire, eumque ritum irridebant, quasi similem illi, quem magi in suis incantationibus usurpant.

ASSERTIO.

Jure Ecclesia prohibuit, ne Canonis pars, & verba Consecrationis clara voce pronuntiarentur.

Quia aliter subesset periculum, ne Sanctissima illa verba ab adstantibus audita, & intellecta in triviis recitata profanarentur. Id, quod accidit in mirabili quodam eventu, quem narrat Joannes Moschus, Prati spiritualis author, relatus a Benedicto XIV. de Ss. Miss. Sacrifi. Exercit. 38. nempe puerulos quosdam pastorum filios Ecclesiæ cæremonias in agro imitari, & Missam

sim celebrare voluisse. Unus ex illis Sacerdotem simulabat, reliqui Ministrorum partes agebant, pueri siquidem, qui Missæ aderant, juxta consuetudinem prope Altare aditare solebant, & in quibusdam Locis Presbyteri alta voce Sacrificii verba proferebant, unde contigit, ut puer, qui Sacerdotis munus imitabatur, optime memoria retineret sanctæ Oblationis verba. Cum igitur ventum esset, ut puer ille panem frangeret, seque communicaret, ignis Cœlo delapsus petram, quæ velut in Altare erecta erat, omniaque super eam posita absumpsit: pueri exanimati conciderunt, sed cum postea ad se rediissent, rem omnem narra-
runt, de qua Episcopus certior factus, in eodem loco Templum exstruxit, pueris in Monasterium collocatis. Cum autem Moschus scripserit A. C. 1020. aut 1030. & dicat se rem accepisse a Sene quodam jam tunc non superstitite, qui ex pueris unum de facie novisse testatur, videtur contigisse miraculum circa VI. sæculum sub Imperatore Justiniano.

Jam nemo non videt, quam provide, & sapienter juxta Veterum monumenta Tridentina Synodus anathemate feriat eos, qui damnare audeant Ecclesiæ Romanæ ritum, quo pars Canonis, & Consecrationis verba submissa voce dici præcipiuntur: *Si quis dixerit Ecclesiæ Romanæ ritum, quo submissa voce pars Canonis, & verba Consecrationis proferuntur, damnandum esse . . . anathema sit.* sess. 22. can. 9. Pariter Concilia Pro-

vincialia præcipue Mediolanensia sub S. Carolo Borromæo eas preces submissa voce recitari jubent. Et S. Pius V. in rubrica Missalis de iis, quæ submissa voce recitanda sunt, ait : *Quæ vero secrete dicenda sunt, ita pronunciet, ut ipsemet se audiat, & a circumstantibus non audiatur.* Innocentius III. lib. 2. myster. Missæ c. 54. hoc silentio dicit mystice repræsentari, latibulum Christi, cum scilicet Jesus, ut tradit Joannes c. 2. Abiit, & abscondit se, id est, Judæis non se præbuit videndum, cum agitarent animo eum interficere.

Petes. An aliquando tota Missa dicatur alta voce, ita, ut ab omnibus audiatur?

Respondetur. Id evenire in ordinatione Sacerdotum, ubi Missa dicitur alta voce ab Episcopo, quasi novos Sacerdotes doceat Missam celebrare; alta inquam voce, quantum sufficiat, ut ipsi novissime initiati cum eo possint recitare, & verba Consecrationis uno, eodemque tempore pronunciare, ad exemplum Christi, qui in ultima Coena panem, & vinum consecravit ea voce, quæ ab Apostolis, quos tunc Sacerdotio initiabat, audiri, percipique potuisset.

QUAESTIO VI.

Quid mystice significant ritus in collatione Baptismi, & Confirmationis intervenientes ?

PRÆNOTIO.

DE Cæremoniis Baptismi Venerabilis Cardinalis Bellarminus de Sacram. Baptism. lib. I. c. 24. ita scriptum reliquit : *Omnes ritus, quibus nunc utimur, antiquissimi sunt, & vel ex Apostolorum traditione manarunt, vel a sanctissimis Patribus instituti sunt.* Estque triplex eorum genus: alii servantur, antequam ad Baptismi fontem accedatur: alii, cum ad ipsum fontem venit, adhibentur: alii denique peracto jam baptismo adduntur.

ARTICULUS I.

Significatio Cæremoniarum Baptismi.

I. **A** Qua solemni ritu diebus solemnibus Paschæ, & Pentecostes ad baptismum necessaria consecranda est. II. Baptismo initiandus ad Ecclesiæ fores adducitur, vel deportatur, ab ejus enim introitu ante baptismum prohibetur; quia indignus est, qui domum Dei ingrediatur, antequam a se turpissimæ servitutis jugum repulerit,

& totus se Christo Domino, ejusque justissimo imperio addixerit. III. A baptizando Sacerdos exquirat, quidnam ab Ecclesia petat, quo cognito, eum christianæ fidei doctrina, quam in baptismo profiteri debet, instituit, id autem Catechismo efficitur. Cujus institutionis morem a Domini Salvatoris præcepto manasse, nemo dubitare potest, cum ipse Apostolis mandaverit Matth. c. 28. v. 19. *Ite in mundum universum, & docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, docentes eos servare omnia, quaecunque mandavi vobis.* Ex quo sequitur, baptismum non esse administrandum, priusquam summa saltem religionis nostræ capita exponantur. Ubi nota, quod si is, qui instituitur, adulta ætate fuerit, ad ea, de quibus interrogatur, ipse per se respondet: si autem infans sit, pro illo sponsor respondet, solemnemque sponsonem facit.

IV. Adhibetur Exorcismus, qui ad expellendum diabolum, ejusque vires frangendas, & debilitandas, sacris, & religiosis verbis, ac precationibus perficitur. Proinde Sacerdos ter in faciem ejus, qui initiandus est, spirat, ut serpentis antiqui potestatem expellat, & amissæ vitæ spiraculum consequatur. V. Sal in illius os, qui baptizandus est, inseritur, quo significatur, eum fidei doctrina, & gratiæ dono consecuturum esse, ut a peccatorum putredine liberetur, saporemque bonorum operum percipiat, & Divinæ sapientiæ

XXXX
flimo
erdos
ogni-
bap-
Cate.
a Do-
bitare
th. c.
docete
, &
mmia,
bap-
sum-
ntur.
æta-
ipse
illo
a fa-
llen-
de-
eca-
a fa-
pen-
ritæ
qui
eum
esse,
que
tiz

pabulo delectetur. VI. Signo crucis frons, oculi, pectus, humeri, aures obsignantur, ut declaretur, baptismi mysterio sensus baptizandi aperiri, ac roborari, ut Deum excipere, præceptaque ejus intelligere, ac servare possit. VII. Nares, & aures saliva liniuntur baptizandi, statimque ad baptismi fontem mittitur, ut quemadmodum cæcus ille Evangelicus Joan. c. 7. v. 7. quem Dominus jusserat oculos luto illitos Siloes aqua abluere, lumen recuperavit, ita etiam intelligatur sacræ ablutioni eam vim inesse, ut menti ad cœlestem veritatem percipiendam, lumen afferat.

VIII. Sacerdos ter conceptis verbis eum, qui baptizandus est, interrogat : *Abrenuncias Sathænæ, & omnibus operibus ejus, & omnibus pompis ejus ?* At ille, aut ejus nomine patrinus ad singulas interrogationes respondet : *Abrenuncio.* Igitur, qui Christo nomen daturus est, hoc primum sancte, & religiose polliceri debet, se diabolum, & mundum deserere, ac nullum unquam tempus fore, in quo utrumque veluti hostem terribilimum non detestetur. IX. Baptizandus ad ipsum Baptismi fontem consistens interrogatur a Sacerdote : *Credis in Deum Patrem Omnipotentem?* cui ille respondet : *Credo.* Et ita deinceps de reliquis Symboli articulis rogatus fidem suam solemniter religione profitetur : quibus interrogationibus, & responsionibus omnem christianæ legis vim, & disciplinam contineri perspicuum est. X. Ab eo,

qui aqua salutari proxime tingendus est, exquirat Sacerdos, num baptizari velit? quo quidem per se, vel ejus nomine, si infans sit, patrino annuente, statim in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti salutari aqua eum abluit; quemadmodum enim Gen. cap. 3. v. 6. homo sua voluntate serpenti obediens merito damnatus est: ita Dominus neminem ad suorum numerum nisi voluntarium militem adscribi voluit, ut Divinis jussis sponte obtemperans æternam salutem consequeretur.

XI. Absoluto baptismo Sacerdos summum baptizati verticem chrismate perungit, ut intelligat, se ab eo die Christo Capiti tamquam membrum conjunctum esse, atque ejus Corpori insitum, & ea re christianum a Christo, Christum vero a chrismate appellari. Quid vero chrisma significet, ex iis satis intelligi, quæ tunc Sacerdos orat, Divus Ambrosius lib. 2. de Sacram. c. 7. testatur. XII. Induit postea Sacerdos baptizatum veste alba dicens: *Accipe vestem candidam, quam immaculatam perferas ante Tribunal D. N. J. Christi, ut habeas vitam æternam*: Infantibus vero, qui vestitu non utuntur, iisdem verbis album sudarium datur. Quo symbolo sancti Patres significari docent, tum resurrectionis gloriam, ad quam per baptismum renascimur; tum nitorem, & pulchritudinem, qua dilutis peccatorum maculis, anima in baptismo ornatur; tum innocentiam, atque integritatem, quam in omni vita baptizatus servare debet. XIII. Deinde baptizato cereus

ardens traditur, ut ostendatur fidem charitate inflammata, quam in baptismo accepit, bonorum operum studio alendam, atque augendam esse. XIV. Tandem nomen baptizato imponitur, quod quidem ab alio sumendum est, qui propter excellentem animi pietatem, & religionem in Sanctorum numerum est relatus. Ita enim facile fiet, ut quivis nominis similitudine, ad sanctitatis, & virtutis imitationem excitetur; ac præterea, quem imitari studet, eum quoque precetur, & speret sibi advocatum tum ad salutem animi, tum corporis defendendam venturum esse.

ARTICULUS II.

Significatum Cæremoniarum Confirmationis.

I. **H**Oc Sacramentum maxime sacro Pentecostes die administratur; quia hoc potissimum tempore Act. c. 2. v. 23. Apostoli Spiritus Sancti virtute roborati, & confirmati sunt, cujus Divini facti recordatione Fideles admonemur, quæ, & quanta mysteria in sacra unctione cogitanda sint. II. Cum Episcopus Confirmationem confert, certis precationibus Deum Patrem obtestatur, ut Spiritum Sanctum super eos immittat, qui proxime confirmandi sunt. Hæc oratio non solum pietatis plena est, sed etiam vetustissima, cum in Sacramentario S. Gregorii describatur. Postea confirmandum suo proprio nomine compellat.

Dein verba profert, quæ Sacramenti formam constituunt. Tum (verba sunt S. Gregorii in Sacramentario) *Pontifex intincto pollice in chrismate, facit crucem in fronte unius, similiter per omnes singulatim.* Confirmandus itaque sacro chrismate in fronte, illustriori scilicet corporis parte, ungitur, ut christianum nomen, ac religionem coram omnibus præferendam moneatur, ut inquit D. Thomas p. 3. quæst. 72. a. 9. „ Et ideo linitur „ confirmatus chrismate in fronte, ut in „ manifesto demonstret se esse christia- „ num, sicut & Apostoli post acceptum „ Spiritum Sanctum, se manifestave- „ runt, qui prius in cænaculo latebant. „

III. Signum vero crucis adhibetur, quo universi Ecclesiæ ritus, ac cæremoniæ perficiuntur, ut asserit S. Augustinus tractatu. 118. in Joannem. „ Quod signum, nisi adhibeatur, sive „ in frontibus credentium, sive ipsi „ aquæ, ex qua regenerantur, sive oleo „ quo chrismate ungentur, sive sacrificio, quo aluntur, nihil eorum rite „ perficitur. „ Eugenius quoque IV. tom. 13. Concilior. pag. 536. non frontem modo, sed crucis etiam signum simul complectitur inquit: „ In fronte, ubi verecundiæ sedes est, „ confirmandus inungitur, ne Christi „ nomen confiteri erubescat, & præci- „ pue

„ pue Crucem ejus, qui Judæis quidem
„ est scandalum, gentibus autem stulti-
„ tia secundum Apostolum: propter
„ quod signo crucis signatur. „ IV. Pol-
lice tincto in oleo, sive balsamo signum crucis im-
primitur. *Oleum* pro hujus Sacramenti materia
propositum fuit; quia Spiritus Sancti gratia teste
D. Thoma p. 3. quæst. 72. a. 2. in ipso potissi-
mum significatur: „ Gratia Spiritus Sancti
„ in oleo designatur, unde Christus di-
„ citur esse unctus oleo lætitiæ propter
„ plenitudinem Spiritus Sancti, quam
„ habuit, & ideo oleum competit ma-
„ teriæ hujus Sacramenti. *De balsamo ve-*
ro ita subneçtit: Admiscetur autem balsa-
„ mum propter fragrantiam odoris, quæ
„ redundat ad alios, unde Apostolus di-
„ cit 2. ad Corinth. c. 2. Christi bonus
„ odor fumus Deo &c. & licet multa
„ alia sint odorifera, tamen præcipue
„ accipitur balsamum propter hoc, quod
„ habet præcipuum odorem, & quia
„ etiam incorruptionem præstat. Un-
„ de Eccles. 24. dicitur, quasi balsa-
„ mum non mixtum odor meus. „

V. Additur confirmando patrinus; nam si,
qui gladiatoriam dimicationem subeunt, alicujus

indigent, cujus arte, & consilio doceantur, quibus ictibus, & petitionibus, salvis ipsis, confingere adversarium possint; quanto magis Fideles, qui cum Sacramento Confirmationis, quasi firmissimis armis tecti, ac muniti, in spirituale certamen, cui æterna salus proposita est, descendunt, duce, ac monitore indigebunt. VI. Episcopus leniter genas uncti, & confirmati percutit, cujus rei causam dat Concilium Senonense coactum A. C. 1524. *Ut ea percussione infantes memoriam habeant se fuisse confirmatos, ne iterum confirmentur.* Sed alia, & præstantior in libro Catechismi Romani reperitur: *Ut meminerit confirmatus se tamquam athletam paratum esse oportere ad omnia adversa invicto animo pro Christi nomine ferenda.* VII. Pax ei datur, ut intelligat, se gratiæ cœlestis plenitudinem Philip. c. 4. v. 7. & pacem, quæ exuperat omnem sensum, consecutum esse. VIII. Patrinus ipsi candida fascia frontem obducit, ne sacrum chrisma in genas confirmati defluat, & simul, ut Spiritus Sancti gratiam, omni cura, & diligentia retinendam intelligat.

QUAE

QUAESTIO VII.

An signum sanctæ Crucis, quod in fronte, vel aere formamus, aut super quascunque res, quas benedicere volumus, facimus, superstitionem aliquam redoleat?

ASSERTIO.

Hujusmodi sanctæ Crucis signum est in praxi religiosum, utile, & licitum.

R*eliosum*; quia nos Christo unit per sanctam Dominicæ Passionis commemorationem, nosque ad Redemptorem nostrum amandum stimulat. Utile ex S. Athanasio in vita S. Antonii, ubi narrat eum signo Crucis non semel dæmones fugasse. Ex S. Augustino lib. 12. contra Faustum c. 30. dicente : *Signantur signo Dominicæ Passionis in frontibus populi ad tutelam salutis. Licitum*; quia nihil continet superstitiosi. Hæretici id tamquam magicum detestantes eo invictissime confutantur responso, quo Christus Matth. c. 12. confutavit Phariseos. Blasphemabant illi, quod ipse in Beelzebub ejiceret dæmonia, quod idem est, ac magice, & superstitiose. Respondit Servator *ψ. 26. Si Satanas satanam ejicit adversus se divisus est: quomodo ergo stabit regnum ejus?* quasi diceret: Satanas non ejicit satanam: si ergo satanam ejicio, in

in virtute fatanæ id non facio. Ita discurre & ego: si uti signo crucis ad aliquos effectus esset magicum, & superstitiosum, hoc esset virtute dæmonis in eo operantis: ergo cum fatanas fatanam non ejiciat, signum crucis hunc saltem effectum dæmones fugandi habere non posset, quem tamen habere ex infinitis propemodum miraculis demonstrari posset. Imo testis est S. Epiphanius hæresi 30. Judæos, & Paganos solum intendentes facere, quod faciunt Christiani, hoc signo dæmones fugasse.

Petes. An Religionis nostræ parentes tale crucis signum habuerint in usu?

Respondetur. Affirmative. S. Ambrosius serm. 44. dicit: „Surgentes gratias agere Deo
„debemus, & omne diei opus in signo
„facere Salvatoris. „Cyrillus catech. 4. &
13. „Fac autem hoc signum & mandu-
„cans, & bibens, & stans, & sedens, &
„loquens, & ambulans, & in omni ne-
„gotio tuo. Iterum infra: In fronte fiden-
„ter signaculum crucis digitis impri-
„matur, & in aliis omnibus crux fiat,
„in panibus comedendis, in poculis bi-
„bendis in ingressu, & egressu: an-
„te somnum recumbendo, & resur-
„gendo, eundo, & quiescendo,
mag-

„ magna hæc est custodia. *Tertullianus de*
„ *corona militis c. 3.* Ad vestitum, ad cal-
„ ceatum, ad lavacra, ad mensas, ad
„ lumina, ad cubilia, ad sedilia, quæcun-
„ que nos conversatio exercet, frontem
„ crucis signaculo terimus. „ *Tandem S.*
Chrysostomus homil. 12. in 1. ad Corinth. Prius-
„ quam hoc signum possit infantulus
„ manu propria facere, vos ipsi crucem
„ ei imprimate. „ Ita censerunt Patres de
signo sanctæ crucis, quam oderunt Hæretici. Non
capio, quod inutiles, & nauci homines eo signo
se signare reculent, in quo tamen salvati sunt, &
quo sancta, doctaque antiquitas se se signare non
erubuit.

QUAESTIO VIII.

Quis Author aquæ benedictæ?
& qui illius effectus?

PRAENOTIO.

REcte benedici aquam, oleum, panem, cereos,
cineres, ramos &c. liquidum est ex Scriptu-
ris, quæ continent exemplum, & documentum.
Exemplum est Domini Matth. c. 14. v. 19. &
Luc. c. 9. v. 16. qui panes multiplicaturus aspe-
xit in Cælum, & benedixit eos, & ea benedi-
ctio

ctione multiplicavit. Certe, quod Dominus egit, argui non potest. Documentum est Pauli I. ad Timoth. cap. 4. v. 4. & 5. *Omnis creatura Dei bona est, & nihil rejiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur: sanctificatur enim per verbum Dei, & orationem.* Hinc manifestum fit, creaturas Dei, quæ alioqui bonæ sunt per verbum Dei, & orationem, perque signaculum sanctæ crucis, & Divinæ opis implorationem aliquid acquirere, quod sine verbo Dei, & precibus non habent: sanctificantur enim per verbum Dei, & preces, atque adeo ex rerum communium, & vulgarium numero eximuntur. Est autem verbi Dei, & orationis tanta vis, ut S. Joannes Chrysostomus homil. 12. in epist. 1. ad Timoth. putet Apostolum quasi ex hypothese locutum, hanc ratiocinationem instituisse voluisse: licet aliqua creatura non esset bona, ut quibusdam Hæreticis deliratoribus visum, ea tamen verbi Dei, & orationis vis, & efficacia esset, ut si creaturis non bonis adhiberentur, in eas statim bonitatem transfunderent. *Et si aliqua creatura immunda esset, medicamentum in promptu esset, inquit S. Chrysostomus, signum illi crucis imprime, gratias age, Deo gloriam refer, & protinus immunditia omnis abscessit.*

ARTICULUS I.

Ritus benedicendi aquam baptismatis, & eam, quæ in latina Ecclesia singulis diebus Dominicis, vel Sabbatis benedicitur, ut inde populus, & alia aspergantur, utque ab ipsis etiam Fidelibus in vasculis mundis, domum deportetur, & religiose usurpetur.

DEfertur a S. Basilio in lib. de Spirit. sanct. tacitæ cuidam traditioni his verbis : *Consecramus aquam baptismatis, & oleum unctionis ex quibus scriptis? nonne a tacita, secretaque traditione?* Et Concilium Mogunt. c. 39. *Veterem morem in Ecclesia sequimur, dum salem, aquam, & cæteras quasdam res in usum Fidelium præparamus, quem morem præcipimus observari.* Porro sal ea ratione additur; quia Deus in lege Moyfi mandavit Levit. c. 2. *Ÿ.* 13. *Quidquid obtuleris sacrificii sale condies . . . . in omni oblatione tua offeres sal.* Et Num. c. 18. *Ÿ.* 19. *Pactum salis est sempiternum.* Propterea Apostoli, & Prædicatores Evangelici denotantur per salem, ut eorum doctrina præserventur homines ab idololatria, & a tenebris ignorantiae Divinarum rerum juxta illud Christi : *Vos estis sal terræ.*

ARTICULUS II.

Effectus, quos usus, & asperio
aquæ benedictæ operatur,

Indicat Alexander I. epist. I. c. 5. & c. *Aquam
sale conspersam* 20. dist. 3. de Consecrat. ubi
sic legitur :

„ Aquam sale conspersam populis
„ benedicimus, ut ea cuncti aspersi san-
„ ctificentur, & purificentur; quod &
„ omnibus Sacerdotibus faciendum esse
„ mandamus; nam si cinis vitulæ san-
„ guine aspersus populum sanctificabat,
„ atque mundabat, multo magis aqua
„ sale aspersa, Divinisque precibus sa-
„ crata populum sanctificat, atque mun-
„ dat. Et si sale asperfo per Elisæum
„ Prophetam sterilitas aquæ sanata est,
„ quanto magis Divinis precibus sacra-
„ tus sal sterilitatem rerum aufert hu-
„ manarum, & coinquinos sanctificat,
„ atque mundat, & purgat, & cætera
„ bona multiplicat, & insidias diaboli
„ avertit, & a phantasmatum versutiis
„ homines defendit. „

Habet ergo aqua benedicta I. Virtutem *san-*
ctificativam, in quantum excitat in homine devo-
tionem. II. Virtutem *purificativam*, in quantum
per eam venialia diluuntur. III. Virtutem *abla-*
tivam sterilitatis, & aliorum malorum. Refert
Bartoli hist. Sinen. l. 2. c. 4. in quadam Civitate
Sinenfi *Chiauc* appellata, filiolo matris Christia-
næ, qui utroque oculo captus erat, aspersione
aquæ lustralis integram lucem esse restitutam. In
alia Civitate Imperii Sinensis *Rum* dicta, fœmi-
nam christianam nomine *Mauram* mortuam, &
tumbæ jam impositam aspersa aqua benedicta ad
vitam rediisse, & de tumba sanam, ac incolu-
mem surrexisse tanta Gentilium admiratione, ut
eo miraculo commoti eorum nongenti baptizari
petierint, & sacro fonte ad vitam gratiæ regene-
rati fuerint. IV. Habet virtutem *defensivam* a
phantasmatibus, & *aversivam*, insidiarum diaboli;
prout testantur Epiphanius hæresi 30. & Theodo-
retus hist. Eccles. lib. 5. c. 21. *Dæmon aquæ as-*
persæ vim non ferens penitus aufugit. P. Matthæus
Riccius Nanquinum, sive Nancking, Regiam Si-
norum Urbem advenerat, petieratque domum, in
qua habitaret, cui Princeps quidam Mandarinus
designavit domum a dæmonibus infestam, & ob-
diurnas, nocturnasque spectrorum grassationes a
nemine habitatam. Accepit hospitii copiam gra-
to animo Pater, & conspersis aqua benedicta con-
clavibus totam domum ab infernali hospite, &

tumultu stupentibus Ethnicis penitus liberavit.
Vide Bartoli loc. cit.

Petes. In cujus rei memoriam in Vigilia Epiphaniæ aqua benedicatur, & quid in ea singulare animadvertatur ?

Respondetur. Morem hunc pervetustum ducere originem, ex quo in festo Epiphaniæ olim baptismus maxime frequentabatur. Viget ille in Orientali Ecclesia (ut videri potest apud Jacobum Goar in *Euchologio*, sive *Rituali Græcorum*, sub titulo *Officii aquæ benedictæ in sanctis Theophaniis*, id est, Dei manifestationibus) ejusque meminit S. Joannes Chrysostomus tom. 2. oper. pag. 369. in Homil. de baptismo Christi : „ In hac So-
„ lemnitate sub mediam noctem, cum om-
„ nes aquati fuerint, domum latices re-
„ ferunt, & recondunt, & per integrum
„ annum conservant, utpote quod ho-
„ dierna die sanctificatæ sint aquæ (*Christus enim Dominus hac ipsa die baptizatus dicitur a Joanne*) fitque miraculum evidens, dum
„ nihil temporis longinquitate aquarum
„ illarum natura vitatur, sed integro
„ anno, atque adeo biennio, & triennio
„ sæpe, quæ hodie fuit hausta, incor-
„ rupta, & recens permanet, ac post
„ tantum temporis cum iis, quæ nuper
„ fue-

„ fuerint fontibus adductæ, certat. „
Viget & idem mos sacer in Ecclesia Occidentali,
ut pluribus ostendit eruditus Edmundus Martene
in tract. de antiq. Eccles. discipl. in Divinis ce-
lebrandis Officiis tom. 4. c. 14. n. 2.

QUAESTIO IX.

An contra vermes, & insecta utiliter sacra
benedictione utamur? qua item benedicendi
norma sit usus Benedictus XIII.?

PRAENOTIO.

1. **A** Nimadvertendum est id, quod S. Thomas
2da. 2dæ. quæst. 98. articul. 3. scripsit :
„ Dicendum, quod creaturæ irrationa-
„ les ab alio aguntur ad proprias ope-
„ rationes. Eadem autem actio est ejus,
„ quod agitur, & movetur, & ejus,
„ quod agit, & movet, sicut motus fa-
„ gittæ etiam est quædam operatio fa-
„ gittantis, & idcirco operatio irratio-
„ nalis creaturæ non solum ipsi tribui-
„ tur, sed principaliter Deo, cujus di-
„ spositione omnia moventur : pertinet
„ etiam ad diabolum, qui permissione
„ Divina utitur aliquibus irrationabili-

„ bus creaturis ad nocendum homi-
 „ nibus. „

II. Ex sacris Litteris clare deprehenditur, Deum iratum non semel pusillis animantibus usum fuisse, ut mortalium crimina, pravasque cupiditates ulcisceretur. Capita 8. & 9. in exodo aperte commemorant ranas, sciniphes, muscas, & culices ob Pharaonis impudentiam toti Ægypto vastitatem attulisse. Scimus insuper ex Regum historia Philistæos incredibili murium copia oppressos. Præterea legimus psalmo 104. *Dixi, & venit locusta, & bruchus, cujus non erat numerus.* Psalm. 77. *Et dedit ærugini fructus eorum, & labores eorum locustæ.* Joel Propheta cap. i. hæc tradit: *Residuum Erucæ comedit locusta, & residuum locustæ comedit bruchus, & residuum bruchi comedit rubigo.* Nomine autem *Erucæ*, & *Rubiginis* juxta Calmet in Dictionario sac. Script. ad verb. *Erucæ* intelliguntur Vermes.

III. Qui post vetus Testamentum nova velit exempla, adeat Scriptores, præsertim S. Augustinum lib. 3. de civ. Dei c. 31. memorantem:
 „ Locustarum in Africa multitudinem
 „ prodigii similem fuisse, cum jam esset
 „ populi Romani Provincia, Litteris
 „ mandaverunt: consumptis enim fru-
 „ ctibus, foliisque lignorum, ingenti,
 „ atque inæstimabili nube in mare de-
 „ cunt

„ cuncta esse dejectam, qua mortua, red-
„ ditaque litoribus, atque hinc aere
„ corrupto, tantam ortam pestilentiam
„ dicunt, ut in solo Regno Masinissæ
„ octingenta hominum millia periisse re-
„ ferant, & multo amplius in terris li-
„ toribus proximis. Tunc Uticæ ex
„ triginta millibus juniorum, qui ibi
„ erant, decem remansisse confirmant.

ARTICULUS I.

Benedictio contra Vermes, & Insecta,
qua per fervidas preces ad Deum convertimur,
ejusque præsidium pœnitentes imploramus,
maxime proficua est, & sæpissime
cum optato eventu conjuncta.

I. **I**Psè quippe Deus promisit lib. 2. Paralip. c. 7.
v. 7. Si clausero Cælum, & pluvia non flu-
xerit, & mandavero, & præcepero locustæ, ut de-
voret terram, & misero pestilentiam in populum meum;
conversus autem populus meus, super quos invocatum
est nomen meum, deprecatus me fuerit, & exquisie-
rit faciem meam, & egerit pœnitentiam a viis suis
pessimis, & ego exaudiam de Cælo, & propitius ero
peccatis eorum, & sanabo terram eorum. Precibus
quoque Moysis Exod. c. 8. placatus ranas, scini-
phes ac muscas longe propulsavit.

II. De S. Grato Augustæ Prætoris Episcopo
 refert Thiers tom. 1. Superstitionum lib. 3. c. 2.
 pag. 450. tertiæ editionis Parisiensis, solitum fuisse
 aqua lustrali bestias terræ frugibus nocentes
 expellere, illiusque precibus agros Augustæ ad
 tria milliaria infestis muribus liberasse. P. Marti-
 nus del Rio in suis disquisitionibus magicis lib. 6.
 Anacephalæosis monit. 11. fatetur, Hispanias ab
 Insectis eas devastantibus indictis precibus vindi-
 catas. Cardinalis quoque Baronius in Annali-
 bus tom. 10. anno 885. hæc confirmat exemplo
 Pontificis Stephani VI. quod ex Vaticana Biblio-
 theca desumpsit : „ Cum clades (*inquit*)
 „ locustarum, quæ Prædecessoris sui,
 „ Hadriani videlicet, totam patriam con-
 „ sumperant, malo multiplicato germi-
 „ ne, nasci cœpissent, & omnia reple-
 „ vissent, misertus idem Sanctissimus
 „ Papa afflicti populi, primum quidem
 „ divulgavit, ut, si quis de iis unum
 „ sextarium caperet, & sibi attulisset,
 „ quinque, vel sex denarios ab eo per-
 „ ciperet. Hoc autem populi audien-
 „ tes, cœperunt huc, illucque discur-
 „ rentes, eas capere, & misericor-
 „ dissimo Patri ad emendum portare.
 „ Sed, cum illas tali argumento delere
 „ nequissent, ad Domini misericordiam
 „ con-

„ confugiens, in Oratorium Beati Gre-
„ gorii, ubi ejus lectus habetur, juxta
„ Ecclesiam Principis Apostolorum ve-
„ niens se se cum lacrymis in orationem
„ dedit: cumque diutius orasset, fur-
„ rexit, & aquam propriis manibus be-
„ nedicens, Mansionariis præcipit di-
„ cens: Tollite, & singulis distribuite
„ monentes, ut in nomine Domini agros
„ suos circumeant, & hanc aquam spar-
„ gant per fata, & vineas, petentes Do-
„ minum sibi suffragari præsidium. Quo
„ facto, tanta Omnipotentis Dei subse-
„ cuta est misericordia, ut ubicunque
„ ipsa aqua aspersa est, nulla penitus
„ locusta remaneret. Hæc circumqua-
„ que vicini audientes ad Urbem con-
„ fluunt, subveniri sibi deprecant, om-
„ nem terram in pulveris modum locu-
„ stis coopertam clamitant; quos benig-
„ nus Pater benigne commonuit, de Cœ-
„ lo auxilium petere debere contra fla-
„ gellum imminens. „

ARTICULUS II.

Benedictio contra Mures, Locustas, Bruchos, & Vermes noxios, qua Benedictus XIII. non semel usus est, ut Romanum agrum ab Insectorum pernicio liberaret.

ANt. *Exurge, Domine, adjuva nos, & libera nos propter nomen tuum.*

Ps. Deus auribus nostris audivimus, Patres nostri annuntiaverunt nobis.

ψ. Gloria Patri &c. Et repet. Ant.

ψ. Adjutorium nostrum in nomine Domini.

R. Qui fecit Cælum, & terram.

ψ. Domine exaudi orationem meam.

R. Et clamor meus ad te veniat.

ψ. Dominus vobiscum.

R. Et cum spiritu tuo.

Oremus.

PReces nostras, quæsumus, Domine clementer exaudi, ut, qui iuste pro peccatis nostris affligimur. Et hanc murium (vel locustarum, vel vermium) persecutionem patimur, pro tui nominis gloria ab ea misericorditer liberemur; ut tua potentia procul expulsi (vel expulsæ) nulli noceant, & campos, agrosque nostros in tranquillitate, ac quiete di-

mit-

De sacris Ceremoniis, variis Benedictionibus, &c. 473
mittant, quatenus ex eis surgentia, & orta tuæ
Majestati deserviant, & nostræ necessitati subveniant.
Per Christum &c.

R. Amen.

Oremus.

Omnipotens sempiterne Deus, omnium bonorum re-
munerator, & peccatorum maximus miserator, &
incujus nomine omnia genuaflectuntur, cœlestia, terre-
stria, et infernalialia, tua potentia nobis peccatoribus om-
nipotenter concede, ut, quod de tua misericordia confisi-
agimus, per tuam gratiam efficacem consequamur effec-
tum: quatenus hos pestiferos mures (vel locustas,
vel vermes) per nos servos tuos maledicendo maledi-
cas, segregando segreges, exterminando extermines, ut,
per tuam clementiam ab hac peste liberati, gratiarum
actiones Majestati tuæ libere referamus. Per Christum,
R. Amen.

Oremus.

Exorcizo vos pestiferos mures (vel locustas, vel ver-
mes) per Deum Patrem omnipotentem † et Je-
sum Christum Filium ejus †, & Spiritum Sanctum ab
utroque procedentem †, ut confestim recedatis a campis,
& agris nostris, nec amplius in eis habitetis, sed ea loca
transeat, in quibus nemini nocere possitis: pro parte
omnipotentis Dei, & totius Curiae cœlestis, et Ecclesiæ
sanctæ Dei vos maledicens, ut quocumque ieritis, sitis
maledicti (vel maledictæ) deficientes de die in diem in

vos ipsos (vel ipsas) & decrescentes, quatenus reliquæ de vobis nullo in loco inveniantur, nisi necessariae ad salutem, & usum humanum. Quod præstare dignetur, qui venturus est judicare vivos, & mortuos, & seculum per ignem.

R. Amen.

Postea Aqua benedicta aspergantur loca infecta.

QUAESTIO X.

Quibus cæremoniis campanæ benedicantur, & an recte pulsantur, dum procellæ impendent?

PRAENOTIO.

Ex quo capitularia Caroli Magni, quæ ducentis fere annis Joannem XIII. præcesserunt, & ante ipsum Rituales libri de campanarum benedictione meminerunt: Alcuinus quoque, qui circa A. C. 770. floruit, id scriptum reliquit: *Neque novum videri debet campanas benedicere, & ungere, eisque nomen imponere*, manifeste apparet; hujusmodi ritus initium Joanni XIII. pro quo stat Baronius ad A. C. 980.) minime esse tribuendum.

ARTICULUS I.

Cæremoniæ quæ servantur in benedictione campanarum

Comprehenduntur in recitandis quibusdam Psalmis, ac precibus. Episcopus salem, & aquam be-

benedit , ipsisque permixtis campana abluitur. Eam infirmorum oleo, sanctoque chrismate linit Episcopus. Thus campanæ subjicitur ; ac postremo Evangelium S. Lucæ Diaconus canit , quæ omnia in Romano Pontificali accurate describuntur. Ex consuetudine Ecclesiæ, campana alicujus Sancti nomine insignitur : *Eisque nomen imponere solet Ecclesia Ramana* inquit Ducange in glossario ad verbum *Campanas baptizari*. Cujus rei causam exponit P. Petra Sancta lib. 2. de Rit. Eccles. cath. pag. 45. *Insigniri autem Æra campanæ insueverunt nomine aut Deiparæ Virginis , aut superum aliorum quorumcunque , quo ita nimirum , non bruto metalli sono , sed cieri ad templa quodammodo Cælitum ore videamur*. P. Martinus del Rio Disquisit. Magicar. lib. 6. c. 2. Sect. 3. q. 3. *Nomen illis in Beati alicujus honorem imponitur , ut illius quasi commendetur tutelæ vas metallinum Divinæ laudis instrumentum*. Pouget in Inst. cathol. tom. 2. pag. 902. *In honorem Sancti alicujus campana consecratur , ut eo nomine distinguatur a cæteris*.

Deinde nomen baptismi ab Ecclesia permittitur , ne Fidelium simplicitas minuatur , quod ex eo dimanavit ; quia populus in campanarum benedictione aquam adhiberi , nomen imponi , & alia peragi animadverterit , quæ in conferendo baptismo fieri consueverunt. Baptismus igitur pro benedictione usurpatur, eo prorsus modo, quo Ivo Serm. de Sac. Dedicat. Ecclesiæ Dedicationem Baptismum appellavit : *Ipsum templum suo modo, & ordine baptizamus*. Imo in Hispania (ut scribit Rocca in suo comm.

comm. campan. c. 6.) cum campanæ consecrantur, vel ut improprie ajunt, baptizantur . . . vir, & mulier . . . tamquam compatres admittuntur &c. præsertim vero in aliquot Cataloniæ partibus. Idem mos in Germania viguit.

ARTICULUS. II.

Campanæ, dum imminent tempestates, utiliter pulsantur.

Audiat *Pouget* in *Inst. cathol.* tom. 2. pag. 902, ubi singulas cæremonias pro benedictione campanarum præscriptas diligentissime explicando prosequitur : „ Patres vero *Coloniensis* Concilii A. C. 1536. beneficia, quæ ex „ campanarum consecratione in nos pro- „ manant, his verbis exponunt : benedi- „ cuntur quoque campanæ, ut sint Tu- „ bæ Ecclesiæ militantis, quibus voce- „ tur populus ad conveniendum in tem- „ plum &c. ut per illarum sonitum Fide- „ les invitentur ad preces &c. ut dæmo- „ nes tinnitu campanarum Christianos ad „ preces concitantium terreantur, quin „ potius precibus ipsi territi abscedant, „ illisque summotis, fruges, mentes, „ & corpora credentium ferventur &c. „ fragor grandinum, procellæ turbinum, „ im-

„ impetus tempestatum , & fulgurum
„ temperentur, infesta tonitrua, & ven-
„ torum flamina suspendantur , spiritus
„ procellarum , & aeræ potestates pro-
„ sternantur. „ Idem deprehenditur ex pre-
cibus Ecclesiæ in campanarum benedictione.

Advertendum tamen est, ut monet Suarez
lib. 2. c. 16. n. 8. ubi ait: „ Ille spiritualis ef-
„ fectus non expectatur, nisi a Deo per
„ orationes Ecclesiæ, quæ in illa bene-
„ dictione funduntur; & licet quoad nos
„ transire videantur , & in re benedicta
„ virtutem non relinquant , semper ta-
„ men manent in Divina cognitione. I-
„ deoque , licet non semper infallibiliter
„ obtineant effectus postulatos, sæpeni-
„ tius impetrant; quando aliæ op-
„ portunæ conditiones concurrunt; quia
„ generaliter hoc promissum est justæ o-
„ rationi , qualis maxime censenda est
„ illa, quæ nomine totius Ecclesiæ fun-
„ ditur.

Ex his facile conjicitur , quam sapienter Be-
nedictus XIV. cum Bononiensem administraret Ec-
clesiam Custodes Ecclesiarum sit adhortatus, ne im-
pen-

pendentibus nimbis, turbinibus, & procellis campanas pulsare negligent. *Sed quoniam* (ait ille Inst. Eccles. 47. n. 37.) *procellæ non dissipantur ob motum, quem in aere sonitus campanarum excitat, verum precibus id tribuendum est, quæ nomine Ecclesiæ persolutæ sunt, dum Campana benedictionem rite accepit, ideo, si hæc consecratio omittatur, beneficia, quæ ex illa profluunt, sperare non licet.*

QUAESTIO XI.

In cujus mysterii reflexionem in Fæsto S. Joannis Evangelistæ vinum benedicatur? Et quos effectus producat?

ASSERTIO.

Vera hujus moris ratio ex Historia S. Joannis petenda est

- I. **Q**ui pingitur calicem manu tenens, ex quo prospicis serpens; quia, ut Isidorus lib. de Patribus novi Testamenti testatur: *Bibens letiferum haustum, non solum evasit periculum, sed eodem prostratos poculo in vitæ reparavit statum.* Quo alludit S. Augustinus in soliloquiis: *Pro tua dulcedine gustanda, veneni poculum intrepidus Joannes potavit.* Exinde ergo usitatissimum evasit in Germania, ut in die S. Joannis Evangelistæ vinum benedicatur, idque gustetur ante omnem alium potum; nec desunt; qui inde etiam in alia vini dolia, venificorum avertendorum gratia, aliquid hujus consecrati

De sacris Ceremoniis, variis Benedictionibus, &c. 479
crati vini infundant. Neque eventus pietatem, & proborum expectationem fallere solet.

II. Multa sæpe miracula patrarunt viri Sancti vino benedicto; nam S. Malachias Episcopus Hiberniæ (ut refert S. Bernardus in eius vita) poculo benedicto mulierem a morte liberavit, vita etiam foetui conservata, ut salvus, & incolumis in lucem ederetur. S. Wilibrordus (ut in ejus vita scribit Alcuinus) haustu benedicto insanabilem, & rabi- dam sitim cujusdam extinxit, atque profligavit. Vide plura ejusmodi miracula apud Gretserum.

III. Addo ex eodem Gretsero *benedictionem S. Joannis*, quæ jam jam abituris offertur a pieta- te, & ab observantia in Sanctum Apostolum, ori- ginem traxisse, cum enim S. Evangelista sine ul- lo damno venenum bibisse tradatur, Majores no- stri hunc haustum, vel potius delibationem vini introducere, ut meritis S. Apostoli, quidquid potus sumptum esset, id ad utilitatem animæ, & corporis cederet, & ut hac benedicta clausula po- tus intra viscera immissus quasi obsignaretur. Pro- pterea *haustus S. Joannis* modicum quid continet; bibens enim hoc valedictorium poculum non tam bibit, quam libat, & supremis labris tangit: quæ consuetudo non est damnanda, sed potius laudan- da, si maneat intra debitos terminos.

Verum vitiis excrescentibus, immane quan- tum etiam haustus iste excrevit, dum non tantum sobriis, sed & jam ebriis offertur, & importune
etiam

etiam ingeritur, nec semel, sed sæpius, poculis capacibus; quæ funditus exsiccare necesse sit, nisi cum mala gratia abire velis, ut proinde omnem benedictionem ab hoc haustu tam immoderato exulare oporteat. Quamvis autem Novatores benedictionibus non adeo delectentur, ab hac tamen, quæ in symposiis petitur, ac redditur, minime abhorrent, quam alacriter & petunt, & reddunt parum memores illius, quod alioqui adversus benedictiones intorquere solent: *Nil opus esse, ut res benedicantur; jam omnes a Deo benedictas esse.* Si omnes res jam antea a Deo benedictæ sunt: ergo & vinum. Cur ergo postulant, ut commensales, aut compotatores sui novam benedictionem potui superadjiciant?

QUAESTIO XII.

Unde ea profecta sit cæremonia, ut in Festivitate Purificationis B. V. Mariæ sub tempus Processionis candelæ accensæ prius benedictæ a Clero, & populo manibus deferantur?

PRAENOTIO.

I. **N**Otandum ex Joanne Gerson sæculi decimi quinti Scriptore tom. 3. *de directione cordis* pag. 474. considerat. 21. Ecclesiam sæpe in id operam suam contulisse, ut profani quidam Ethnicorum ritus potius vero Deo consecrarentur, quam omnino tollerentur, ubi ad rem deinde citatus Author

thor ait: „ Patet hoc de Fæsto purificationis, quod ideo Candelaria vulgo dicitur; quia portantur candelæ ardentes illo die in honorem purissimæ, & lucidissimæ Virginis Mariæ, quæ prius portari apud Gentiles consueverant in venerationem cujusdam Deæ, & in lustratione Urbis Romanæ.

II. Notandum a Baronio doceri in notis ad Martyrologium ad diem 2. Februarii, Gelasium I. sæculo quinto ad finem vergente nefarios ludos *Lupercales* ab Evandro institutos, qui Mense Februario celebrabantur, sustulisse. In iis nudi homines Urbem concursabant caprinis pellibus foeminarum ventrem verberantes; quia ad earum foecunditatem, & pariendi facilitatem multum id conferre existimabant. Idipsum ex pluribus Ethnicis Scriptoribus collegit Jacobus Hofmannus in Lexico Universali verbo *Lupercal*. Itaque addit Baronius eundem Pontificem Gelasium I. instituisse solemnitatem Purificationis B. Virginis sublati illis propudiosis ludis, fuisseque postea ab Occidente in Orientem propagatam, ad iram Dei mitigandam, cum, Justiniano imperante, pestilentia Constantinopoli glisceret: Sergium denique Pontificem sæculo septimo, ut constat ex libro Pontificali, qui Anastasio tribuitur, Processionem cum candelis addidisse. Id de mente Baronii.

III. Notandum *Amburbalia* fuisse apud Ethnicos quoddam sacrificium, quod illi celebrabant facies manu tenentes Urbem perlustrando: universum quippe Orbem Romani subegerant, omnibusque censum, seu tributum, quinto quoque anno solvendum imposuerant; quo tributo accepto, Mense Februarii Diis inferis sacrificabant, ut iis pro subacto Orbe, & partis eorum ope (ut ipsi arbitrabantur) victoriis gratias agerent.

ASSERTIO.

Probabilius est Processionem in Festo Purificationis fuisse *Amburbalibus* subrogatam.

I. **S**Tat pro hac sententia doctissimus Cardinalis Prosper Lambertinus eorum subscribens opinionioni, qui Processionem affirmant *Amburbalibus* fuisse substitutam longo tempore ante Sergii ætatem. Authores autem, quos sequitur laudatus Cardinalis sunt sequentes: Menardus ad Sacramentarium S. Gregorii pag. 41. & 42. Henschenius ad diem 2. Februarii pag. 271. Rocca tom. 1. edit. Rom. A. C. 1719. pag. 215. §. ex Rabani. Saxius Dissert. Apologetica Sanctorum corporum Protasii, & Gervasii §. 14.

II. Quia Baronii sententia non videtur sat solidis nixa fundamentis, nec enim facile intelligi potest, quomodo *Lupercalibus*, in quibus neque funalia, neque faces adhibebantur, substituta fuisset

set Processio, in qua deferuntur candelæ. Etsi ergo admittatur a Gelasio *Lupercalia* fuisse sublata, non tamen admittitur a Cardinali Lambertino, & aliis iis ab eodem Pontifice substitutam fuisse Festivitatem Purificationis cum suis cæremoniis.

III. S. Ildefonsus sæculi septimi Scriptor tom. 12. Biblioth. PP. pag. 589. ad propositum ita disserit: *Quam lustrandi consuetudinem congrue, & religiose christiana mutavit* Religio, cum eodem Mense, hoc est, hodierna die in honorem S. Genitricis Virginis Mariæ non solum Clerus, sed omnis plebs Ecclesiarum loca cum cereis, & diversis Hymnis lustrantibus circumeunt.

Animadvertendum tamen, quod etsi Sergius *Amburbalibus* non subrogaverit Processionem, jussit tamen, ut tum in hoc, tum in aliis Beatæ Virginis Festis exiret Processio ab Ecclesia S. Hadriani ad Liberianam S. Mariæ Majoris Basilicam; quod unum probant verba ex libro Pontificali, quæ minus apposite solent afferri ab iis, qui ostendere conantur illum fuisse primum Processionis Authorem: „ Constituit autem, ut diebus „ Annunciationis, Nativitatis, & Dormitionis S. Dei Genitricis, semperque „ Virginis Mariæ, ac S. Simeonis, „ quod Hypapantem Græci appellant, „ Litania exeat a S. Hadriano, & ad S.

„ Mariam populus accurrat, ut optime
 „ animadvertit Martene de antiqua Ec-
 „ clesiae disciplina in Divinis celebran-
 „ dis Officiis c. 15. veter. edit. Lugdun. A. C.
 1706. pag. 517.

Petes. Quid symbolice figuret Processio,
 quæ in Festo Purificationis peragitur candelis col-
 lucentibus?

R. Ex Ivone Carnotensi Episcopo, sæculi
 undecimi Scriptore in serm. 11. de Purificatione
 S. Mariæ dicente, quemadmodum Humanitatem
 excepit manibus, interiorum vero cognovit Maje-
 statem, quæ suo lumine infidelitatis nostræ tene-
 bras illustrabat, ita quemlibet in hac die Fidelium
 ceram gestantem manu, sic eam gerere, ut ad suam
 ipsius carnem alludat, & in candelæ lumine lucem
 agnoscat, qua aeris nostri tenebræ collustrantur.
 Addit, ceram, quæ hac die a Fidelibus manu ge-
 statur ex odoriferis floribus depromptam, fructum
 esse apes: *Virginis videlicet animantis, cujus, sicut*
legitur, sexum nec masculi violant, nec fœtus quas-
sant; atque ita esse Symbolum illius Divini Infan-
tis, qui nec in concipiendo, nec in egrediendo Matris
integritatem violavit.

Author Catechismi Montispeffulani edit. Lug-
 dun. A. C. 1730. pag. 314. ait, hoc die fieri can-
 delarum benedictionem; quia ea est Ecclesiæ con-

suetudo,

XXXX
ime
Ec.
an-
. C.
lio,
col-
fuetudo, ut id omne benedicat, quod in sacris
dein adhibet cæremoniis. Fideles ideo in Procef-
fione secundum illum accensas candelas tenent, ut
ostendant, ea se lætitia affici, quam conceperat
Simeon, qui Jesum habens in ulnis ait, illum In-
fantem esse lumen Gentium, & gloriam Israel.
Processio ideo fit, vel ut iter Beatæ Virginis ad
Templum significetur; vel ob rationem, qua ge-
neratim reliquæ omnes Processiones fiunt.

QUAESTIO XIII.

Ex quo facto mos invaluerit, ut in die
S. Blasii Episcopi, & Martyris benedicantur cerei,
panis, fructus &c. contra morbos
gutturis?

ASSERTIO.

Benedictio S. Blasii nata videtur.

EX illis, quæ in martyrio Sancti hujus ex Surio
tom. I. a Gretsero commemorantur de quadam
vidua, quæ S. Blasio in carcerem conjecto attulit
canistrum plenum carne, fructibus, & seminibus,
seu leguminibus, non sine cereis accensis. „ Cui,
„ cum gratias egisset Sanctus, & ex eis
„ sumpisset, ei benedixit, & mandavit
„ dicens: mulier, in hoc habitu perage

„ mei commemorationem, & in domo
 „ tua non deficiet omne bonum a Deo
 „ meo. Sed & si quis te hoc modo imi-
 „ tans, mei peregerit commemoratio-
 „ nem, habebit a Deo meo perpetuum
 „ donum, & benedictionem omnibus die-
 „ bus vitæ suæ. Et veneranda quidem
 „ illa, & beata vidua accepto mandato a
 „ B. Martyre Blasio, Deum laudans,
 „ abiit læta in domum suam &c.

Ibidem sub horam Martyrii ita precatus fertur
 S. Blasius: „ Domine Deus virtutum &c.
 „ audi me servum tuum, & quicumque
 „ ad hanc Aram tuam accesserit, & quam-
 „ cunque spinam, aut os devoraverit,
 „ aut variis fuerit vexatus morbis, aut
 „ in afflictione fuerit, aut in necessitate
 „ persecutionis, imple uniuscujusque
 „ cordis petitionem, Domine ut bonus,
 „ & clemens. Cum hæc precatus esset,
 „ Christus descendit de Cœlo, & dixit
 „ ei. Omnes petitiones eorum implebo
 „ propter te. Non hæc autem solum,
 „ sed etiam, ut precatus es viduæ, &
 „ benedicam omnem domum, quæ tuam
 „ celebrat memoriam.

„ Cum

„ Cum vero accepisset veneranda,
„ & pia vidua consummationem Beati
„ Martyris Blasii, celebravit ejus memo-
„ riam eo ritu, quo celebravit in custo-
„ dia: & non solum cognatis misit ex fe-
„ minibus terræ benedictiones, & ex reli-
„ quiis, sed omnibus amicis. Qui vicissim
„ imitantes, rursus in eodem tempore re-
„ miserunt non solum fideli viduæ, sed
„ etiam omnibus suis amicis, & cogna-
„ tis. Unde etiam traditum est hoc
„ pulchrum, & bonum exemplum in
„ hodiernam diem omnibus, qui fideli-
„ ter peragunt venerandam memoriam
„ S. Martyris Blasii cum lampadibus, &
„ hymnis &c.

Calvinistæ cum Hospiniano lib. de Festis ri-
dent illos tamquam superstitionissimos, qui anginae
morbo oppressi S. Blasium invocant. Et tamen,
si Calviniani isti in periculo versarentur, ne fauces
intercluderentur, forsan ad hoc medicamentum
ipsi etiam confugere non dedignarentur: For-
san & ipsi illos Mantuani versiculos admodularentur:

Adsis Sancte tuis, & nos dignare clientes
Custodire; nihil nobis angina, nec ulli
Officiant morbi, tua præsentissima nobis
Sit tutela salus: tibi mitia corda fuerunt

Semper, & es solitus voces audire precantum.
 - - - - - tu guttura verbo
 Suffocata aperis, & nos audire memento.

QUAESTIO XIV.

De memoria Cinerum.

ASSERTIO.

Ritus, quo prævie benedictis Cineribus
 initio jejunii Quadragesimalis capita nostra
 conspergimus,

INnuitur Job C. 2. v. 12. *Exclamantes planxerunt, scissisque vestibus sparserunt pulverem super caput suum.* Esther C. 14. v. 2. *Cumque deposuisset vestes Regias: fletibus, & luctui apta indumenta suscepit, & pro unguentis variis, cinere - - - implevit caput.* Jerem. C. 6. v. 26. *Filia populi mei accingere cilicio, & conspergere pulvere: luctum unigeniti fac tibi, planctum amarum; quia repente venit vastator super nos.* Deinde S. Ambrosius tract. ad Virg. lapsam C. 8. ita loquitur: „Lugubris
 „tibi accipienda est vestis, & mens, ac
 „membra singula digna castigatione puni-
 „enda. Amputentur crines, qui
 „per vanam gloriam occasionem luxuriae praestiterunt, defluant oculis
 „lacrymae, quae masculum non simpliciter aspexerunt, palle scat facies,
 quae

„ quæ quondam viruit impudice, deni-
„ que totum corpus injuriis, & jejuniis
„ maceretur, cinere aspersum, & oper-
„ tum cilicio perhorrescat; quia male
„ sibi de pulchritudine placuit. Ita ille.

Hoc vero non a priscis tantum peccatoribus,
sed justis etiam practicum testatur Raynaldus in
Annalibus ad A. C. 1200. n. 19. in fin. tom. 13.
Præterea Rupertus Abbas de Divin. Offic. lib. 5.
c. 10. inquit: „ Quoniam maxima pars
„ hominum neque sponte meminit, qua-
„ lem ornatum capitis, id est, cordis
„ sui Deum offendendo perdiderit, ne-
„ que facile possint corda lapidea scindi,
„ nisi extrinsecus adhibitis adjuvemur
„ instrumentis; igitur, ut nostra nobis
„ calamitas ad memoriam revocetur, &
„ meminerimus; quia pulvis sumus: id-
„ circo cinere capita nostra aspergimus:
„ hoc habitu confitentes; quia non Dii,
„ neque de Cœlo sumus, sed homines
„ de terra principium habuimus, & quia
„ per peccatum gloria nostra spoliati,
„ & inter hostes nudi constituti, ornatu
„ gratiæ Dei indigemus.

Effectus benedictorum Cinerum colligere licet ex formula benedictionis, quæ in Missali Romano exstat. Hos ignoravit Turcarum ille Legatus, de quo Illustris Gislenius Busbequius, qui medio sæculo decimo sexto Ferdinandi I. Imp. ad Solimanum II. orator fuit, scriptum reliquit, Turcarum nempe Legatum postquam Bacchanaliorum tempore in quadam Christianorum regione moratus esset, Constantinopolim reversum retulisse, certo anni tempore Christianos sui impotes insanire, tum cujusdam pulveris arcana vi, quo corporum capita conspergebantur, redire ad bonam mentem, ac resipiscere consuevisse.

QUAESTIO XV.

Quid nobis per ritus, & cæremonias Dominicæ Palmarum in memoriam revocetur?

PRAENOTIO.

I. **T**urbæ Salvatorem in triumphali ingressu in Jerusalem excipientes viam, qua sedenti illi super asellum erat transeundum vestimentis suis constraverunt Matth. C. 21. v. 8. *Plurima autem turba straverunt vestimenta sua in via.* Quod quidem Regiæ est potestatis indicium apud Judæos juxta Regum Historiam lib. 4. C. 9. v. 3. ubi Jehu Regi narrat sacer textus ad eundem modum datam fuisse Regni possessionem: *Festinauerunt itaque, & unusquisque tollens palliæ suam posuerunt sub pedibus ejus*
in

in similitudinem Tribunalis, & cecinerunt tuba: atque dixerunt: Regnavit Jeshu. Et apud Ethnicos teste Plutarcho in Catonis Uticensis vita: Finito (inquit) tempore Provincia abeuntem non votis, & præconiis, sed lacrymis, & insatiabili amplexu milites prosequabantur, sternentes vestes, quibus ipse pedibus iturus erat.

II. Ramis itidem palmarum, & olivarum, quibus mons Oliveti, per quem Jesus Jerusalem proficiscens transibat, abundat, viam constraverunt: *Alii autem cædebant ramos de arboribus, & sternebant in via.* Matth. loc. cit. quod ad triumphi celebritatem, & splendorem plurimum conferebat. De Agrippa enim habemus apud Philonem, frondibus, floribusque redimitum Jerosolymam esse ingressum; ac de Alexandro apud Josephum. Legimus præterea in Machabæorum Historia palmas victoribus in civitates introeuntibus præferri consuevisse: lib. 1. Machab. c. 13. §. 51. *Et intraverunt in eam - - - cum laude, & ramis palmarum.* Lib. 2. c. 10. §. 7. *Ramos virides, & palmas præferebant ei.* Et similia fieri Deus præcepit in festo Tabernaculorum Mense Septembri celebrato, uti constat ex Levitico c. 23. §. 40. *Sumetisque vobis die primo fructus arboris pulcherrimæ, spatulasque palmarum, & ramos ligni densarum frondium, & salices de torrente, & letabimini coram Domino Deo vestro.* Quapropter animadvertendum, Judæos, qui in Festo Tabernaculorum una cum memoria discessus ab Ægypto, venturi Messiae contineri prælagium

~~~~~
 fagium arbitrabantur, modo rerum a Christo gestarum admiratione captos, illumque tamquam verum Messiam agnoscentes, obviam ei occurrisse, ritusque Festivitatis Tabernaculorum observare voluisse, qui quidem hoc modo præfagii illius fidem confirmaverunt.

III. Turbæ, quæ Christo obviam ierant ramos palmarum manibus gestantes clamabant: *Hosanna, benedictus, qui venit in nomine Domini Rex Israel.* Joan. c. 12. v. 13. Item Matth. c. 21. v. 9. Marci c. 11. v. 9. Acclamationis vox est *Hosanna*, qua Judæi utebantur erga viros de Republica optime meritos, & singulari vitæ sanctimonia conspicuos, quibus gloriam, felicitatem, & benedictionem deprecabantur, ita D. Hieronymus Damasus Papæ epist. 15. interroganti, quid sibi vellet *Hosanna* respondit ex Judæorum mente in epist. 16. apud Constantium tom. I. epistolarum Romanorum Pontificum. Lamy Harmon. Evang. lib 5: c. 1. n. 21. pag. 444. ait *Hosanna* significare: *Serva nos. vel: Opitulare quæso.* Qua voce Judæi in Christo Jesu expectatum Messiam agnoscentes, optatam redemptionem, & opem ab eo implorabant.

IV. Jesus asello in suo triumphali ingressu insedit, fuerat enim nobilium Judæorum consuetudo, ut in asellis equitarent, sicuti apparet ex Judicum Historia c. 10. v. 4. ubi triginta filios Jair, qui Judex Hebræorum erat, & Princeps, legimus
sed-

sedentes supra triginta pullos asinarum. Et c. 12. v. 14. ubi itidem Scriptura refert quadraginta filios Abdon Judicis, & Principis Israelitici populi nepotesque ejus triginta ascendentes supra septuaginta pullos asinarum. Deus siquidem in primorum Judæorum Regum imperio equorum usum in suo populo improbaverat; quare scribitur in Psalmo 19. v. 8. Hi in curribus, & in equis, nos autem in nomine Dei nostri invocabimus. Unde fit, quod Regum Historia describens bellum sub imperio Saulis, non equitum, sed pedestrium copias commemoret lib. 1. Reg. c. 15. v. 4. Præcepit itaque Saul populo, & recensuit eos quasi agnos ducenta millia peditum. Narrat præterea lib. 3. Reg. c. 1. v. 33. quod cum David Salomonem salutari Regem voluerit, Primoribus Regni præceperit, ut eum super mulam suam imponerent. Ex quo colligitur Salomone regnante, introductum fuisse equorum usum, ait namque sacer textus, eum quadraginta millia equorum aluisse ad cursum, & duodecim millia ad vecturam. At peccasse illum in hoc sumptu sacri observant interpretes. Eum Salomonis luxum imitati sunt successores Reges Juda, sed merito a Prophetis reprehensi sunt, ut patet ex Isaia c. 2. v. 8. Repleta est terra ejus equis, & innumerabiles quadrigæ ejus. Judæi autem uti suorum rituum tenacissimi ab eorum usu post captivitatem babylonicam plerumque abstinerunt. Quapropter raro legimus Machabæos, eorumque Fratres in bello adversus Reges Syriæ equos adhibuisse.

Præterea, quod Redemptor a fino infederit, humilitatis fuerat exemplum, quod Cælestinus V. teste Alliaco lib. 2. c. 2. in vita S. Cælestini erat imitatus, quando a fello deportatus Aquilam civitatem ingredi voluit, Romanæ Sedis possessionem sumpturus Hungariæ, & Siciliæ Regibus, Cardinalibus, & Proceribus frustra disuadentibus, & dehortantibus.

ASSERTIO.

In Ritibus, & Cæremoniis hujus diei nobis per Ecclesiam triumphus Christi, quam de diabolo, & morte reportaturus erat, proponitur.

Fit solemnitatis initium ab acclamatione: *Hosanna Filio David &c.* Cantatur Evangelium S. Matthæi ex cap. 21. *Cum appropinquasset Jesus Jerosolymis.* dein Sacerdos orat Deum, ut quemadmodum Fidelis populus, vestimentis, palmarumque ramis viam constravit, ita nobis detur, unde fidei viam paremus, a qua sublato omni lapide, & scandalo, in justitiæ ramos opera nostra frondescant. Populo deinde distribuuntur palmæ, in quibus juxta Divum Isidorum de Offic. Eccles. lib. 1. c. 27. *Significatur victoria, qua erat Dominus mortem moriendo superaturus, & trophæo Crucis de diabolo mortis Principe triumphaturus.* Dum fit Processio, cantantur antiphonæ triumphum hunc indicantes.

Quod

Quod attinet ad asellum, licet nulla in Processione illius fiat mentio; idem Divus Isidorus loc. cit. ait in illo simplicia Gentilitatis corda significari, quæ Christus præsidendo, atque regendo, in pacis visionem perducit.

Ivo Carnotensis vero ferm. in ramis Palmarum de hac Processione scribit: „ Hominem hu-
„ milem super asinam viderunt (Jerofo-
„ lymitani) & tamen triumphalem ei glo-
„ riam ramos arborum portando, & per
„ viam sternendo exhibuerunt, laudes
„ ei imperiales cecinerunt; quia præsa-
„ go spiritu eum triumphatorem diaboli,
„ & mortis, & vitæ largitorem cogno-
„ verunt. Hujus turbæ, charissimi Fra-
„ tres, formam repræsentatis, cum vi-
„ rentes ramos arborum post vexillum
„ sanctæ Crucis in manibus portatis. Et
„ bene repræsentatis, si quod virore si-
„ gnatur in manibus, semper teneatur
„ in moribus; si non hyeme decidat, si
„ non æstate marcescat, ut dicere possi-
„ tis cum Psalmista: Benedicam Domi-
„ no in omni tempore; semper laus ejus
„ in ore meo.

xxxxxx
 In regressu Processionis duo, vel quatuor ex Cantoribus Ecclesiam ingredientes, illiusque ostium claudentes versa ad illud facie primos duos Versus canunt ex Hymno: *Gloria. laus, & honor &c.* quos ingeminat Sacerdos, cæterique, qui foris sunt. Deinde, qui intus sunt, reliquos versus, sive omnes, seu partem canunt. Subdiaconus Crucis hasta pulsat ostium, quo aperto, Processio Ecclesiam ingreditur cantans: *Ingrediente Domino &c.* Porro ostium, quod antea erat clausum, aperitur, ut hinc intelligamus clausum fuisse hominibus Cœlum Adamo peccante, nec nisi Christi morte, fuisse referatum, ut advertit Amatus Pouget in Inst. Cathol. tom. 1. p. 2. sect. 4. c. 2. §. 9.

Petes *imo.* Quomodo Jerosolymis solemnis Processio Dominica Palmarum peragatur?

R. Ex Quaresmio elucidat. Terræ Sanctæ lib. 4. c. 11. tom. 2. ubi narrat, Antistitem, impositis asello vestibus, illique inequantem e Monte Olivarum venire, & Jerosolymam ingredi, cui occurrunt alii Ecclesiastici, cæterique Fideles, qui viam suis palliis, herbis, & floribus sternunt, quæ cæremonia, magna celebratur pompa in oculis Infidelium, & christiani nominis hostium, qui eam fieri patiuntur, quod nimia siccitate olim arefcentes agros uberrima pluvia Deus recreaverit post Processionem, qua Guardianus, & Fratres Terræ Sanctæ a Deo pluviam illam imploraverant, ut videre est ibidem c. 12.

Petes 2do. Quo ritu Maronitæ celebrent hanc solemnitatem?

R. Narrari a Macro in notitia vocabulorum Ecclesiasticorum verb. *Palmarum Festum* Maronitis illud moris esse, ut in Ecclesia integram Olivæ arborem statuant, eamque jam benedictam, illi, qui eleemosynæ nomine offert, adjudicare. Hic vero Olivæ imponit filium suum, seu quemvis alium puerum, & a cognatis, affinisque adjutus inter acclamationes Olivam gestat erectam in Processione. Qua absoluta omnes impetum in arborem faciunt, & ramusculum sibi quisque revellit, ut pietati, devotionique suæ satisfaciatur.

QUAESTIO XVI.

Quas symbolicas significationes contineant cæremoniæ quædam sacrae Majoris Hebdomadæ?

ARTICULUS I.

SUB Matutinis Tenebrarum magnum ante Altare ponitur candelabrum, cujus figura est ad formam trianguli, cui plures accensæ candelæ imponuntur, quarum singulæ singulis expletis Psalmis extinguuntur, una tantum excepta, quæ sub Altari occultatur.

Eruditus vir Alexander Mazzinellus studiis in
seminario Montis Talisci olim Præfectus in Officio
Hebdomadæ Majoris pag. 85. ideo singulas cande-
las in intervallo extingui docet; quia, cum tem-
pus, quo Christum mori oportuit, adventaret,
Discipuli remisso gradatim pristino animorum ardo-
re, passim huc illuc aufugerunt, promissis non ste-
terunt, ac fere omnes, ut fuga suæ salutis consule-
rent, Magistrum suum deseruerunt, qui autem ad
Calvariæ montem secuti sunt Christum Dominum,
iidem teterrimis illis imaginibus, & mortis aspectu
perculsi pene obstupuerunt. Addit dein idem Au-
thor, candela illa, quæ sub Altari servatur, ac-
censa, pulchre Christum Jesum significari, quem
de Cœlo delapsus, ut universum mundum a mul-
tis retro jam sæculis in tenebris jacentem suo lumi-
ne illustraret, ingrati, & scelesti homines extin-
guere, aut obscurare conati sunt; sed cum maxime
crederent illum obscuratum, aut omnino sublatum,
tum maxime reviviscentem, ad immortalitatem sur-
gentem, splendidissimo lumine coruscantem ab uni-
verso mundo prædicari, & conspici viderunt. Vel di-
ci potest per candelam, quæ accensa servatur, signi-
ficari B. Virg. Mariam, quæ per illud triduum,
quo Christus mortuus erat, claram, & explicitam
fidem de ejus Resurrectione habuit, ex quo tamen
arguere non licet, cæteros omnes etiam Apostolos
in infidelitatem incidisse, qui Resurrectionem Chri-
sti explicite non tenebantur credere, nisi post legi-
timam ejus promulgationem, ut observat Bellarmi-

nus tom. 2. controver. lib. 3. de Ecclef. milit. c. 17
Et Abulensis quæst. 14. Pol. in Matth.

Aliter rem explicant alii. Censent illi per illud triduum, quo Christus vita caruit, stetisse fidem in sola Beata Virgine Maria, & vel ipsos Apostolos in ea nutasse juxta illud Matth. c. 26. v. 3. *Omnes vos scandalum patiemini.* Et paulo post: *Et dispergentur oves:* ad quæ Glossa: *id est a veritate fidei solventur.* Unde cum tota Ecclesiæ ratio in sola Beata Virgine consisteret, docet Cardinalis Turcremata lib. 1. de Ecclesia c. 30. & lib. 3. c. 61. ad id significandum consuetudinem invaluisse paulatim extinguendi candelas omnes præter unam. Sed non placet pluribus Theologis opinio ista, scilicet Apostolos defecisse a fide, quæ in sola Beata Virgine steterit. Neque enim Petrus, cum Christum negavit, aliam culpam admisit, quam, quod aperte, & libere christum ore confiteri veritus sit, qui tamen mentem habuit ab omni errore alienam. Neque Christus Joanni, si a fide excidisset B. Mariam charissimam suam Matrem commendasset. Vide Suarez de fide, spe, & charitate. Disput. 9. sect. 3. & Melchiorum Canum de loc. Theolog. lib. 4. c. 5.

ARTICULUS II.

Post Canticum Benedictus absoluto Psalmo *Miserere* fit fragor.

AD significandam (ut idem tradit Mazzinellus loc. cit. pag. 124.) magnam illam perturbationem,

& rerum confusionem, quæ Christi Domini mortem consecuta est. Imum erat illud, de quo Matthæus c. 27. v. 45. *A sexta autem hora tenebræ factæ sunt super universam terram usque ad horam nonam.* 2dum. Veli, quod erat in Templo, discissio, de qua loquitur Matthæus c. 27. v. 50. *Jesus autem clamans voce magna emisit spiritum.* Et ecce velum Templi scissum est a summo usque deorsum, 3tium. Terræmotus Matth. c. 27. v. 51. *Terra mota est, & petreæ scissæ sunt, & monumenta aperta sunt.*

ARTICULUS III.

A die Jovis Sancto usque ad Sabbatum
 Sanctum interdicitur campanarum usus, & ligna
 quædam obstrepentia ad fragorem
 adhibentur

UT extet memoria consuetudinis convocandi primis Ecclesiæ sæculis per illorum lignorum strepitum Fideles ad Divina Officia. Deinde in veteribus Ritualibus præscribitur, ut Campanæ per hos dies fileant, quæ, cum Christi Prædicatores significent, ideo earum intermittitur sonus; quia Apostoli Christum in maximis cruciatibus arrepta fuga deseruerunt. „ Ea hora, qua Christus traditus est, recte signis Ecclesiæ silentium indicimus, Christum solum torcular calcantem, solum in ligno Crucis

„ cis extenso corpore tympanizantem,
„ testimonium veritati humili, ac soli-
„ taria voce perhibentem, ligneo mal-
„ leolo in tabula suspenso, & personan-
„ te, populumque ad Ecclesiam invi-
„ tante significamus. Ita Rupertus Abbas,
quem sequitur Angelus Rocca in tract. campana-
parum c. 15.

ARTICULUS IV.

In die Coenæ Domini abluuntur pedes
egenis in memoriam humilitatis Jesu Christi, qui
abluuit pedes Discipulorum suorum.

IN Concilio siquidem Toletano Decimo septimo
A. C. 694. habito c. 3. pag. 1813. collectionis
Harduini grave extat præceptum de ablutione pe-
dum Feria Quinta in Coena Domini. Illi enim
Patres, cum Christus hac die Discipulis suis lave-
rit pedes, interrogant: *Cur non pia actionis exhibi-
tione imbuti, exemplorum ejus non simus devotissimi se-
ctatores?* Et Garzias Loaisa ad hoc Decretum Tole-
tanum monet, laudabile quidem esse quocumque
tempore aliorum lavare pedes; præceptum tamen
esse hac die, ut Christi exemplum imitando Ponti-
fices, & Sacerdotes sibi subditis pedes lavent.

Bailletus de feria quinta Major. Hebd. §. 3. n.
8. multa affert scitu digna, & ostendit magno ap-
paratu

paratu in Monachorum Cœnobiis ejusmodi ablutionem fieri consuevisse: domi enim Monachis, egenis vero, & mendicis extra Monasterium Abbas pedes abluēbat. Regulares Abbates multas ea occasione eleemosynas largiebantur; cumque, quorum abluti essent pedes, ad mensam accerferentur, inde ea orta est circa nonum sæculum corruptela conviviorum in honorem Cœnæ Christi Domini instruendorum, suavissimis vinis, & bellariis mensæ appositis. Affert idem Author, quæ Rupertus Cardinalis Pullus, & B. Petrus Abbas Cluniacensis, qui sæculo duodecimo floruit, de ejusmodi abusu sentirent, qui dein multum laborarunt, ut ejusmodi consuetudo reformaretur.

Cum autem (addit idem Author) actio Jesu Christi, qua Apostolorum lavabat pedes, unice ad Sacerdotium non pertineat, non modo Summi Pontifices, Episcopi, & Presbyteri, sed ex Laicis etiam insignes Personæ, puta, Imperatores, & Reges, feria quinta in Cœna Domini lavare pedes egenorum solent in memoriam summæ humilitatis, quam abluendis Apostolorum pedibus Redemptor noster exhibuit,

Codinus libro de officiis Aulæ Constantinianæ ablutionem pedum describit, in qua ab Imperatoribus Constantinopolitanis pedes duodecim pauperibus lavabantur. Narrat item Elgaldus Monachus

in vita Ruperti Regis Franciæ, feria quinta in Cœna Domini Magnum illum Regem, detracto sibi omni regio ornatu, cilicio indutum, pedes ablueret, ac suis capillis tergere solitum, apud Martene de antiq. discipl. in Divin. celebrand. Offic. c. 22. pag. 280. n. 3. primæ edition.

Legitur præterea apud Bollandistas ad diem 20. Martii Sanctam Bertam Ordinis Vallisumbrosæ Abbatissam magna hac feria quinta suis Sanctimonialibus pedes lavisse. Et Zacharias Summus Pontifex de pluribus rebus, de quibus a Bonifacio Episcopo Moguntino fuerat consultus, respondens, id quoque rescribit, Sanctimonialibus æque, ac viris, licere hac die lavare pedes.

Monet item Bailletus eandem lavandi pedes consuetudinem in Ecclesia Græca vigere: duodecim pauperulis lavari pedes, vel a Patriarchis, vel ab Episcopis: suum cuique ex duodecim Apostolorum nominibus nomen imponi: litem inde sæpenumero oriri, quis Judas Iscariotes appellandus: si omnes ab eo nomine sibi imponendo abhorreant, conjectis in urnam singulorum nominibus sortito dirimi litem. Altaria etiam hac die denu-
dantur ad significandam contumeliosam Christi in passione nuditatem.

ARTICULUS V.

In Parasceve ostenditur Crux a populo
adoranda.

Narrat S. Paulinus epist. 31. nov. edit. ad Severum hac tantummodo die Jerosolymis exponi, & ostendi consuevisse illam ipsam Crucem cui Christus affixus est: *Neque præter hanc diem, quæ Crucis ipsius mysterium celebratur, ipsa, quæ Sacramentorum causa est, quasi quoddam solemnitatis Insigne profertur.* In eadem epistola de ea Cruce loquens paulo ante dixerat: *Quam Episcopus Urbis ejus quotannis, cum Pascha Domini agitur, adorandam populo Princeps ipse venerantium promit.* Ex qua Jerosolymitanæ Ecclesiæ consuetudine nonnulli existimant derivatum esse disciplinam publicæ venerationi Crucem exponendi in die Parasceves, quod sentimen fundant in verbis Amalarii lib. 4. c. 14. de Eccles. Offic. in tom. 12. Biblioth. PP. edit. Lugdun. A. C. 1677. pag. 950. *Fuerunt quidam, qui volebant dicere se velle eandem Crucem adorare, in qua Dominus crucifixus est. Utinam in omnibus Ecclesiis haberetur. Quamvis omnis Ecclesia eam non possit habere, tamen non deest eis virtus Sanctæ Crucis in suis crucibus, quæ ad similitudinem S. Crucis factæ sunt.*

ARTICULUS VI.

Ecclesia ordinat, ut Feria sexta Parasceves Crux humi jacens ponatur, ut a Clero, ac populo adoretur.

Quia, quidquid alii contradicant, Salmeron tom. 10. tract. 35. videtur existimare, Christum Cruci humi jacenti affixum. Idipsum tamquam probabilius censet Gretserus lib. 1. de cruce c. 21. ubi sic ait: „Alii probabilius existimant, Christum affixum cruci adhuc humi jacenti; quin, ut multi testantur, in Terra Sancta demonstratur locus crucifixionis distans aliquot passus a loco, in quo crux est infixæ terræ; deinde quia sententia hæc est convenientior piorum cogitationibus, & meditationibus de Passione Domini; tertio, quia modus hic multo est facilior, & expeditior, quam si corpus cruci jam erectæ affigatur. „ Vide etiam Quaresmum in elucidat. Terræ Sanctæ lib. 5. c. 36. tom. 2. qui hanc eandem sequitur sententiam, & nobile describit Sacellum in eo loco extructum, ubi pia traditione proditum est, Christum Cruci humi jacenti affixum esse. Ut ergo hujus mysterii memoria recolatur, Crux humi adoratur.

ARTICULUS VII.

Sabbatho Sancto extra Ecclesiam ignis
 • filice extunditur, quo carbones incendun-
 tur. Sacerdos novum ignem, & quin-
 que incensi grana benedicit.

Franciscus Amatus Pouget in Instit. cathol.
 tom. I. pag. 847. ejusmodi cæremoniæ adfert
 causas hac proposita quæstione: *Cur hodie (id
 est, Sabbatho Sancto) fit solemmniter benedictio
 ignis recens excussi e filice ?* Ad quam respondet :
*Hic est vestigium antiquitatis. Olim excutiebatur
 quotidie ignis e filice ad accendenda Ecclesiæ lumi-
 naria, & fiebat prius ignis benedictio. Nihil enim
 in publicum usum adhibuit unquam Ecclesia sine
 præcedenti benedictione. Solemnis hac die agitur
 hujus ignis benedictio; quia ignis ille e filice ex-
 cussus videtur Christi recens ex mortuis suscitati
 typum ferre. Ejusmodi benedictum ignem do-
 mum deferendi consuetudo jam viguit tempore
 Leonis IV. A. C. 847. ad Pontificatum evecti,
 qui Homilia de cura Pastoralis inquit: *In Sab-
 batho Paschæ extincto veteri novus ignis benedicatur,
 & per populum dividatur.**

ARTICULUS VIII.

Post novi ignis, & quinque granorum incensi
 benedictionem, carbones benedictos indit Aco-
 lythus in thuribulum, quo injectum incensum Sa-
 cer-

cerdos benedicit. Diaconus deinde alba indutus Dalmatica cum arundine, cui tres impositæ sunt candelæ in formam trianguli Ecclesiam ingressus inclinat arundinem; Acolythus vero cum candela novo igne accensa, unam ex iis accendit, quæ arundini sunt impositæ; & Diaconus erecta arundine genuflectens ait *Lumen Christi*. Atque iterum, & tertio idem fit in medio Ecclesiæ, & ante Altare, ut tandem tres illæ sint accensæ, quæ in trianguli formam dispositæ sunt.

Gavantus sic triplicis candelæ mysterium exponit: *Candelæ enim in calce unum quid esse debent, & deinde distingui in tres: ad designandum mysterium Unitatis, & Trinitatis Dei*. Idque etiam confirmatur ex eo, quod, dum quælibet e candelis trianguli accenditur, dicatur: *Lumen Christi: Deo gratias*. Ut bene advertit Thomassinus de Dier. Fest. celebrat. lib. 2. c. 14. n. 7. *In Trinitatis honorem, cereum in tres divisum accendimus, rati nos Jesu Christi lumine fusos Trinitatis penitiora mysteria nosse*.

Cæterum Bissus in suo oper. lit. A. pag. 460. §. 4. fatetur, frustra se multum studii contulisse ad hujusmodi usus originem investigandam. Licet autem de initio hujus cæremoniæ non satis constet, vetustam tamen fuisse deprehenditur ex Ordinibus Romanis Card. Gajetani, & Amelii, & ex manuscripto Pontificali Apameensis Ecclesiæ
apud

apud Martene de antiq. Eccles. disciplin. in celebr. Div. Offic. pag. 442. primæ edit. Lugdunensis.

ARTICULUS IX.

Hac sacra, & mysteriosa die benedicitur quoque cereus Paschalis.

Rupertus Abbas optime explicat de Div. Offic. c. 28. & seq. cereum Paschalem, ubi ait, cereum significare Christum reviviscentem. Quod disertè habetur c. 8. Concilii Toletani IV. juxta secundam Garziæ editionem: „ Lucerna, & „ cereus in pervigiliis Paschæ apud „ quasdam Ecclesias non benedicuntur; „ & cur a nobis benedicantur, inquirunt: propter gloriosum enim noctis „ ipsius Sacramentum solemniter hæc „ benedicimus, ut sacre Resurrectionis „ Christi mysterium, quod tempore hujus „ votivæ noctis advenit, in benedictione sancti luminis accipiamus. „

Antequam cereus benedicatur, Diaconus illi quinque incensi grana affigit, ut significetur Josephi ab Arimathea, & Nicodemi opera aromaticis Corpus Christi esse conditum. Quinque
fora-

foramina ad figuram crucis in cereo excavata, quo grana incensi immittuntur, quinque Christi exprimunt vulnera.

Petes. Cujus antiquitatis sit ritus benedicendi cereum Paschalem?

R. Anastasius Bibliothecarius in vita Zosimi, qui A. C. 417. Pontificatum obtinuit hæc scribit: *Et per Parochias concessa licentia cereos benedici.* Unde Sigebertus ad A. C. 417. hujusmodi ritum ad Zosimum refert: *Zosimus Papa* (ait ille) *decrevit cereum Sabbatho Sancto Paschæ pro Ecclesiis benedici.* Si tamen Anastasii verba recte expendantur, facile conjici poterit ejusdem ritus initium Zosimo tribuendum non esse, sed tantum ad Parochias ipsius facultate fuisse propagatum; nam ante Pontificatum Zosimi cerei benedictio in Ecclesiis solum Principalibus, quæ Basilicæ appellantur, fieri consueverat. Boronius in Annal. A. C. 418. n. 70. Binius, & Labeus in notis ad Anastasium tom. 3. ult. edit. Rom. A. C. 1728. Pagius in Brevi. Rom. Pontific. in vita Zosimi n. 11. tom. 1. Macrius in notitia vocabulorum Ecclesiastic. in verbo. *Cereus Paschalis.*

Modo viget disciplina, ut lectione Evangelii Ascensionis expleta cereus iste Paschalis extinguatur, & in Sacrarium asportetur. Hujusmodi cerei extinctio Evangelio finito ex Macrio in vocabular. Eccles. v. *Cereus Paschalis*, & Merato part. 2. tom.

tom. 2. in not. ad Gavantum p. 1173. 1188. 1197. discessum Christi ab Apostolis denotat. Ex hora, qua extingui solet, conjiciunt aliqui eam fuisse, qua Christus in Cœlum ascendit, sed conjectura leviuscula est, ut advertit Cardinalis Gottus part. 2. tom. 4. c. 37. §. 4. n. 21.

Advertendum, Durandum de Sabbatho Sancto lib. 6. c. 79. ita scripsisse: *Hac die Acolythi Romanæ Ecclesiæ faciunt Agnos de cera nova benedicta, vel de cera Cerei Paschalis anni præcedentis. Admixto chrismate, qui in Sabbatho in Albis in Ecclesiis per Dominum Papam populis distribuuntur.* Et Amalarius lib. 1. de Divin. Offic. c. 16. ex quodam libello Romano, affirmat Sabbatho Sancto benedici ceram oleo mixtam, indeque fieri Agnos, eosque reservari usque ad Octavas Paschæ. Hinc. juxta aliquos, mos ille fluxit, ut Romani Pontifices ceras dictas *Agnus Dei* benedicant. Occasione hujus sit.

QUAESTIO XVII.

Quando invaluerit usus benedicendi formas cereas Papales, sive *Agnos Dei*?
& quæ virtus eorum?

PRÆNOTIO.

Conficiuntur hi *Agnus Dei* ex cera alba, pura, virginea, quo humana denotatur natura à Christo, virtute Divina, sine ulla mixtione, aut
con-

contagione culpæ, in purissimo Mariæ Virginis utero assumpta. Agni imago in illis imprimitur, Agni illius Immaculati symbolum, qui pro humana reparatione in Ara Crucis immolatus est. Adhibetur aqua benedicta, quo nimirum elemento, cum in Veteri, tum in Novo Testamento, præclara Sacramenta, & prodigia a Deo effecta sunt. Miscetur in ea balsamum, quo bonus Christi odor significatur, quem in omni actu, & conservatiōne redolere debent Christifideles. Superinfunditur chrisma, quo res aliæ cultui Divino specialiter dicatæ veluti Templâ, Altaria, Sacerdotes præparari solent, ac consecrari, atque in eo præstantissima virtutum omnium charitas figuratur.

In aqua igitur prius benedicta, ac balsamo, & chrismate mixta, Cerei illi *Agnus Dei* immerguntur, & Summus Pontifex pontificaliter indutus, tam ante, quam post mersionem sanctissimis precibus Deum exorat, ut eas Formas benedicere, sanctificare, & consecrare dignetur, iisque tantam impertiat virtutem, ut quicumque recta fide, ac vera pietate iis usus fuerit, eximia animæ, & corporis dona, ac beneficia consequatur. Solent hæ Cereæ primo, & septimo Pontificatus anno infra Octavas Paschæ a Papa solemniter benedici.

ARTICULUS I.

Antiquus est horum Cereorum usus.

Nam A. C. 1544. Romæ effossus fuit tumulus Mariæ Augustæ conjugis Honorii Imperatoris, & filiae Stiliconis mortuæ ante medium sæculum quintum, & præter cætera in tumulo inventus est cereus Agnus Dei; ita, ut infirma omnino videatur opinio Panvinii, qui de *Baptismate Paschali* pag. 148. credit usum Agnorum consecrandorum a Romanis Pontificibus inductum ad retinendam memoriam sollemnis baptismi, qui primis christianæ Religionis sæculis solo Paschæ, & Pentecostes tempore peragebatur; ideoque eandem consuetudinem non invaluisse ante sæculum nonum, quo fere sæculo desit sollemnis ille baptismus celebrari.

Verosimilior est Cardinalis Augustini Valerii sententia, qui *Agnorum* benedictionem refert ad initium sæculi quinti: aut altera Molani, qui *Agni cerei* primordia ætati Constantini Magni tribuit, & ideo sæculo quarto inter Epistolas Cardinalis Papiensis una est scripta Heliano Spinulæ, ad quem Paulus II. *cereum Agnum* consecratum misit.

ARTICULUS. II.

Profertur virtus Cereorum Papalium,
sive Agnorum Dei.

Qui hos Agnos devote deferunt, a variis periculis, & morbis liberantur, veluti late exposuit

XXXXXX
fuit A. C. 1586. Sixtus V. in Litteris Apostolicis in forma Brevis scriptis Paschali Ciconiæ Venetiarum Duci, ad quem sacras Cereas Formas a se benedictas de more mittebat. Sic sonant verba Brevis Sixtini.

„ At, quam eximio cultu, quantaque vene-
„ ratione digna sit hæc sacra res, quicumque illi-
„ us materiam, formam, consecrationis modum,
„ preces, ac myſteria, quæ in ea continentur,
„ noverit, & attente conſideraverit, facile intel-
„ liget. Hi enim Agnus Dei ex cera alba, pu-
„ ra, virginea conficiuntur ad denotandam Chri-
„ ſti humanitatem ex ſanctiſſimo Virginis utero
„ absque ulla contagione, & ſola Dei virtute
„ ſumptam. Imago Agni, quæ in illis eſt, Ag-
„ num illum Immaculatum repræſentat, qui pro
„ humani generis reparatione in ligno Crucis eſt
„ immolatus. Adhibetur aqua benedicta, cujus
„ ſubſtantia ad maxima quæque Sacramenta in
„ veteri, & novo Teſtamento uſus eſt Deus.
„ Aquæ miſcetur baſſarum unguentorum omni-
„ um præſtantiſſimum ad deſignandam famam op-
„ timam, quam chriſtianus veluti ſuaviſſimi odo-
„ ris fragrantiam in ſua converſatione debet redo-
„ lere. Poſtremo ſuperinfunditur chriſma, quo
„ charitas virtutum omnium maxima figuratur,
„ & quo eodem Tempſa, Altaria, vaſa, & ipli
„ homines Dei cultui præparantur, & conſecran-
„ tur. In hac vero aqua benedicta, baſſamo, &
„ chriſmate miſta, hi Agni Dei ab Ipſomet Sum-

„ mo Pontifice merguntur, & baptizantur, &
„ tam ante, quam post merfionem sanctissimis pre-
„ cibus, & orationibus Idem Pontifex Deum ob-
„ secrat, ut easdem illas formas cereas imagine
„ Agni impressas benedicere, sanctificare, con-
„ secrare, eisque virtutem coelestem infundere
„ dignetur, ita, ut qui illas pie, & devote cum
„ fide habuerint, & detulerint, eorum crimina
„ deleantur, maculae peccatorum abstergantur,
„ veniae impetrentur, gratiae conferantur; praeter-
„ terea, ut fragor grandinum, procella turbinum,
„ impetus tempestatum, ventorum rabies, & in-
„ festa tonitrua temperentur, fugiant, & contre-
„ miscant maligni spiritus, nulla hic adversitas
„ dominetur, nulla aeris corruptio, nullus mor-
„ bus caducus, nulla maris tempestas, nullum
„ incendium, nullave iniquitas noceat; parturi-
„ entes cum partu incolumes conserventur; om-
„ nes denique ab aquarum inundatione, a mor-
„ te subitanea, & a cunctis adversis liberentur.
„ Haec sane propitiationis, & gratiarum dona a
„ Deo misericordiarum Patre, & bonorum omni-
„ um Largitore vere tribui, atque concedi his
„ cereis Formulis sic benedictis, & baptizatis,
„ praesertim Summo Sacerdote ipsius Christi in
„ Terris Vicario tam pie orante, ac supplicante,
„ firmiter credendum est, sicuti idipsum saepissime
„ magnis, & variis miraculis, quae diversis tem-
„ poribus Divina Bonitas per haec sacra operari
„ dignata est, fuit saepius comprobatum. Nec
„ mirum esse debet, si non semper idem contin-

gat effectus ; quoniam id ex infirma utentis fide,
vel ex aliâ occulta causa , non ex defectu vir-
tutis rei sacræ , accidere certum est.

His Litteris luculentissimum de horum Agno-
rum præstantia , & virtutibus testimonium Urbani
Papæ V. versibus expressum inseruit , qui (Urba-
nus) magni muneris loco tres Agnos Dei ad Græ-
corum Imperatorem misit. Carmina sunt sequen-
tia.

Balsamus , & munda cera cum chris-matis unda
Conficiunt Agnum, quod munus do tibi magnum
Fonte velut natum per mystica sanctificatum.
Fulgura defursum pellit , & omne malignum.
Peccatum frangit , ut Christi Sanguis , & angit.
Prægnans servatur , simul & partus liberatur.
Munera fert dignis , virtutem destruit ignis.
Portatus munde , de fluctibus eripit undæ.
Morte repentina servat , satanæque ruina.
Si quis honorat eum , retinet super hoste tro-
phæum.
Parsque minor tantum , tota valet integra quan-
tum.

Agnus Dei miserere mei,
Qui crimina tollis , miserere nobis.

QUAESTIO XVIII.

De usu Luminarium, Incensi, seu Thymiamatis in Templis.

PRAENOTIO.

Quamvis Vertus, & Hildebrandus contendant primis tribus Ecclesiae saeculis solum causa necessitatis, & ad dispellendas tenebras luminum usum receptum fuisse, & sub finem quarti saeculi monumenta primum extare, quibus evincatur, etiam lucenti die lumina accendi consuevisse: denique S. Gregorium hujusmodi disciplinam propagasse, & Sabinianum constituisse, ut in Templis etiam extra Sacrificii tempus perpetuus esset lampadum usus; id tamen (ait Benedictus XIV.) aut nimis argute, aut invidiose adstruxerunt. Nam licet & necessitas non parvam in adsciscendis in Ecclesiam luminibus partem obtineat, fuerunt tamen complures aliae causae, videlicet, ut cultus exhiberetur, ut ostenderetur laetitia, & ut instar symboli aliud aliquid significaretur. Quare sit.

ARTICULUS I.

Ufus luminum in Ecclesiis antiquissimus,
& persæpe mysticus est, nec ad tenebras
tantum fugandas deservit.

I. **P**atet ex Scriptura sacra Exodi c. 25. §. 31.
Facies & candelabrum ductile de auro mun-
dissimo. Et Exod. c. 27. §. 20. & 21. Præcipe filiis
Israel, ut offerant tibi oleum de arboribus oliva-
rum purissimum, piloque contusum: ut ardeat lucer-
na semper in Tabernaculo Testimonii. Levit. c.
6. §. 12. Ignis autem in Altari semper ardebit.

II. S. Paulinus de S. Felice Natal. 3. hæc. habet:
Clara coronantur densis Altaria lychnis
Lumina ceratis adolentur odora papyris:
Nocte, dieque micant, sic nox splendore diei
Fulget, & ipsa dies cælesti illustris honore
Plus micat innumeris lucem geminata lucernis.

S. Hieroonymus in libro contra Vigilantium
ait: *Per totas Orientis Ecclesias, quando legendum*
est Evangelium, accenduntur lumina jam sole ruti-
lante, non utique ad fugandas tenebras: sed ad
signum lætitiæ demonstrandum. Et in Concilio Illi-
beritano A. C. 303. can. 37. iis, qui ab immun-
dis spiritibus vexantur, lucernas publice accen-
dere interdicitur. En disciplinæ hujus antiqui-
tatem!

ARTICULUS. II.

Ufus quoque Incensi, five Thymiama-
tis semper in Ecclesia jam a principio
fuerat servatus.

U^t legitur in liturgia S. Petri: *Sicut Zacharia
suffitum thymiomatis suscepisti, sic de manibus
nostris peccatorum hanc suscipe thurificationem in
odorem suavitatis. Et in Missa S. Jacobi: Præ-
sentem hunc a nobis inutilibus servis tuis suffitum
recipe in odorem suavitatis. De hoc ritu Incensi
occurrit sermo etiam in can. Apost. juxta veterem
editionem: Offerre non liceat aliquid ad Altare
præter novas spicas, & uvas, & oleum ad lumi-
naria, & thymiama, id est, incensum, tempore,
quo sancta celebratur oblatio.*

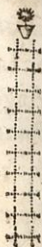
Item S. Hyppolitus Martyr Orat. de Anti-
christo sub medium ait: *Lugebunt etiam Ecclesie
luctum magnum; quia nec oblatio, nec suffitus fiet,
nec cultus Deo gratus. Et D. Ambrosius in C. I.
Luc. Atque utinam nobis quoque adolentibus Al-
taria, ac Sacrificium deferentibus assistat Angelus,
imo præbeat se videndum, non enim dubites assiste-
re Angelum, quando Christus assistit, quando
Christus immolatur.*

Deducitur hic mos etiam ex Scripturis sacris,
nam Exod. c. 30. v. 1. dicitur: *Facies quoque*
Al-

Altare ad adolendum thymiama. De quo pariter S. Lucas c. 1. v. 11. ubi assistebat Zacharias ab Angelo admonitus de nativitate Joannis Filii: *Stans a dextris Altaris incensi.* Et Num. c. 16. v. 17. *Tollite singuli thuribula vestra, & ponite super ea incensum.* Ex incensi itaque combustione in sacris Templis infertur *thuribuli* usus, & institutio. Legantur sacræ Paginæ Exod. 10. 25. v. 29. *Parabis --- thuribula.* Item. C. 37. v. 15. & 16. *Fecit . . . & thuribula ex auro puro.* Lib. 3. Reg. c. 7. v. 48. & 50. *Fecitque Salomon . . . thuribula de auro purissimo.*

Petes. Quid mystice denotet incensum?

R. imo. Est symbolum pœnitentiæ, & contritionis ex illo Ecclesiastici c. 45. v. 20. *Ipsū elegit ab omni vivente, offerre sacrificium Deo, incensum, & bonum odorem, in memoriam placare pro populo suo.* 2do. Designat Evangelicam prædicationem. 2. ad Corinth. c. 2. v. 14. *Odorem notitiæ suæ manifestat per nos in omni loco.* 3tio. Per incensum intelliguntur etiam ferventes orationes: Psal. 140. v. 2. *Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo.* Dum tempore sacrorum hominibus in Ecclesiis Cathedralibus exhibetur, nulla committitur idololatria, incensum enim ipsis delatum admonet eos illius: *Christi odor bonus sumus Deo*, hortatur itaque ipsos ad bonum in populo exemplum præbendum.

DISSERTATIO IX.

De Jejunio.

Jejunia omnia per Calvinistas, aliosque recentes Novatores e medio esse sublata, perspicue apparet ex iis, quæ lib. 4. Inst. c. 12. scribit Calvinus, ubi Quadragesimale jejunium supersticiosam appellat observationem. Et quamvis non diffiteantur Hæretici jejunium fuisse præceptum in Veteri Lege, cum id expressum legatur apud Joelem, Jonam, atque alibi in Veteris Testamenti libris; negant tamen audacter eisdem jejunio obnoxios esse Christianos, propterea, quod a Legis vinculo sint soluti, Ecclesiamque jejunia sub præcepto indicare posse. Unde sit

QUAE-

QUAESTIO I.

Num Ecclesia præceptive instituere possit jejunia?

ARTICULUS I.

Ecclesia potestatem a Deo accepit præcipiendi jejunia mandando, ut a Fidelibus religiose observentur.

I. **E**cclesiæ Prælati non minus, ac Principes Sæculares potestate gaudent leges condendi ad Fidelium spirituale bonum promovendum: nemo autem dubitare potest, jejunium valde opportunum, atque optimum esse ad spiritualem finem consequendum remedium; ex quo Angelicus Doctor 2. 2. quæst. 147. deducit, jejunium sub præcepto quoque naturali cadere: potest igitur Ecclesia prædictum remedium Fidelibus præcipere, sicut sæculares Principes exercitium illorum actuum, qui alioquin liberi essent, præcipiunt Subditis, qui vergunt in eorundem subditorum bonum. Extra dubium igitur est, & in sacris Litteris novi fœderis præceptum esse jejunium, illudque Fidelibus præcipere posse Ecclesiam. Id quod patet

II. Ex illo apud Matthæum c. 6. v. 17. *Tu autem cum jejunas, unge caput tuum &c.* ex quo
cla-

claret Christianos a lege jejunii exemptos non esse.
 Nec officit, quod jejunii præceptum ad legem
 veterem pertineret; satis etenim constat, cære-
 monialia tantum præcepta, non autem moralia,
 cujusmodi procul dubio est præceptum jejunii, il-
 lucescente Evangelio abrogata fuisse. Id quod mi-
 rifice ex Augustini doctrina in epist. ad Casulanum,
 quæ est 36. confirmari potest; sic enim eo loci ha-
 bet S. Pater: „ Ego in Evangelicis, &
 „ Apostolicis Litteris, totoque instru-
 „ mento, quod appellatur Testamen-
 „ tum Novum, animo id revolvens, vi-
 „ deo præceptum esse jejunium. Qui-
 „ bus autem diebus non oporteat jeju-
 „ nare, & quibus oporteat, præcepto
 „ Domini, vel Apostolorum non invenio
 „ definitum. „ Audiant Augustinum Nova-
 tores ajentem, in sacri Novi Foederis Litteris je-
 junium esse præceptum, determinationem vero il-
 lorum dierum, in quibus jejunium colendum sit,
 Ecclesiæ potestati, ac libertati esse relictam.

III. Quod Ecclesia possit suis legibus jejunia
 præcipere Fidelibus, & stabilire certa jejunii tem-
 pora vel ex ipso Synagogæ exemplo demonstratur,
 quæ Judæis jejunia imponebat, ut apud Jere-
 miam, Estherem, ac Zachariam legere est. Quod
 si ea potestate pollebat Hebræorum Synagoga, quid
 est, quod eandem Ecclesiæ Christi denegandam ef-
 se

se putent Novatores? Risum certe exprimerent, si dicerent Ecclesiam minoris esse authoritatis, quam fuerat Synagoga.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

I. Inquiunt. Præcepta jejuniorum sunt tantum hominum mandata, hæc autem non obligant in conscientia; quod probant ex illis verbis Matth. c. 15. §. 9. *Sine causa autem colunt me, docentes doctrinas, & mandata hominum.* Repono. Ibi tantum damnari mandata hominum, quæ sunt contraria Legi Divinæ, uti ex contextu patet, præceptum autem jejunii, Fæstorum, cæremoniarum non repugnat legi Divinæ, cum hæc non sint mala, sed honesta, & ipsa Lex Divina præscribat obtemperandum esse legitimo Superiori rem non malam, sed honestam præcipienti. *Obedite Præpositis vestris* ad Hebr. c. 13. §. 17.

II. Inquiunt. Matth. c. 15. §. 11. ait Christus: *Non quod intrat in os, coinquinat hominem:* ergo jejunium, & abstinentia a carnibus præcipi sub culpæ reatu non potest. Repono. Id, quod intrat in os, per se quidem non coinquinat hominem, sed coinquinat hominem inobedientia illius, qui facit cibum vetitum per os suum intrare. Alias ne quidem peccasset Adam comedendo fructum vetitum, qui sane per os intravit. Neque in novo Testamento

stamento peccallent Fideles comedendo sanguinem, & suffocata, quando erant ab Apostolis prohibita in Act. Apost. c. 15. v. 28. & 29. *Visum est Spiritui Sancto, & nobis nihil ultra imponere vobis oneris, quam hæc necessaria, ut abstineatis vos ab immolatis simulacrorum, & sanguine, & suffocato.* Ridiculos autem reddit Hæreticos, quod Christus hic respondeat Pharisæis, qui superstitiosum, & sapremum urgentes rigorem volebant illius discipulos coinquinari, quod manibus illotis manducarent. Quid hoc faciat ad solidum, & expressum Ecclesiæ præceptum in Scripturis, & Patribus fundatum?

III. Inquiunt. Apostolus 1. ad Corinth. c. 10. v. 25. 27. 28. & 29. ita loquitur: *Omne, quod in macello vœnit, manducate, nihil interrogantes propter conscientiam. Si quis vocat vos Infidelium, & vultis ire: omne, quod vobis apponitur, manducate, nihil interrogantes propter conscientiam. Si quis autem dixerit: hoc immolatum est idolis: nolite manducare propter illum, qui indicavit, & propter conscientiam. Conscientiam autem dico non tuam, sed alterius.* Repono interrogando, quid ibi velit Apostolus, nisi, ut quæ tunc prohibita non erant, libere manducarentur quales erant carnes in macello venales, aut indiscriminatim appositæ, & quæ prohibita erant, non manducarentur, quales erant carnes propositæ tamquam idolis prius immolatæ, & quasi in illorum honorem sumendæ. Quid, quæso, facit hoc pro manducandis sine peccato carnibus, aut cibis, postea pro certis diebus ab Ecclesia absolute, prohibitis?

hibitis? Si tunc potuerunt rite ab Ecclesia prohiberi carnes appositæ, tamquam idolis immolatæ, & Actor. c. 15. v. 29. usus sanguinis, & suffocati, cur jam ab eadem Ecclesia non possent certis diebus carnes, aut cibi alii interdici? Quinimo ex hac prohibitionem carniū idolis oblatarum hi nostri carnis, & ventris Patroni suo potius argumento se ipsos jugulant. Sed malunt illi in sua Ægypto super ollas carniū sedere, quam ad terram promissionis per abstinentiam proficisci. Alia, quæ contra hujusmodi doctrinam objicere solent Hæretici, adeo levia, inepta, ac futile sunt, ut vix digna sint lucubratione anicularum; in iis propterea exfufflandis tempus terere nolo.

QUAESTIO II.

De variis jejuniiis juxta veterem Ecclesiæ disciplinam.

ARTICULUS I.

Primum erat jejunium Quadragesimale.

Cujus institutio Christo Domino attribui non potest, ut ostendit Thomassinus in tract. de jejun. p. I. a. 4. fuit tamen ad normam illius jejunii propositum, quod Moyse, Elias, & Salvator ipse quadraginta dierum spatio maxima austeritate peregerunt: *Quadragesima sane* (ait S. Aug. epist.

19. nunc vero § 5. ad Januarium c. 15.) *jejuniorum* habet auctoritatem, & in veteribus libris ex jejunio Moysis, & Eliæ, & ex Evangelio, quia totidem diebus Dominus jejunavit demonstrans Evangelium non dissentire a lege, & Prophetis. Rursus licet hoc jejunium ad Telephorum Papam (qui circa dimidium sæculi II. floruit) referatur in eo libro, qui Anastasii nomine circumfertur; quia tamen ex antiquis monumentis satis constat a priscis Fidelibus receptum fuisse, priusquam ulla Concilia cogerentur, nam primum Nicenum Concilium Quadragesimam tamquam omnibus cognitam aperte commemorat, anteriorem Telephoro Authorem habere debuit.

Tenendum ergo Quadragesimale jejunium ex Apostolorum traditione descendere, quidquid inepte, & imperite prorsus effutiant Calvinistæ illud inter superstitiona hominum inventa adnumerantes. Res Augustini comprobatur judicio lib. 4. de baptismo contra Donatistas c. 24. *Quod universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum est, non nisi auctoritate Apostolica traditum rectissime creditur.* Jam vero Quadragesimalis institutio jejunii neque ex Divinis Scripturis, neque ex cujuspiam Concilii Decreto ostendi potest. Cui testimonium S. Hieronymi in epistola § 4. ad Marcellam aptissime convenit: *Nos una Quadragesima secundum traditionem Apostolorum toto anno, tempore nobis congruo jejunamus. Illi (nempe Montanistæ) tres in anno faciunt Quadragesimas, quasi tres passi sint Salvatores.* Catholici nempe

nempe jam primis Ecclesiæ sæculis Apostolica in-
structi traditione jejunium Quadragesimale semel in
anno servabant: Hæretici autem Montanistæ tribus
Quadragesimis quotannis corpora sua macerabant.
Eandem sententiam amplectitur S. Leo Magnus
serm. 43. de Quadragesima c. 2. *Apostolica institutio
quadraginta dierum jejuniis impleatur, non ciborum
tantum parcitate, sed privatione maxime vitiorum.*

Advertendum I. Istiusmodi jejunium ad dies quadraginta, vel prope quadraginta, scilicet quadraginta sex, minime vero vel ad horas quadraginta, vel ad unum tantum, aut tres dies extendere consuevisse primi temporis Christianos, id quod ex luculentissimis Sanctorum Patrum testimoniis satis constat. Initium vero talis jejunii non eodem semper tempore coeptum est. Nam primum feria secunda consequente Dominicam, quæ Quinquagesimæ dicitur, jejunium Quadragesimale inceperunt Patres complures testantur, desisse vero Sabbatho præcedente Majorem Hebdomadam; hæc propterea, quod severiori jejunio, quod ab antiquis Scriptoribus Antipaschale appellari consuevit, transigebatur, intra dies quadraginta computari non solebat. Coepit deinde jejunium hoc a feria secunda post Dominicam, quæ prima dicitur Quadragesimæ, & usque ad Pascha extendi consuevit, & ex præcedenti hebdomada scilicet Quinquagesimæ, additi sunt dies quatuor ad subsequentes, tametsi hujus additionis tempus sit incertum,

certum, eam tamen antiquam esse complures docent Ecclesiastici Scriptores.

Advertendum II. Vetusioribus sæculis jejunium Quadragesimale non unica tantum cibi refectio, abstinencia a carnibus, & vino peragi consuevisse, sed potum quoque aquæ fuisse prohibitum, priusquam legitimum tempus capiendi cibi advenisset, de quo videndus Baillet tom. 4. de vit. Sanct. in hist. Quadrag. §. 5. & 7. Neque superioribus sæculis meridie, ut nunc fit, sed vespere jejunium claudebatur, lege S. Bernardum serm. 5. de Quadragesima. Usus tamen paulatim obtinuit, ut post meridiem, etiam in Quadragesima jejunium solvatur; hinc in Templis sub meridiem dicuntur Vesperæ, ut veteris disciplinæ vestigium aliquod conservetur, quæ per eos dies jejunantibus cibum interdixerat, donec Officium in Ecclesia sub Vesperam absolveretur, unde *Vespertinum* nuncupabatur.

ARTICULUS II.

Secundum jejunium erat Quatuor
Temporum.

Quod in Ecclesia Dei pluribus de causis observari consuevit. I. Ne Judæi, qui publice indictum jejunium quater in anno religiose servabant, Christianos temperantiæ virtute superarent. Fit autem mentio quadruplicis jejunii Hebræorum
apud

apud Zachariam c. 8. v. 19. *Mensis quarti*, cujus die 9. Templum combustum. *Mensis septimi*, quo populi reliquiæ cæso Godolia dispersæ sunt. *Mensis decimi*, cujus die 10. Urbs sub Sedezia a Nabuchodonosore primum obsideri cœpta est. II. Cum a veteri Ecclesiæ disciplina recedendum fuerit, ob quam sacræ ordinationes Mense Decembri tantum haberi solebant, ob idque alia tria tempora teste Amalar. Fortunat. lib. 2. c. 1. de offic. Eccles. Vere scilicet, æstate, ac Autumno ineuntibus ad illas celebrandas constituta fuerint, conveniens videbatur, ut jejunium pariter adhiberetur, quemadmodum in sacris Litteris deprehenditur, dum Barnabæ, ac Sauli ordinationem commemorant: *Tunc jejunantes, & orantes, imponentesque eis manus dimiserunt illos.* III. Ut pro frugibus Deo gratias persolvamus, cum iis præcipue temporibus vel terræ mendentur, vel maturescant, vel disectæ in horrea congerantur. IV. Denique, ut jejuniis, aliisque piis operibus nostra crimina sine ulla intermissione expiemus. Vide Cardinal Bellarminum de bonis operibus in practic. lib. 2. c. 19.

Cum autem Judæi quater in anno jejunio addicti essent, non ritu quodam, aut solemni cæremonia, quæ Salvatoris adventum significaret, sed virtutis potius, ac temperantiæ causa; hinc Apostolica traditione hujus jejunii consuetudo recenti Ecclesiæ proposita ad nos usque dimanavit, ut S. Leo Magnus Quinti sæculi Scriptor testatur serm. 7. de jejunio Septimi Mensis, & serm. 4. 6. 7. de jejunio

junio Decimi Mensis, cujus sententiam Cardinalis Baronius his verbis complectitur ad annum 57. n. 209. tom. 1. *Ipsa quidem Quatuor anni Temporum jejunia, quæ in Ecclesia servari solent, ex Apostolica institutione sumpsisse principium S. Leo absque ulla dubitatione confirmat.* In hanc opinionem scripsit etiam Thomassinus, cum de jejuniis satis copiose, atque erudite differeret lib. 9. de Hist. Ecclesiast. temporum.

Circa tempus, & numerum jejuniorum ejusmodi aliqua fuit in Ecclesia varietas. Primo, cum jejunium ter in anno fieret veteri consuetudine, Callistus Romanus Pontifex, qui initio tertii sæculi martyrii palmam est affecutus, quartum Decreto suo traditur adjunxisse. Quantum vero ad tempus spectat, primum jejunium, quod erat Vernalis, sub initium mensis Martii servabatur: secundum hebdomada secunda Mensis Junii: tertium hebdomada tertia Septembris: quartum vero hebdomada quarta Decembris. Communiorem tamen hæc servandi jejunia morem hunc fuisse scribunt S. Leo, & Gelasius I. Pontifices, videlicet, ut primum in prima Quadragesimæ hebdomada: secundum in hebdomada Pentecostes; tertium in hebdomada tertia Septembris; quartum denique in tertia Decembris hebdomada celebraretur; qui certe mos etiamnum in Romana Ecclesia servatur.

ARTICULUS III.

Tertium jejunium erat quartæ,
& sextæ feriæ.

AB antiquissimo tempore in Ecclesia ea ratione receptum, quod scelestus Judas feria quarta de venditione, & proditione Domini nostri Jesu Christi egerit; feria autem sexta Salvator mundi mortuus sit, ita sentit D. August. epist. ad Casul. alique plures, quos refert Baronius ad A. C. 34. §. 168. Commendatum legimus hoc jejunium in Apostolicis Canonibus, Canone 69. ubi hæc habentur: *Si quis Episcopus, vel Presbyter, vel Diaconus, vel Lector, vel Cantor sanctam Paschæ Quadragesimam non jejunat, vel quartam diem, vel Parasceven, deponatur.* Et Origenes Homil. 10. in Leviticum ait: *Habemus quartam, & sextam septimanæ dies, quibus solemmniter jejunamus.*

Observe jejunium, de quo hic loquor, non fuisse sub præcepto, sed consilio tantum in Ecclesia receptum; secus superflua fuissent Quatuor Temporum jejunia, si per totum annum in prædictis feriis vi præcepti jejunare Fideles debuissent.

ARTICULUS IV.

Quartum jejunium erat Sabbathi.

QUod olim in Ecclesia obtinuit in memoriam sepulturæ Christi ab Apostolo Petro, ut nonnulli existimant, derivatum. Multi tamen variis temporibus prodire Conciliorum Canones illud jejunium prohibentes, excepto Sabbatho Majoris Hebdomadæ; idque ea ratione fuit vetitum, ne Fideles cum Manichæis sentire viderentur, qui Sabbatho jejunandum esse putabant ad ostendendum odium erga malum Deum, quem mundi hujus, ac colendi Sabbathi Authorem comminiscabantur. Ex his canonibus occasionem sumpserunt Græci jejunium Sabbathi improbandi; quia dum in Oriente præsertim Hæretici Manichæi jejunio Sabbathi abutebantur, congruum omnino erat, eos morem illorum declinare. Cum autem Ecclesia Latina non habuerit hanc occasionem, ideo Sabbathi jejunium non improbavit, imo commendavit, ac retinuit.

ARTICULUS V.

Quintum erat jejunium Adventus.

CUjus mentionem faciunt Scriptores doctrina, & vetustate percelebres, ut Perpetuus Turonensis Episcopus, Concilium item Turonense, ac
Mati-

Matifconense sæculo sexto celebrata. A Monachis primum, tum a Laicis ex devotionis fervore singulis diebus a festo S. Martini ad Natalem usque diem Domini hoc jejunium servari cœptum est. Et ejusmodi jejunii observantia tametsi non eadem semper ubique fuerit, cum ex universali aliquo præcepto non penderet; penes Monachos tamen, aliosque Sacrorum Ordinum Regulares nunquam intermissa fuit, licet alii a festo S. Martini, alii a festo S. Catharinæ, alii a Dominica prima Adventus, alii, & nos Fratres Minores a festo Omnium Sanctorum, præcipiente Beatissimo Patre nostro Francisco c. 3. suæ Regulæ: *Et jejunent a festo Omnium Sanctorum usque ad Nativitatem Domini*: prædicti jejunii sumperint exordium.

QUAESTIO III.

Quid de Stationibus, & Vigiliis cum jejunio conjunctis primitivæ Ecclesiæ sentiendum?

Quid item de jejunio die prima mensis Januarii servari solito?

ARTICULUS I.

Statio.

A Uthore Eminentissimo Cardinali Cozza in lib. de jejunio p. 2. a. 19. aliud non erat, quam *Fidelium cultus, seu officium, quo certis diebus ad Mar-*
 LI 3 *tyrum*

tyrum convenientes sepulchra, ibique a solis ortu orationibus, sacrarum Scripturarum lectionibus, ac jejuniis usque ad horam nonam vacabant.

Verum temporis decursu hanc Stationum disciplinam collapsam restauravit, licet sub diversa forma ab antiqua S. Gregorius Magnus. Diebus deinde Dominicis Adventus, & Quadragesimæ cum Stationes fuerint consignatæ, a jejuniis separatæ remanserunt. Quamobrem in hoc maxime temporum nostrorum Stationes ab antiquis differunt, quod illæ jejunium habuerint conjunctum, nostræ non item. Nec mirum id videri debet, cum non ex constanti quopiam præcepto, sed ex varia pendeat pro temporum opportunitate Ecclesiæ disciplina.

ARTICULUS II.

Vigiliæ.

AB exemplo Christi, de quo scripsit Lucas c. 16. v. 12. *Erat pernoctans in oratione Dei:* trahunt originem. In eo differebant a Stationibus, quod hæ diurnæ, illæ fuerint nocturnæ. Vigiliæ hujusmodi agebant Fideles vigilantes orantes, ac jejunantes ad Martyrum sepulchra nocte præcedente Solemnitatem aliquam. Din hæc Vigiliarum disciplina in Ecclesia viguit, nam ex Concilio Oxo-nienſi A. C. 1212. celebrato apparet eam sub id tempus in Anglia floruisse, quin etiam perseverasse

se adhuc Sæculo decimo sexto in Provincia Forojulienſi, ex Aquilejenſi Concilio ſub Clemente VIII. celebrato A. C. 1596. ſatis clare colligitur. Verum viris dumtaxat, non item mulieribus licitum erat vigilias agere; ſiquidem jam inde ab initio quarti ſæculi ſcœminis vetitum fuit vigilare in locis, in quibus & viri vigilabant, ſed in privatis Oratoriis domi ſuæ agebant vigilias. Sublatis tandem omnino vigiliis, earum loco remanſerunt jejunia, quæ nunc etiam temporis ex Eccleſiæ præſcripto ſervantur.

ARTICULUS III.

Inter alia præterea jejunia, quæ intra annum primi celebrabant Chriſtiani, eſt memorabile illud, quod obſervabant die prima menſis

Januarii.

NAm ille dies Gentilibus erat maxime ſolemnis, quo convivia, & viſtimas multiplicabant, feſtumque erat eo die Jano, Æſculapio, & Jovi ſacrum. Patres igitur, ut omnem ſuperſtitionis ſpeciem ab animis Fidelium amoverent, illum ipſum diem jejunio conſecrarunt. Atque a Patribus paſſim ejus diei jejunium commendatum legitur, maxime vero a S. Ambroſio.

QUAESTIO IV.

Quis Rogationum jejunium indixerit?

PRAENOTIO.

Rogationes ad mentem Sidonii Apollinaris lib. 5. epist. 14. fuerunt primo inventæ, & institutæ a S. Mamerto, seu Mamerco Episcopo Viennensi in Delphinatu, qui easdem eo fine induxit, ut quæ dictæ Civitati videbantur portendi ex horribili, ac sæpius iterato terræ motu, ex ululatibus, atque nimium horrificis vociferationibus, & ex spectris, quæ omnibus, & singulis Oppidanis terrorem incutiebant, aut trepidationem, precibus iracundia Divina flecteretur. Ob quod in libro, qui *Sacerdotale* inscribitur, illud posteriorum memoria dignum refertur: *In aliquibus Ecclesiis solent portari dracones, & lupi super perticas ad denotandum, quare instituta fuerit hæc Processio.*

Alii autem, quos citato nomine refert Pontas tom. 3. verb. *Rogationes* autumant S. Leonem suasu S. Mamerti jussisse A. C. 442. ut pius iste usus fervaretur, qui jam invaluerat in quibusdam Ecclesiis Gallicanis eadem ratione, qua Romæ servabatur, & eidem annecteretur Parvarum Litaniarum cantus. Postea ordinavit S. Gregorius Magnus, ut in istis supplicationibus Magnæ Litaniae

tanæ canerentur, ac Sacra S. Lucae effigies in iisdem deferretur propter gravem pestilentiam, qua tunc temporis Urbs Roma opprimebatur. Et revera S. Alcimus Avitus Viennensis Episcopus in Delphinatu *Homilia de Rogationibus*, quæ extat in tom. 3. Bibliothec. Ss. Patrum. S. Cæsarius Arelatensis serm. 37. & S. Gregorius Turo-nensis lib. 2. Hist. c. 34. testantur, jam labente quinto sæculo in omnibus fere Ecclesiis obtinuisse usum prædictarum supplicationum, atque solem-nium obsecrationum.

Quamvis autem Mamertus dicatur Rogatio-num Author, verius tamen est, non tam fuisse Authorem, quam Instauratorem, & reperiorem; hoc enim manifeste patet ex his citati Sidonii Apollinaris verbis: *Erant quidem prius (quod salva fidei pace dictum sit) vagæ, tepentes, fre-quentesque, utque sic dixerim oscitabundæ suppli-cationes &c. In his, quas supradictus Summus Sa-cerdos nobis & protulit, & contulit, jejunatur, oratur, psallitur, fletur.* Ex his Sidonii verbis apparet inquit Cardinalis Baronius in notis Martyrologii ad diem 25. Aprilis S. Mamertum Episcopum non tam instituisse, quam restituisse, & in meliorem formam reduxisse sacras Rogationes.

Roboratur hæc opinio ex S. Augustino, qui tempore præcedens S. Mamertum, earum Rogati-onum, quæ antecedunt celebritatem Dominicæ Ascensionis, non obscure meminit serm. 174. de

tempore in Vigilia Ascens. tom. 10. pag. 338. edition. Lovan. est ejus exordium hujusmodi:

„ Scire debemus, & intelligere Fratres
 „ charissimi; quia dies compunctionis,
 „ & pœnitentiæ celebramus &c. *circa finem autem sic:* Nullus sibi de industria
 „ aliquas occupationes inquirat, per quas
 „ se de Ecclesiæ conventu subducatur, sine
 „ dubio peccatorum suorum vulnera diligit, qui in istis tribus diebus jejunando, orando, & psallendo medicinalia sibi spiritualia non inquit &c.

Porro Rogationes quotannis ab Universali Ecclesia celebrari præcipiuntur, ut propitiatur Deus peccatis nostris, & a nobis flagella iræ suæ dignetur avertere, pacem, & aeris salubritatem concedat, ut fructus terræ dare, & conservare dignetur, & omnibus nostris necessitatibus benigne prospiciat.

ASSERTIO.

Jejunium Rogationum

Olim statuit Concilium Aurelianense I. triginta trium Episcoporum A. C. 551. sub. Symmacho Papa tempore Clodovei I. Francorum Regis christiani c. 29. his verbis, quæ etiam referuntur

tur

tur in cap. *Rogationes* 2. dist. 3. de consecrat.
 „ *Rogationes*, id est, *Litanias* ante *Ascen-*
 „ *sionem Domini* placuit celebrari, ita,
 „ ut præmissum *Triduanum jejunium*
 „ in *Dominicæ Ascensionis* solemnitatem
 „ solvatur, per quod triduum servi, &
 „ ancillæ ab opere relaxentur, quo ma-
 „ gis plebs universa conveniat. Quo
 „ triduo omnes abstineant, & quadra-
 „ gesimalibus cibis utantur.

Hodie vero Ecclesiæ quædam *Rogationes* ce-
 lebrant cum triduo jejunio, aliæ cum solo jeju-
 nio feriæ quartæ, aliæ sine ullo jejunio, & unus-
 quisque Ecclesiæ suæ consuetudinem, ac morem
 tuto servare potest.

QUAESTIO V.

Quæ sint jejunia secundum præsentem,
 & recentem tum Occidentalis, tum
 Orientalis Ecclesiæ praxim?

ARTICULUS I.

Jejunia Ecclesiæ Occidentalis

Sunt hæc, *Quadragesimale*, *Quatuor Tempo-*
rum, ac *Vigiliarum*, quæ aliquibus Solemni-
 tatibus, & *Festis Sanctorum* præmittuntur, &
 præ-

præter ista jejunia nullum aliud habent Catholici, ad quod sub præcepto obligarentur. Diebus Veneris, & Sabbathi abstinencia a carnibus, sed non jejunium præcipitur.

ARTICULUS II.

Jejunia Orientalis Ecclesiæ

Non eadem ubique, sed diversissima sunt, ut demonstrarunt viri præclarissimi, qui Græcorum ritus descripserunt, nec enim Orientales, & Græci eadem servant jejunia, nec eodem modo.

Mengrelienses græcum in sacris peragendis ritum sequentes, licet proprio utantur idiomate, quatuor habent Quadragesimas. Prima ante Pascha, & a Quinquagesima incipit; secunda post Pentecosten; tertia initium sumit a Kalendis Augusti usque ad Festum Assumptionis Beatæ Virginis; quarta Adventus Domini, quæ quadraginta complectitur dies. Abstinencia a carnibus, non nisi post solis occasum cœnant: in Majori Hebdomada vinum non gustant; & ultimis tribus diebus ejusdem ab omni prorsus cibo abstinencia.

Syri Jacobitæ præter feriam quartam, & sextam quinque habent celeberrima jejunia. Primum Quadragesimæ; alterum Apostolorum; tertium Migrationis, seu Assumptionis Beatæ Virginis; quartum Nativitatis; quintum Niniviticum.

Jeju-

Jejunium Quadragesimæ quadraginta octo diebus absolvitur; Apostolorum a feria secunda post Pentecosten usque ad diem vigesimam nonam Junii producitur. Migrationis jejunium a Kalendis Augusti usque ad diem decimam quintam extenditur. Nativitatis alii a Kalendis Decembris auspicantur: nonnulli a die decima Decembris per duas hebdomadas observant. Denique Ninivitarum jejunium a feria secunda, quæ tribus hebdomadibus præcedit jejunium Quadragesimale, usque ad feriæ quintæ Matutinum observant aliqui; nonnulli autem ad Matutinum Sabbathi. Conveniunt cum Syris Jacobitis circa jejunii disciplinam Cophti, & Æthiopes.

Syri Nestoriani præter quinque recensita jejunia, & ferias quartam- & sextam, in quibus non multum dissident a cæteris Orientalibus (est enim sola varietas quantum ad numerum dierum jejunii, ejusque initium) duo habent particularia jejunia, nempe jejunium Eliæ, seu Crucis per hebdomadas septem, a Dominica prima Eliæ, quæ quartam Æstatis sequitur, usque ad feriam sextam quartæ hebdomadæ Crucis, seu septimæ Eliæ. Deinde habent jejunium Virginum tribus post festum Epiphaniæ diebus.

Advertendum jejunium *Niniviticum* sic esse appellatum; quia dum populi peste, aliisque calamitatibus affligerentur, Episcopi indictis supplicationibus, ac jejunio, Ninivitarum usi sunt exemplo ad Dei opem implorandam.

Jejunium autem *Virginum* ita est nuncupatum, quia originem habuit ex supplicationibus ea occasione ordinatis, in qua Rex Arabum, sive, ut alii volunt, Persarum, imperaverat, ut sibi ex Urbe Hirta quadraginta Virgines adducerentur. Tunc enim ob beneficia illis supplicationibus accepta statuerunt, ut quolibet anno jejunium istud observaretur.

Armeni non ubique æqualiter jejunant. Qui Constantinopoli commorantur Armeni sive Catholici, sive Hæretici a feria secunda Quinquagesimæ jejunii Quadragesimalis sumunt exordium. Hæretici ante Nativitatis festum, quod die octava Januarii celebrant, septem diebus jejunant, & in vigilia jejunium usque ad vesperam protrahunt, deinde cœnant, & in ea cœna utuntur lacticiiniis, & ovis. At Catholici in vigilia dumtaxat Nativitatis, cujus Festum diverso ab Hæreticis die celebrant, jejunare solent, atque a piscibus etiam abstinent. Ante Epiphaniam septem diebus jejunant omnes tum Catholici, tum Hæretici. Festum Assumptionis Beatæ Virginis semper die Dominica celebrant, & die lunæ usque ad Sabbathum, quo die lacticiiniis utuntur, solent jejunare; eademque ratione jejunia servant, quæ præcedunt festum Transfigurationis, & Exaltationis S. Crucis. A feria secunda post Pentecosten usque ad feriam sextam jejunium colunt, quod vocant S. Eliæ: atque ejusdem rationis sunt

funct alia jejunia ſcilicet S. Gregorii Jeluminatoris, S. Jacobi Epifcopi, S. Sergii Martyris, & S. Gregorii, quem Thaumaturgum appellant, in quibus a feria ſecunda uſque ad ſextam jejunant.

QUAESTIO VI.

Quæ ſint jejunia in Seraphico Ordine
noſtro ?

ARTICULUS I.

Jejunia Fratrum Minorum

INſinuantur c. 3. Reg. his verbis: *Jejunent a Feſto Omnium Sanctorum uſque ad Nativitatem Domini. Sanctam vero Quadrageſimam, quæ incipit ab Epiphania uſque ad continuos quadraginta dies, quam Dominus ſuo ſancto jejunio conſecravit, qui voluntarie eam jejunant, benediſti ſint a Domino: & qui nolunt, non ſint adſtriſti; ſed aliam uſque ad Reſurrectionem Domini jejunent. Aliis autem temporibus non teneantur, niſi feria ſexta jejunare.* Hæc ſunt jejunia in Regula fundata, quæ præter alia Eccleſiaſtica, & Statutaria Fratres Minores obſervamus.

Petes. An nos Fratres Minores obligati ſimus ad jejunandum die Veneris, in quem incidit celebritas Dominicæ Nativitatis?

R. Nos Franciſcanos teneri ad præceptum jejunii feria ſexta occurrente in die Natalis Domini;
arg.

arg. cap. *Explicari* 3. de observat. jejunior. ubi Summus Pontifex Honorius III. Episcopo Pragenfi super hoc puncto interroganti respondit: *Explicari per Sedem Apostolicam postulasti: & infra: Respondemus, quod illi, qui nec voto, nec regulari observantia sunt adstricti in feria sexta, si Festum Nativitatis Dominicæ die ipso venire contigerit, carnibus propter Festi excellentiam vesci possint secundum consuetudinem Ecclesiæ Generalis. Nec tamen hi reprehendendi sunt, qui ob devotionem voluerint abstinere.* Et sic tenent Regulæ nostræ Expositores, & Doctores Corduba, Miranda, Rodriquez, Portell, Marchant. & alii in expositione Regulæ c. 4.

ARTICULUS II.

Jejunium, quod nos Franciscani

Benedictum vocamus

I. **P**ROponitur a Seraphico Patriarcha nostro Divo Francisco c. 3. Reg. hoc modo: *Sanctam vero Quadragesimam, quæ incipit ab Epiphania usque ad continuos quadraginta dies, quam Dominus suo sancto jejunio consecravit, qui voluntarie eam jejunant, benedicti sint a Domino: & qui nolunt, non sint adstricti.* Debet hæc Quadragesima inchoari die Epiphaniæ Festum sequente, & durare per continuos 40. dies, unde in festo S. Valentini, aut die postera absolvi non potest.

II. Hæc

II. Hoc jejunium juxta mentem S. P. N. Francisci ab iis non sufficienter observaretur, ita, ut paternam benedictionem plene obtinerent, qui se semel in prandio carnibus reficerent, & a secunda refectione abstinere sola jejunantium collatiuncula contenti. Ratio; quia S. Pater Noster agens de hoc jejunio, & illud observantibus Paternam suam benedictionem pollicens, eodem prorsus modo loquitur, sicut dum jejunia sub peccato obligantia indicit; atqui de essentia horum jejuniorum est a carnibus abstinere: ergo idem est de essentia jejunii istius, nam sine hoc jejunium non erit, quod tamen sanctus Pater requirit.

III. Scrupulose nimis, & infundate a quibusdam docetur, quod in Dominicis intra 40. hujus jejunii dies concurrentibus secundam in piscibus refectionem sumere non liceat; secus, inquiunt illi, non jejunaretur 40. diebus, sed solum diebus 34. aut 35. Unde contrarium ostendo his rationibus, 1mo. Quia Ecclesia in diebus Dominicis non jejunat unquam; imo cap. *Si quis tamquam*. Et cap. *Si quis Presbyter*. dist. 30. & cap. *Ne quis jejunet*. de consecrat. dist. 3. districte olim prohibuit Ecclesia diebus Dominicis jejunare: & etiam modo, dum Solemnitates, quarum intuitu pridie fit jejunium, cadunt in feriam secundam, ordinat, ut Sabbatho præcedenti jejunetur. 2do. Regula eodem modo præcipit, ut jejunemus a Festo Omnium Sanctorum usque ad Nativitatem Domini nullos excipien-

do dies, & tamen diebus Dominicis intercurrentibus non jejunamus. 3tio. In quadragesimo quarto Generali Capitulo *Interamnæ* celebrato A. C. 1500. ita de hoc jejunio statuitur cap. 3. a. 2. *Intermedia vero, quæ ab Epiphania usque ad continuos quadraginta dies durat (exceptis Dominicis, in quibus jejunium fieri non consuevit) qui voluerint &c.* Ubi adverte: *Exceptis Dominicis.* 4to. Qui vovisset jejunare integro aliquo mense, non teneretur jejunare diebus Dominicis illius, nisi ad id se expressè intenderit obligare, ut habent Doctores communiter apud Sanchez lib. 2. in Decalog. c. 37. n. 20. quia intelligitur hoc jejunium institui ad modum, quem Ecclesia intendit, a qua dies Dominici semper excipiuntur: ergo etiam idem semper dicendum est, de hoc jejunio, de quo ago, quod scilicet sufficiat jejunare quadraginta diebus eo modo, quo Ecclesia jejunia sua instituit.

IV. Seraphicæ benedictionis hic promissæ efficaciac potissimum in hoc consistit 1mo. quod Fratribus voluntarie hanc Quadragesimam jejunantibus provisorius sit de necessariis corporis, & animæ Benignus Pater tam in particulari, quam in communi. 2do. Job. c. 5. v. 20. & 23. dicitur: *In fame - - - bestię terræ pacificæ erunt tibi*, id est, ut exponit Philippus Diez in jejunio, & fame voluntaria, bestię terræ, sive hostes spiritus tibi non poterunt prævalere: eos domabis, in servitutem rediges, ferociam eorum humiliabis, ut nulla possint ratione contra te belligerare. 3tio. Aliquibus intuitu

titu hujus jejunii immittetur zelus, ac votorum perfecte servandorum sollicitudo. Alii contra tentationes, & internas concupiscentias firmabuntur; aliorum mens tranquillabitur; aliis inter afflictionum tempestates cœlestis ad patientiam consolatio instillabitur. 4to. Omnibus aderit S. P. Franciscus in mortis angustiis, ut benedictio, quam sperarunt, eos in totam comitetur æternitatem.

V. A participatione communis gratiæ, & protectionis, quam jejunantes protherentur, non excluduntur alii bonæ quidem voluntatis, at ex rationabili causâ jejunare non valentes; si enim propter paucos justos pepercisset Deus nefandis Sodomitis Gen. 18. cur non credamus, quod propter plures de communitate jejunantes Franciscus sit benedicturus universis?

VI. Benedictio danda Fratribus in fine jejunii Benedicti est hæc:

Dominus noster Jesus Christus, qui per jejunium quadraginta dierum, desertum sanctificavit, ille vos benedicat, & sanctificet, & ad sacrum jejunium ulterius peragendum, prosequendumque, quoad vixeritis, animum, viresque concedat. Qui cum Patre, & Spiritu Sancto vivit, & regnat in sæcula sæculorum. Amen.

Tum aspergens Superior Fratres aqua benedicta dicit:

Pax, & benedictio Dei Omnipotentis, Patris, & Filii, & Spiritus sancti descendat super vos, & maneat semper. Amen.

QUAESTIO VII.

De jejuniis Sanctimonialium Clarissarum.

ASSERTIO.

Sorores S. Claræ hodie non tenentur sub mortali ad jejunia Regulæ, nempe Adventus, & Feriæ sextæ.

Quamvis enim olim sub reatu culpæ gravis obligarentur ad jejunium perpetuum ex vi Primæ Regulæ in 12. capitula ordinatæ, & distributæ a S. P. N. Francisco, & approbatæ ab Inocentio IV. die 16. Sept. A. C. 1253. constit. 12. incip. *Solet annuere.* Ubi in tertio Capitulo imponitur jejunium perpetuum; & ex vi secundæ Regulæ in 26. Capitula dispositæ, & confirmatæ ab Urbano IV. A. C. 1263. Constit. 7. incip. *Beata Clara* tenerentur sub mortali ad jejunium a Festo Nativitatis B. M. V. ad Festum Resurrectionis Domini, & feriis sextis, ut patet in capitulo undecimo ejusdem: modo tamen ex dispositione, seu declaratione Eugenii IV. Constit. 28. incip. *Ordinis tui* edita Nonis Februarii 1446. ad supplicationem S. Joannis de Capistrano tunc nostri Ordinis Vicarii Generalis,

lis, non obligantur, nisi ad jejunia Fratrum Minorum de Observantia, scilicet Adventus a die Omnium Sanctorum usque ad Nativitatem Domini exclusive, & cujuslibet feriæ sextæ.

Nec ad hoc sub mortali sunt adstrictæ, uti sunt adstricti Fratres; nam ibi Pontifex quantum ad hunc casum de jejunio duo disponit, primo obligationem temporis, reducendo tempus perpetuum primæ Regulæ ad dictum tempus Fratrum scilicet Feriæ sextæ, & Adventus; & secundo obligationem peccati ipsam retrahendo a linea peccati mortalis, nam postea descendendo ad obligationem peccati cunctorum præceptorum dictæ Regulæ numero centum, & trium, quæ refert, & inter quæ sub capitulo tertio est jejunium, subdit: „ Te-
„ nore præsentium declaramus, & volu-
„ mus, quod in nullius prædictorum
„ transgressione, præterquam eorum qua-
„ tuor, quæ concernunt principalia vo-
„ ta Obedientiæ scilicet, Paupertatis,
„ Castitatis, & Clausuræ, & super ele-
„ ctione Abbatissæ, & depositione pec-
„ catum mortale incurrant.

DISSERTATIO X.

De Festis.

Vera, & propria Festorum institutorum ratio eo refertur, ut homo corpore, & animo in eam curam incumbat, ut statuto aliquo tempore, a terrenis negotiis, & corporeis laboribus vacans per religionis officia Deum pie colat, ac veneretur. Inter eos autem dies, qui divinis actionibus, & sanctis rerum muneribus dicati sunt, celeberrimi habentur, qui ob Redemptionis nostræ mysteria religioni consecrati sunt, deinde, qui Sanctissimæ Virgini Matri, tum vero Apostolis, Martyribus, cæterisque Sanctis cum Christo regnantibus dicantur: in quorum victoria Dei bonitas, & potentia laudatur, ipsis debiti honores tribuuntur,

ac

ac ad eorum imitationem fidelis populus incitatu.
Ea ergo, quæ dogmatice de Festis discutienda
sunt, præsens Differtatio examinabit.

QUAESTIO I.

Quæ fuerint, & etiamnum sunt Festa
Hebræorum?

ASSERTIO.

In Veteri Lege celebrabantur, & hodieum celebrantur a Judæis ultra Sabbathum qualibet hebdomada in memoriam creationis mundi, quolibet anno septem aliæ peculiare Festivitates, nempe Pascha, Pentecostes, Scenopegia, Encœnia, Neomenia, Collecta.

Prima Solemnitas erat Pascha,

In qua Agnus immolabatur, & interdicto fermentato solis azymis panibus vesci licebat: hæc solemnitas septem diebus celebrantur primo mense Hebræorum *Nisan* nostro Martio in plenilunio correspondente, Deo sic præcipiente in gratiarum actionem liberationis Israelitici populi ex Ægypto, & servitute Pharaonis, uti habetur Levitici c. 23. v. 6. *Quinta decima die mensis hujus, Solemnitas Azymorum Domini est, septemque diebus Azyma comedetis, dies primus erit vobis celeberrimus, & sanctus; omne opus servile non facietis in eo.*

Secunda Festivitas erat *Pentecostes*, hebraice etiam *Sabahot* dicta

Id est Festivitas post septem hebdomadas solemnizata 50. diebus post Pascha mense *Sivan* nostro Majo correspondente in memoriam Legis a Deo traditæ Moyſi in duabus lapideis tabulis Levit. c. 23. v. 16. imperata his verbis: *Et vocabitis hunc diem celeberrimum, atque sanctissimum, omne opus servile non facietis in eo.*

Tertia est *Scenopegia*

Id est Festivitas Tabernaculorum, vulgo *Fraſcate*, & hebraice *Sukot* solemnizata septem diebus mense *Thischri* correspondente nostro Septembri, ad commemorandum beneficium Divinæ protectionis, & deductionis per desertum, ubi sub Tentoriis, seu Tabernaculis ipsi Hebræi habitaverunt paſti manna eis de Cælo præſtita; & hæc Festivitas habetur præcepta Levit. c. 23. v. 34. *A quinto decimo die mensis hujus erunt feriæ Tabernaculorum septem diebus Domino.*

In his tribus assignatis Solemnitatibus tenebantur Hebræi quotannis Jerosolymitanum Templum adire juxta præceptum eis impositum Deuteronomii c. 16. *Tribus vicibus per annum apparebit omne masculinum tuum in conspectu Domini Dei in loco, quem elegerit, in Solemnitate Azy-morum, & in solemnitate Hebdomadarum, & in Solemnitate Tabernaculorum.*

Quarta erat Festivitas *Encæniorum*

Id est, novæ purgationis, seu dedicationis Templi, & celebrabatur per dies Octo mense *Cas-leu* correspondente nostro Novembri in memoriam novæ dedicationis Templi factæ sub *Juda Machabæo*, juxta id, quod habetur 1. Machab. c. 4. v. 59. *Et statuit Judas, & fratres ejus, & universa Ecclesia Israhel, ut agatur dies dedicationis Altaris in temporibus suis ab anno in annum per dies octo a quinta, & vicesima die mensis Casleu cum lætitia, & gaudio.*

Quinta erat *Neomenia*.

Id est, *Novilunium*, quæ Festivitas *Tubarum* celebrabatur prima die mensis septimi, hoc est Septembris, in memoriam liberationis *Isaac*, quando *Abraham* invenit arietem hærentem cornibus, quem repræsentabant per cornua, quibus buccinabant. Hæc Festivitas erat eis indicta *Levit. c. 23. v. 24. Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: loquere filiis Israhel, mense septimo, prima die mensis erit vobis Sabbathum memoriale, clangentibus tubis, & vocabitur sanctum; omne opus servile non facietis in eo.*

Sexta erat solemnitas *Expiationis* dicta a Judæis *Jomakipurim*

Quæ celebrabatur decima die mensis septimi, id est, Septembris in memoriam illius beneficii, quo

quo Deus ad preces Moysis propitiatus est peccato idololatriæ populi de adoratione vituli in deserto, & tenebantur tali die ad strictum jejunium in signum veræ pœnitentiæ juxta præceptum eis impositum Levit. c. 23. *ψ.* 27. *Decimo die mensis hujus septimi dies Expiationis erit celeberrimus, & vocabitur sanctus, affligetisque animas vestras in eo, & offeretis holocaustum Domino. Omne opus servile non facietis in tempore diei hujus.*

Septima erat Festivitas Collectæ, seu Cætus

Celebrata die 22. mensis septimi, id est, Septembris in octava Solemnitatis Tabernaculorum, ut sicut illa fuerat in memoriam Divinæ protectionis, & deductionis per desertum, sic hæc ultima in ejus Octava commemoraret singulare Dei beneficium, quo omnes in unum collecti, & unitim introducti fuerant in Terram Promissionis; & hæc Festivitas legitur eis indicta Levit. c. 23. *ψ.* 36. *Dies quoque octavus est celeberrimus, atque sanctissimus; & offeretis holocaustum Domino; est enim Cætus, atque Collectæ; omne opus servile non facietis in eo.*

QUAE

QUAESTIO II.

Quas Festivitates Ecclesia Christi Judaicis Solemnitatibus substituerit?

ASSERTIO.

Exincta veteri Lege cum suis Festivitatibus sancta Mater Ecclesia nova Domini Sponsa, in nova lege usque in mundi finem perseveratura, Sancto Spiritu afflata alias solemnitates celebrandas substituit uberius figuras, ac mysteria in illis contenta exprimentes.

Primo Sabbathi loco substituta est sanctificatio
Dominicae

Quae est prima dies a Deo creata; in qua manna primum Deus plueret fecit in deserto; in qua Christus resurrexit; in qua Spiritus Sanctus in Apostolos descendit ex Concilio Palæstino celebrato sub Victore secundo.

Secundo Paschati Azymorum successit Pascha
Resurrectionis

Pro stabilienda puritate, & sinceritate vitae Fidelium in evitando malitiae, & peccati fermento juxta illud Apostoli I. ad Corinth. c. 5. v. 7. & 8. *Pascha nostrum immolatus est Christus, itaque epulemur non in fermento veteri, neque in*
fer-

fermento malitiæ, & nequitie, sed in Azymis sinceritatis, & veritatis; ipse enim resurrexit propter sanctificationem nostram. Ad Rom. c. 4. v. 25.

Tertio Festivitati *Pentecostes Hebræorum* pro lege a Deo data Moyfi in duabus lapideis Tabulis respondet nostra Solemnitas *Pentecostes*

In qua Spiritus Sanctus in igneis linguis supra Apostolos, & Discipulos descendit, imprimens in eorum cordibus legem charitatis in his duobus præceptis contentam: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo . . . & proximum tuum, sicut te ipsum; in his duobus mandatis universa lex pendet, & Prophetæ.* Matth. c. 22. v. 37. & seq.

Quarto Festivitati *Scenopegie*, seu *Tabernaculorum* pro manna comesta ab Hebræis in deserto, respondet Solemnitas sanctissimi Sacramenti *Eucharistiæ*

Quæ est vera cœlestis manna, summa Dei Clementia ad spirituales, & perpetuam vitam animabus nostris præparata: *Patres vestri manducaverunt manna in deserto, & mortui sunt Ego sum panis vivus, qui de cælo descendi; si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum.* Joan. c. 6. v. 49. & seq.

Quinto pro Festivitate *Encaeniorum*, seu nova dedicatione, & restauratione Templi, indictæ sunt *Dedicationes*, & *Consecrationes Ecclesiarum*, & *Solemnitates B. V. M.*

Quæ est *Templum Domini*, *Sacrarium Spiritus Sancti*, ut canit Ecclesia in Officio ejusdem Præsentationis die 21. Novembris. Antiph. ad Magnificat in 2. Vesp.

Sexto *Neomeniæ*, seu Festivitati *Tubarum* succedit Solemnitas *Sanctorum Apostolorum*

Qui sunt *Tubæ Spiritus Sancti*, & annunciatores Christi, mystici Isaac per universum orbem: *In omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.* Psal. 18. v. 5. *Euntes in mundum universum, prædicate Evangelium omni creaturæ.* Marci c. 16. v. 15.

Septimo Festivitati *Expiationis idololatriæ* commissæ in adoratione vituli aurei in deserto, subingressæ sunt Solemnitates *Sanctorum Martyrum*

Qui tradiderunt corpora sua in mortem, ne servirent *Idolis*, ut canit Ecclesia in 2. Antiph. Tertii Nocturni eorum Officii.

Octavo Collectæ Hebræorum pro ingressu in Terram Promissionis, correspondent Festivitates Omnium Sanctorum, Confessorum, Virginum, & non Virginum, suis pro meritis ad cœlestem Patriam veram Promissionis terram eveكتورum

Quorum cuilibet dictum est a Domino: *Euge serve bone, & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam, intra in gaudium Domini tui.* Matth. c. 25. v. 21. Et omnes a nobis sic suppliciter exorantur: *Quicumque in altæ Siderum regnatis aula Principes; favete votis supplicum, qui dona cœli flagitant.* Ecclesia in Hymno ad Laudes Festi Omnium Sanctorum.

QUAESTIO III.

Quæ Festa sint nunc apud Catholicos de præcepto?

ARTICULUS I.

Festa de præcepto ex Constitutione Urbani VIII. incip. *Universa* §. 2. sunt hæc:

Dominicæ totius anni, Nativitatis D. N. J. Christi, Circumcisio, Epiphania, Resurrectio cum duabus sequentibus diebus, Ascensio, Pentecostes cum duabus sequentibus, Sanctissima Trinitas, Solemnitas Corporis Christi, Inventio S. Crucis, Festivitates Beatæ Mariæ Virginis, ut Puri-

Purificationis, Annunciationis, Assumptionis,
 Nativitatis; Dedicatio S. Michaelis Archangeli,
 Nativitas S. Joannis Baptistæ, Festa Ss. Petri, &
 Pauli, S. Andreae, S. Jacobi, S. Joannis. S.
 Thomæ, Sanctorum Simonis, & Judæ, & S.
 Mathiæ Apostolorum. Item Festa S. Stephani
 Protomartyris, Sanctorum Innocentium, S. Lau-
 rentii Martyris, S. Silvestri Papæ, S. Josephi
 Sponsi B. M. V. S. Annæ Matris B. M. V. &
 Omnium Sanctorum, atque unius ex principalio-
 ribus Patronis in quocunque Regno, five Pro-
 vincia, & alterius pariter principalioris in qua-
 cunque Civitate, Oppido, vel Pago, ubi hos
 Patronos venerari, & haberi contigerit.

ARTICULUS II.

Ultra Festa de præcepto in Bulla Urbani VIII.
 recensita; sanc. mem. Clemens XI. decrevit,
 ut Festum Conceptionis B. M. Virginis Immacu-
 latæ in universo terrarum Orbe celebraretur, &
 comprehenderetur sub præcepto Festorum, uti
 desumitur ex sequenti ejusdem Constitutione tom.
 10. Bullar. Rom. nov. edit. pag. 206.

Clemens PP. XI.

Ad futuram rei memoriam

Commissi Nobis Divinitus Sacrosancti Aposto-
 „ latus Officii exigit ratio, ut gloriosissimæ
 „ Vir-

„ Virginis Dei Genitricis Mariæ, cujus Concep-
 „ tio gaudium annunciavit universo mundo, ve-
 „ nationem, & cultum plurimum Romanorum
 „ Pontificum Prædecessorum nostrorum more am-
 „ pliari studentes in terris, illius, quæ super
 „ Choros Angelorum exaltata pro populo chri-
 „ stiano sedula Oratrix apud eum, quem genuit,
 „ assidue intercedit in cœlis, potentissimam opem,
 „ in tot, tantisque, quibus premitur, christia-
 „ næ Reipublicæ, & catholicæ Ecclesiæ neces-
 „ sitatibus, quantum nobis ex alto conceditur,
 „ promereri jugiter satagamus. Sincera itaque
 „ nostra erga eandem Augustissimam Cœli Re-
 „ ginam, Patronam, & Advocatam nostram de-
 „ votione incitati, Festum Conceptionis ipsius
 „ Beatæ Mariæ Virginis Immaculatæ, ubique
 „ terrarum, impofterum, ab omnibus, & singulis
 „ utriusque sexus Fidelibus, sicuti alia festa de
 „ præcepto, servari, & celebrari, ac sub præ-
 „ cepto observationis Festorum comprehendi,
 „ autoritate Apostolica tenore præsentium de-
 „ cernimus, præcipimus, & mandamus. Non
 „ obstantibus &c. Datum Romæ die 6. Decem-
 „ bris 1708.

Petes. An Festum Seraphici Fundatoris
 nostri S. Francisci sit de præcepto?

R. Celebritatem S. P. Francisci fuisse ali-
 quando indictam de præcepto observandam ubi-
 que a Sixto IV. in Bulla, quæ habetur in Bulla-
 rio;

rio; Rodriquez fol. 317. & 318. & a sacra Congregatione Rituum die 3. Januar. A. C. 1622. & die 21. April. A. C. 1640. At postea die 13. Septembr. A. C. 1642. ab Urbano VIII. Constit. incip. *Universa* hoc Festum non fuit amplius connumeratum inter Festa de præcepto, sed tantum devotione.

QUAESTIO IV.

Quis possit indicere dies Festos?

ARTICULUS I.

Potestati sæculari non inest jus instituen-
di Festa.

UTi late probat Fagnanus in cap. *Conquestus* n. 58. & seq. *de feriis*. Thomassinus in tract. de Fest. lib. 1. c. 17. n. 16. Capon. discept. 208. n. 25. Cortiad. decis. 171. n. 8. & seq. Idque expresse declaravit Innocentius X. die 6. Octob. A. C. 1653. per suas Litteras in forma Brevis.

Innocentius PP. X.

Ad perpetuam rei memoriam.

„ **C**UM nuper ad notitiam nostram non sine gra-
„ vi animi nostri molestia pervenerit, quod
„ dilecti Filii Senatus Mediolani per Litteras cir-

„ culares datas die 20. Junii proxime præteriti,
„ & dilectus Filius nobilis vir modernus Guberna-
„ tor status Mediolani, per Edictum publicum
„ die 30. ejusdem mensis Junii, mandaverit ob-
„ servari diem Festum S. Dominici die 4. mensis
„ Augusti cujuslibet anni in toto illo statu, præ-
„ cipientes, ut populi, & subditi illius status ab-
„ stineant ab operibus servilibus, & artifices ta-
„ bernas, & apothecas clausas teneant, prout
„ servatur cæteris diebus Festis ex præcepto, &
„ ulterius in Edicto prædicto exprimaturs Festiv-
„ tatem esse celebrandam cum omni devotione,
„ ac pietate christiana: Nos, quibus Universalis
„ Ecclesiæ regimen a Domino commissum est, con-
„ siderantes, quam perniciosum authoritati Ec-
„ clesiæ id esse possit, cum Principes Laici, quos
„ in rebus Ecclesiæ obsequendi potius manet ne-
„ cessitas, quam authoritas imperandi, non ha-
„ beant facultatem imperandi dies Festos in hono-
„ rem Sanctorum: de Venerabilium Fratrum nostro-
„ rum S. R. E. Cardinalium sacris ritibus Præposi-
„ torum, quibus hoc negotium discutiendum
„ commisimus, consilio, prædictas Litteras, &
„ Edictum emanatum auctoritate Laicali super ob-
„ servatione prædictæ Festivitatis S. Dominici,
„ fuisse, & esse omnino nulla, nulliusque robo-
„ ris, & momenti, nec aliquo modo servanda,
„ Apostolica auctoritate tenore præsentium decla-
„ ramus. Sicque & non aliter in præmissis per
„ quoscunque judices ordinarios, & delegatos,
„ etiam causarum Palatii Apostolici Auditores,

„ ac ejusdem S. R. E. Cardinales etiam de latere
 „ Legatos, & quosvis alios quacunque authori-
 „ tate fungentes, sublata eis, & eorum cuilibet
 „ quavis aliter judicandi, & interpretandi facul-
 „ tate, & autoritate judicari, & definiri debere,
 „ ac irritum, & inane, si secus super his a quo-
 „ quam quavis autoritate scienter, vel ignoran-
 „ ter contigerit attentari decernimus. In contra-
 „ rium facientibus &c. non obstantibus quibuscun-
 „ que. Dat. Romæ apud S. Mariam Majorem sub
 „ annulo Piscatoris die 6. Octob. 1653. pontifica-
 „ tus nostri anno decimo.

Tametsi autem potestas sæcularis indicare non
 valeat dies Festos, potest tamen hos a summo Pon-
 tifice, vel Episcopo statutos munire adjectione pœ-
 næ. Ita Fagnanus in cap. *Conquestus* n. 72. *de feriis*.
 Pignatell. consult. canon. tom. I. consult. 8. n. 2.
 Bellet. disquisit. cleric. tit. de favor. cleric. real. §. 4.
 a n. 101. Barbos. de Offic. & potest. Epif. allegat.
 105. n. 42.

ARTICULUS II.

Romanus Pontifex habet authoritatem
 indicendi Festa pro toto Orbe, & Episcopus
 pro sua Dioecesi.

CLarum est hoc per ea, quæ alibi attuli, pro-
 bando Ecclesiæ competere potestatem præci-
 piendi jejunia, quo lectorem remitto. Cæterum

scio non deesse, qui autumant Episcopum non posse amplius statuere dies Festos post Constitutionem Urbani VIII. incip. *Universa*. ubi §. 3. monet:

„ Ne autem dies Festos a Locorum Or-

„ dinariis nimia aliquorum facilitate, aut

„ populorum opportunitate deinceps ite-

„ rum multiplicari contingat, iidem Or-

„ dinarii in Domino moneantur, ut ad

„ Ecclesiasticam ubique servandam æqua-

„ litatem de cætero perpetuis futuris

„ temporibus ab indictione sub præce-

„ pto novorum Festorum studeant ab-

„stinere. „ Verum posse Alii, & rectius sentiunt: Cum (ut ait Romaguer. ad Synodal. Gerunden. lib. 2. tit. 1. c. 1. n. 11.) *textualiter in ea solum legatur admonitio facta Episcopis, ut se abstineant publicare novas Festivitates ultra in dicta Constitutione præscriptas, non autem clausula aliqua facultatem eis de jure competentem abdicans.* Cautissimi tamen debent esse Episcopi, ut non nisi gravissimis circumstantiis urgentibus nova Festa in propriis Diocæsi-bus instituant. Enim vero celebris de hoc argumento est sermo Gersonis habitus in Concilio Remensi A. C. 1408 multaque super eo argumento collecta legi possunt apud Thomassinum in tract. *de Festis*. Et quod notabilius est, urget citata Urbana Constitutio.

mativum, aliud non præcipiat, quam devotam Missæ auditionem: non tamen satisfacit illæ Divinæ voluntati, qui solum dierum Festorum celebritates in eo constituit, ut Missæ intersit, & a servilibus operibus abstineat, non vero omni studio contendat, ut Deo vero cultum exhibeat, Divina meditetur mysteria; visitandis infirmis, & pauperibus juvandis operam navet, conscientiam ab omni peccati labe per dies Festos mundam servet, ut per Isaiam c. 1. §. 13. & 14. Deus ipse declarat: *Neomeniam, & Sabbathum, Festivitates alias non feram: iniqui sunt cætus vestri. Calendas vestras, & solemnitates vestras odiovit anima mea.* Et Malach. c. 2. §. 3. *Dispergam super vultum vestrum stercus solennitatum vestrarum.* Quamvis enim Judæi summa religione diebus Festis ab operibus mechanicis abstinere; quia tamen Festa flagitiorum perpetracione profanabant, Deus ejusmodi profanationes acerrime est detestatus.

Timeant temerarii sacrorum Festorum violatores, quos sæpe & in hac vita Divina sequitur ultio, ut Deus per Ezechielem indicavit: *Sabbatha mea violaverunt - - - & comminatus sum, ut effunderem furorem meum super eos, & implerem iram meam in eis in deserto.* Ezech. c. 20. §. 21. Libro autem Numerorum legitur, Judæum quemdam, qui die Sabbathi ligna congerebat, potestati Moysis, & Aaron traditum fuisse, ipsorumque jussu in carcerem detrusum, sed cum incerti essent, quid de illo statuendum videretur: Dixit Dominus ad Moy-

Moyſen: *Morte moriatur homo iſte, obruat eum lapi-
dibus omnis turba extra caſtra.* Num. c. 15. v. 35.
Noſtris quoque temporibus certiffima Divinæ ultio-
nis argumenta ſub oculos verſantur, quoties ſpe-
ramus meſſem uberrimam, & congerimus exiguam?
Id vero ex Feſtorum dierum contemptu dimanare
ſacræ Litteræ apertiſſime monſtrant: *Cuſtodite Sab-
batha mea - - - & dabo vobis pluviâs temporibus
ſuis, & terra gignet germen ſuum, & pomis arbores
replebuntur.* Levit. c. 26. v. 2. 3. & 4.

Lepidum autem est, quod in Anglia Judæus quidam nomine Salomon, postquam Sabbatho in foetidam cloacam decidisset, nolletque ex ea extrahi, ne Sabbathum violasse videretur, coactus fuerit etiam die Dominico in eadem remanere; nam, cum ille diceret: *Sabbatha sancta colo, de stercore surgere nolo.* Respondit Judex: *Sabbatha nostra quidem Salomon celebrabis ibidem.*

Petes. Quando coeperit, & quando absoluta fuerit sæculo nono Fæstorum Sanctificatio? Et quid Alexander III. circa hoc sanxerit?

R. Quamvis ex Concilio Compendii celebra-
to sub Gregorio IV. A. C. 833. quod etiam cap. de
Feriis describitur, a Vesperis Pervigilii ad Vesper-
as sequentes Festi Dies inciperent, atque absolve-
rentur: *Omnes dies Dominicos a Vespera in Vesperam*
cum omni veneratione decernimus observari, & ab omni
illicito opere abstineri, quod etiam Thomassinus in

tract.

tract. de Fest. dieb. lib. 3. c. 5. ostendit: Alexander III. cap. 2. *de Feriis*. sancivit, ut ex locorum consuetudine Diebus Festis initium, & finis tribuerentur: *Licet scriptum sit: de Vespera in Vesperam celebrabitis Sabbathum vestrum; Festorum tamen principium, & finis juxta eorum qualitatem, & diversarum regionum consuetudinem debet attendi.* Hinc per universam fere Europam, uti tradit Gonzalez cap. Omnes. lit. C. *de Feriis*, a media nocte in aliam mediam noctem Sacri dies observantur.

Hæc cedant ad majorem Dei Gloriam,
Beatissimæ Virginis sine labe originali
conceptæ honorem, & Seraphici Patris
sancti Francisci venera-
tionem.

